

د. عارف حیتو

رۆمان خۆدیکا زېانییه

خواندنیښ شوقه‌کاری یېن د‌روونی - جفاکی
بو رۆمانا ده‌ق‌ه‌را به‌هدینان

بهرکی نېکی

رۆمان خۆدیکا ژيانییه

خواندنیین شروقه کاری یین دهروونی - جفاکی بو رۆمانا دهفهرا بههدینان

د. عارف حیتو

رۆمان خوډیکا ژيانییه

خواندنن شروڤه کاری یین دهروونی - جفاکی بو رۆمانا دهڤهرا بههدینان

بهرگی ئیکی

پيشگوئن

بينگومانه كو كرابارا ره خني ته مامكه را ده قي و پژهي يه و لايه نه كي دي بي داهينانيه ل سهر داهينانا نفيسه ري ده پته زنده كرن. ره خنه يا نفيسي دگهل هه بوونا بهر هه مين نفيسي هه بوويه و مل ب ملي وهرارا هنري و جفاكي و مورالي و رامباري وهرار كريبه. بهري نفيسي ني زي ره خنه يين شروقه كاري و هه لسه نگانده يي ههر هه بوويه. ب قي چهندي زي بهر هه مين ره خنه يي و هه كو هه فكويف و ته مامكهرين فهرين هنري و پژهي هه بوويه و مينا سنسله كا پيگه گريدي يين وهرار و گه شه كرن گه شه كرينه.

بهري نهرستوي ره خنه يا پژهي ب خوه يي بهر هه ميغه گريدي بوو، هه مي تهر كيزا ره خني ل سهر لايه نين جوانكاري و مورالي يا بهر هه مي يا چوارچوقه كري بوو. لي نهرستوي هه قبه ندي بين گياندارين دنابقه را هونه ري و هونه رمه نديدا دانه بهر به حس و قه كولنيان. ههر چه نده هه لسه فهيا نهرستوي ب خوه، هه لسه فهيه كا كه فن بوو، ب پيغهر ي دهرئه نجمان د هاته پيقان و ب شيويه كي ره هايي سهح دكره باشي و خرابي. لي نه ف ئيشاره تا بلهز يا نهرستوي ژبو هه قبه ندي يا دنابقه را نفيسه ري و ده قي دا، كومه كا ناسو بين بهر يخودانه كا گه له نهر يتر ژبو هه لسه نگاندن و شروقه كرنا بهر هه مي نه ده يي فه كرن، كو مروقه بكاريت سه ره ده ريبه كا باله رانه دگهل ده قي بكهت و خواندين جودا جودا بو بخوينيت.

نه دووره نهرستوي ب خوه دگهل خواندين جودا جودا نه بيت، چونكو ل گوره ي هنرا وي و هه فالين هه قده مين وي، هه مي هه لسه نگاندن ل گوره ي پيگي راستي يا دهرئه نجمان د هاته پيقان. لي نه دم دكارين قي بهر يخوداني بكار بينين كو ره خنه گر بكاريت ب شيويه كي هه مه لايه ني هيقكه ته ده قي و لايه نين دهرووني و جفاكي و جوانكاري و مورالي و ئيدولوژي و روخساري بابته زي هه لي قريت و باشي فان لايه نين تيكرهس و هه ف ته مامكهر ب ژيان و دهر دورا نفيسه ريغه گريدهت، يان

بهريخودانا وان فاکتور و کاوداين کار کريه سهر ژيان و تيگههين نفيسهري و بووينه نه گهري داهينانا بهرهه مي هونهري.

ناشکرايه کو ههقهبندي يا دناقهرا ويژه و ژيانا دهروون-جفاکي يا نفيسهريدا پيدفي ب چ گروفيين بهرچاڻ نينه کو باوهريي پي بينين، چونکو چ کهسهک نينه في ههقهبندي ماندلا کهت. لي پرسيارا بو دهمه کي دريژ رهخنه فان نيخستينه دناڻ گيژه فانکه کا هنري و شروقه کرندا نه وه کا ويژه فهريرا دهرووني مروفييه، يان دهروون بهرهه مي ويژه به کا پايه بهرز و جوانه؟

ژ سهريورين نفيسهري و ويژه فان و هنرمه ندان خويا بوويه کو دهروون و ژيانا جفاکي يا مروفي پالدهره کي کاربگهري چيکرن و داهينانا ويژه به کي جوانه. نوو د هه مان دهمدا ژي ويژه به کي پايه بهرز دهروونه کي ههقهسنگ و ژيانه کا مشت شههنزي و نارام بو نفيسهري پهيدا دکهت.

ما دهم هم دي بهحسي بابه تين دهرووني و چه مکين جفاکي بين دناڻ رومانيدا کهين، فهري ناوره کي، خوه نه گهر بلهز بيت ژي، بدهينه روخسار و نافهرو کي. ت. س. نه ليوت و هسا دبنييت کو روخسار و نافهروک ب ههقرا و د هه مان دهمدا وهاري دکهن و کا چهوا روخسار کار دکهته سهر نافهرو کي، ههروه سا نافهروکه کا ديارکري ژي پيدفي ب روخساره کا ديارکري دبيت کو پيکفه ههفگونجايي د بن و هاوکيشه به کا ههقهسنگ دروست دکهن. ب في چهندي هم د کارين روخسار و نافهرو کي مينا ههردوو لا بين تهرازويه کا ههقهسنگ دانين، ههرده مي گرنگيه کا زيده تر ب لايه کي تهرازويي بهيته دان دي ل سهر حسينا دالهقاندنا لايي دي بيت و د ههردوو حاله تاندا ههقهسنگي دي هيته ژ دهستان. نه قجا ژبو راگرتنا ههقهسنگي يا دهقي ويژه به، فهري د هه مان دهمدا گرنگي ب ههردوو لايين روخسار و نافهرو کي بهيته دان.

ب کورتي هم د کارين بيژين کو نافهروک کومه کا پهيفين ب ناوايه کي دهسنيشان کري ريکخستينه کو رامانه کا سايکولوژي يان جفاکي ددهت و دهلاله ته کي ژبو هه بوونا خوه يي مروفي و هه لويستين وي بين ههقهبندي ب جفاکيه پيشکيش دکهت.

روخسار ژى بكار ئينانا كۆمه كا په يقين ده سنيشان كرينه، ب ناوايه كى سه ليقه ي هاتينه هوناندن كو جوانى و سيمايه كا ويژه ي دده ته سرؤشتى باه تى.

رؤمان ژى، وه كو پرانيا بهرهمين ويژه ي ژ روخسار و نافه رۆكه كا گونجايى دگهل روخسارى پينك ده يت. گه له ك نفيسه ر و ره خنه فان وه سا هزر دكه ن كو رؤمان كچا شه رعى يا جفاكى بورجوازه و ل چاف هونه رين دى بين ويژه ي بين مينا هه لبه ست و شانويى هونه ره كى نوويه، نه تنى ل ده فه را مه، لى ل هه موو جبهانى. نه مازه نه گه ر نه م رؤمانى ژ حيكايه ت و چيفانو كين فولكلورى جودا كه ين، كو پشه كه كا گرنگه ژ كلتورى كوردى. نه فجا نه م دكارين بيژين كو رؤمان بهرهم و هونه رى باژيرييه.

ل ده فه را به هدينان ده سپنكا رؤمانى ل داوى يا سالىن هه شتيان ب دوو رؤمانين پيشه ننگ ده ست پيكره يه، "ده رافى ته ننگ" يا چيروكنفيس كه ريم جه ميل بيانى و "بوهرين" يا نفيسه ر و هه لبه ستفان د. نافع ئاكره يى. هه رچه نده دبیت هنده ك رؤمانين دى ژى د فى سه رده ميدها هاتينه نفيسين، لى بهرهمى چاپكرى رؤمانى تنى نه ف هه ردوو رؤمانه بوون. گه له ك چيروكين هونه رى بين كو نه يونين رؤمانى ب خو فه دگرتن، هه بوون، لى وه كو رؤمان نه هاتبوونه چاپكرن. پاشى د سالىن نوتاندا هزرا چاپكرن و نفيسينا رؤمانى سه ره له دافه، لى ژبه ر نه بوونا ده زگه هين چاپكرنى و كه سادى يا بازارى كتبيان كۆمه كا رؤمانين ده سنفيس رؤناهي نه ديتن. ئوو پشتى سالا ۲۰۰۰ى كۆمه كا رؤمانان ژ لايى هه لبه ستفان و چيروكنفيسين ده فه رنقه هاتنه چاپكرن و رؤمانى ژى وه كو ژانرين دى بين ويژه ي جه ي خو ه دناف قادا ره وشه نبيرى يا ده فه ريدها كر.

پرانيا رؤمانين نفيسه رين پيشه ننگين ده فه را مه د چوارچو فى كه توارى يا جفاكى و ره خنه يا جفاكيده دزفن و باه تين رؤمانسى دگهل باه تين هشيارى يا جفاكى تيكره س و تيكه له كرينه. نه فه ژى بو كۆمه كا سه ده مين هه فبه ند ب خو ه يى رؤماننقىسى و ره وشا جفاكى يا هه يى و داخباربوونا ب ئاراسته بين ده رفه يفه د زفن، نه مازه داخباربوون ب رؤمانا عه ره يى.

پنکھاتہی نہ ہدفسہنگی جفاکی کوردی، ہر ژ موزاییکی یا جفاکی بگرہ و ہتا د گہتہ ہہفرکی بین سیاسی و نابوری و جفاکی بین کوردی و چیبونا باژیری بین بورجواز و نورستکرات دناف گوندہ باژیرین کوردستانیدا، بەری پراپنا نفیسہران دایہ کەتواری یا جفاکی و کەتواری یا رەخنەیی، چ ب شیوہیەکی راستەوخۆ بیت یان نہ راستەوخۆ. ہەرەسا خەباتا نەتەوہیی یا ل دژی داگیرکەران و ساقاتی یا نەزمونا خوہسەری یا کوردستانی، بەری رۆمانی دایہ چیرۆکەکا مشت ئیدبولۆژیا و رەخنە و شیرەت و گۆتارخواندن و چاکسازی یا نہ ہونەری.

رۆماننقیس بەرۆفاژی نفیسەری چیرۆکا ہونەری یا کورت، کۆمەکا پەہلەوانین دناف بۆہراندا بکار دئینیت و گرنگی ددەتە لڤین و رەفتارین وان کو دەربرینی ژ رەوشا جفاکی ہەمی بکەن. کۆمەکا ہەست و حەز و پالەدەر و ہەلچوونین دەررونی بین پەہلەوانان د کەنە ہیڤینی شروڤە کرنا کەساتیی و چوونا دناف ناخی عەقلی کۆمیدا. ہەرچەندە بابەتی رۆمانسی، خوہ ل نەزەعیین کەسوکی و پیشینی بین خوہیاتی یا نفیسەری دکەتە خودان. لی ژ ئەنجامی ہەفرکی بین نافخۆیی بین نفیسەری د ناڤہرا شۆپاریزی و نووکرئیدا، دناڤہرا ہزرین ئیدیالی و بۆہرین کەتوارکیدا، بەری وی دایہ کەتواری یا جفاکی و ب خو ویستی یان خو نەویستی بەر ب بابەتین جفاکی و دۆزین سیاسی و نابوری و سنجی بین کلتۆری جفاکیفہ ہاتیہہ راکیشان.

ہەرەسا پاشخانا کلتۆری یا رۆماننقیسی و رەوشا وی یا دەررونی رۆلەکی کاریگەر د دەسنیشانکرنا سیمایین رۆمانا دہفەرئیدا ہەبوویہ. دی بینین کو بابەتی ہەژاری و گوندیاتی پراپی یا رۆمانین کوردی بین فی سەردەمی فہ گرتینە و گرنگی ب پینداچوونا لەہەنگیی و پشتگوہ ہاڤیتنا سایکولۆژی و ناراستەیی چەمکی جفاکی داینە. فی چەندی ژ ب ہزرا من، رۆمانا کوردی ہیلایہ دناف بیافہ کی گرتی و دائیخستیدا.

ب شیوہیەکی گشتی، بەحسکرن و فہگیرانا رەوشا ہەژاری د ہەمی رۆمانین کوردیدا بەرچافہ، ہەرەسا ہزر و رەفتارین گونداتی ژ، وەکو کلتۆر و ئیدبولۆژی یا سنجی یان جفاکی جہەکی گرنگ و مەزن د رۆمانا کوردیدا گرتیہ، خو ئەگەر جہی

قەومينا بۆيەران ل ئەورۇپا بېت و بەحسې بابەتە كى باژىرى و باژىريان ژى بېت, سىمابى ھزرا گوندىكانىي ب فەگىرانا رەفتارېن پەھلەوانانقە منارەيە. ئەفە ژى ب ھزرا من بو ھندى فەدگەرېت كو نقىسەر ب شىۋەيە كى سەرە كى فەگىرانا سەربۇرېن خوە يىن كەسۆكى يان سەربۇرېن دەدۇرا خوە يا مېشت دەردەسەرى و كارەسات ددانته سەر كاغەزى. ئو ئەگەر ئەم ب ھوورى ل رۇمانا دەفەرى ب نىرېن, دى ساخلەتېن كەتواری يا جفاكى و تېگەھىن گونداتىي ب كەلواشى پړانبا رۇمانانقە بېنېن, ھەرە كو موئەيەد تەلال د بەحسكرا ساخلەتېن رۇمانا عىراقىدا بەحسكرىن, رۇمانا كوردى يا دەفەرا بەھدىنان ژى ژ فان ساخلەتان نە زربە ھەرە:

* زالبونا ھىبارى يا ساكارا ئىدىلوژىي ل سەر بەرھەمان كو ب تەبەتە كى كۇما خەلكى جفاكى و دلېنىيە كا ساويلكە سەرەدەرىي دگەل دۆزىن سىاسى و جفاكى و سنجى و ئابۇرى دكەن. ھەرەسا ب ئاوايە كى رۇمانسىي ئىدىيالى سەرەدەرىي دگەل ھەفبەندى يا دناقبەرا مرۇفى و جفاكىدا دكەن. ئانكو خوە كوور نا داھېلنە ناۋ گەوھەرى فان ھەفبەندىيان و ل رەھ و پاشخانېن سەدەمان و بەرژەنگان نا گەرىن كو گەوورېنېن ژ رەھورېشالانقە بكەن يان بخوازن, لى ب ئاوايە كى سەرەفەسەرەفىي لى دنېرن و گەوورېن ژى ل سەر ئاستېن كەسۆكى يىن پەھلەوانان د ھېتە خوياكرن.

* زالبونا گىانىي چاكسازى و شىرەتكرنى ل سەر چەمكىن ھزرى يىن ناۋەرۇكى. ئانكو ل شوبنا ئازادى يا پەھلەوانان و ھلىقترنا رەفتاران ل گورەى سنسلا بۆيەران بەھتە كرن, نقىسەر وە كو شۇفېرە كى ترۇمبىلا خېر و شەران يى زالە و مينا واعزە كى جفاكى و سنجى ھزرا خوە پىشكىش دكەت. نە دوورە ئەفە ژبەر وى چەندى بېت كو دووراتىيە كا بەرچاۋ دناقبەرا ژىياتى يا كەتوارە كى ھەبى و ژىياتى يا كەتوارە كى چاۋەرېكرىدا ھەبە. ئەفجا ژبو گەھشتنا كەتواری چاۋەرېكرى, نقىسەر وەسا ھزر د كەت كو ئەركى سەر مىلى وى ئەو ھەبىتە رېبەر و رېنېشاندەرى خەلكى ھەچكەھبى بەر ب خەونا ژ ھزر و باوهرى يىن وى ھاتىيە راجاندن, بېت.

* هه‌زاری یا به‌ریخودانین فلهسه‌فی ژبو هه‌بوونی و ژبانی و دیرۆکی. د پرانیا جاراندا ژبه‌ر چه‌شاندا کۆمه‌کا مه‌زن ژ بو‌یه‌ر و هزرین کلتوری و ره‌خه‌ن یین کولانکی و فلاشباکین سه‌رده‌می رژیمی و ئیدیولۆژی یا به‌رگری و هه‌قه‌ر کرنا خه‌بات و به‌ره‌مان، نفیسه‌ر نه‌چار بوویه کو به‌ر ب هزر و فلهسه‌فه‌کا فالیکیفه‌ بجیت و گه‌له‌ک گرنگی نه‌ده‌ته کوراتی یا بابه‌تان. ژ لایه‌کی دیقه‌ ژی نه‌ دووره‌ ژبه‌ر ناستی خوانده‌فانی کورد بیت، کو هه‌تا نه‌و ژی ره‌وشه‌نبری و فلهسه‌فی ب زمانین بیانی دچیترین. له‌وا دی بینین کو د پرانیا رۆماناندا هه‌قه‌ر کرین ناسۆی ژبو لفینا دیرۆکی و وه‌رارا جفاکی د هینه‌ کرن. هه‌می هه‌قه‌ر کرین ناسۆی ژی ب دلینی یین فیه‌هایی و رۆمانسیه‌ته‌کا هه‌لچوویی بارکرینه، ئوو وه‌رگری هه‌چکوه‌یه‌ی پتر چه‌ز ژی دکه‌ت، چونکو پیدفی ب هزر کر نه‌کا کوور و لۆژیکی و هه‌له‌سه‌نگانده‌یی نا بیت.

هه‌ژی گۆته‌ کو د فی سه‌ربۆرا کورت و ساڤادا و سه‌ره‌رای کیماسی و خالین نیگه‌تیه‌ف ژی کۆمه‌کا خالین پۆزه‌تیه‌ف و جوانی یین وێژه‌ی د هنده‌ک به‌ره‌ماندا ب ئاشکرای د هینه‌ دیتن کو ب راستی دبنه‌ جه‌ی شه‌هنازی و گه‌شبینی. ب فان به‌ره‌مه‌ین ژ لایه‌ی چه‌ندانیه‌یه‌ کیم و ژلایه‌ی جوړاتیه‌یه‌ تا رادده‌یه‌کی سه‌رنجراکیش، د بنه‌ به‌ره‌مه‌ین پێشه‌نگین رۆمانا کوردی ل ده‌فرا به‌هدینان.

لی جاره‌کا دی دی زفرین و بیژین کو نه‌گه‌ر وێژه‌ راستی یین ژبانا رۆژانه‌ ب نازرینیت و شروقه‌ بکه‌ت و ببیه‌ خۆدیکا جفاکی ده‌ر دۆری مروفی، ده‌روون کۆما وان چه‌ز و پالده‌ر و نه‌زعه‌ و ره‌فتار و ره‌وشت و پێحه‌سیانین به‌ره‌سته‌ت و نه‌ به‌ره‌سته‌ت د ژیانیدا. ئانکو هه‌رسی پروسه‌ یین عه‌قلی و هه‌لچوونی و بزافی ب خۆفه‌ دگریه‌ت. ره‌فتارا مروفی کو ساخله‌ته‌کی ده‌روونیه‌، ب بو‌یه‌ر و تینگه‌ه‌ و نۆرمین جفاکیفه‌ د هینه‌ په‌روه‌ده‌ کرن و هه‌قه‌سه‌نگ کرن. ژبانا رۆژانه‌یا دیتی و نه‌ دیتی یا جفاکی د هزرا مروفیدا هیه‌قینی سه‌ره‌که‌یه‌ی دارشتنا وێژه‌یه‌. ب فی چه‌ندی ژی وێژه‌ و ده‌روونی مروفی پیکفه‌ د هینه‌ گریدان. ده‌روون وه‌کو ساخله‌تین ژبانا که‌سی یا مروفی دبیته‌ ژیدهری چیکرنا وێژه‌ی، وێژه‌یه‌کی هه‌ژی و جوان ژی قولاچکین فه‌شارتی یین ده‌روونی مروفی رۆهن و

ئارام دكەت. ھەژى ئاماژە پىدائىيە كۈ بۆيەرى ئەف باھەتە مەزن كرى و كرىيە رىيازە كا رەخنە يا ويژەيى، فەكۆلېن و بەرھەمىن سىگموند فرويد بوون، نەمازە پىشتى پىشكىن مەژىي مەرۇقى خويىاكرىن و ب تايەتتى دەمى باھەتتى نەھشىيارى يا مەرۇقى ئىخستىيە دناف باھەتتىن زانستى و ويژەيىدا. ئەف ئافراندىنە ژى ب گەشەسەندىن و دەر كەفتنا بىردۆزا شرۇفە كارى يا دەرروونى ھاتە جھگىر كرىن. ئوو ژبو ئافا كرنا تىورا خوە يا شرۇفە كارى يا دەرروونى، فرويد مفايەكى مەزن ژ كەساتى يا ھاملىت يا وليهم شەكسپىر دىت بوو، ھەرۇسا شەكسپىرى ژى ژبو نفىسىنا شانۆ يا ھاملىت، مفا ژ لىكۆلېنا برايت ئەوا ل سالا ۱۵۸۶ى ل سەر رەشىنىيى چىكرى دىت بوو. ب فى چەندى ژى خويىا دىت كو ھەر ژ كەفتدا ويژەفانان مفا ژ لىكۆلېنىن دەرروونى ددىتن كو كەساتى يا پەھلەوانىن بەرھەمىن خوە پى ئافاكەن، د ھەمان دەمدا ژى د شىاندایە كو بەرھەمىن ويژەيى بىنە بىياقى لىكۆلېن و تەجرۇبە بىن دەرروونزانان.

ھەر كەسەك د ژيانا خوە يا رۆژانەدا تۆشى كۆمەكا داكەفتن و سەر كەفتن و ھەلۋىستىن ھەمەجۆر دىت، بىگۆمانە كو ئەف بۆيەر و كرىيارە ب شىوہ بىن بالبەر يان نە بالبەر كار دكەنە سەر دەرروون و كەساتى يا مەرۇقى. ئەف كارتىكرنە ژى ب شىوہىي رەفتارا مەرۇقى ل ھەمبەر كەسىن دى دەردكەفىت. چونكو كەساتى يا مەرۇقى بەرھەمى بەرىخۆدانىن بى بەرانبەرە و ل گورەى ھەلسەنگاندنا بى بەرانبەر د ھىتە پىقان. ھەلبەت پەھلەوانى رۆمانى ژى وەكو ھەر كەسەكى دى بى دناف ژيانا راستەقىنەدا تۆشى كۆمەكا ئارىشە و ئاستەنگىن ژيانى دىت و كەساتى يا وى ب رەفتارا د بۆيەراندان د ھىتە دەسنىشانكرن.

ھەر رۆمانەكى كۆمەكا پەھلەوانىن سەرەكى و لاوہكى ھەنە و ئەف پەھلەوانە د كۆمەكا ئاستەنگ و بۆيەراندان د بۆرن. ئوو ل گورەى ھەز و خواستىن نفىسەرى چارەنفىسى وان د ھىتە دانان. ئەگەر ئەم رۆمانى بدانىنە جھى ژيانى و پەھلەوانى يان نفىسەرى بدانىنە جھى دەستەلاتا جفاكى، بىگۆمانە كو وەرگر وەكو كەسى بەرانبەر دى شىت ھەلسەنگاندنا پەھلەوانان كەت. ئەم ژى وەكو وەرگر د فى نفىسىنا كورت و

پوختدا دیّ ههولدهین کو کهساتی یا پههلهوانین هندهك ژ رۆمانین دهفهره بههدینان ژ لایبّ جفاکی و دهرووئیغه شرۆفه کهین و خواندنه کا شرۆفه کاری یا دهروونی و جفاکی بو کهتوار و نفیسهری رۆمانی ههردوووان پیشکیش کهین. ههلبهت ئەه خواندنه ل گورهی هزر و دیتن و تیگههشتنا کهسۆکی یا منه ژبو فه گهراندنا پههلهوان و بوهرین فهگیرایی یان چیکری یین رۆمانی بو خوهییبی و دهردۆرا نفیسهری کو ههردوو جهمهسر“ خوهییبی (نقیسهسر) و بابتهی (دهردۆر) ب ئاوایهکی ئالوگۆر کار دکهنه سهسر ئیک و ههر لایهکی جهمهسهری گرنگی و رۆلی خوه ژ لایهنی دی یی بهرانهر وهردگریت.

گهلهك رهخنهفان, نهمازه ماموستا یین زانینگههی و رهخنهفانین ئەکادیی, وهسا هزر دکهن کو فهره رهخنهفان ل سهسر ریپازه کا دهسنیشانگری یا رهخنهگرتنی بچن و ل گورهی بنهما یین تایهتین ههر ریپازهکی, رهخنا خوه یا ئافاکه ژبو دهقین وپژهی ئافاکهن. لی من (کو نه رهخنهفانهکی ئەکادییمه), خوه ل چ ریپازین رهخنهیی یین دهسنیشانگری نه کریه خودان و نه دووره کۆمه کا ریپازان تیکههل کر بن. ههر وهسا من ئاماژه ب چ ژیدههرین زانستی و باوهریپگری (مینا ههمی لیکۆلینین زانستی) نه کریه کو بکهمه گرۆفی ههلویست و دیتن خوه, بهلکو ئەه هزر و ههلسهنگاندن ههی فهریژا خواندنا کۆمه کا کتیب و ژیدههرین زانستی دهروونجفاکی و وپژهی و نوژدارینه. ههمی ب ههفرا د فان دیتن من یین کهسۆکیدا خرغه بوونه. ههمی ههولا من ئەوه کو خواندنه کا ههلسهنگاندنهیی یا وپژهی بدهمه دهقی و ل گورهی تیگههشتن و هزر و ههلویست و رهوشا خوه یا دهروونی یا د سهردهمی خواندنیدا, دهقی پیشکیشگری ب خواندنه کا دهروونجفاکی شرۆفه کهم. ئەم دبیرینی دهروونجفاکی, چونکو سهردههری دگهل ههردوو ریپازین دهروونی و جفاکی ب ههفرا دکهن.

جفاکناسی (سوسیولوژی) و دهرووناسی (سایکولوژی), دوو زانستین مرۆفایهتینه و ههر ئیک ژ وان کۆمه کا تیور و زانا و شرۆفه کرنین تایهت ب خوڤه ههنه. زانستی سایکاتریژی زی کو سهردههریکرنه دگهل ئیشین دهروونی ل دهف مرۆفان رۆلهکی مهزن

ھھه دههسنیشان کرن و چارهسهر کرنا ئیشین دھروونیدا. ئەگەر سایکولۆژی کھساتی و ناخ و ھهست و نھست و رھفئارین مرۆفی شروۆفھ کھت، سایکاتری ئیش و پیشیلبوونین دھروونی دھسنیشان دکھت و چارهسھریی بو دبئیت. پھسپۆرین تازھ و ھھفچھرخین بیافی سایکاتریی وھسا ددھنھ خو یا کرن کو زانستی سایکاتریی، یی کاملان نا بیت ھھتا کو ب ھھردوو زانستین سوسولۆژی و سایکولۆژییھ نھ ھینھ گریدان. دبیت سروۆستی بیت بو جفاکناسھ کی یان دھرووناسھ کی کو بی زانینا زانستی سایکاتریی، د بواری خوھیی پروفیشینالیدا چھلھنگ و زیرھک بیت، لی نھ یا بھرھۆز و سروۆستیھ کو نۆژدارھ کی دھروونی بی ھھبوونا پیزانینین سوسولۆژی و سایکولۆژی بکارت بی زیرھک و چالاک و کاریگھر بیت. سایکولۆژی و سایکاتری تا راددھ کی زۆر پیکفھ گریدایی و تیکرھسن. لی سوسولۆژی زانستھ کی خوھسھر و تھمامکھری فان ھھردوو زانستانھ. ل گورھ ی فھکۆلین و تیۆرین نوو یین د واری نۆژداریدئا ھاتینھ کرن کو خزمھتین باشز و کاریگھرتھر پیشکیشی نھخۆشین دھروونی و خھلکی جفاکی بکھن، بابھتین دھروونجفاکی ھاتنھ دناؤ قادا نۆژداریدئا. پشتی نۆژدارین دھروونی ب سھر روئی کاریگھری چارهسھری یا دھروونی ھھلبووین و وھکو ریکھ کا چارهسھر کرنی ژبو نھخۆشی یین دھروونی یین ھھمھجۆر بکار ئیناین، ئەؤ زانستی ب نافی دھروونجفاکی بھرچاقتر لی ھات و سھر دھریھ کا بھرفرھھز دگھل ھاتھ کرن. ئەؤ ژ ی ژبھر وی چھندی بوو کو تۆرا جفاکی یا ھھر کھسھ کی ژبو چارهسھر کرنا وی د ھاتھ بکار ئینان. ئوو مادھم مرۆف کوری جفاکیھ و ژ ئەگھری نالھباری یا جفاکی تۆشی ھندھک حالھتین دھروونی دبیت، ب ھھمان جفاک دی چارهسھری یا وی ژ ی ھیتھ کرن.

رھخنھفانین ویژھیی مفایھ کی مھزن ژ زانستین سوسولۆژی و سایکولۆژی دبیتنھ و ژبو ئافاکرنا دھفین خوھ یین رھخنھیی بکار ئیناینھ. لی زانستی نۆژداریی دھروونجفاکی ھھتا نۆکھ ھھر د بیافی نۆژداریدئا ل کارھ. ئەم ژ ی دی ھھولدھین کو فی سیتکی زانستان (سایکاتری، سایکولۆژی و سوسولۆژی)، ئەوی کاریگھر د بیافی نۆژداریدئا دانینھ سھر ویژھ ی (ب نھمازھیی رۆمانی) و خواندین خوھ یین رھخنھیی و

ههلسهنگاندنهی بی ئافاکهین. ل بهری مه، هندهک سایکولوژیست و رهخهفانان ههولداینه کو زانستهکی تیکهله ژ جفاکی و دهروونی بکار بین و ب ناھی ریازا دهرووناسی یا جفاکی (علم النفس الاجتماعي) ل قهلهم داینه، لی ئەه تیکهلهیه نه گههاندیه ناستی تیکرهسی و ههروهسا خوه ل نوژداری یا ئیشین دهروونی ژی نه دایه.

د فان خواندنین ههلسهنگاندنهییدا، ئەم دی سهرهدهری دگهل ئیش و حالهتین دهروونی، دهردۆرین جفاکی و پاشخانا رهفتار و پیکهاتهیی کهساتی یا دهروونی کهین. ئوو دی بۆیه و ههلووستین پههلهوان و فهریژین جفاکی بین ئافاکرنا قهومانندی بی شروقه کهین. ژ لایهکی دیقه ژی، دی ساخلهتین پههلهوانان، سنسلا بۆیهران و چه مکین هزری بین فهزایی رۆمانی ب پاشخان و ههلووست و تیکههین نفیسه ریفه گریدهین، کو ل داویی بیته خواندنه کا شروقه کاری یا دهقی و ژیهی. ب فی چهندی ژی، دی دهقهکی دی بی دهروونجفاکی ژ دهقین و ژیهی بین داهینهر هینه ئافاکرن کو مفادارییه کا ئالوگۆر دنافهرا خواندنین دهروونجفاکی و نفیسنین دهقین و ژیهیدا بهینه کرن. کا چهوا نفیسهر مفای ژ زانستین دهروونی و جفاکی و سایکاتری و هردگرن کو دهقهکی داهینهر ئافاکهن، ههروهسا ئەه خواندنه ژی دی مفایهکی مهزن ژ دهقین و ژیهی و هردگرن کو کوورتر و هوورتر د جفاکی خوه بی کوردی بگههین. هیقیدارم ئەه ههولدانه بیته دهسپیکهک ژبو خواندنه کا گهله نهیری یا جفاکی کوردی و خواندهفانی کورد بکاریت مفایهکی دهروونجفاکی ژی و هردگریت.

ههژی گۆتنه کو ئەه بهرگی ئیکیه و بهرگین دی ژی، دی ددويفدا هیین.

د. عارف حیو

ههولیر - ۲۰۱۱

پانۆراما ژيانی و چیبوونا كهونی د چیرۆكا

□ "يان ئەز يان هيچ" دا

□

□

يان ئەز يان هيچ

سەر ناۋ يان تايئلى ھەر نقيسېنە كى خۆدېك و پىئاسە يا وى نقيسېنېيە. تايئلى گرنگىيە كا تاييەت ھەيە د سەرنجرا كىشانا مەژىي خواندە فانيدا. ھەر ژ دەسپىكى خواندە فان ھەولددەت كو نافونيشانين دەقى بكتە كليلە كا گەلەنپەر ژبو فەكرنا دەرگەھين گرتى. ب فى چەندى ژى نافونيشان خواندە فاني دەقى دئىختە د بازنەيى ھلبژارتنا ھەلويستە كى ديار كرىدا، ئەگەر د ھەمى دەقاندازوژ يا ئاشكرا نە بيت ژى، د پىرانيا جارانداز كليلە فەكرنا دەرگەھى دەقييە.

ھلبژارتنا نقيسەرى بو فى تايئلى سەرنجرا كىش (يان ئەز يان هيچ)، بىگومانە كو مەرەمە كا تاييەت بى ھەيە.

ئەم ھەمى دزانين كو د. فازل عومەر، ژبلى ھندى كو وئزە فانە كى باشە، ھەروەسا زانايە كى زىرەك و بلىمەتە ژى د وارى زمانى كوردىدا. دزانيت كو ھەر پەيقە كا د ھەفوكىدا وەزىفە يا خوە ھەيە، ژبلى وەزىفە يا وى يا فەرھەنگى، ھەروەسا ھندەك وەزىفە يىن رامانى و ئىحايى ژى ب خوقە دگريت. ئانكو ئەم دكارن بىژين ھەر پەيقە كا د. فازل بكار دئىنيەت، فەرە مروؤ ھزرى تىدا بكتە و ب ساناهى د سەررا نە بۆريت و فەرە ژبو ھەر پەيقە كى يان ھەفوكە كا نقيسايى بوچىيە كى! د سەرى خوەدا دانيت.

ئەفە تايئلە ژ (يان ۱+ ئەز + يان ۲+ هيچ) پىك دەيئت.

ئەكەر ئەم (يان ۱) ژى راکەين، دى بيتە ئەز يان هيچ، ل ئىرە ژى دوو پەيقىن سەرەكە د فى ھەفوكىدا روئى خوە دگيرين (ئەز، هيچ)، ھەردوو پەيف ژى ب ئالافى يان پىكفە ھاتىنە گرىدان.

د زمانى كوردىدا، وەزىفە يا (يان) دوو رامانان دگەھىنيەت.

۱. ئەز يان هيچ: ئەز ل ھەمبەرى هيچ، كو (ئەزى) رولە كى ديار كرى ھەيە و (هيچ) بەرە فائزا ويە، ئانكو ئەم دكارن بىژن كو دوو پەيقىن ھەفدژن و ھەر ئىك رامانا ھەبوونا خوە ژ ھەفدژى خوە وەردگريت.

۲. ئەز يان ھېچ: ئەز - ھېچ، كو (ئەزى) رولەكى ديار كرى ھەيە و (ھېچى) ژى ھەمان رول ھەيە، ئانكو د شياندايە ئەز بکەفتە جھى ھېچى و ھەمان مەرما فەرھەنگى و رامانى وەرگريت، مينا ئەز يان تو دى چينه ئاھەنگى، ئانكو ئەز بجم يان تو بچى چ جوداھى ناکەت.

ھەر چەندە (ئەز) و (تو) دوو كەسین خوەسەر و ژیکجودانە، لى وەزيفە يا چوونا ئاھەنگى، چ گوھورینی د ئاھەنگیدا ناکەت.

دەمى كریارا نە دیارا ھەفۆكى مەرما سەرەكى بیت، ھینگى (یان) رولى وەكھەشى دگيریت (نە وەكھەشى يا من و تە)، لى وەكھەشى يا رەوشا بۆیەرى - ھەفۆكى. ئوو دەمى مەرما سەرەكى يا ھەفۆكى پەيقين بەرى و پشتى (یان) بیت، ئانكو رولى سەرەكە بو وان بزفريت، ھینگى (یان) دى رولى ھەفۆكى گيریت، ئەز دى چمە ئاھەنگى يان تو دى چيه ئاھەنگى، ئاھەنگى كەسەكى ب تنى بى دفت و موناھەسەيا من و تە دى ل سەر چوونا ئاھەنگى بیت. ھەر كەسى بچیت ئەو سەرکەفتیپە، ئەو ب تنى (بى يى دى) دى خوشیى بینیت.

لى نغیسەرى چپرۆكى (یان ۱) نە راكریپە و كریپە پشكە كا گرنگ و وەزيفەدار د ھەفۆكىدا. ھەفۆك كریپە دوو پشك: يان ئەز + يان ھېچ. ل فیرە ھەردوو پشك دكەفتە د دوو چەپەرین ھەفۆكدا. د ھەموو زماناندا پەيقين ھەفۆك ھەنە مينا (رەش / سپى، تارى / روناھى، ھەبوون / نەبوون، خیر / شەر، ئەز / ھېچ.... ھد). ئەفجا ئەگەر ئەم ھەردوو (یان) ان راكەين ژى، ژلايى فەرھەنگیفە دى دوو پەيقين ھەفۆك پەيدا بن (ئەز / ھېچ) ئەز وەكو بونەوەرەكى ھەيى، خودان لەش و مەژى، ھەبوونە كا مینەفى و گیتیكى ل ھەمبەر (ھېچ) ھەيە، لى (ھېچ) پەيغە كا رووت و مینەفیپە، چ ھەبوونا خوہ يا گیتیكى ل ھەمبەرى ئەزى نینە.

ھەبوونا ئەزى ل سەر حسىبا (ھېچ) خورت دبیت و ھەروەسا ژى (ھېچ) گرنكى يا خوہ يا فەرھەنگى و مینەفى ژ نەبوونا ئەزى وەردگريت. لى داکو ژبابەتى دوور نە كەفین و نەكەفینە دناؤ پرسە كا فەلسەفیدا، د. فازل ھەردوو (یان) داناینە سەر تایتلى.

ب هزرا من هه‌بوونا فان هه‌ردوو (یان)ان، هه‌فوک ژ قالیی فهره‌نگی دهرئ‌بخستییه و رمانه‌کا ئیحایی دایی.

ئه‌گهر ئه‌م ل کلتوری خوه یی کوردی، نه‌مازه کلتوری بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانی فه‌گهرین، دی بین کوه‌فوکا (یان کوردستان یان نه‌مان) گه‌له‌ک مشه و نافداره... ئوو دنا‌هه‌می جین و ته‌خین جفاکیدا به‌ربه‌لافه.

له‌وا ده‌می ئه‌م هه‌فوکا (یان ئه‌ز یان هیچ) دخوین. یان کوردستان یان نه‌مان د هیتیه به‌رچافین مه. نانکو ئه‌ف تایتله ئیحایا درووشه‌کی سیاسی دده‌ته مه. بکارئینانا درووشمین سیاسی ژ یو دوو مه‌ره‌مین سه‌ره‌که بکار د هین (دبیت بو هنده‌ک مه‌ره‌مین لاهه‌کی ژ ی بهینه بکارئینان):

۱. په‌سندان و پشتگیری یا وی درووشمی ب ئاویه‌کی هونه‌ری کو خوانده‌فان ژبلی مفایی ئه‌پستمی، خوشیه‌کی ژ ی وه‌گریت، د نه‌جامدا درووشم ب تیگه‌هفه دی پتر د مه‌ژیی خوانده‌فانیدا چه‌سپیت و دی ل به‌ر وی که‌هیت ل هیت .

۲. ره‌خنه‌لیگرتن و شروقه‌کرنا خواندین دی یین دگهل درووشمی نه گونج.

ژبلی فان هه‌ردوو مه‌ره‌مین سه‌ره‌که ژ، مشه جارن نفیسه‌ر و وئزه‌فان درووشمین سیاسی د تیگه‌هین خوه‌دا بکار دئین ژبو چیکرنا موفاره‌قه یین جفاکی، سیاسی و ئه‌پستمی، یان ژ ی ب کیمی بو خویاکرنا دیتن به‌رانبه‌ر و پاشی هه‌فبه‌رکرنا دیتن نوو دگهل درووشمی هه‌بی ژبو کو خوانده‌فان هزرا خوه بلفینیت و مه‌ژیی خوه بده‌ته کاری و هنری د پراکتیزه‌کرنا درووشمیدا بکه‌ت.

چیکرنا موفاره‌قه یین جفاکی د هه‌ر کاره‌کی ئه‌ده‌بیدا، ژبلی خوشیی، داخووزنامه‌یه‌کا په‌ر فه‌گریه ژبو تیهرزین و شروقه‌کرنه‌کا دی یا ده‌قی، یان ژ ی خویاکرنا شیوازه‌کی دی یی تیگه‌هشتیییه.

د پراڤیا جاراندا، موفاره‌قه شیوازه‌کی پینکه‌نوکی یان یی خه‌موکی و مشتگی ب خوقه‌دگریت.

د تایتلی ښی کورته چیروکی - رو مانیدا، نفیسه ری یا هولدای کو نه چ شیوازیڼ
 پیکه نوکی و نه چ شیوازیڼ خه موکی ب خوځه بگریټ، نه غرور بیت و نه خوه
 ته سلیم کرن بیت. تیکه له بیت ژ هردووان و د هه مان دهمدا ژی روت بیت ژ
 هردووان. دوو تیکه هین تیکه رس و ژه فچودا، تیکه گرتنه کا دلینی یان گیانی دنا فبه را
 تایتلی خویا و بی ښه شارتیدا هه یه، د هه مان دهمدا ژی ژه فچودانه.

نه گهر هم نافو نیشانی ښی چیروکی ښه گهر پینه ښه نه له مینتین پیکه اته بی دی نه څه خسته بی

ل خواری بو مه په یدا بیت:

یان	یان
کوردستان	نهز
یان	یان
نه مان	هیچ

نه گهر هم (یان) پیکه گریډانی و پین شهرتی ژی راکه ی دی دوو دووانی پین ل

هه مبه ری تیک بو مه په یدا بن:

کوردستان	نهز
نه مان	هیچ

ب شیوازه کی دی ژی هم دکارین بیژین (نهز/ هیچ = کوردستان/ نه مان). نهز، مینا
 نهزه کی تاك و هه بوونه کا به رهه ست د جفا کیدا هه یه و د که فیته ل بهرانه ری په یفا
 کوردستان کو په یفه کا مینه فییه و هه بوونه کا به رهه ست و مینه فی ل سهر خه ریته یا
 جوگرافی هه یه، دهمان دهمدا ژی تیکه هه کی گه له نه په رییه دمه ژیی خه لکیدا.

نانکو نهز و کوردستان هردوو به رهه ستن و مه هه بوونین فرههنگی و دیروکی و
 مینه فی هه نه، هردوو په یقین دی ژی (هیچ و نه مان) په یقین روت و نه به رهه ستن،

جوداهی یا وان ب تنی ب لایه نی لڤوکی یان جیگریڤه ههڤه نده. هیچ د نه زه لدا هیچه و نه مان هیچه که پشتی ساحله تین هه بوونی زده ستداین. ههردوو حالت ژی دئه نجامدا ئیکن.

ئه ز ب خوه، وه کو خوانده فانه کی بهره وومی هه موو نفیسین د. فازلی عه مری ههردوو ئیحایی فی (یان) یا ناهه راستی د فی تایتلیدا دبیم. ئه ز یان هیچ، دبیت ب مه رما ئه ز کوردستانم و کوردستان ئه زم، ههروه سا ئیحایا کریاری ژی کو ئه ز نه ئه و ئه زم بی دنا فان ئه زین کوردستانیدا دژیت. لی ب هه بوونا (یان) یا ده سپیکی بوچوونا مه یا دووی کتر لی دهیت و ب فی چهندی ژی ئه م دکارین بیژین کو تایتل دبیته یان کوردستان یان نه مان.. ئه فه ژی وه ل مه دکهت کو بچینه دنا ف بویره رین فی کورته رومانیدا و سه حکه نی کا نفیسه ر دی بهری مه کیشه دوت و دی کیژ سه متی که ته نارمانجا بهری خودانی.

پانوراما ژیانی و هه بوونا کهونی

هه رده می مروڤ چیرۆکه کی دخوینیت، هنده ک ئه له میتین سه ره کی بهرچا ف دبن و سه ره ده ری دگهل دکهت. لی چونکو چیرۆکا هونه ری چیکری یا هزر و ئاشوڤ و دلینی یا نفیسه ریبه و ئه ف سیگوشا پیکهاته بی مروڤی د هه موو که ساندا نه وه کهه فه، هه ر ئیک وه کو خوه د نفیسیت. ئوو چونکو چیرۆکا هونه ری کریاره کا نافرند بی یه و نافراندن پروسه کا که سوکیه، ب سه ربوژا ئه پستمی یا نفیسه ریڤه ههڤه نده، ئه فجا هه ر چیرۆکه کی یان هه ر ده فه کی ویزه یی ساحله ت و تاییه تمه ندی بین خوه هه نه کو د ئه نجامدا دبنه خو دیکا که ساتی یا نفیسه ری. چ ب ئاگه بیت یان نه ئاگه، نفیسه ر ل گوره ی هزر و دبیتین خوه بین که سوکی جفاکی وینه دکهت، پرسیاران د نازرینیت و پیشنیازا چاره سه ری بین گرییان (ب ریالیستی، ب ئاشوڤی، یان ژی ب شیوازه کی

تراجيديه کا ٽيڪه لکري ب کوميداييٿقه) ددانتھ سهر ميڙا وهرگري و وهرگر ڙي ل گورهى شيانين خواه بين كه سوکي ههلدبڙيريت.

نه گهر ههر چيروکه کي جهه کي ديارکري يان چهندين جه ههبن و ددهمه کي يان چهندين دهمين ديارکريدا بويهين خواه لي تومارکته و پهلههوانه كه ههبيت کو ديڙني ٿه هره مان ٿي چيروکي، ب هه مي بويهان رابيهت و د سهر بوره کا سنسله يي يا چيکريدا بويريت، هينگي دي چيروکه كه پيدا ديهت کو قه هره مان ب هنده كه کرياران (بويهان) راديهت يان پشڪداري ٿيدا دکته. ٿو ٿه ٿه بويهه ب دهم و جهه کي دهنيشانکريٿه هه هه بندين. لي نفيسهري ٿي چيروکا ل بهر دهستي مه ههر ڙ دهسپنکا چيروکي، وهرگري ٿاگه هدار دکته کو ٿه ٿه نه چيروکه کا هه چکوهه يي يه، چونکو وهرگر نه شيٽ دهم و جهي چيروکي دهنيشانکته. ٿو ٿه گهر بويهه ل چ سهرده مان و ل چ جهان نه قهومي بن دي خواه شين سهردههريه کا پوره ٿيٿف و گهرم دگهل كه ين!؟

هه ليهت نفيسه ڙ ٿي خالي نه خافل بوويه، فهره ٿيشاره ته کي بدته وهرگري يان سهري بهندکي بکه ته ددهستيدا دا بزانيت کا دي جهوا ل دويه دهوسي چيت:

"دهم: ڙ نه زه لا مروٿي ٿا کو ٿه بهد.

جه: ههر جهي مروٿ لي هه بن.

قه هره مان: ههر كه سي هه بت."

ب ٿي چهندي نفيسهري پاناهه کي بهرفره هتر دايه وهرگري، کو ههر وهرگره د ههر سهرده مي ٿيدا يهت و ل ههر جهي لي يهت، سه حکه تي کا چ ب سهري مروٿي هاتيه، نه مازه کو نافي ٿي چاپتهري ب "مروٿه كه" هاتيه ناهن. ٿانکو ٿه ٿه مروٿه کي يهت و چ يهت! دي يهت پهلههواني ٿي چيروکي.

ٿه ٿه ڙي مروٿي رادکيشته بهري خودانه کا کوورتر و بهرفره هتر، کو ههر چهنده ب شيواز و هتر مارا پهيف و دهنگين هه يي د چيروکيدا، ميناکي کورته چيروکا هونهري ددهت، لي ب ناههروک و سنسله يا بويهين بارکري بين پيکفه گريدايي و جه و دهمين لاسيکي و ڙبهريٿيک کيشايي، ميناکي روماني ب خواهه دگريت.

رومان.. چيروڪه ڪا دريڙهه، همي هوورهورڪين بويهان و لايهينن ڪه ساتي يا قهره مانان و هزرين د پشت ريڙڪين ب تيروته سلهي خويا ڪرين و دليني يا گوهورا دهريڙڪري ب خوفه دگريت. نه گهر پيچه ڪي ڪورتن بيت و ڪيمتر هزر و دليني ڊهرپريت و پهرين ناشوي بهر ب ناسويه ڪي فرهتر نهفه ڪري بن، ديڙني نوڦليت. چيروڪا هونري ڙي هه مان هزر و ناشوپ و دليني ب خوفه دگريت، لي ب ناويه ڪي خهستتر و ڪورتن. لي پرسبارا هره گرنگ نهوه ڪا نهري "يان نهز يان هيچ" رومانه يان ڪورته چيروڪه؟ بو بهرسقدانا في پرسباري ڙي فره ل دهسپيڪين بهلافبوننا چيروڪي شه گهرين.

ل دهسپيڪا بهلافبوننا وي د پاشڪو يا نهدهب و هونهدا (ههفيناما نهڦرو هڙمار ۴ ل روڙا ۲۰۰۳/۸/۲۰) ب نافي رومانه ڪا گهلهڪ ڪورت ب نافڪريه و پاشي ل سالا ۲۰۰۵ ۽ وه ڪو ڪورته چيروڪه ڪا هونري دناڦ هندهڪ چيروڪين ديدا بهلافڪريه. نهري نه م ڊڪارين بيڙنه في ڪورته چيروڪي رومان؟!

هه رجهنده ههتا نهو چ ڪهسان نافي روماني ل سهر چ ڪارين ب في شيوازي نه دانايه و نه گهر هه بوو بيت ڙي، ب نافي چيروڪا هونري يا سهر ڪه في ل قهلم ددهن، يان نهو چيروڪا گهلهڪ خواندن و گهلهڪ بيافان ب خوفه دگريت، يان ڙي نهو چيروڪا تابوري د پهيفاندا دڪت، هاتييه نياسين. لي نه گهر مه چ بهرسقين رهه اي في نه بن ڙي، ب ڪيمي نه م ڊڪارين بيڙين ڪو چيروڪه ڪه بابهن رومانه ڪا گهلهڪ دريڙ ب خوفه دگريت. لهوا دببت گهلهڪ جارن دناڦ پهره گرافين في نقبسينيدا ب رومان ل قهلم بدهم، دوور نينه گهلهڪ ڙ نقبسه فانين دهڦهري دگهل من نه بن ڙي.. لي نهز هزر دڪم ڪو رومان نه تني بهردانا ههڦساري پهيفانه و ريڙڪرنا ههڦوڪانه، بهلڪو بڪارئينا ناشوپه ڪا بهرفره و ناڦره دگهل نازراندنا پرس و گريڪين ههڦه بند ب ڙيان و هه بوونيقه ڪو وهرگر زيدهباري خوشي يا تاما ويڙهه، مفايه ڪي نهپستمي ڙي ڙي وهرگريت.

دهمي في روماني، ههر ڙ نهزه لا مروفي دهست بي دڪت و ههتا نه بهدي ڦه دڪيشيت، د پشت في ههڦوڪا ڪورت و فيلبازدا جهندين قوتاغين وهارا مروڦينه،

چهندین گوهورینین جفاکی بین بووی و نهوین دی بن و نهوین کو فەر بوو بن ب خوڤه دگریت. جهی رومانى، هەر بهوسته کا جهی (چ هسک یان تهر) ل سهر روو بی گویا زه مینی بیت، گوره پانا بویه رین فی رومانیه و قههره مانى بویه ران مروڤه (ههر مروڤه کى بیت). مروڤل هەر جھ و ههردهم ب غه ریزه بین خوه بین سهره کيفه گریدایه (پایه داری، زیار، نوو سینکس). نوو کيفه راتا مروڤی و ههڤرکی یا وی دگهل سروشتی هه بی و دهووروبه ران کو ههڤرکیه کا ناسوی یه و د هه مان دهمدا زی ههڤرکیا وی دگهل سروشتی بووی و هزرین کهفن وه کو دابونه ریت و باوهری بین جفاکی بین ره سه ن (دینی زی ب خوڤه دگریت)، کو ههڤرکیه کا ستوتی یه، ژبو تیرکنا فان ههرسی غه ریزه بین سهره کینه. ژبیاتی یا مروڤی زی ل سهر شهنگستی تیرکنا فان ههرسی غه ریزه یان د هیته ده سنی شانکرن. ژلایه کى ديفه زی، نه گهر نه م ب شیوه یه کى گشتی ل رومانى بنیورین، دی بینین کو پیتاژویا وهرارا مروڤی ب خوڤه دگریت و ههر ههفت چاپته رین رومانى قوناغین وهرارا مروڤانی خویا دکهن:

۱. **قوناغا زاروکینى:** ب چاپته رى (۱) نهوى ب نافی "مروڤهك" هاتى، د هیته خویاکرن، زاروکه که ژنوو دی ژ دایک بیت و دی کهفته دناڤ گیله شوکا ژیانیدا، کو نیشانا ده می ئیمن و نارامه د ژيانا مروڤیدا.

۲. **قوناغا سنیلایى:** ب چاپته رى (۳،۲) نهوین ب نافی "دهرگه ی دورزه ی و سروش" هاتین، د هیته خویاکرن. مروڤه که و ل خوه دگریت، هه می تشتین دهردوژا وی دیبانیه و ری ل پیشکهفتنا وی دگرن، ههروه سا لیگه ريانا رازیکرنا بهر یخودانین جفاکیه.

هه زی گوتنه کو گرنگترین بویه رى دبیته نه گهری نالوزی یا مروڤی د قوناغا سنیلاییدا دوو فاکتورن: نهو زی پرسیارین هه بوونی و ره زامه ندیا جفاکینه. هه می حه ز و پینگاڤین سنیله ی نهون کو دناڤ جفاکیدا بی قه بوولکری بیت و بهرسقان ژبو پرسیارین خوه بین بی بهرسف بینیت. دهه کى نالوز و مژدار و مشتى هپره.. دهه کى نه ئیمنه.

۳. قوناغا پینگههشتی: ب چاپتهرین (۵،۴) ئەوین ب "کاروانی سەرئەفرازی و شەهیانه" هاتین، د هیتە خویا کرن. مروڤ ب کاری و بەرهمهقیه مژووله، تیرکنا هەز و خواستین ب جە نه هاتییه و ئەنجامدانا پلانین گیرۆکیرینه (دوا ئیخستینه)، هەروەسا باوەری ب خوه هاتنه و ژیانه دناڤ جفاکه کی ریا لیستیدا، بکارئینانا هزر و هیژا زەڤله کانه ل جە ناشوڤه کا دەوله مەند، دەمه کی مشتی کار و هزر کر نه. دناڤهرا ئیمنی و نه ئیمنیدا. مژداری و نه مژدارییایه، دەسته لاتداره و بندهسته، ئازاده و ب قەیدین جفاکیه گریدایه.

۴. قوناغا پیری و گههشتنا نارمانجان: ب چاپتهری (۶) ئەوی ب ناڤی "ئەزی تو و ئەوی دی" هاتی، خویا کرییه. مروڤ ژ کار دکهڤیت و بەرهمه می کاری خوه بکار دئینیت ژبو مانی و بەردەوامی. یان بەرهف خرفتیقه دچیت، یان بەرهف ژیرمەندی و حکمەتی. یان دبیته کهسانه کی دەسته لاتدار و جەڤهنگه کی پیروژ، یان دبیته گیانه کی بی مفال هیقی یا مرنی. دەمه کی ئیمنه و ڤه گهریانه بەرهف ئەزا زارۆکینی. ل دەسپیکا وەرارا ئەزا زارۆکی، ژ هەمی ئەزین دی ب هیژتره و نزائیت ریژی ل ئەزین دی بگریت. یا ژ ویڤه هەمی تشت بو وی و ژ وی چیپووینه و چی د بن.

گەلەک نغیسەر هەنه، قوناغا مرنی و ڤه گهریانی بو نه دیاریی ژی دادن. کا چهوا قوناغا پیری ڤه گهره بو زارۆکینی یا ئیمن، هەروەسا قوناغا مرنی ژی ڤه گهره بو وی تارستانا د زکی دایکیدا، ئانکو خاترخواستنه ژ ڤی سەڤهرا دریتۆ ژیانی. لی نغیسەری چیروکی چ ئیشارهت نه داینه مرنی و خاترخواستی، هەرچهنده دبیت چاپتهری (۷) ئیشارهته کا ناڤخویی بیت بو نه مانی، لی ئەڤ ئیشارهته ب شیوازه کی مژدار و بەردەوام دایه خویا کرن: "دبیژن دکاتۆر دژی ئەزانه چونکی ئەزی و ژ ئەزی هەمیان مەزنۆه." فرمانا نا تهواوا (ه)، ئەوا ب (مەزنۆه) ڤه نیشانا دەمی نهۆ یی بەردەوامه، ئەگەر هەمی قوناغ بووری بن، قوناغا مرنی و نه مانی یا بەردەوامه و هەمی دکاتۆر دی مرن، کهسهک نهشیت دونیایی ل سەر ناڤی خوه تاپۆ کهت. ئەڤه ژی بەردەوامییه کی ددهته چیروکی و مروڤ دکاریت د ڤی دوماهییدا دەسپیکه کی چیکهت.

گوهورينه کا بچووک د ههڅوکيدا کرييه، نهو ژى دهمى ل نهدهب و هونهر به لافکرى، نفيسى بو" " دپيژن سهدام دژى نهزانه ... " لى دهمى دناڅ پهرتوکيدا به لافکرى، نفيسيه" " دپيژن دکاتور دژى نهزانه"

دبيت کهسهک، نهمازه عيراقيهک، وه هزرکهت کو ما چ جوداهى دنافهرا نافي سهدام و دکاتوريدا ههيه؟! د راستيدا بو نهڅرو يا مه دبیت گهلهک جوداهى نه بيت، چونکو ههردهمى هم بهحسى دکاتورهکى بکهين، نيکسهر سهدام د هيته هنرا مه. لى چونکو چيروک يان ههر بهرهمهکى دى لى ويژهي لى داهينه نه بو جه و سردهمهکى ديارکرى ب تنى د هيته نفيسين، لهوا فهره هم ب چافهکى دى لى بنيرين، چافى مه لى دى ژى گهلهک جوداهيان تيدا دبنييت. جارى ل دهسپيکى "سهدام" يهک مروڅه، ژيوهرى دکاتورى پيڅهيه. لى دکاتور ههر مروڅه که نهڅ ژيوهره پيڅه بيت، نانکو سهدام نيکه و دکاتور گهلهکن.

ل فيره ژى نفيسهري فيايه، ژ پانافهکى بهرتهنگ بچيته دناڅ فهزايهکى بهرفرهتر و بهردهوامتردا، دوور نينه نهڅ ژيوهره ژ ريڅه بهرهکى، زيړه فانهکى، دکاندارهکى يان ههر کهسهکى دى کو بهردهستک ههبن، ب خوڅه بگريت. دکاتور گشتيکرنه و سهدام تايهتکرنه. ههر نفيسينه کا گشتى بيت ژي لى وى و بيافى خواندنا وى ژى پتره. ژ لايهکى ديقه ژى، ههبوونا نافي سهدام، دبیت ئيشارهتهک بيت بو قوناغا مرنى. نفيسهري د چاپا دوويدا نه فيايه فى قوناغى بهحسکهت و فيايه بهردهوامى بدهته بويهرين چيروکى.

نهو ب خوه ژى ل داوى يا چاپتهرى (٦) چيروک ب دوماهى دهيت:

"— ههکهر هوون ههمى نهز بن پا نهز چمه؟ نابت نهزهکى دى ههبت."

"چيڅهکى بينن"

شيرهکى بينن

توپهکى بينن

ژ نهزى من پيڅه نابت چو نهز بمينن."

هەر هه‌فۆکه‌کا دی یا پشتی فێ، چ واتابه‌کا دی ناده‌ت و چیرۆک ب دوماهی ده‌یت. نه‌گه‌ر هنده‌ک بیژن ژبو دا‌کوکی چاپته‌ر (٧) زیده‌کریه، نفیسه‌ر د شیا هه‌ر هه‌مان دا‌کوکی د چاپته‌ری (٦) دا بکه‌ت و د پ‌رانی‌ا جاراند‌ا ریژکین دا‌کوکی ب بین به‌ری خو‌فه‌ گری‌داینه. دا‌کوکی ب خو‌ه ژی چ تشتی‌ن دی ل سه‌ر هه‌را سه‌ره‌کی زی‌ده ناکه‌ت، ژبلی خویا‌کرنا حاله‌تی هه‌لچوونا نفیسه‌ری دده‌می داریژت‌نا هه‌زی‌دا. نه‌گه‌ر وه‌رگر ب هه‌مان هه‌لچوونا نفیسه‌ری نه‌ خوینیت (د پ‌رانی‌ا جاراند‌ا ژی وه‌سانه)، ریژک یان هه‌زین دووباره‌کری چ به‌ایی خو‌ه یی وێژه‌یی یان ئافره‌نده‌یی نا بیت. نه‌گه‌ر چاپته‌ری (٧) لاده‌ین، چ ژ رامانا چیرۆکی نا هیته‌ گوه‌ورین و چ ژی کیم نا بیت ژی. لی هه‌روه‌کو مه‌ل ده‌سه‌پکی گۆتی کو د. فازی عه‌مه‌ری نفیسه‌ره‌کی داهینه‌ره و سه‌ربوره‌کا ده‌وله‌مه‌ند دوا‌ری نفیسی‌نیدا هه‌یه، نه‌مازه چیرۆکا هونه‌ری، نه‌شجا چه‌وا که‌سه‌کی خودان سه‌ربور دی فێ دووباره‌کرنی د ده‌قه‌کی هونه‌ریدا که‌ت! هه‌لبه‌ت فێ چاپته‌ری ژی مه‌ره‌مه‌ک یی هه‌یه!

نفیسی‌نا داهینه‌ره، چیرک‌نا له‌شه‌کی نوویه ژ کۆما نه‌له‌مینتین هه‌یه، یان ئافراندا تشته‌کی نوویه. کا چه‌وا خودی که‌ون ئافران‌دیه، هه‌روه‌سا نفیسه‌ر ژی ده‌قی دئافرنیت. نه‌گه‌ر مرو‌ف ب هه‌بوونا گیانی، یی جودا‌کری بیت، ده‌ق ژی ب وینه و فه‌ریژین په‌یفی و مه‌زیکه‌ یا هه‌فۆکان گیاندار دبیت.

ب هه‌را من، نه‌ه‌ه‌فت چاپته‌رین فێ چیرۆکی حاله‌ته‌کی هه‌فته‌ریبی ئافراندا که‌ونه‌یه. د میتۆلۆژی یا کوردیدا دبیزن: "ل به‌راهی خوداوه‌ند هه‌بوو، ئوو چ دی نه‌.. خوداوه‌ندی بو خو‌ه که‌شتیه‌ک چیرک و ل سه‌ر ده‌ریایان دگه‌ریا، پاشی دوره‌ک بو خو‌ه چیرک و بو ماوی چل سالان دگه‌لدا بو.. پاشی پینه‌ک لیدا و دوره‌ په‌قی، ژ کادیا وی ئاسمان په‌یدا بو.. ژ پرتین وی ستیر و چیا و عه‌رد په‌یدا بوون. ئوو پاشی ژ رو‌ناهی یا خو‌ه شه‌ش خوداوه‌ندی‌ن دی ل به‌ر میناکی خو‌ه ئافران‌دن" یی ئیککی (شمس‌الدین) بوو، ل رو‌ژا ئیکشه‌می رو‌ژ چیرک. یی دووی (دردائیل / فخرالدین) بوو، ل رو‌ژا دووشه‌می هه‌یف چیرک. یی سیی (میخائیل/ امادین) بوو، ل رو‌ژا سی‌شه‌می میناکی فه‌له‌کی چیرک.

یہ جواری (اسرافیل/ ملک تاووس) بوو، ل رۆژا چوارشہمی ستیرا سبہھی چیکر. یہ
 پینجی (سجادین) بوو، ل رۆژا پینجشہمی رووہک و بہرہمین عہردی چیکر. یہ
 شہشی (شمخائیل/ نصرالدین) بوو، ل رۆژا ہہینی ہہمی ساخ و مری نفیسین. ئو ل
 رۆژا ہفتی/ شہمی خودی (نورائیل) بوو، ہہمی کہون تہفاکر و ئو ب خوہ
 ئیزیدہ...."

ب فی چہندی خوداوندی ب ہفت رۆژان دنیا تہفاکریہ، ب شہش رۆژان
 چیکریہ و ل رۆژا ہفتی ل سہر عہرشى روونشتیہ و بیہنا خوہ فہدایہ. نفیسہری مہ ژى
 ب شہش چاپتہران چیرۆکا خوہ تہفاکریہ و ل چاپتہری ہفتی ہفساری چیرۆکی
 بہرہدایہ ناؤ خواندہفانان و ل سہر عہرشى روونشتیہ.

گہلہک نفیسہر و ہزرمہند و ہسا ہزر دکہن کو ویزہفان دہرپرینی ژ ژاننا جفاکی
 دکہن و جفاک ب خوہ ژى رہنگدانہفہ و میناکہکی نہخشانندی سروشتی دونیاییہ، نہ
 دوورہ ئہفہ بیت سہدہمی وی ہزرا کو دیبژیت ویزہ جفاکیکرنا جفاکیکرنیہ. لی کا
 چہوا ئافرندہی کہون دانایہ و ب دونیایی رانایہ، ہہروہسا ژى چیرۆکنفیس یان ہہر
 ویزہفانہکی دی ددہمی دہفہکی ہونہری دنفیسیت جفاکیکرنا ئافرندہی دکہت د
 خولقاندنا جیہانہکا بہرفرہہا مشت ہہفرکی و دہردہسہری و خوشی و کیفہراتا ژبو
 مانى و بہرخودانا ژبو پاراستنا خوشی یا ژیانى. ل فیرہ ژى چیرۆکنفیسى یا ہہولدایى
 جیہانہکی ئافاکہت کو ہہمی مروؤ و بویہر و رہوش و نەتموسفیرین دانایى ل بن
 کونترۆلا نفیسہری بن و ب ئیرادا وی پەهلەوان رۆلین خوہ بگین. ئو نہ دوورہ
 پیشوہخت ژى چارہنفیسى بویہر و پەهلەوانان یی دیار کرى بیت. ب فی چہندی ژى
 ئەم دکارین بیژین کو کریارین ئافراندنا کہونی و ئافراندنا چیرۆکی تا راددہیہکی زۆر
 وەکھەفن و ل بەریک ہاتینہ چیکر. ئەگەر ئەم چافخشانندنہکا بلەز د قوناغین ئافراندنا
 ہہردوو کریاراندنا بکەین، دى شین ب فی شیوہی ل خواری ہہفہری ہہفہ کەین:

	میتۆلۆژیا	چیرۆک
--	-----------	-------

۱	ل بهراهیّ خوداوهند هه‌بوو، چ دی نه..	ل بهراهیّ نفیسه‌ر هه‌بوو، چ دهق نه بوون..
۲	خوداوهندی بو خوه که‌شته‌ک چیکر و ل سه‌ر ده‌ریایان د‌گه‌ریا..	نفیسه‌ری بو خوه که‌شته‌ی یا هزره‌کیّ چیکر و دناؤ جفاکیدا د‌گه‌ریا..
۳	پاشی دوره‌ک بو خوه چیکر و بو ماویّ چل سالان د‌گه‌لدا بوو..	پاشی نامانه‌ک بو هزرا خوه چیکر، بو دمه‌کیّ نه‌دیار هزر د نامانیدا دکه‌لی و دفیریا..
۴	پاشی پینه‌ک لیندا و دوره‌ په‌قی ..	هزر د سه‌ر نامانیدا چوو، نفیسه‌ری نامان ژ مه‌ژیّ خوه ده‌ریخست و هاڤینه‌ ناؤ خه‌لکی..
۵	ژ کادیا ویّ ئاسمان په‌یدا بوو، ژ پرتین ویّ ستیر و چیا و عهدد په‌یدا بوون..	ژ ناشویّ فه‌زایه‌کیّ به‌رفره‌ په‌یدا بوو، ئوو ژ رامان و په‌یقین هزریّ میناکین بویه‌ر و حه و قه‌ره‌مان و دمه‌ین چیرۆکیّ په‌یدا بوون.
۶	ئوو پاشی ژ روّناهی یا خوه شه‌ش خوداوه‌ند ل به‌ر میناکیّ خوه ئافراندن..	ئوو پاشی ژ سه‌ربورا خوه یا نه‌پستمی شه‌ش چاپته‌رین خودیکا ژایانا جفاکیّ خوه چیکرن .
۷	ل روژا ئیکیّ: روژ چیکر..	ل چاپته‌را ئیکیّ: زارۆکه‌ک بیناؤ ژ دایک دبیت و چافین وی ب دبیتا روژیّ هاتنه‌ نفاندن..
۸	ل روژا دووی: هه‌یف چیکر..	ل چاپته‌را دووی: قه‌ره‌مان ژ ئاریشین روژیّ ده‌فیت و سینگیّ ژنا وی گه‌رمترین تیرۆزکین هه‌یفیّ بوون..
۹	ل روژا سیّ: میناکیّ فه‌له‌کیّ چیکر..	ل چاپته‌را سیّ: قه‌ره‌مان د فه‌له‌کا جفاکیدا د زفریت و پلانیین خوه رزگارکرنی دادنیت..
۱۰	ل روژا چواری: ستیرا سه‌به‌هیّ چیکر..	ل چاپته‌ریّ چواری: ل به‌ر روّناهی یا ستیران کاروانیّ سه‌ره‌ئه‌فرازیّ دا ری..
۱۱	ل روژا پینجی: رووه‌ک و به‌ره‌مه‌ین عهددی چیکرن..	ل چاپته‌ریّ پینجی: ب به‌ره‌مه‌ین پلانا خوه شه‌هیانه‌ کرن و خوه تیرکری دیت..
۱۲	ل روژا شه‌شی: هه‌می ساخ و مری نفیسه‌ین..	ل چاپته‌ریّ شه‌شی: خوه ساخ دیت و یین دی هه‌می مری..
۱۳	ل روژا هه‌فتی: ل سه‌ر عه‌رشى روونشت..	ل چاپته‌ریّ هه‌فتی: چیرۆک ته‌فأفکر و ل سه‌ر عه‌رشى په‌یفیّ و رامانیّ روونشت..

خۆدیکا جفاکی

هەر ژ کهفندا، مروفی ههولدايه کو بۆيهران ل دويف ژيانا خوه يا روژانه شروفه کهت و ل بهر ميناکی خوه وینه کهت، ههروهسا د سهردهمی میتولۆژيايیدا ژى ههفرکی یين خوداوهندان و پینکفه ژيان و ئەفینی یا وان ژى هەر ژ ژيانا جفاکی مروفانیی هاتبوونه هوناندن.

هندهك ديژن كو ئەؤ پرسه بهرهفاژه، ئانكو ئافرندهی جيهان و جفاك ل بهر ميناکی خوه چيكرينه. هەر چهوا بيت، مروفی دهسپيکی، ب سادهی یا ژيان و هزرا خوه بۆيهر شروفه کرينه، خوداوهند ژى د قوناغين وهرارا مروفیدا بۆرينه، دگهل ژيانا مروفی ساده بوينه و پاشی دگهل مروفان گرچن و گرچنتر ليهاتينه. مروفان خوداوهند نه دديتن لی د هزر و دهروونی خوه دا ميناکی وان ئاڤا دكرن و مروف سهردههريی دگهل تشتی دیتی دکهت، پتر ژ تشتی گۆتی. ههرحهنده ئەوا گۆتی (پهیڤا لیڤکری - نهتقانندی) ئاکامهکا زۆر دکهته سهر بېروباوهران، لی دیتتی سیحره کا دی یا کاریگهتر ههیه.

چيروك ب شیوهیهکی سهره کی سهردههريی دگهل پهیڤی و هزرا گۆتی دکهت، پاشی قی هزری ب شیوهیهکی هونهری دئیخته دناڤ قالیی ژيانا جفاکیدا، داکو بیته خۆدیکا روژانین خهلكی ههژار و ههچکوهیهی. نازراندنا ههرا بابهته کی یان هزره کی، ئەگه چ لقینی نه ئیخته سهر ژيانا ههنوکهی و ئاییندهی یا خهلكی مینا تفهنگین داوهتی یا دی بهر بای کهفن و ب تنی دی جههکی دیارگری ژ فهزای گهرمکهن و بهره بهر سار دبنهڤه. نفیسهر ژ بلنداھیی یان ژدهرفهی جغزا گونههی ل جفاکی دنیریت، ئەوا ئەو دبینیت، یین دی (ئهوین دناڤ جغزیدا) نا بینن. ئەوا ئەو دبیتیت، یین دی نهشین بیژن یان نزانن بیژن، چونکو بیافی هزر و دیتنا وان بهرتهنگره ژ یا نفیسهری داھینهر. ئەڤجا دهمی نفیسهر ههولددهت کو چاڤین خهلكی فهکهتهڤه و ژيانی ل بهر روھنتر لی بکهت و ژ قوناغه کی پالدهته قوناغه کا دی، مهردم بی ئەو نینه کو ههمی خهلك بینه کهسانین

داهینەر و ئافرنده و ههمان ساخله تین ئافرندهیی وهرگرن. لی چونکو مروؤ ئافرندهی ب ئاوایه کی مهزنت و پاکوتر دادنیت، لهوا چهند خهلك هشیارتتر و چاؤ فه کریتر بیت، نمونهیی وان بی ئافرنده زی، دی مهزنت و ههژیتر بیت. جفاک چهند پیشکفه فیتتر بیت، نفیسه رین وی مهزنت و ههژیترن.

نفیسه ر و جفاک دوو ئەله مینتین ژهه فجوذا و تیکره سن، هه فدژ (بو دهمه کی بهروهخت) و پیکفه گریدایی (بو دهمه کی جیگر و دومدریژ)، تشتی نه جیگر د فی پروسیدا کریارا هزر کرنی و گوتنی و رهفتاری و شیوازی بهرهمه مینان و ژیانیه.

بیتاؤ و ئەجنه

بکارینانا بیروباوهرین جفاکی د هه دهقه کی ویزهیی یان رهوشه نیریدا دوو مەرهمین سهره کی پی هه نه و دبیت هندهک مەرهمین دی یین لاوه کی زی پی هه بن: یا ئیکی “نیشادانا کلتوری وشه ههنازیکرن ب هزری یان باوهری یا هه بی، مینا شه ههنازیکرنا عهره بان ب سهربورین حاته می تهی کو گروئی مەردینی بو، یان شه ههنازیکرنا کوردان ب سهربورین عیسی ده لا کو یاوهره کی ژیرمه مهندی حاکمی میرگه ها بادینان بو... هتد. یا دووی” لیدان و ره تکران، کو ئیدی فه ره ئەؤ بیروباوهره دناؤ جفاکیدا نه مین، چونکو نیشانین پاشکهفتن و فه مانا جفاکینه، مینا عهره بان کو دیاردا فه شارتنه ب ساخی یا کچان رهت کرن و ب پاشکهفتن و نه زانین ل قه له م ددان. د هه ردوو حاله تاندا زی ره هین فان بیروباوهران ب شیوه کی راسته وخو یان نه راسته وخو دناؤ خه لکیدا د مین و ب شیوه و به هانه یین جوداجودا سهره ده ری دگه ل دکهن. دوور نینه بو هندهک مەرهمین دی یین جوانکاری و فه ریژین رامانا هه شوکان زی بهینه بکارینان. ئە گه چ مەرهمین ل سه لال دیار کری پی نه بن، دبیت ته و زیفکرنا فان دیاردان یان باوهران ژبو هندی بیت کو خوانده فان ب شیوازه کی مودیرن ههرا خوه تیدا بکته و بیافی ره تکرنی

يان گوهورينى بو وهرگرى بدانيت. نهفه ژى شيوازه كى دى يى ريزگرنا وهرگريه كو پشكداريى د پروسا داهينانا دهقى و فهريزا رامانى يا دهقيدا بكهت.

د قى چپروكيدا.. نوو ل گهلهك جهان, نفيسهري هندهك بيروباوهرين كوردهوارىي بكارئيناينه و چ ئيشارهت نه داينه باشى و خرابى بين فان باوهران, بهلكو ژبو خواندقانى هيلآينه كو نهو بريارا داوىي ل سهر بدهت و ب قى چهنديى ژى وهرگر دى بيته كهسانهك كو ب بزفاندنا مهژيى خوه گههشتييه باوهرهيك نووتر, نه ب شيرهت و گوپالى ناراسته كارى نفيسهري.

"روژه كى وهكى ههموو روژين ژيى خوه, نهو كهسى دايكو باين وي چو ناؤ نه ديتين لى بكهن يان ب پهيفا بيناؤ ژ نهجنان فهشارتى,..."

نه گهر نهف قى ههفقو كى ژلايى كهفنه باوهرين جفاكى كوردهواريفه شروفه كهين, دى بينين كو د جفاكى مهدا نافكرنى گرنگييه كا تايبهت ههيه. ههردهم داياب ههلدهن كو نافه كى ههژى و جوان ل زاروكى خوه بكهن, نوو چونكو ميرانى و دهستلآت و ناينى بيافه كى مهزن ژ مهژيى كهسى كورد داگرتييه, لهوا نافين ميرچاك و ناغا و به گلهر و كهسانين نولدار و دينپهروه ل زاروكى خوه د كرن. ل وي هزرى بوون كو ناؤ دى بيته پالدهرهك دا نهؤ زاروكه ژ نافى خوه شهرم بكهت و بيته كهسانه كى مينا خودانى نافى.

ههروهسا ژلايى دينيفه ژى كورد وهسا هاتينه تيگه هاندن كو زمانى دينى, زمانه كى پيروژه و ل روژا ههشرى خودى ب زمانى دينى دى دگهل خهلكى تاحقيت. لهوا گهلهك ژ كوردان نافين تاحرهتى ل زاروكين خوه دادنان, نافين تاحرهتى ژى مهردم يى نافين عهريهينه. ههروهسا هندهك ژ كوردان هزر دكرن كو نافين خوش و پايهدار و ههژى دبنه نه گهرى مرنا زاروكان, چونكو زاروك نه شيت نافى خوه هلگريت, لهوا د مريت. نهفجا دى نافه كى كريت يان پيس داننه سهر, مينا نافين: كريت, رينجو, مشكو, جردو, ... هتند. ل وي هزرى بوون كو نهؤ جوژى نافان زاروكى ژ نهجنه و چافان د پاريزن "ب پهيفا بيناؤ ژ نهجنان فهشارتى,..."

دایابین زاروکی د فیّ چیرو کیدا، نه ویرینه چ نایین ههژی و کوردی داننه سهر زاروکیّ خوّه و دل نه هیلاینه نافه کیّ بچووک یان یی کریت داننه سهر، ژلایه کیّ دیفه ژی چونکو ههمی نافه (ب خیر و گونه هفه) د هینه نفیسین، نه فجا بینافی یا فی زاروکی دی ژبن سانسوری هیزین سنوربر و نه جنه یان دهرکه فیت. ل فییره ژی (ب هزرا من) نفیسهری ههولدایه ل ده سپکیّ مروّفه کیّ نازاد و خوّسهر چیکه ت کو خه لکی و جفاکی ژ قهید و زنجیران قورتالکته، نه فه ژی گازی یا نه په نا نفیسهریه ژبو رزگار کرنا خو هییّ که سی و ئیشاره ته که بو گرنگی یا بهاییّ خو هییّ که سی (قیمه ت زاتی) د پیقاژویا جفاکیدا. نه دووره نافه "بیناؤ" ئیشاره ته ک بیت کو ههمی زاروکیّ نوو بووی ب خوّفه بگرت.

نفیسهری نه فه زاروکیّ بیناؤ ئیخستیه د بهه شتیدا، بهه شت ژی وه کو په یفه کا مینه فی یا خوّشیّ ئیشاره تا نازادییه، نانکو ژیا نا نازاد و خوّسهر بهه شته. لیّ چونکو بهه شت پانافه کیّ خوداییّ دووره جفاک ب خوّفه دگرت و نفیسهر نه شیت یان نه فیت د ناشویّ ب تنیدا بژیت و فهره فه گهرته فه مهیدانا بازاریّ متاییّ خوّه، نهو مهیدانا هزر و رهتار ژی روئیّ خوّه لیّ دگیرن.. بهه شت دبیته خهون و دوماهی یا ههر خهونه کیّ ژی هشیار بوونه.

"...ههر که چ و ژنه کا دلیّ وی چو بتیّ ههمی د بوونه راستی و پیّ مهست و بهنگین د بوو تا نه بهد... کهس دلیّ خوّه نه بنی، نه بهد ژخه و رابوونه." نه فه ژخه و رابوونه ژی بهر ب دهر گه هیّ دوژه هیهه دچیت و کرپارا ژیارا مروّفانی یا خوّه نه نجامدهت، نانکو ژیا نا دناؤ جفاکیدا د سهر ههمی ئاسته ننگ و نه خوّشیاندا کرپاره کا مروّفانییه و ههر لادانه کا ژده رفه ی جفاکی و دوور ژ مروّفان، خوّه نه گهر خوّشی بیت ژی، خهونه و دبیت دوور بیت ژ ژیا نا مروّفانییّ. د فییره دا ههر سیّ خهونین بینافی، قوتاغین کورپه ییّ و زاروکیّ نیّ و پیگه هشتنیّ نیشا ددهن. خهونا ئیکیّ بهه شتا زکیّ دایکییه و ژخه و رابوون، بوونه که بهر ب ژیا نا که تواری یا مروّفانقه. د خهونا دوویدا، زاروکه کیّ بیگونه هه دناؤ خیزانه کا

مهزن و ژبهړيککيشايدا دژيت کو (دايک, باب, باير, داير)ن, نوو نهؤ ژيانه ژى بى
 ناستهنگ و بى ناريشه و ب تهنه ناهى دبوړيت, هه تاکو کاسو دبيت و ژخه و هشير دبيت.
"که نى زارو که کى ساڅا کر و نفسته هه..."

که نى زارو کى ساڅا, دوو رامانان دگه هينيت, يا ئيکى "که نيه کا بيگونه ه و بى
 رامانه کو نيشانا پاکزى و بيلايه نييه, يان ژى نيشانا ليگه ريان و ديتنييه. يا دووى"
 دهى زارو کين ساڅا دکهن, نيشانا وهرارا وان يا جفاکيه, ئانکو نهؤ که نيه نيشانا ب
 خزه هسيان و ب سهرهلبوونا دهو رو بهرانه. نهؤ که نيه زارو کى ژ بونه و هره کى گياندارى
 گريداى ب سينگى دايکيه دکه ته بونه و هره کى جودا و هه بوويه کى ماددى د ژياريدا.
 ئانکو مهروم ژى نهو هشير بوونه, نهوا بهر ب ژيانا جفاکيه دهيه هاژوتن. لى چونکو
 ههردم مروؤ ژ نهديارى دترسيست و حهز ژنارامى يا بوړى دکهت. نوو دهى دکهفته د
 تهنگاڅيه کيدا, ب ريکا ئالافين بهرگرى يا مهژى, پاشقه دزفريته هه سهر دهى نارامى و
 تهنه ناهى.. دهى نارامى ژى ل دهف وى بههشته, نهو بههشتا د خهونا ئيکى و يا دوويدا
 ديتى.. نفسته هه.

خهونا سى "ههرچنده چ ئيشاره تين ناشکرا نه داينه قى خهونى, لى دهى مروؤ
 دنقيت, خهونى دبينيت. نفستنا وى يا پشتى که نى يا زارو کينى, ئيشاره ته که کو دبيت
 خهونه کا سى ببينيت. دوور نينه ژى ژ خهونه کى پتر ببينيت:

"ل بهرى سپيدى خوه زه لام د خهونه کيدا ديت..."

خهونه ک شيوازى نه ناسى په يقيه, دبيت خهونا سى بيت و دبيت ژى خهونا سپيدى
 بيت, ديار نه کريه کا خهونا چهندييه, لى مادهم پشتى خهونا دوويه, هم دکارين بيژينى
 خهون يان خهونين سى, نهؤ خهونه ژى ينگه هشتنا ويه و نياسينا بروبواوهرين جفاکينه.
 چونکو دهى وى زه لامى هه ب زه لامه کى روژهلالتى ددهته نياسين, دانپيدانه ب
 هه بوونا زه لامين روژنفايى ژى, نوو دنافه را روژهلالت و روژنفاييدا, ئيکى
 هه لدبژيريت و دکه ته هيقتى ناشوپ و بوهرين چيروکا خوه. هلبژارتن ژى رامانا نه
 وه کههڅى يا ههردوو بهر بژاران ددهت.

رهفتارا مروڤی د چافین یی دی دا

ب درېژاهی یا ژیی خوه، مروڤ کومه کارولین جودا و تیکرهس د گېریت و نهڤ روښن هه گرنگی یا خوه ژ هه بوون و بهرینخودانین یی بهرانبر وهر دگرگن. ههر رهفتاره کار مروڤ نه نجامدهت، نه گهر پر و سهیه کارانندن بیت، کار دانه ووه و بهر سفدانای و یی رهفتار و هه لسه نگانندن یی دیه. ل گوره یی ږوژا کارو کار دانه ووه یی یان نازراندن و بهر سفدانای ههر کاره کی کار دانه ووه یی هه یه. هه ووه سا ژبو ههر نازراندنه کی بهر سفدانه کی هه یه. لی د جفا کیدا نهڤ ږوژه بهر دوه و امیبه کی ب خوڤه دگریت، بهر سفدانای ههر نازراندنه کی د بیته نازراندنه کار دی و فی نازراندنا دووی بهر سفدانه کار دی یی دڤیت. نهڤه ژی د بیته نه گهری بهر دوه و امی یا گوهورینا حله زونی یا رهفتارین (نازرانندی) و رهفتارین (بهر سفدانندی). ب فی چهندی ژی روښن تیکرهس و هه مهرانگ د هیته دهنیشنانکرن.

نو و نهڤه ږوږسه یا نازراندن و بهر سفدانای، ب شیوهیه کی راسته و خو یان نه راسته و خو دچیته دناڤ پیکهاته یی خیزانیدا ژی. خیزانی، وه کو یه که یه کار یگه را پیکهاته یی جفا کی گرنگیبه کار تایهت و بهر چاڤ د ناراسته کرنا روښن که سیدا هه یه. کهس یان که ساتی یا مروڤی دهر نه نجاما تایهت کومه کار عدهت و عورف و ساخلهت و هزر و بوچوون و رهفتارانه کو ب هه فگونجان و کار تیکرنی یه که یه کار دینامیکی پیک د هینن و د بنه پیناسه یا که ساتی، کو شیانین خوگونجانی و سهره دهری یا دگهل کاروانان ل گوره یی سه بورین که سو کی پهیدا دکهن... لی د هه مان دهمدا ژی هیچ رامنه که بو فی چهندی نا بیت نه گهر هه لسه نگانندن یی بهرانبر ل بهر چاڤ نه هیته وهر گرتن، چونکو هیژداری و بهیژی یا که ساتی ب چافین که سی بهرانبر دهیته پقان.

ژبو ب ده سفه نینانا فی چهندی ژی زاروک ژ خیزانی دهست یی دکهت و پراپیا ساخله تین که ساتی یا خوه ژ شیواز و سیسته مین په وهر دهری و جفا کی خیزانی

وهردگريت. نفيسهري ب شيويه كي داهينه رانه ئيشارهت دايه في سه بوړي و ب ريكا وينديه كي ويژهيي جوړي خيزانا د چيرو كيدا ده سنيشان كريبه. خيزانا كوردى ههروه كو د. بدرخان سندی د بيژيت: ژ گهلهك جوړان پيك د هيت "مينا خيزانا نافكو كه يي، گرچن، پيگفه گرځدايي و ژبه ريكيكيشايي. نهو خيزانا د چيرو كيدا خيزانه كا ژبه ريكيكيشايي يه (Extended)، نانكو داياب، زاروك، مام و مهت، باپير و داپير.... هندا. ههمي پيگفه د خيزانه كيدا د زين: "ژ همبيرا دايكا خوه د چوو يا بايي خوه، باپيري دگوتې: قه بو قه بو! و داپيري دگوت: پا كا نهز؟ كاني بههرا من؟ و بيناف تاكو دنا فبرا هه رچاران دا كاسو نه بووي ژخه و رانه بو..."

ب هزرا من، بكارئينانا في جوړي خيزاني د چيرو كيدا ئيشارهته كه بو قه گوهاستنا بيروباوه ران يان عورف و عهده تان ژ رفيشته كي بو ئيكي دي. هه رچنده د بيژن كو هه ر كه سهك كورئ سه رده مي خويه و هه ر سه رده مه كي بيروبو جون و عورف و عهده تين خوه هه نه. لي هه بوونا زاروكه كي دنا ف دوو سه رده مي پيگفه گرځدايي و ژهه ف جودا دا، بيگومانه كو دي دبن ناكاما هه ردوو سه رده ماندا په روه رده بيت.

ژلايه كي ديقه زي، نه گه ر نه ف شپوازي خيزاني پالپشتيهك بيت ژبو ب هينزي خستنا ژبياتي و په يدا كرنا هيرا ئيگرتي، د هه مان ده مدا زي ريكه كه ژبو گرځدانا كه سي ب كو ميغه و د نه جامدا كه رافتنا مافين نازادي يا وي يا كه سو كييه. نه ف جوړي خيزاني نه تني دنا ف جفاكي كورديدا، بهلكو دنا ف پرانيا جفاكين روژهه لاتيدا هه نه، جفاكين روژهه لاتي زي ب ئولداري و دينداري يغه گرځداينه. ما نه پرانيا نايينين ئاسماني ل في ده ف هري په يدا بووينه و به لاف بووينه!

ئوو چونكو ئاين ناراميه كا ده رووني دده ته مروفي و ريگخستنا خوه رسك و سروشتي وي دكهت، خهلكي بقيت يان نه قيت يغه د هينه گرځدان، يان زي نه م د كارين بيژين كو ب كي مي مروف زيانا خوه د بن باندورا ئاينيدا ب ريغه دبهت. "زه لامه كي روژهه لاتي، نه خودي هيلاي وهكو خوه بژيت، نه مروغان، نه سروشتي...." نه ف په ره گرافه مروفه كي گرځدايي و زنجير كړي. بي حهزا خوه دكه فته دنا ف

کومیدا و مینا کهری پیزی ل گوروی ناراسته یین شغانی یان شغانه کی پیقاژیا ژیانی د هازوت.

پشتی نفیسر ههمی ساحله تین پهلههوانی خویا دکهت و نهم ب دروستی دگهل کههی د بین و د نیاسین، ب ئاویه کی زیره کانه مه د کیشیته فه ناؤ جفاکی مه یی نهو... نانکو دقیت بیژیت کو نهؤ پهلههوانی ژ نهو پاشفه دناؤ جفاکی فی چیرو کیدا رهفتاری دکهت، کهسه که ژ ناؤ کهتواری ههمی خوانده فان و وهرگراندا هاتییه و ههمان باکگراوندی هزری و کلتوری ههیه. د پشت ریژکان را دبیزته مه، مادهم چ ژ مه چینه بوویه، ما کهسه کی هوسا (قههه مانئ چیروکی) دی چ کدهت و دی چ ژی چی بیت؟! بیگومانه کو دهو روبهر کارتیکر نه کا کاریگر دکه نه سهر ریروا کهسی، نه فجا نه گهر دهو روبهر شوپپاریز بیت و ههردهم ل سهر بهها یین جفاکی یین ههیی و کههی ب هیتنه دو ماندن، بیگومانه کو کهسی جفاکی ژی نه شیت چ بکهت و نه شیت چ داهینانی د گوهراندنا ژیانیدا بکهت. لی د راستیدا مروقی شیانین بی سنور هه نه و ههردهم دکاریت شلقه کی ب گوما مه ندا جفاکی بیخیت. خو نه گهر ژ پاشخانه کا چوارچوفه کری بیت ژی، نه گهر ههز بکهت، د کاریت خوه د گهل دهو روبهرین گونجایی و نه کتیف بگوهوریت و نه کتیف بیبت. لی نفیسر ب فی ناشکراییی خوه ناهاقیزته دناؤ بابه تیدا، بهلکو ب وهسفرنا رهوشا جفاکی بیافی هزرکر نه کا نه کتیف ددهته وهرگری: "... و زمانی نهو و ریقه بهری خوه پی تیکد گهن سزایه، و ههردهما د کههشته نهوا دبیزنی مال، ژ داخوازان پیته چو د فهرهنگی دا نینه...

— ناؤ نینه!

— کارهؤ نینه!

— تله فون نینه!

— جوکا کولانی ب گلیشی یا ختمی..."

ناؤ، کارهؤ، تله فون، پاقری و... هتد. ژیره رین تهناهی و ساحله می یا کهسی و خیزانینه د باژریدا. نه بوونا فان خزمه تین ساکارین باژیرقانیی نیشانا رهوشه کا نه

بازیرفانی ددهن، نانکو نه بوونا وی بیافی کو مروؤ هزری د باشر لیکنریندا بکته. لی
 نه گهر هوسا بیت، چهوا کهسه کی کاریگهر و بیرتیژ دی شیت سهره ده ری د قهل جفاکی
 کهت؟ د زانستی دهر و ناسییدا، ده می مروؤ توشی بویه ره کی گشتی جفاکی دبیت،
 دی شیت خوه دگهل ناله باری یا رهوشا جفاکی ژی بگونجیبت. مادهم ههمی کهس
 وه کو وینه و مادهم ههمو تشت و کهس وه کههفن، نهفه دبیت نیشانه کا نورمالی و ههر
 تشتی نورمال بیت د هیته قهبولکرن. ب فی شیوازی مروقین داهینهر ژی دکارن
 سهره ده ری دگهل جفاکین خوه یین مهند و راهستایی بکهن.

گشتیکرن - نورمالکرن - قهبولکرن

نو هوسا که ری پیزی کاملان دبیت، پهزین زه عیف و یین قهلهو، یین نه خوش و
 یین لثو، یین سپی و یین رهش و یین بهلهک.. ههمی پیکفه دناؤ که ره کی تهنا و نیمندا
 د خون و قهده خون و زاووزی دکهن و دبنه خوارن و پیخوارنا مروقین ب هیز.

سه میان یان ماخوی مالی

دجفاکی مه دا، سه میان مالی یان ماخوی مالی دهسته لاته کا رهایی ههیه و ههمی
 نه ندامین دی ب ههمی ساخهت و که ساتی و هزر و دلینیقه وه کو ههمی تشتین دی یین
 نافمال سامان و مولکی وینه، وی چهوا بقیت دی وهسا رهفتاری دگهل کهت. د پرانیا
 جاراندا فه رهفتار دگهل بایی جفاکی بگونجیت داکو خه لکی دی بکارن وی دناؤ
 خوه دا قهبولکهن. هم دکارن بیژن کو نهفه سه میانه دکاتوره کی بچوو که دناؤ فی یه که یا
 بچوو کا جفاکیدا.. ههر ماله کی سه میانه ک/ دکاتوره ک تیغه ههیه و تشته کی سروشتی یه
 کو نهفه کو ما دکاتوران بکارن سهره ده ری دگهل دکاتوره کی ژخوه مهزنتر بکهن.
 نه گهر دکاتورین مهزن نه بن ژی، خه لک نه چار دبیت کو بو خوه ل دکاتوره کی
 بگه ریبت و پهیدا کهت، داکو ب نارامی بژین.

خه لك ب سروشتی خوه حمز ژ ساناهيكرنا ب ريقه برنا ژيانی دكهت و دهمی مروڤ
 دبن كارتیكرن و ناراسته بین هیژداره كیدا بیت، گه لك مهژیی خوه بكار نا ئینیت /
 توشی ئالوژیی نا بیت، ئەفه ژی دبیته ئە گهری هه بوونا خوشتی و ئارامیه كا دهروونی.
 نه مازه ئە گهر دكتاتور راسته و خو زه رگه هان نه گه هینتی! هه می كهس وه كو ئیكن
 (گشتیكرن). پیگیكرن ب ناراسته بین دكتاتورزی و بی پیگیتر باشتره (نورمالكرن).
 كاركرن ژبو ب دهسغه ئینانا رهزامه ندیی و ئەنجامدانا كریارا خوه دیاركرنی دناڤ جفاكیدا
 (قه بوولكرن).

ئەڤ تیگه هین هزركریننه وه ل كوردان كری كو بیژن: "ل بهر سیبه را شیرى به، بلا
 شیر ته بخوت" یان "ئە گهر مهزن بینه كهر و مروڤ لی سوار بیت، فهره بی بین خوه ل
 سهر نه هزینیت!"

ژلایه كی دیفه، قه بوولكرنا دكتاتورزی ژبو هندیه كو هه می كهس شاشی و بیهیریا
 خوه بو وی فه گهرین، ههر كهسه كی مینا كه كی كاملان و جوان بو خوه د ناخی خوه دا
 چیکریه ههروه كو (د. علی الوردی) گوتی، ئەفجا ژبو ههفسه ننگرنا ئالوژی یا خوه یا
 ژ ئە گهری ئاسته نگین ژيانی پهیدا دبیت، سه مه دی هه می ئاریشه یان دكهنه دكتاتور.
 دبه كو كا خوه دا، ده می ب دلخوشتی دكتاتورزی قه بوول دكهن ژبو هندیه كو ل جهی
 وان هزر كهت و ههر دا كه فتنه كا هه بیت بناسین وی بن، نه بین خه لكی بن. ده می
 پرسیارا خه لكی دكهین كا بوچی ژيانا خوه ب ژيانه كا خوشت نا گوهورن یان ب كیمی
 ههول نادهن نووكرنه كی بیخه دناڤ پیقاژیا ژيانا خوه دا، د پراپا جاراندا بهرسف
 هه بوونا ئاسته ننگانه (چ جفا كی بن، دینی بن، یان دهسته لاتی بن)، لی چ جارن كهسه ك
 هزری دخوه دا ناكهت كو بهلكی پشه كه كا كیماسی ژ مروڤی بیت: " .. ژنا وی گوتی:
 تو مالخویی! ما كی گوتیه ته ببه مالخویی؟!"

مالخویی، دهسته لاتداره، د كاریت هه می كاران بكهت، هه می تشتان دزانیت و فهره
 بشیت هه می بابته تان تی بگه هیت!! ل شوینا هه می ئەندا مین مالی هزر كهت و كار كهت و
 بهرپرسه ژدایینكرنا خوشتی یا خیرانی.

ژ فڼی تفتانی ژی ههمی کهس (ئەندامین مالی) دی هەولدهن کو ههمی هەز و پالیینه‌رین خوه د ریکا ویدا و ب وی ئەنجامدهن. ما کی گوتیی بیته به‌پرس، کا چهوا نه ئارشا په‌زیه کو شقان یی نه‌خوش بیت، هه‌روه‌سا ژی نه ئارشا خه‌لکیه کو به‌پرس یان سه‌میان مروؤ بیت و شیانین وی دچوارچوڤه کری بن. خه‌لک ب چاقین وی ل ههمی بابه‌تان دنیریت، ب تنی ب چاقین وی ل ره‌وشا وی نا نیرن. له‌وا چ جارن سه‌میان کهسه‌کی نابینیت کو بیته هه‌فالی وی.. دلی خوه بو فه‌کهت و ب سه‌ره‌ده‌ریه‌کا مروؤفانه و هه‌فته‌ریب دگه‌ل باخفیت. لی د پرانیا جاراندا خه‌لک ژ سه‌میانی دترسن یان ژی ژی شه‌رم دکهن، د هه‌ردوو حاله‌تاندا ژی دووریه‌ک دکه‌فته دنابه‌را واندا.. د هنده‌ک ره‌وشین دی دا سه‌میان ب حورمه‌ت و چریسه‌تی و پایه‌داری یا خوه یا جفاکی دبیته کهسه‌کی چیتر، یان باشتر ژ مروؤفین هه‌یی. ئوو ئەڤ ره‌وشا ریزگرته سه‌میانی دبیته پشکه‌ک ژ کهساتی یین هه‌ردوو لایه‌نان و د ئەنجامدا ئەڤ هه‌ڤه‌ندی یا فه‌رمی یا دوور ژ سه‌ره‌ده‌ریکرین هه‌فالیی و مروؤفانیی دبیته زنجیر و هه‌ردوو لایه‌نان قه‌ید دکه‌ت و هیلین سوږ د تیخته دنابه‌را سه‌ره‌ده‌ریکرنا واندا، ئەڤه ژی ده‌سته‌لات و زالبوونا کهسی دکتاتۆر موکمتز لی دکه‌ت.

هنده‌ک دده‌نه خویاکرن کو سه‌ره‌ده‌ریکرنا دگه‌ل سه‌میانی یان ده‌سته‌لاتداری، ل سه‌ره‌شه‌نگستی دوو فاکتۆرین هه‌ره گرنه‌گه د ژيانا مروؤفیدا:

یا ئیکی” چونکو مروؤف بیان یان نه بیان ب سه‌میانیقه ده‌یه‌ته گریدان و ده‌سته‌لاتا وی قه‌بول دکه‌ت، ئەڤجا دترسیت زه‌رگه‌هه‌ک ژی بگه‌هیتی، له‌وا ژبو پاراستنا ده‌سه‌کفت و ته‌ناهی یا ژيانا خوه دی پیگیریی ب ده‌سته‌لات و فه‌رمانین وی که‌ت (خۆ ئەگه‌ر ب دلی نه بن زی)، دی هەولده‌ت کو خوه دگه‌ل فڼی ره‌وشی بگونجینیت، چونکو ژ سه‌میانی دترسیت و ژيانا خوه ب پیگیریکرنا و ته‌سلیمیوونی د پاریزیت.

یا دووی” سه‌میان خوه‌دان ده‌سته‌لاته و هه‌رده‌م ده‌سته‌لات ب سامانی ماددی و مینه‌ڤیقه گریدایه، ئەڤجا خه‌لک هه‌ولده‌ت کو خوه نیزیکی سه‌میانی بکه‌ت ژبو ب ده‌سقه‌ئینانا مفا یین پتر و سامانه‌کی ماددی یی زیده‌تر، جار ژی ژبو وه‌رگرته ده‌سته‌لات

و پایه‌داریه‌ها کا پتره دجفاکیدا، مروّف ولسا هزر دکته کو گریدان ب دهسته‌لاتیقه دهسته‌لاتا مروّفی زی موکمز لی دکته“ ال بهر سیبهره شیری به، بلا شیر ته بخوت“ گلهک زاناین جفاکناسی و هندهک زاناین ئاینی زی ولسا هزر دکته کو بیقه‌گریدان مروّفی ب خودیقه ژبه‌ر ههمان نه‌گه‌رین ژیکوتیبه. ب تنی گروپین سوّفیان تی نه‌بن، چونکو نه‌و ولسا هزر دکته کو فهره مروّف ژبو زاتی خودی حهز ژ خودی بکته، نه ژ ترسا دژّه‌ها وی و نه ژبه‌ر ته‌ماهی یا به‌هشتا وی تا‌عتی بکته، لی فهره تا‌عت ژبو مه‌زناهی و کاملانی یا خو‌هیی خودی بهیته کرن.

ئیمپاسی و سیمپاسی

هه‌روه‌کو مه‌گوتی کو خه‌لک ب چافی سه‌میانی ل ههموو تشتان دنیریت، ب تنی ب چاقین وی، ل ره‌وش و هه‌لچوونین وی نا نیریت. له‌وا چ جاران سه‌میان که‌سه‌کی نا بینیت کو دگهل وی بی موته‌عاتیف بیت (empathy)، هه‌رده‌م فهره نه‌و ته‌عاتوفی دگهل خه‌لکی بکته، نه خه‌لک دگهل وی بکه‌ن! نوو خه‌لک بی فیّره کو دلی نه‌وین دی، بی بسوژیت و نه‌و ب خوه زی ژبلی دل بی سوّتنی (sympathy)، چ شیواژین دی بین هاریکاری و سه‌رده‌ری تی ناگهن. سه‌رده‌ری یا دنأقبه‌را سه‌میانی و هه‌فه‌ولاتیباندا، سه‌رده‌ریه‌کا دل بیقه‌مان و دل بی سوّتیبه، چونکو خه‌لک ولسا هزر دکته کو خودی ته‌علا ب نیرادا خوه سه‌میانان دکته دهسته‌لاتدار و هه‌فه‌ولاتیبان هه‌زار دکته. نوو ل گوره‌ی پاشخانا ئاینی یا خه‌لکی کو مافی هه‌زارانه و نه‌رکی ده‌وله‌م‌ند و دهسته‌لاتدارانه کو نه‌فه‌ه‌قبه‌ندی یا دل بیقه‌مان و دل بی سوّتی ژبو هه‌فکاری هه‌بیت. لی د راستیدا و ژلایی ده‌روونیقه، تیقه‌لییه‌کا ناشکرا دنأقبه‌را هه‌ردوو تیرماندا (ئیمپاسی و سیمپاسی) هه‌یه.

یا ئیکی (ئیمپاسی)“ نه‌وه کو مروّف دی به‌رامبر بگه‌هیت و بکاریت خوه دگهل ره‌وشا وی بگونجینیت و خوه دانته ل شوینا وی. لی یا دووی (سیمپاسی)“ ب تنی

دلپتقہ مان و روندک باراندنہ ژبو داکہفتنا یی بہرانہر و د پرائیا جاراند ا کہسہک خوہ نا دانته ل شوینی (وی ژخوہ کیتمز دبینن یان ژی ہہست ب داکہفتنا وی دکهن و دلی وان پتقہ دمینیت، چونکو د کاری خوہدا یی داکہفتی یان یی ہہژار و لاوازه....)

"بو جارا ٹیکئی، دلی ژنا وی پی سوٹ و ل پیش چاقین مالی سہری وی دانا سہر سینگئی خوہ...."

ٹیشارہ تہ کا دی یا جفاکی دفتی ہہفو کیڈا ہہبہ! ٹہو ژی ٹہوہ کو دجفاکی مہدا ژن نہشیت ل ہہمبہری خہسی و خہزوورین خوہ موغازہ لا میری خوہ بکھت، چونکو ٹہو کریارہ شہرمہ و زہلام پی کیم دیت. لی دہمی ژن سہری میری خوہ، مینا زاروکان ددانته سہر سینگئی خوہ و ل بہر چاقین ہہمی ٹہندامین مالی فی کریاری ٹہنجامدہوت، دانپندانہ ب بیہیزی و داکہفتنا میری. چونکو جفاکی کوردہواری، جفاکہ کی کوللہ کتیقہ و خہلک ب موکمی پتقہ گریداینہ و د خیر و شہراند ا ہاریکاری و پشتہفانی یا ہہو دکهن. ٹہفجا ٹہو کریارہ ژی پشکہ کہ ژ کریارا ہاریکاری د خیرانید ا. لی نہ ہاریکاری یا مروٹہ کیبہ بو مروٹہ کی وہ کی خوہ. بہلکو ہاریکاری یا کہسہ کی ب ہیزہ بو کہسہ کی بیہیز، ہاریکاری یا کہسہ کی مفادار و ب بہایہ بو کہسہ کی بی مفا و نہ بہادار.

ٹہفجا ٹہم دکارین بیژین کو کریارا سیمپاسی دناؤ خہلکید ا بہلافتزہ ژ کریارا ٹیمپاسی، ٹانکو خہلک حہز دکھت ہاریکاری یا ٹیکودو بکھت داکو حہزا خوہ یا چیتری تیر بکھت و ہہست ب مہزنتری و کاملانتری بکھت. دوور نینہ ٹہو کریارہ ژ بہرماکیں فہلسہفہیا ہاریکاری یا ہہژاران بیت، ٹہوا پرائیا ٹاینان داکو کی ل سہر دکهن. ہہر کہسہک خوہ ژ ہہمیا مفادارتر و ب بہاتر دادنیت، ٹہفجا ژبو خوبا کرنا فی راستی دی پیدفی ب کریارہ کی بیت کو جہی خوہ یی ہیزدار دناؤ جفاکید ا بکھت. ل شوینا ہندی کو ب شیوہ کی ہہفتہریبی مروٹانیاہانہ ہاریکاری و پشتہفانی یا کہسہ کی دی بکھت، دی ب شیوہ یی دلپتقہمانی و خیریکرنی ہاریکاری کھت، چونکو مہرہما سہرہ کی خوہ دہرئیخستن و خوہ مہزن کرنہ دچاقین جفاکید ا، نہ بابہتی ہاریکاری ب

خوهیه، کورد (یان پرانیا جفاکین دیندار) ب چافه کیّ مشتی هورمهت و ریژگرتن سهح دکهنه کهسیّ هاریکار. ژبهر فیّ چهندییه ههمی خهلك حمز دکهن کو د هاریکار بن و ژبیر ناکهن کو هاریکاری یا پیشکیش کری ژبو ههمی خهلكیّ دی بیّ جفاکی فهگیرن و نه دووره ژ یا کری پتر پیقهنن ژی.

د عورفین عهشیری یین جفاکیّ گشتو کالیدا، نهویّ هاریکاریّ ددهت مهزناهی و شهنازییه، نهویّ وهردگریت کیّماتییه و بیّهیزییه. ئوو چ کهس حمز ناکهن یان قهبول ناکهن کو د بیّهیز بن، لهوا ب ههمی شیانان دیّ ههولدهن کو ساحله تیّ هیژداریّ ب خوڤه کهن و ساحله تیّ بیّهیزیّ ژخوه دوور بیخن. کورد دیژن: "بلا خهلك بیژته ته هارو، کهس نه بیژیت ژارو"، یان ژی دیژن: "فهره تو گورگ بی، دا گورگ ته نه خون"

نانکو پرانیا خهلكی گورگن و فهره مروڤ ژی گورگ بیت دا بشیت دناڤ گورگاندا بژیت. ل قیره ژی جفاکه کیّ گورگ و د ههمان دهمدا ژی پهز پهیدا دبیت. خهلك ددهمیّ ههفرکی و خوه دیار کرنیدا ل ههمبهری ئیکو دوو دبنه گورگ و ل ههمبهری دهستلالت و عهدهتان ژی دبنه پهز. نانکو ژلایّ ستونیقه پهزن و ژلایّ ناسوویقه گورگن.

دبیت ب فیّ دووانی یا ههی، ئهم بکارین ساحله تیّ هندهك ژخهباتکارین چه کدار شروڤه کهین دهمی شهرین خیله کی و نافخوی دکن دبنه میړ و قههره مانین بی وینه، ئوو دهمی شهری دوژمنه کیّ بیانی دکن دبنه ترسینو کیّ ره فینوڪ.

"هیژ ژ بیّهیزی یا بهرامبهر پهیدا دبیت"

"پندقییه خهلك ههمی ژمن خرابز بن داکو ئه ژهمیان باشم م ..."

ل گورهی سیانین (گشتیکرن، نورمالکرن و قهبولکرن) کو ژبو پهیدا کرنا شیانین خوڤگونجانی و سهره دهریکرنیّ ل کاره. ژبو خوه دیار کرنیّ و گه هشتنا کاملانیّ ژی فهره مروڤ دچاقین بیّ بهرانبهردا کاملان و ب هیژ بیت. ئه گهر ههموو کهس وه کههڤ بن

دڪهري پھزیدا يان د رھفا گورگاندا، فھرہ ھندەك بھيتر لئ بھين داکو ھيڙداری يا
كەسەکی ديارتر لئ بھيت.

دبيت ئەف چەندە بيت ببيتە ئەگەري ھندی کو دەمی كەسەك پوستانەکی ريفقەبەري يان
بەرپرسیي وەردگريت ھەولددەت ھەموو ستافی زيرەك و ژيرمەند فەگوھيڙيت يان دوور
بيخيت و كەسانين بي سەرپوړ و نە ژيرمەند ل خوە خرفە كەت، داکو ھەردەم ئەو بيت
ژيډەري ھەمی پيشنياز و برپاران.

د جفاكەكي غەيبی مينا جفاكي كورده وارييدا، گرنگزين تشت ئەوہ كو مروؤ ب
ديت و ئەزمانی خەلكی كار بكەت. بو فی چەندی ژي پەھلەوانی چيروكي د كارتا خوە
يا پلاندا ناند ا ژبو بەر ب قيرا گەھشتنا كاروانی سەرئەقرازي، فان عورف يان پروزي
يین جفاكي بكار دئینیت:

۱. باوهری ب كراسگھوړینی:

كراسگھوړین ئانكو گیانەكي چاك دەھیت و دكەفتە دناؤ گیانەكي دی بی نەچاكدا.
چاكي و نەچاكي يا مروؤان ژي، ب عورفین جفاكي د ھیتە دەسنيشانكرن. ما دەم ھەمی
كەسان باوهری ب فی پروزي ھەيە، فەرہ پەھلەوانی چيروكي ژي باوهری بی ھەبيت،
داكو يین بەرانبەر بكارن داخوازی يین وی قەبوولكەن. ھەتاكو مروؤ بكاريت ئاكامی
بكەتە سەر بی بەرانبەر فەرہ ب دیت و باوهری يین ھەبی يین جفاكي دگەل باخفیت.
كورد دبیژن: "تباي عامی دی چينە شامی"

۲. نقيژ / مزگەفت:

گەلەك جاران من گوھ لئ دبيت كو ئولدار و ديندارين جفاكي مە شەھنازي ب وی
چەندی دكەن كو مللەتی مە بی شەر دينداربوويه (ھاتيپە دناؤ ئيسلاميدا)، ھەرچەندە من
باوهری ب فی چەندی نینە، چونكو چ جفاك ب سانھي و بی شەر دەست ژ باوهری
يین خوە (خو ئەگەر شاش بن ژي) بەر نادەن. لئ ئەگەر وەسا بت ژي، رامانا وی ئەوہ
كو جفاكي مە بی ھزركرن، بی دانوستاندن، بی شەرەنيخ و ھەقركی، بی پاراستنا ميرات
و كلتوري ھەبی ... یی ديندار بووی.

ئەفە ژى ب هزرا من تەسلىمبونە، نە دىندارى يا ب قىانە. ئەفە بەحسى دەسپىكىيە، نە بەحسى نەھۆ يە كو گەلەك زانا و ژىرمەند د زانستى ئاينىدا ديار بووينە و نايىن وەكو پىدقپىيە كا پاىەبلند و فەرا جفاكى ھاتىيە خوياكرن... مەرەما مە ل قىرە نە نافەر و كا ئاينى يە، لى مەرەما مە پاشخانا ھزرى و كلتورى يا جفاكى كوردىيە. خەلكى ھەچكويەيى (ب نە زان و بسپورىن ئاينىيە) ل گورەي پاشخانا خوە يا ھزرى، پىز گرنگى ددەنە ئايردە يىن ئاينى ژ نافەر و ك و گەوھەرى ئاينى. "پىن وى بو جارا ئىكى پىشتى دەھسالىي بىتاف راخوشاندە مزگەفتى..." ئانكو نە ب ھزر چوويە، پىن وى ئەو راكىشايە. ئەفە ژى نىشارەتەكە بو روومەتتى، بو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكى (نە ئاينى). د پرايا جاراندان ئايردە يىن ئاينى ژبو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكپىيە! بو نمونە، دەمى كەسەك نەخوش دكەفیت و نە كاريت ب روژى بيت، ھەمى ھەولداين وى ژبو ھىندىنە كو بى روژبوونا خوە ل خەلكى فەشپىت و دناف خەلكىدا خوە ب روژى بدەتە نياسىن. ئەگەر بىژنى كو نەخوشە و دكاريت بى بى روژى بيت، ب شەھنازىقە دى بەرسقى دەت و دى بىژىت كو چ نەخوشى وى ژ روژى يىن وىقە ناكەت. ئەو ب خوە دزانىت ئەفە درەو، گەلەك خەلك ژى دزانن درەو، لى درەو د ھزرا وىدا نە گرنگە، ئەنجامدانا ئايردەيى پىرۇز و قەبوولكرى (درەو بيت ژى) گرنگە.

ئەفە جوړە ھزر كرنە ل دەف خەلكى مەزن دىيت ھەتاكو دىيتە پشكەك ژ كارىگەرى يا كەساتىي، ئەفجا دوور نىنە، كرىارىن دژى ئاينى بكەت ژبو تىگەھاندانا خەلكى كو دىندارە!.." بى دەستىفېز نىفېزە كا ب جەماعت كر و ژىر نە كر خوە نىشا ھەمىان بدەت.. " ئانكو ل قىرە ژبو ئەنجامدانا ئايردەكى جفاكى بەرھەفە كو ھندەك كرىارىن ل دژى ئاينى بكەت، چونكو مەرەما سەرەكى نە تاغەتە، بەلكو رازىكرنا جفاكپىيە.

ھەژى گوتتە كو ئاين نە تنى ئەنجامدانا كومە كا ئايردەيانن، لى تىگەھەكى گيانىي پاقر و پاىە بلندە، ژبو ھندى ھاتىيە كو مروقى ژ تارستانى فەگوھىزتە روئناھىي، ژ نە زانىنى فەگەرىنتەفە زانىنى، ژ بى باوهرىي بكەتە دناف باوهرىيدا. لى خەلك ھزرا قى ھەمىي ناكەت، چونكو خەلك ئاينى ب ئايردەيان دىناسىت "خەلك لى كو مبون و

پيروز باهيہ کا ژ دل ليکرن کو خودی ب هيدايهت ئينافه.. " ل وی دهمی وی بریارا خرابی دای، د هه مان ده مدا بریارا هيدايهتی ژی دا، بریارا خرابی بابه تی نافه روکا وی یا راسته و بریارا هيدايهتی ژی بابه تی شیوازی وی بی هه لختاندن نیه دناؤ جفاکیدا. نه فؤ دووانی یا باش و خراب، ب شیوهیه کی ئاشکرا د نافه روک و شیوازی که ساتی یا جفاکیدا خویا دبیت.

تینگه هشتنا گه وه ری ئایینی (نافه روک) ل نک خه لکی هه چکوهه بی کیمه، نه گهر نه بیژین نینه، چونکو خه لک خوه پیقه زه همت نادهت و مهژی خوه پیقه مژوول ناکهت. تداره کا مروقی ب نه نجامدانا ئایر ده یانقه (شیواز) زوره، نه گهر نه بیژین هه می تشته، چونکو ساناهیه و چ پیڈفی ب مژوولکرنا مهژی و هنر کر نیقه نینه. ژ بهر فی چه ندی یه دی بینین کو بازار گانی بازار ل سهر نه نجامدانا ئایر ده یان د مجدن و د هه مان ده مدا ژی ب نافی بازار گانی خوینا خه لکی دمیژن. زیده باری فی چه ندی ژی چه ندین جار ان ژ دره و سووند دخون (کو گونه هه کا مه زنه د ئایینیدا)، دا کو مفا به کی دنیایی ب ده سقه بینن.

نه گهر نه هه ولده یان فی رهفتاری شروقه که یان، دی بینین کو نهو فان هه ردوو رهفتارین هه فدژ مینا ته رازی دده نه بهریک، هه ر گونه هه ک ل به رانه ری نه نجامدانا ئایر ده کیه.. پرایا که سان فی راستی دزانن. لی هه ر نه نجامددهن و ل سهر د به رده وامن، سه مه د ژی نه وه کو پاداشتا عیاده تی یا گیرو کریه بو روژا حه شری و پاداشتا ئایر ده یان یا هه نو که بی یه و ده ملده ست جفاک دده تی. نه فجا ماده م خه لک پاداشتا ئایر ده یان ل سهر عیاده تی دچیژینن، راما نا وی نه وه کو خه لک پتر گرنگی دده ته رازیکرنا جفاکی ژ هه ر تشته کی دی.

ل داوی یا فی خالی، فره بیژین کو نه نه فه به راستی یا ئایینی (ههروه کو هنده ک کهس هزر دکه ن)، لی راستی یا ئایینی عیاده ته کی پاک و دروست و روهنه، هه ر که سی د گه وه ری ئایینی نه گه هیت، نه شیت فی راستی ژی تی بگه هیت.

۳. ناموس:

په یفه کا جفاکیه و نیشانا پایه داری یا مروئی ددهت. ئەو ئامانه یی مروئ نه سەب و له قەب و پایه داری یا خوه تیدا هلدگریت. په یفه که دبیت هه می رهفتاران ب خوئه بگریت و دبیت یه رهفتاری ب تنی ب خوئه بگریت. د پرانیا جاراندان.. ل گوروی هزرا جفاکی مه، ناموس ب ژنی، کچی، دایکی یان هه مییه کا دی د بنه مالیدا هه فه بنده. ئەفجا گرنگیه کا تایهت ب فی ئامانی د هینه دان، هه ده می شاشیه ک هاته کرن یان ئەف ئامانه پیس ببیت، رامانا وی ئەوه کو نافه روکا ئامانی ژی یا پیسه. ئەف تفتانه یه دبیته ئەگه ری کوشتنا که سا می، چونکو کوشتن د فی بیافیدا.. ئانکو تافیلکرنا ئامانی بنه مالی یه ژ پیساتی.. نه هیلانا بی روومه تی یه و خویا کرنا پاقرییه. لهوا خه لک ب شهنازیه فی کریاری ئەنجامددهن (ئەنجامددهن!!).

مروئ شهنازیی ب رابردویی خوه، بنه مالا خوه و هه یی خوه یی پایه بهرز دکهت. ئەگه ئه ب هووری ل فی دیاردی بنیرین، دی بینین کو هه فدزه دگه ل کریارا بهری خوه. د کریارا ئیکیدا خه لک ب ئاگه یان بی ئاگه جو داهیه کی دئییخته دنابهرا شیواز و نافه روکیدا. لی د فی کریارا ناموسییدا شیواز و نافه روک هه فدگرن، پیسوونا شیوازی، پیسوونا نافه روکییه. ئەگه ری سه ره کیی فی هه فدژیی ژی جفاکه، چونکو بابه تی ناموسی گرنگترین بابه تی جفاکیه، لهوا ژلایی خه لکیفه ژی گرنگیه کا ژ هه میا پتر بی دهینه دان و خه لک مه ژیی خوه ب نافه روکا ویفه مژوول دکهت.

— چ ل فی زه مانی هاتیه!

— پندفیه بکوژت!

— دا کهس چاف لی نه کهت! برا مه ژی که چ و ژن هه نه!

— ما بو مه چ مایه؟! ئەو په چا ناموسی بو ئەو ژی نه ما!

— گه له ک خو شهروئه بهس بو ناموسی په چه کی سسته!

— نابت ئەفه ل تاخی مه بقهومت، نا بت!

ئەفه هه می هه فوکین ئازرینه رن ژبو ئەنجامدانا کریارا کوشتنی. دوور نینه هنده ک دهنگین ئازراندی و ئازرینه ر نه ژ بنه مالی بن ژی، لی د فی بابه تیدا هه می خه لک دبه ئیک

بنه‌مال، چونکو تافیل‌کرنا ئامانی بنه‌مالا یی به‌رانیه‌ر، ریکه‌کا پاراستنا ئامانی بنه‌مالییی و د نه‌نجامدانا دبیته ریکه‌کا پاراستنا عورف و عه‌ده‌تین جفاکی بی خه‌ش و پاڤژ. لی پرسیارا هه‌ره‌گرنه‌گ نه‌وه، نه‌ری هیج ناریشه‌یه‌ک ب کوشتنی چاره‌سه‌ر دبیت؟ یان کوشتننا که‌سه‌کی، ناموسا بنه‌مالی، گوندی، جفاکی .. فه‌دگه‌رینیت؟! یان ژی به‌لاڤتر لی دکه‌ت؟! به‌رسف بلا بو خوانده‌فانی بمینیت.

٤. به‌رتیل:

ناخفتنه‌کا کوردی هه‌یه‌ دبیت: "به‌رتیل به‌را نه‌رم دکه‌ن"، ئانکو ئیشاره‌ته‌که‌ بو هیژ و کاریگه‌ری یا به‌رتیلی.

به‌رتیل وه‌کو تیرم، رامانا وی نه‌وه‌کو مروڤ ل به‌رانیه‌ری تشته‌کی یان درافه‌کی کاره‌کی نه‌ یاسایی ب ده‌سته‌لاتداره‌کی بده‌ته‌کرن، یان ژی نه‌نجامدانا کریاره‌کا یاسایی بله‌زتر و سانا‌هیتز بیخیت.

د باژیرفانییدا یان د سیسته‌مین یاسا سه‌روه‌ردا، به‌رتیل.. کریاره‌کا چه‌وت و دووره ژ سنجی پاك، لی د سه‌ر هندلی را ژی به‌رده‌وام به‌رتیل د هینه‌دان و وه‌گرتن. نه‌گه‌ر مروڤ هزرا خوه‌ د به‌رتیل وه‌رگرتیندا بکه‌ت، دی وه‌سا هزراکه‌ین کو مه‌ره‌ما سه‌ره‌کی یا به‌رتیلدانی یان وه‌رگرتنی ژبو خوشترلیک‌رنا بارلی ژایانا که‌سوکییه، لی نه‌گه‌ر نه‌م ب کووری هزرین خوه‌ د پاشخانا کلتوری یا فی دیاردیدا بکه‌ین، دی بینین کو دبیت مه‌رم بی ژباشترلیک‌رنا ژایانا که‌سوکی و یقه‌تر یان دوورتر بیت. دوور نینه‌ فی دیاردی هه‌ڤه‌ندی ب ژایانا جفاکی و پاشخانا کلتور یقه‌هه‌بیت.

* وه‌رگرتنا دیارییان

دجفاکی کورده‌واریندا ئاغای یان شیخی جبه‌کی تابه‌تی پایه‌دار هه‌یه، نه‌ڤ پایه‌داریه‌ ژی جهی ریزگرتن و چاقلیک‌رنا هه‌می خه‌لکی هه‌چکوه‌یه‌ی یه. کوچکا ئاغای جهی ده‌سته‌لاتی و وه‌رگرتنا دیارییانه، نه‌وی دبیته ریکه‌به‌ر ژی چاقلیک‌رنا ئاغای دکه‌ت و ب

دلخوشی دیاری یا وەر دگریت (خو ئه گهر نه پیدفی بیت ژى), لى وه کو ساخله ته کى دهسته لاتداری یا جفاکى کورده واری دیاری یا وەر گریت. دبیت ئه فه نیک ژ سه ده مین وەر گرتنا دیاری یا و بهرتیلا بیت, نه مازه ژ لایى وان که سین نه پیدقیفه.

* ژبیر نه کرنا قهنجی

پشکهک ژ کلتوری جفاکى دهره به گاتی یان کوچه راتی / گشتو کالیی ئه وه کو قهنجی ژبیر نه کهن. ئه فه قهنجیه چ جوژه قهنجی بیت و د چ کاوداندا بیت, ب چافه کى پیروزیی سه ح دکهنی. بابته قهنجی ژ رفیشته کى بو ئیکى دی د هیته فه گوهاسن, دوور نینه بگه هیته رفیشتی سی و چواری ژى کو دبیت ئه وه که ساین نوو هه ژ نه ناسن ژى. لى وه کو بنه مال ئیکى یا بو یی ددویف خوه دا گوئی و ئه فه منه ته یا ماى و هه رده می پیک بینه دهر دی ئه وه قهنجیه ساخ بیته فه (دوور نینه بابته قهنجی چ بهایى خوه نه ما بیت ژى. لى راما و فه ریژا وی ههر یاساخه).

* خوناسین / پایه داری یا جفاکى

ل گورهی ته خین جفاکى بین جفاکى کورده واری و پایه داری یا بنه مالان د جفاکیدا, گه له ک جاران دبیت هنده ک کهس هه ز نه کهن دیاری یا / بهرتیلا وەر گرن, لى جهی وان د جفاکیدا و ژبه ر پایه داری یا بنه مالی ب نه چاری و ژ نه دل وەر دگرن. ئه فه دیارییه ژى دبیت نه گه هه مالا ریقه بهری یان بهر پرسی, چونکو هیژ ب ریقه دی دته ئیکى دی (چ شوفیر بیت, بهر ده ستک بیت, یان ههر کهسه کى دی بیت).

لى ئه فه دیاری یا وی ژ نه دل وەر گرتی ل سه ر دبیته مال و نه چار دبیت کو کارین بی بهرانبهر (یاسایی بن یان نه یاسایی بن) ب ریقه بهت. ئه فه ژى هه می ژبه ر هندیه کو خه لک نه بیژن یی هاتییه گوهارتن, یان یی ژ یی بابی خوه دهر کهفتی. هه رده م مرؤف د وی هه ولدانییه کو خوه دنیا سیت و نا هییه گوهورین, چونکو ل نک وی پایه داری یا وی ره سه ناتى یا وییه و ئه فه ره سه ناتیه پایه داری یا وی دپارێزیت.

لی ئەم دکارین ژ خوه پرسیار بکهین، ئەری ما نه ژیان بەردهوام د گهورینی دایه؟! ما نه مروڤ ژی د پیتاژویا ژیانیدا د هیته گهورین؟! ما نه ئەڤ گهورینه ههڤال و دیتن و بوچوونین مروڤی دگهوریت؟! پا بوچی ئەم دانپیدانی ب گهورینا خوه ناکهین!..

۵. زرتەك/ میړانی

جفاکین ئەهلی ژ کۆمه کا گوندان پینک دهیت کو بنه مال و خیل و عهشیره تی پینک دهین، پاشی کۆما فان عهشیره تان ب حهزه کا ههلیژاردهیی و ههقهه ژه وهندی ههڤدگر و جفاکی ئەهلی پینک دهین. هه ره یه که یه کی ژ فان یه که یان ژی ساخهت و دیتن و عورڤین خوه هه نه کو د چوارچوڤی عهرده کی دیار کریدا موماره سه دکهن، ژبو هندی کو به ره هه مه کی باشتر و هه ژیتر پهیدا کهن. ههروه سا ژبو پاراستنا به ره هه می و ناڤ و ناسنامه یان فی عهردی پیدڤی ب هه بوونا مروڤان دبیت و ئەڤ مروڤه پیدڤی زرتەکان/ شه رکهران دهن.

ئوو هه بوونا زرتەکان یان شه رکهران نیشانا پایه داری یا جفاکییه، هه ره بنه ماله کا پتر زرتەك تیدا هه بن بهایی وی ژ ئیکا دی پتره، چونکو زرتەکی.. نیشاره ته که بو میړانی و میړانی ژی د جفاکی کوردیدا ساخه ته کی بالبه ره و گرنگه. چ جار ان که سی کورد شه رم ناکهت کو که سه کی دی بی کوشتی، لی شه رم کرنا وی یا هه تا هه تا بی ئەوه ده می ترسینو کی نیشا ددهت.

بابه تین خوینداری و تۆلقه کرنی ژی دهر نه نجامی ساخه تی میړانییه، چونکو چ که سه خوه ژ چ که سین دی کیم میړانیت دانانن، هه ره ئیک شه هه نازی ب میړانی یا خوه و یا مروڤین خوه دکهت. ئەڤجا هه رده می کریاره کا کوشتنی ل هه ره بنه ماله کی بقهومت، ئەوه بنه مال دی هه می کار و کریارین خوه هیلیت هه تا کو تۆلا خوه ڤه دکهت. ئوو دوژمنین کوردان باش د ڤی ساخه تی گه هشتینه و هه رده م بکار ئیناینه کو دووری و هه ڤدژی دناڤه را عهشیره تین کوردیدا پهیدا کهت.

ههستكرن ب بهرپرسياري

ههستكرن ب بهرپرسياري، ئيكة ژ سيما بين پيشكهفتني، نهمازه پيشكهفتنا باژيران. لى د جفاكى كورده وارييدا، ئەڤ ههستكرنا ب بهرپرساتي نه ل ناستهكي پيداي و كاربگهردايه. نه دووره ئەڤ ساخلهتي ههني ژبو ههلوپستي ل ههمبهرى حكومهتني داگير كهرين كوردستاني فهگهرت. ههردهم كورد ل دژى حكومهتان بوون و نهۆ ژى وهكو پشكهك ژ كهساتي يا وان و نههوشي وان، خوه ب بهرپرس ل ههمبهرى حكومهتا خوه نا بينن. دبیت ئەڤ چهنده ب دوواني يا كور و بابي يان ههفهولاتي و سهميانيقه ههفهبنديت، كو ههمي بهرپرساتي ئهرك و كاري سهميانييه و ههفهولاتي ههچكوههبي چ ههفهبندي پيشه نينه. لى ئەگه ههستكرن ب بهرپرساتي دناڤ خيرانيدا ههبيت و ژ زاروكيني دگهل مرؤفي مهزن بيت، بهره بهره دى بيته پشكهك ژ پيكهاتهبي كهساتي و دى بيته عورفهكي جفاكي كو ههمي كهس ب وهكهفي و كاربگهري سهردهري دگهل بكهن. ئوو كا چهوا ببى هزر كرن بهرهفانين ئاييني جفاكينه، ههروهسا ژى دى بهرهفاني ژ دهسكهفتني جفاكي ژى كهن و دى خوه ب خودانين وهلاتي دانن.

د قى چيروكييدا، نقيسهري ئيشارهت دايه وي چهندي كو پههلهوانين چيروكا وي ژ قى ههستا باژيرفاني دشووشتينه و كهسهك خوه ل كهسهكي و چ تشتان ناكهته خودان، د ئەنجامدا ژى بوويه ئەگهري پهيدا بوونا دكتاتورى د چيروكييدا/جفاكيدا:

— نازاد بى رومهت بوو، كهسي نه گوت: بوچى و چاوا؟

— ئاوازي شوو ب فهليتتهكي كر و هندا بوو، كهسي نه گوت: بوچى و چاوا؟

— ئالان پشتي ژكاري هاتيه دهركن كهسي نه گوت: بوچى و چاوا؟

— بهزادى پشتي پيران كوشتي بيست سالان هاته زيندانكرن و كهسي نه گوت:

بوچى و چاوا؟

دهمى ناگر بهر دبیتته رهندهكهكي و پيچهكي ژ مالا مرؤفي دوور بيت، بيگومانه كو روژهكي دى ناگر گههته مالا مرؤفي ژى. ههر ئاريشهيه كا پهيدا بيت، ئهركي ههمي

ئەندامىن جفاكېيە كۆل سەدەم و ھۆكار و چارەسەرى يىن وى ئارۋىشى بگەرېن، ئەگەر
 نە، دى ھەمى جفاكى ئەگرىت، وى چاخى ژى گلەيى يىن ژ دەستەلاتى و روندك
 باراندن چ مفای نا گەھىنتە كەسى. خەلك وەسا ھزر دكەت كو پرسیارېن بۆچى و
 چاوا... ئەركى دەستەلاتىنە، چونكو ئەف دەستەلاتە ل جھى خەلكى ھەمى كار و پېشنياز
 و برپاران ددەت. ئانكو خوە تەسلىمكرنەكا ھەلبىژاردەيى نىشاددەت و ئەف خوە
 تەسلىمكرنە دېتە عورف و نۆرمىن جفاكى و خەلك ھەمى پىنگىرىي بى دكەت. لەوا
 ھەر كەسەكى ژفى عورفى دەردكەفیت دى ب شىتى و سەرداچوونى ھىتە نياسىن
 "پشتى جازى ژ سۆتنى قورتال بووى، يا ل مالا بابى خوە و خەلك ھەمى ھزر دكەن يا
 دىن بووى. ئوو ھندى پتر بېژت: بۆچى؟ چاوا؟ كى؟ كەنگى؟ دىناتيا وى پتر دبت ..."
 ئەف ئالافىن پرسیار كرنى بەرەژەنگىن لقاندنا مەژى و ھزر كرنىنە، ھزر كرن ئالۆزى بو
 مروفى پەيدا دكەت و ھەمى جھ و سەردەماندا، مروف ھەز دكەت خوە ژئالۆزى
 پپارىزىت.

دبىت ھەستكرنا ب بەرپرسیارى دناف جفاكىن گوندىدا خورتتر بىت، لى ئەفە ژى
 ژچوارچوڧى بنەمالى و گوندى و ەشېرەتى نا بۆرىت. ژلايەكى دېفە ژى، ھەفبەندى يا
 پىكفەگرېدانى د گوندىدا موكمترە ژ جھىن دى و پىكفە گرېدان فى ھەستى پەيدا
 دكەت. ھەژى گۆتتە كو ياسا ژېدەر و سەرەكانى يا پىقە گرېدانا ھەمى جفاكېيە، لەوا
 ئەف ھەستە ب رىكا ياساىكرنا جفاكى پەيدا دبىت و چەند ھەستا بەرپرسیارى خورتتر و
 موكمتر بىت، ژىياتى يا مروفى ژى دى ب ھېتر بىت.
 پرسیار ل فېرە ئەو، بۆچى ژىياتى يا مروفى ژبو ەشېرەتى ب ھېترە ژ يا نەتەو،
 مللەتى، جفاكى .. ھتد.

ژبو بەرسفدانا فى پرسیارى ژى فەرە مروف ل تېركرنا غەرىزە يىن سەرەكى يىن خوە
 بزفرىت. ھەرۋە كۆل دەسپىكا فى نقىسىنى مە داىە خوياكرن كو ھەر مروفەكى د ژيانا
 خوە دا سى غەرىزە يىن سەرەكى ھەنە و تېركرنا فان غەرىزەيان ئاراستە يا ژىياتى يا وى
 دەسنىشان دكەت:

أ. غەریزه یا ژپاری: کو خوارن و فهخوارنی ب خوڤه دگریت، هندهك دبیژنی غەریزه یا برسی. دهمی مروڤه ههژار و برسی دبیت، کی دی دهستی هاریکاری بو دریژ کهت؟! ههلبهت که سوکار و خزمین مروڤی! چونکو چ سیستمین کاریگەر و کاملان ژبو دادپهروهی یا جفاکی د جفاکی مه دا نین، یان هیشتا ساڤانه. نهڤجا خهلك نه چاره کو خوه ب خزمین خوه فه گریدهت و ژپاتی یا وان ژبو بنه مالی یان عه شیره تی بیت.

ب. غەریزه یا سیکی: ل گورهی ئاینی ئیسلامی (کو ئاینی پراڤیا جفاکی مه یه) تیژ کرنا غەریزه یا سیکی ب ریکا ژننیا تیژ دبیت. ئو ل گورهی عورڤین جفاکی زی ژننیا یهك ژ بنسزین چیکرنا خیزانی و کاملانی یا مروڤیه. نهڤجا دهمی کهسهك ههوجهی ژننیا دبیت، کی دی دهستی هاریکاری دریژ کهت، ههلبهت که سوکار و خزمین مروڤی! دهوله تی یان جفاکی چ یاسا یین ناشکرا و جیگر د فی واریدا نه داناینه. خاله کا دی یا گرنگ ههیه دبابه تی ژننیا ئیدا، نهو زی نهوه کو ئاینی ئیسلامی ل گورهی ئایه تی قورئانا پیروژ و فهرمووده یین پیغه مهبری" ههمی بیافین پیکئینانا خیزانی خوشکرینه، لی ل گورهی عه ده تی جفاکی نهو بیافین ئاینی خوشکرین، مشتت ناستهنگ بوینه. نهڤه زی خاله کا دی یا دووانی یا کهسی کوردن.

ج. غەریزه یا پایه داری: کو مروڤی بی ب بها و پایه دار بیت. کوردان گوئییه: "به ر ل جهی خوه بی ب قه دره"، نهڤه نیشانا وی چه ندیه کو هه ر کهسی دناڤ مروڤین خوه دا بیت، دی بهایی وی پز بیت و دی بیته نه گه ری تیژ کرنا فی غەریزه یا سی زی. نهڤجا نه گه ر ده سته لاتا دهوله تی / ملله تی - جفاکی، بکارت غەریزه یا پایه داری ب نافی وه کهه فی یا نه رک و مافان، ریژ گرنا بی دی، دیمو کراسیکرنا جفاکی ... هتد، بههانه کهت (کو نهڤه زی ناخفتین روژنامه و کوفارانن، چ شوین تبلین وان د کهتواریدا نین). لی ههردوو غەریزه یین دی دی ل بن چ ناڤ بههانه کهت.

ب تنی، ریکا ب هیژنیخستنا ههستا نه تهوی هه ولدانه که ژبو ههڤسه نگرنا فی هاوکیشی. لی ههستا نه تهوی زی ب شیوه کی راسته وخو یان نه راسته وخو دکهفته

دجغزا فی تیر کر نیدا. ئەفجا سروشتییە کو ژییاتی یا مروئی بو لایەنەکی بەرتەنگتر بیت ژ ئەوا مه دقیت.

ریکا هه ره کاریگه را ب دهسقه ئینانا ژییاتی یا جفاکی / نه ته وهیی، تیر کرنا فان غه ریزه یانه، تیر کرن ژ ی فهره د چوارچوئی وه کههفی و دادپهروهی یا جفاکیدا بیت. ئەف ریگین داوی ژ ی ب جفاکی مه دهنی و پرسین یاسایی و دیمو کراسیقه هه فبه ندن. هه می تشت پیکفه گریداینه، مروف نه شیت هزره کی یان تیگه هه کی ژ یین دی جوداکه ت.. هه می پیکفه یه که یه کا دینامیکی یا که ساتی یا جفاکی یا مروئی پیک دهین.

ئەزى ناڤاندار

دهمی چ ئەز ل مهیدانی نه مین، ئەزى من دی باشترین ئەز بیت. ئەفه یه فلهسه فا سه ره کی یا دکاتوژی. نه هیلانا ئەزان ژ ی ب پاشقه مانا جفاکیفه گریدایه، چند جفاک پاشکه فیتز بیت، ئەزین خودان دهنگ و پیژن دی کیمتر بن. ئەگه ره ئەف پرسه ل دهف دکاتوژی، پرسه کا چاره نفیسی وی بیت، ل دهف نفیسکاری تیگه هه دی دژ چاره نفیسه. نفیسه ر فان بابه تان دنازرینیت دا کو خه لک مه ژ ی یین خوه بلقین و هزرکه ن.

خه لک ب نه هوشی یا کومی سه ره ده ری دگه ل بابه تین گه رم دکه ت. دهمی ئەوی ناڤاندار هه می ناڤین دی ب وه کههفی ژناف دبه ت، هه فرکی دی ل سه ر رازیکرنا ناڤاندار ی بیت. ئەف هه فرکی یا دیرینا خوه چیتر دیتنی یا به رده وامه و ناڤاندار/ دکاتوژ فی زه مینه یی خوشتر لی دکه ت:

"— تو بیژی چند دابه ته فی کابرای.

— بیده نگ به! دی مه ل تو په کی دهی."

دفی له زه ریا دیروکی یا جفاکیدا، هه می ب وه کههفی هزرده کن و ب وه کههفی ره فشاری دکه ن، یی باشتر ئەوه کو بیده نگتر و رازیتز بیت. خو ئاین ژ ی، ئەگه ره هیلا

سوڙا پيروڙي يا وان نههٽيه ليڏان خواه ل ڦي ههرايئ ناکه نه خودان و ل دويڦ بايئ
 دونيايئ دده نه ري: "مهلايهك رابو: پشتي پيغه مبهري، بهس نه زي ته حلاله!!"

قهراقوش

ديٽون جاره کي پرسيار ژقهراقوشي هاته کرن کا بوجي دکتاتوربي دکته، د
 بهرسيڦدا گوٽ: نهز نه دکتاتورم، لي خه لک بهلا خواه ژ من ڦه ناکته. د ده مي نه مانا
 نه زاندا، نه زي ژ هميا مهزتر و ب هيتر و جوانتر و ناقتر دي نه زين دي
 کونٽرولکته، نه گهر مهزيهک بلقيت زي يان دهنگي نهزه کي ژ قولچه کا تاري بيت،
 دي ب هيتر هيتنه ته په سه رکرن

"چيڦه کي بينن

شيره کي بينن

توپه کي بينن

ژنه زي من پيغه نابت چو نهز بمينن"

چيڦ، شير، توپ... نالاڦين ترساندن و پاشقه برنا خه لکينه، ههر ئيک نالاڦي
 قوتاغه کا ديروکي يا وه رارا مروڦانييه، نه ڦه زي وي چهندي دکه هينيت کو ههر
 ژنه زه لدا نه ڦ رهوشه هه بوويه و تا نه بهد زي دي ههر هه بت. ل ڦيره زي نفيسه ري ب
 شاره زايانه ده سپيک و داوي يا چيروکي پيکڦه گريڏاينه و کرييه کفاله کي ريکخستبي
 هنزه کا په رڦه کري. ههروه سا ژبير نه کرييه کو روئي نفيسه ران زي بهر چاقکته.

ده مي هه مي چاڦ دهيتنه نقانندن و هه مي کس مينا پديکه ران ب مال و رهوشين خواه
 قاييل دبن، بهري هه ميا دکه ڦته هونه رمنه ند و نفيسه ران. لي پشتي کهنگي؟! پشتي کير د
 گه هته سه ر ههستي و کومه کا مه زي بين ڦالا و ره ڦنارين ئوتوماتيکي بين چاڦليکهر و
 دليني بين سار دبنه نه له ميٽين ناهه بي نفيسه ري، "ل دوماهي هونه رمنه ده کي پانوراما
 په يکه ران نيشادا... ژنفستني و ريٽني بگره تاکو خوارن و کرن"

ئەفە ژى روڭلى كارىگەرى ھونەر مەندان نىشا ددەت، كو ھەردەم دكارن ھزرىن داھىنەر و كارىگەر پىشكىشكەن و دكارن پىشەنگى يا پىشاژويا جفاكى بكەن. لى د پىرانيا جاراندان خەلك درەنگ ب گىرنگى يا نقىسەران د ھەسىن و ھەردەم سەرەدەرە كا نىگەتېف و دوورە لوزىك دگەلدا دكەن. ئەفە ژى دبىت فەگەر تەفە وى پاشخانا ھزرى يا ھەفەند ب مىراني و مەردىنى و نە ھزىر كىتفە.

ل دەسىپكى مە گوت بوو كو خەلك ب نە ھزىر كى تارامن و ھزىر كى نقىسەرى يان نازراندان ھزىر كى ژ لايى نقىسەرانفە وان ئالوز دكەت. دەمى تەنگاڧ د بن ھزىر دكەن و نازراندان نقىسەران د ھىتە بىرى.

ل فى دەمى دىرۆكى بەرھەمدار و كارىگەر ژى ھەمى يىن بوينە پەيكەر. لى ئەفا ھە رامانا وى ئەو نىنە كو ئىدى چ بىاڧىن گوھورىنى نىن يان نەماينە، ھەبوونا ئومىدى فاكىتورە كى گىرنگى بەردەوامى يا ژيانى و خەباتىيە.

سەدام دكتاتورەك مەزن و بى وىنە بوو، چوو.

ئوو ھوسا ھەمى دكتاتورىن دى ژى.. دى چن.

خۆدیکا ژيانی د رۆمانا "گولستان و شهف" دا

گولستان و شه ؤ

گولستان و شه ؤ، كورته رۆمانه كه (نوفليت)، د ۷۴ لاپرهه بين قهباره نافنجيدا ژلايى
نقيسهري هيزا حسه ن سليقانه يي شه هاتيهه نقيسين. چاپا ئيكي ل ساللا ۱۹۹۶ ع ب تپين
لاتيني ل دهوكي هاتيهه به لافكرن و چاپا دووي ل ساللا ۲۰۰۰ ع ب تپين عه ره يي
به لافبوويه. ههروه كول دوماهي يا رۆماني هاتيهه ناشكراكرن كول ساللا ۱۹۸۷ ع هاتيهه
نقيسين، لي جم و بويه رين رۆماني به حسي چهند ساله كين بهري ده سپيكرنا نقيسيني
دكهن. هه رچه نده هم نه كارين ساللا دروست يا بويه رين رۆماني ده سنيشان كه ين، لي
دكارين بيژين كو د سه رده مي شه ري دنافه را عيراق و ئيرانيدا هاتيهه نقيسين.

رۆماني په هله وانه كا سه ره كي يا هه ي، كو ب شيويه كه كي مونولوگي بروه و هري بين
خوه و هه فزيني خوه "دلشادي" شه دگيريت. د چوارچوغي قئ قه گيرانيدا هم ب سه ر
كه ساتي يا دلشادي و قوناغي ن ژيانا وي يا جفاكي هه لدبين. قوناغا فه رمانبه ريي كو د
قئ قوناغي دا ژيانا هه فزيني پينك ده نيت و دوو زاروك بو پهيدا دبن، قوناغا چوونا سه ر
ئه ركئ خوه ي عه سكه ريي د سه رده مي شه ري دنافه را عيراق و ئيرانيدا، ل داويي زي
قوناغا بربارداني كو دگه هته نا ريزين بزافا رزگاربخوازي يا كوردستاني و هه بوونا
گه شبنيه كا موكم كو دي ب سه ركه فتن شه گه ريت. "گولستان" كو په هله وانا
سه ره كه يه د رۆمانيدا دنا فخي زانه كا سرؤشتيدا د ژيت كو ژن و مي ر و دوو زاروك ن،
دگهل دايباين هه فزيني خوه دخاني و انقه ل باژيري مويسل دژيت.

جم د قئ رۆمانيدا، قادا شه ري مالويران و باژيري مويسله. نه ه هه ر دوو جهه د
پروسه يا فلاشباكين گولستاني و به ربه رين دلشادي دا خويا دبن. جهه ك جيگره كو مالا
وييه ل باژيري مويسل، جهي دي زي گه روكه (لفوكه)، ل گوره ي بربار و فه رمانين
نه فه سه رين له شكه ري د هتته گوهورين. هه له بت ژبو جهي جيگر نقيسه ر د شيا باژيري
زاخو يان دهوكي بكار بينيت، (نه مازه باژيري زاخو) چونكو ئيشاره ته كا بله ز ژبو
گوندين ده ر دو رين زاخو تيدا به لي دبیت، ب تايه تي ده مي فلاشباكين زاروكيني د

بیردانکا په هله وانیدا د بۆرن یان ژى ده می به حسی ژنا فیرنا په یکه ری خانى دکه ت ل زاخو). لى هله بژارتنا باژیری مویسل نه دووره مه رمه کا نه پهن پى هه بیت. د ثیا بده ته خو یا کرن کو کورد ل باژیری مویسل هه نه، نه تنى مشه ختین به روه ختن، لى خو جهین وارینه و کار و مال و ئا فاهی یین مولک ژى هه نه. هه لیه ت ئه فه ژى ئیشاره ته که ژبو پشکداری یا ملله تی کورد د باژیری مویسلدا.

ئه گهر ئه هه کاره ژبو سه رده می مه یی نه و کریاره کا سر و شتی بیت، د سه رده می رژیمنا جو ویدا دلینی و هه ستین نه ته وه یاتی پى دفیر یان. ژ لایه کی دیفه ژى نه دووره ئه هه رومانه سه ربورا رومانقیسی ب خوه بیت و ب شیوه یه کی نه ده بی، راستی و بیر وه وری یین ژیا نا خوه دو کیو میتت کر بن. د هه ردوو حاله تاندا ژى جوانیه کی دده ته ده قى، د حاله تی ئیکیدا“ هه ستا وی یا نه ته وه یی و پیگیری یا نفیسه رى ب دوزا گه لى وی و دا کو کی کرنا ل سه ر هه بو نا کوردان ل باژیره کی ب نا ف عه ره بی خو یا دکه ت. حاله تی دووی ژى راستگویی یا نفیسه ریه دوا ری دو کیو میتت کرنا دانانگه هین ژیا نا خوه و داربشتنا بویه رانه ب شیوه یه کی و پژه یی کو وه رگر بکاریت خو شییه کی ژى وه رگریت.

سه رنا ف یان تایتل

نا فونیشانی هه ر بابه ته کی و پژه یی گرنگیه کا کاریگه ر و سه رنجرا کیش هه یه. مشه جار ان تایتل یان نا فونیشانا بابه تی دبته کلیلا ده رگه هی نا فاهی ده قى. هنده ک جار ان نا فى بویه ره کی یان بابه ته کی دیار کرى دبته تایتل. جار ژى نا فه کی سه یر ژبو سه رنجرا کیشانا خوانده فانی بو د هیته دانان، هنده ک جار ان ژى گفا شتنا بابه تی هه مییه و ب پیناسه یه کا یه کریری ده قى ل هوندر د هیته پیناسه کرن. هه لېژارتنا نا فى گولستان و شه هه بو قى کورته روماننا ژیکوتی، ئیشاره ته کا بله ز دده ته نا فه رو کا ده قى. ئه گهر ئه م بین و ب هو وری ل سه رنا فى رومانى میزه که یین، دى بینین کو ئه هه تایتله ژ دوو په یقین ساده یین پیکفه گریدایى پیک ده ییت. هه ردوو په یف ژ جو ری ساده و به رجه سته یینه کو ب

ٲالافى "و" پىكفه هاتينه گريدان. د هه مان دهه ا ته فافكه رين ئيكن و هه فكويفن ژى، هه فالن و هه فدرن ژى.

گولستان ژ په يفا "گول+ستان" پىك دهيت، نانكو مه رم ژى جهى گولانه، هه روه كو هم د پيژن كوردستان كو جهى كوردانه و لورستان كو وارگه هى لوران. لى دهى پىكفه دهينه نفيسين رانا به خچه يى گولان ددهت، يان هر جهه كى دى كو گول لى شين بن و جهى گولان بيت. د جفا كى كورديدا گولستان مينا ناهه كى كه سپن مى دهينه بكار ئينان، نانكو دهى هم ناهى گولستانى دبهيسين مينا كى كه سه كا مى د هينه بهر چافين مه. زيده بارى فى چه ندى ژى د سه رده مى شور ه شى و بزافا رزگار بخوازى يا ملله تى كورددا ژى، په يفا گولستان هه فكويف و هه فر امانا په يفا كوردستانى دهات. چونكو كوردستان ژ جفا كه كى موزاييكى فره ناين و فره نه ته وه و مه سه ب پىك دهيت، لهوا مينا به خچه يه كى گولين هه مه رهنك د هاته پيش چافين كورد په روه ران، لهوا جارنا گولستان ل جهى ناهى كوردستانى د هاته دانان. نه دووره خوشه فبى يا په يفا گولستانى ژ رانا وى يا مه عنوى يا كوردستانى هات بيت. نه فجا نفيسه رى ب زانبيون يان ب نه هوشى ناهى گولستانى ژبو په هله وانا نوقليتتا خوه هه لبارتبيه. په يفا دووى كو شه فه، فه ريژه كا عشقى (سيكسى- فبانى) و ته نيايى و چافه ريكرنى و بيده نكيى و هيمنى و تيرامانى ب خوفه دگريت. ژلايه كى ديقه ژى فه ريژه كا ترسى و نه ديارى و راوه ستانى و مه ندبوونا ژبانى و خيانه تى و خه وى و بى بهر هه مى ب خوفه دگريت. نه ه هردوو فه ريژين بالهر و نه بالهر ل گوره شىوازى بكار ئينانا د هه فوكيدا د هينه ده سنیشان كرن.

گولستان وه كو ناهه كى كه سى بى مى، دهى ب شه فقيه دهينه گريدان، ئيكسه ر بهرى مرزفى دده ته چافه ريكرنى و عشقى و خه ريبى. نوو دهى هم دچينه دناؤ ناهه رو كا بابه تيدا سه رهاتيه كا مشت ژ عشقى و خه ريبى و چافه ريكرنى و ئيشاره تين مه ره مدار ژبو شىوازى ژيانا جفا كى يا كوردى و چه واتى يا سه رده ره ريكرنا دگهل هه فسوويين خوه بين عه ره ب دهى ب هه فپشكى د هه مان باژيردا دژيان، دهينه به ليكرن.

ناڤەرۆك

ناڤەرۆك و بۆیه‌رین سهره‌كى د فئى نوڤلئیتیدا، سهرهاتى یا خه‌یرانه‌كا ساده یا كوردیه (ژن و مېر و دوو زارۆك) كو دگهل خه‌یرانا مېرى د ژین. هه‌ڤژین فه‌رمانبه‌ره‌كئى سرۆشتیه ل فه‌رمانگه‌هه‌كا باژیرى و زیده‌بارى فئى چه‌ندى ژى نفیسه‌ره‌ یان ویزه‌ دۆسته. د شه‌رى دناڤه‌را عیراقئى و ئیرانیدا ناڤئى وى بو سه‌ربازیه‌ ده‌یت و ئه‌و ژى خه‌یرانا خوه‌ ده‌یلت و دچیه‌ سه‌ر ئه‌ركئى خوه‌. پاشى ژبه‌ر كو باوه‌رى ب فئى شه‌رى سه‌پاندى نینه، د ره‌فیت و به‌ره‌ف ناڤ ریزین بزافا رزگاربخوازی یا كوردستانیه‌ دجیت و دگهل سه‌ر كه‌فتنا فئى بزافئى فه‌دگه‌رینه‌فه‌ ناڤ خه‌یرانا خوه‌ یا گه‌له‌ك ژى خه‌ریب. جه‌ئى بۆیه‌رین رۆمانئى“ باژیرى مويسل و قادا شه‌ریه‌.

سه‌رده‌مئى قه‌ومینا بۆیه‌ران“ دناڤه‌را سالین ۱۹۸۱-۱۹۸۷. لى د چوارچۆفئى فه‌گیرانا سه‌رهاتیه‌یدا ژى، هه‌روه‌كو كه‌كئى چیرۆك نفیس عیسمه‌ت محمه‌د به‌ده‌ل دبیزیت: هه‌رسئى سه‌رده‌مئین هه‌نۆكه‌ئى و رابردوویى و ئایینه‌ئى ب خوڤه‌ دگريت (كوڤارا رامان، ژماره ۱۳“ ۱۹۹۷).

– سه‌رده‌مئى نۆكه: مونولۆژا په‌هله‌وانئى ده‌مئى به‌حسى ره‌وشا خوه‌ یا مشت خه‌ریبى د شه‌فه‌ كئیدا دكه‌ت.

– سه‌رده‌مئى بۆرى: بېرهاتن و به‌رپه‌ر و نامه‌ یین پیچایی یین هه‌ڤژینئى په‌هله‌وانئى دگهل فلاشباکین كو ژ نشكافه‌ د هاتنه‌ دناڤ مونولۆژا په‌هله‌وانیدا.

– سه‌رده‌مئى ئایینه‌ئى: هیڤئى یا هاتنه‌فئى ل ده‌ف هه‌ردوو په‌هله‌وانان، یئ سه‌ره‌كئى كو گولستانه‌ و په‌هله‌وانئى لاوه‌كئى یان ته‌ڤاڤكه‌ر كو دلشادئى هه‌ڤژینئى وئیه.

نوڤلئیت ژ ۱۶ په‌ره‌گراف و چوارده‌ به‌رپه‌رین بېرهاتن و سئى نامه‌ یین پیچایی و چوار پارچه‌ هه‌لبه‌ستان پیکهاتیه‌. ژبلى په‌ره‌گرافئى ئیکئى و یئ داویئى هه‌مئى په‌ره‌گرافین دى ب سه‌رده‌كا مونولۆژى یا په‌هله‌وانا نوڤلئیتئى گریداینه‌ كو ب عه‌شق و خه‌ریبیه‌كا

دژوار چافه رېيا هه ژينې خوه دکهت. د پهره گرافي ټيکيدا ولسا خويا دبیت کو پهله وان یی دناډ ریژین شور ه شیدا و هیقیا هاتنه فی دده ته پهله وان سهره کی کو گلهک یا خهریه. ل څیره ژی ئیشاره تا خهری بی ب دانوستاندنا وانغه مناره یه:

– وه دیاره کو تو گلهک خهری بی؟

– ما ههما خهریم.. خهری بی په یقهک مری یه.. نهز دینا دیتنا تمه... بپ ۳.

ههروه سا ل پهره گرافي داوی ژی ولسا دیاره کو هه ژینې پهله وان یی ل ناډ ریژین شور ه شی و مزگینی یا هاتنه فی دده تی، لئ نه څجاره نه تییبه لئ دگهل هه فالان دی څه گهریت، نهغه ژی ئیشاره ته کا ناشکرایه کو دی ب سهرکه فتن دگهل هه فالین ریکا رزگاریی څه گهریت.

– دی هی، نیریک دی هی، ب هه فالقه دی هی... بپ ۷۴.

– من دزانی نیرگ و بهیوون و سویسنا تو یی کیشای دهف خوه..... بپ ۷۴.

– چ مزگینهک خوشه هاتنا وه، چهنه ژیهاتینه نهو خاکین لهشکهری ل بهر ته....

بپ ۷۴.

هه رچهنده د څی پهره گرافیدا ژی گولستان ناخفتنکهره و دگهل هاتنا دلشادی یا ژنشکافه بو ناډ بویه ریژین رومانی ټیکه ل دبیت. لئ نه م دکارین وه کو پهره گرافي ټيکي حسابکین کو خوه هلدا نه ژوورا خوهی بی نفیسه ریه بو ناډ ناڅاهی دهقی کو ب دريژاهی یا ههمی چیروکی مینا سهرهاتی وه کو شاهد و حیکایهت بیژه کی بیلا یه ن سهرهاتی یا خوه ب مونولوژا پهله وان سهره کی څه دگیریت.

شعر دناډ چیروکیدا

هه بوونا پارچین هه لبهستان دناډ ناڅاهی دهقه کی دی یی ویزه بییدا، مهرم یی هه څگونجان و هه څته ریبی یا دهقین ویزه یی ددهت. گلهک چیروکنفیس و روماننفسی فی

ئەڤ پارچە شعرە کو شعرە کا وەسفی یا سادەبە (مەرەم بئ سادەبە یا وئبەبانە)، ژ دلینبە کا مشت خەربەیی و تامەرزووی دەردکەڤیت. ئەڤ خەربەیی یا دناڤ شعریندا ژى رەنگڤەدانا خەربەیی یا پەهلەوانبە. چونکو بېگۆمانە کو دلشادی کۆمە کا هەلبەستین دى ژى هەنە، لى ژبەر کو گولستان گەلەك ژى خەربە و دناڤ دەریابە کا خەربەیی و هەستە کا عاشقانەدا دژیت، لەوا ئەڤ شعرە ژ هەمی شعرین وی هاتنە بېرى. ژ لایەكى دېڤە ژى ئەم دکارین بېژین کو مرؤڤ ب هەست و هزرکرن و رەفتارین خوە، کەساتی یا کەسین دى ژى دبینیت. ئەگەر مرؤڤ عاشق بیت، ب چاڤەكى عشقاوی دى هیڤ دکەتە خەلکى دى و ئەگەر خەربە بیت، دى وەسا هزرکەت کو بئ بەرانبەر ژى خەربە. کورد دبیزن: "یا ژ دزبڤە هەمی خەلک دزن"، ئەڤجا ئەم دکارین بېژین کو یا ژ عاشقبڤە ژى هەمی خەلک عاشقن.

هەلبەت ئەم دکارین ژ خوە پرسیار کەین، ئەرى ما دا جوداهى چ بیت ئەگەر ئەڤى نڤسەرى بابەتین زانستى بوماوەبى ل کۆڤارە کا زانستى نڤسى بان، یان نڤسەرى دىروکى یان زمانى یان شیرەتین ئایینی با؟ ئەگەر نە شاعر با دا رېرەوا رۆمانى بەر ب کیزان ئاقاریڤە چیت؟ نوو رېرەوا خەربەیی یا گولستانى، دا کیمتر لى هیٔ؟!

نڤسەرى هەولداپە کول دویف حەز و ئارەزوو یا پەهلەوانا خوە بچیت، ئەڤە ژى شیوازەكى نوو بئ نڤسینا رۆمانبە کو نڤسەر نە واعزى مزگەڤتیبە و سەرھاتی یا سەحابیبان ڤەدگبیرت، لى پەهلەوانە کا هەمی و ئەو پەهلەوانە یا بېرەورى بئ خوە ڤەدگبیرت، پاشى ژ نشکە کبڤە وە کو دەسبېکا رۆمانى دەبیتە دناڤ قادا بۆبەراندان و ئالابى خوە دادنیتە سەر لەشى رۆمانى. ڤەگبیرانا بېرەورى بئ مشت خەربەیی ژ لایى پەهلەوانا سەرەکەڤە، بەرى دلشادی داپە وی چەندى کو هەلبەستین ئەڤینی و پر خەربەبى بېڤەکەت، ئانکو ل ڤیرە نڤسەر بئ نەچار بووى خوە ل دویف ئاراستە و هەستا پەهلەوانى بەردەت، نە هەست و رەفتارین پەهلەوانى ل گورەى پلانا خوە یا دانابى بگوهوریت و ئاراستە کەت. ئەگەر دلشاد مەلا بابە یان نڤسەرەكى گۆتارین ئایینی و شیرەتکارى یا جفاکى بابە، بېگۆمانە کو هەست و رەفتارا گولستانى ژى دا بەر ب

ئاقارەكى دېقە چىت. يان ژى دروستتە بېژىن كو دېنەرەتدا گولستان دا ب شېۋەيەكى دى رەفتار كەت و دا رېيازەكا دى يا ھزرى ھەبىت و ب شېۋەيەكى راستەوخو دا كار كەتە سەر ئاقارتنا بېرھاتن و بېرەۋەرى يېن دلشادى ژى. ۋى چاخى ل شوينا ھەلبەستان, دا ھندەك ھزر و بوچوونىن دى يېن ھەشەند ب سەروشتى تېھزىنا دلشادېقە كەشە دناۋ رۆمانىدا. ئەفە ژى رەۋشەكا سەروشتىيە كو ب رىكا سەرەدەرى و ژيان و ئولفەتا دناقېرا ژن و مېرانداندا, ب ھزر و رەفتار و ئارەزوو يېن ھەۋ داخىبار دېن. دەمى ژن ژ مېرى خەرىب دىت (يان بەرۋاژى), ھەمى ھوورھووركىن رەفتارا كەسى ژى خەرىب بوۋى دەپنە بىرا كەسى خەرىب. ئو كەسى خەرىب ھەردەم ھەلددەت كو بۆيەر و ھەلوپىستىن خۆش بېنتە بىرا خە. ئەفجا ما چ بېرەۋەرى ژ خواندنا شەرەكا ۋەسفى دى بو پەھلەوانا رۆمانى خۆشتر بىت؟ ئەگەر نقىسەرى ب تەفافی خە ژ رۆمانى قەكر با و تى دگەل ھەست و ھەلچوونىن پر خەرىبىن پەھلەوانى چووبا, بىگۆمانە دا دەفتەر كا ھەمى ھەلبەستىن دلشادى دانئە ل شوينا ئاقەرۋكا رۆمانى.

رۆمان خۇدىكا ژيانىيە

گەلەك نقىسەر و رەخنەقان ۋەسا ددەنە خوياكىرن كو رۆمان ھونەرى باژىرانا و ب نووكرن و پېشكەفتىقە ھەشەندە. ھونەرەكە سەرەدەرى دگەل ژيانى و كەتۋارى و كلىتورى دكەت, لى شەر ھونەرى نەھۋشى و خەيالى و ئىدىيالىيە. ھەرچەندە ھەردوو ھونەر و ھونەرىن دى يېن وئۆھى ژى ھەمان ئەلەمېنتان ب خۆقە دگرن, لى مەرەم پى ئەۋە كو رۆمان زىدەتر ب كەتۋارىقە ھەشەندە و شەر پىز ب خەيالىقە گرىدايە. ئەگەر نە, مەشە رۆمانىن خەيالى ھەنە و بەرۋاژى يا ۋى ژى شەرى (ۋىژەى ب گشتى) رېيازەك ھەبە ب ئاقى رېيازى رىالىستى. ئەۋا مە مەرەم پى ئەۋە كو بېژىن د پىرانا جاراندان رۆمان سەرەدەرى دگەل ژيانا رۆژانە يا كەسان و جفاكى دكەت. خۆ چىرۆك و خىكايەت و داستان و ئەفسانە يېن كلىتورى ژى ل بەر خۇدىكا كەتۋارى ژيانى دەپنە ھوناندن. ئەۋ

چهنده ژى ژبو هندييه كو وەرگر (هر وەرگره كى ههبيت)، ل گورهى ناستى خوه يى
 رهوشه نيرى بكاريت تامه كى ژ دهقى ويژه يى يان فولكلورى وەرگريت و ل گورهى
 تيگه هشتا خوه شروقه كهت. نم ژى دى ههولده ين هندهك لايه نين جفاكى بين ژيانا
 روژانه يا نفيسه رى ب ناگه يان بيئاگه ئيشارهت داينى دانينه بهر دهستى خوانده قانيى
 فى نفيسينى و وەرگرين دهقى روماني:

۱. سه رده رى يا ژن و زه لاملان: ژن و زه لام دوو جيهانيى زهه فقجودا و ته فافكه رين
 ههفن، هه ردهم زه لام ههز دكهت د ژيانا ژنى بگه هيت و ژن ژى ههز دكهت هه مى
 پيدى و ناره ووو بين زه لامى بزانيت و تى بگه هيت. گولستان ل جهه كى دببژيت: "ژن
 ههز دكهن زه لامين وان په سنا وان بكهن... بپ. ۴." ههروه سا زه لام ژى ههز دكهن كو
 د چافين ژنيدا په هله وانه كى بى وينه بيت و جهى ره زامه ندى و سه رنج اكيشانيى بيت. د
 ژيانا روژانه يا ژن و ميرينيدا د شياندايه كو بيكهاته كه نه ناشكرا كرى ژبو فى چه ندى
 هه بيت، لى ژ ده رهى فى حاله تى ته نسيفقا جلكا و نه تيكيبتين سه رده ريكرنى روله كى
 كاريگه ر د كريارا سه رنج راكيشانيى دبببت. ههروه سا ل دهف ژنان په سنا جلكين وان
 كرياره كا گرنى و كاريگه ره ژبو كرپنا دللى ژنى. هه ردهم ب فان په يقين په سندانى
 دلخوش د بن: "پا جوان و ژپهاتينه.. چهند ژ به ژنا ته دهين.. هه ر ساخ بى به رخوا دللى
 من، نوو گه له كين دى ل به ژنا خوه ب خه ملىنى... بپ. ۵." نه فه يه نه وا نم دبببژينى
 خوديكا ژيانى نه هه په سندانه چ راست بن يان دره و بن، هه ر كه يفا ژنى بى دهيت و وه كو
 نه تيكيبت دهينه هژمارتن و پيدفقيه كا فه را سه رده ريكرنىيه.

۲. ژيانا روژانه: هه رچهنده گولستان په هله وانا سه ره كى يا فى كورته رومانييه، لى
 ب ريكا بروه رى و نامه بين پيچايى بين دلشادى، ته ركيزا هه ره سه ره كى ل سه ر ژيان
 و كار و خه ون و گو تين دلشادى يه. ههروه كو كه كى نفيسه ر په هله وانا دانايه ل شوينا
 خوه و سه رى و سه رى كريبه دده ستاندا كو چيروكا په هله وانى ل پشت په ردى (دلشاد)
 فه گيريت. ده مى عه زيه كى مرؤفى دمريت يان سه فه ره كا دريژ دكهت، ب شيويه كى
 نه ناگه يى مرؤفا نا و به حسى وى د ئينته دنا هه مى سوچه تين خوه بين هه فه بند و نه

ههقیه‌ند دا و مشه جاران ژى چاقلیکرنا رهفتار و گۆتینن وی دکهت. ب ته‌قافی گولستانا په‌هله‌وان ئەف رۆله وەرگرتییه و ب شیوه‌یه‌کی نه راسته‌وخۆ که‌ساتی و سه‌ربۆرین خوه یین تاییهت دناف ژيانا عه‌زیزى خوه‌دا بوه‌ژانیدییه. ئەم چ ژ که‌ساتی و پاشخان و تاییه‌تمه‌ندی یین گولستانى نزانین. تنى ئەو ساته وهخت نه‌ین ئەوین دگهل دلشادى بۆراندین یان بو دلشادى ته‌رخان کرین. خو دەمی به‌حسی ژيانا رۆژانه یا خوه و دلشادى ژى دکهت، به‌رى کامیرى دده‌ته ژيانا کارى دلشادى، هه‌رچه‌نده گولستان خوانده‌فانه و پاشخانه‌کا زانستی هه‌یه. د بیره‌وه‌ریه‌کا خوه‌دا دبیتیت: "بو من بو مه‌ره‌ق، ئەز ژ جهی خوه رابووم و من قه‌ستا وپرى کر... من باش به‌ریخوه دایى، ئەز ل دۆر زفریم، ئەو نفیسینا ل سه‌ر من خواند... بپ ۴۳". لى ئەم نزانین ناستى خواندنا وی چپیه و چه‌نده؟ ئەرى کار دکهت یان ژنا به‌رمالییه؟ یا ئەم دزانین تنى ئەوه کو خوانده‌فایه و دگهل دلشادى کار ناکهت. چونکو ئەگه‌ر دگهل دلشادى کار کربا، پیندفی نه دکر ب نافی دلشادى به‌حسی کارى وی بکهت. دلشادى ل فه‌رمانگه‌هه‌کا میرى کار دکر" وه‌کو هه‌می فه‌رمانگه‌هین میرى به‌رپه‌سه‌کى دفن بلند و نه دووره گرنگ د پارتا ده‌سته‌لا تیدا، دگهل کۆمه‌کا فه‌رمانبه‌رین هه‌فگرتى و ب دزیکیفه دژى به‌په‌رسى:

– له‌یلا فه‌رمانبه‌ره‌کا نه پینگیره و هه‌ر رۆژ دره‌نگ د هیته ده‌وامى و هه‌رده‌م ئاریشین هاتن و چوونى دکه‌ته به‌هانه ژبو گیرۆبوونا خوه" "چو گریگ، ژ گریکا هاتن و چوونى ئالۆزتر نینه و ئەز باوه‌ر ناکه‌م ئەف ئالۆزییه زوو چاره‌سه‌ر بت، نه هه‌رى .. نه، نه... بپ ۶."

– سوها م کچه‌کا جوان و بلند و نافته‌نگ زرافه (دارتیل)، ژبى وی سیه سالن و هیتتا کچه. گه‌له‌ک دبه‌ر خوه‌را دجیت و مکیا جه‌کى سه‌رنجرا کیش دادنیت و "دونیا ل به‌ر چاقلین سوها مى لى وه‌سۆیه... بپ ۷."

– سه‌ردار ئەفه دوازده ساله گوندى خوه یى بچووک هیلای و هاتییه فى باژیری، هیتتا یى دخانییه‌کى کریقه و هه‌رده‌م گرفتارى یا کرداریى هه‌یه: "هه‌ی هاوار.. هه‌ی هاوار.. کى به‌یستییه کولکه‌کى دوو ئۆده و یى سه‌رشوو ب سه‌د و ده‌ه

دیناران؟... پټ ۷. "هلبهت داهاتی وی یی کیم و دیارگری (سه د و سیه و ههشت دینار و چهند فلسهک)، وه لی کرپه کو نهؤ کیسه ههمی ژيانا وی پرکته و بیافی چ هزر کرنین دی نهییت: "هوون ب خودی کن نهفه ژینه نهز دژیم؟ تف ل ژینا ژاری و بیواری... پټ ۷."

— هموود بهرپرسی دهسته کییه و وه کو ههمی بهرپرسی سهردهمی رژی می دفن بلند و ژ خوه رازیهه. پرانیا فرمانبهان هز ژی ناکه و تیکهلی یا وی ناکه. ههروه کو وژدانا ههفالا وان دگوت: "نم ب کوهک و زوری دهمی خوه دگهل نهفی شوشوی شلهولهو دبورین، خودی هاریکاری ژنا وی بت، پا نوکه حالی وی چی به ددهستی نهفی دفن فهجی ده؟؟... پټ ۸." هلبهت د فی دانه نیاسینا فرمانبه رین فرمانگهها خوه دا چ بهحسی وژدانی نه هاتییه، کا چهوایه و ههفهندی یا وی پیقه دگههته چ راده، لی ههفژینا دلشادی گرداری تنی ژ وژدانی رادکته، چونکو ب مشه بی نافی وی د رووی ژنا خوه دا دئیت کو نهفه ژی دبیته نه گهری پهیدا بوونا دلگرانییه کا فهشارتی دناؤ سینگی گولستانیدا. نهفه ژيانا روژانه یا دلشادی بوو. لی ژيانا روژانه یا گولستانی نه ناشکرایه و نم چ ژی ترانین.

دهمی بهحسی دهر و جیرانان دکته و ئیشاره تی ددهته هز ژیکرنا جیرانان بو ئیکودوو، یا فهر بوو پتر تهر کیز کر با سهر ههلویت و رهفتارین گولستانی، لی د فیره دا ژی بلهز د سهر بویه ریدا د بورت و بهرسقا وی بو ههمی گلوه گازندین گولستانی ژ جیرانا وان "دایکا جهباری" رهفین بوو. جیرانا وان ژی پیره ژنه کا هار و شویم بوو، ههردم دلشادی د فی کو رهوشا وان دگهل جیرانین وان تیک نه چیت: "نهفی پیره بوکی بهیلن، دی دحالی خوه دا رزت، خوه تیکهل نه کن، بلا بهلا وی سهری وی بخوت... پټ ۹." ب راستی ژی تنی جیران بو مروفی دبنه مال، چونکو نیتریکترین که سوکاری مروفی ددهمی تهنگا فیاندا ههر جیران. هز ژیکرنا جیران و ههفسوویان بهری ههر تشته کی دبه رژه وهندا مروفی ب خوه دایه، چونکو پرانیا دهمی مروف نه ل ماله و ههر جیران دبنه زیره فان و هاریکاری مالا مروفی.

لِيّ كا چهوا كهسانين د خانيه كيغه د ژين, حهسووديي ب ژيانا ساكارا ههف دبهن. ههروهسا نه دووره جيران زي حهسووديي ب ههف ببهن و كورد ب سروشتي خواه ژ چاقان دترسن. ههردهمي كارهساتهك ب سهري مالهكي بيت, دي بيژن نهفه ب چاقان چووينه, يان دهروجيرانان سهري خوارن:

– نهو حهسووديي ب مه دبهت.

– حهسووديي ب چي بي مه دبهت؟ ب خانيي مه بي مزن و ماقويل و پر دار و بار؟! نان زي ب رهز و جنيكين مه بين بي توخيپ.... ههي مال دوشافي.

"من دقيت بيژمي, حهسووديي ب فيان و شاديا دلين مه دبت, لي نهز نهوپروك دم.....پ.۹"

نهف ترسيانا ژ نهدياريي و دناف بازنهيي بابهتي حهسوودييدا بهرجهسته بووي, ترسهكه ههمي مالان فهديگريت, ب كلتوريغه گريدياي يه و مينا ژيانا روژانه يا خيرانان د هيتنه ل قهلهمدان.

۳. ب خودانكرن و پهروهدهكرنا زاروكان: ههردهم دايباب ههز دكهن كو زاروكين وان وهكو وان بهينه پهروهدهكرن و ل سهه شوپا وان ژيانا خواه ب هاژون. نهف پرسه, ناريشهكا نهزهلييه و ههردهم سهدهمي سهههكيي ههفركي بين دنافههرا جيلاندايه. ئيمامي عهلي دبيژيت: "زاروكين خواه ل سهه ساخههتتين ژيانا خواه پهروهده نهكهن, چونكو نهو زاروكين زهمانهكينه, نه زهمانه هنگويه". لي نهفه رامانا وي نهو نينه كو مروف زاروكين خواه بهيتليت كو نهو ب خواه ژيانا خواه ناراستهكهن, لي فههه مروف هندهك ريكين دروست نيشا بدهت و پاشي نهو ب خواه دي ريكا گونجاي ژبو خواه ههليژيرن. نهو ب خواه تا راددهكي زور زاروك ب ژيانا دايبابين خواه داخبار دبيت, چونكو يهك ژ پيرينه بين فيربوونا زاروكي چافليكرنا مهزين ل نافمالييه. لي دهمي بي دگهن و دكارن باشي و خرابيي ژيك فافيرن, ههه ئيك ناراسته يا ژيانا خواه ل گورهي تايبهتمندي بين جفاكي ههي دهسنيشان دكهت.

د فې كورته رومانيډا په هله واني ښه شارتې ژ زارده فې په هله وانا سهره كې يا ناشكرا،
 گرنگيه كا مهن دده ته سه خيبري و راهيتانا زاروكان: "ب چافديرپه كا موكم، گوهي
 خوه ددهت همدوو زاروكتين خوه، مينا وان خوه دكت بچووكهك، بيست سال ژ ژي
 خوه دكوشن و خوه دثينا ريزا وان، ياري ب نه زماني وان دكرن.... بپ ۱۱". ياريكرن
 دگهل زاروكي ژبلي نيمناهي، خو شيهه كي ژي دده ته زاروكي، ههروسا شاره زايي بين
 دليبي و جفاكي و له شي و تېگه هشتنا زاروكي ژي پتر لي ډكته و دنه جامدا ب
 وهاره كا نورمال گه شه ډكته و دبيته كه سانه كي شاره زا و بهر هه مه پنه ر دنا ف جفا كيدا.
 لي ههروه كو مه گوتي كو دايباب هه ردهم هه ولددهن زاروكي ل سهر حهز و ناره زوو بين
 خوه په روه رده كهن: "هيژ نهو همدوو هېكړينه ثيانا جيهانا كتيبا، نه خاسم نهو پين وپنه دار
 و تايهت ب زاروكان.... بپ ۱۲". نه ف چاندنا ثيانا كتيبان ل دهف زاروكي شيوازه كي
 په روه رده كرنه كا دروست و رهوايه كو زاروكان ب چيروكتين رهنگاوره ننگين كتيبان فيري
 گه لهك ژ شاره زايي بين ژياني دين. دكلتور و فولكلوري هه مې جيهانيدا چيروكتين
 زاروكان هه نه و زاروكان ب فه گيرانا چيروكان هاوېش دين. نه گهل ل گوندان دايباب
 رو لي چيروكتي يان حيكايه تيبيزي و هرگرن و چيروكان بو زاروكتين خوه فه گيرن، ژيانا
 باژيران چيروكتين وپنه دارين نفيسي ژبو في مه رهمي بكار دثين. نه فجا نهركي دايبابانه
 كو فان چيروكان بو زاروكتين خوه بخوين و دانوستاندنې دگهل بكهن: "هه هه يامه كي
 دئ هندهك كو فارين رهنگين ژ وانرا نينت و خوينت ب پين فره هيه كا وه
 نه سماني.... بپ ۱۲-۱۳".

زنده باري في چهندي ژي د گه لهك په رگرافين رومانيډا ب نه زماني زاروكان د
 ناخفيت و د نفيسيت. هه رچهنده ژبو وه رار و فيركرنا زماي ل دهف زاروكان، فره ب
 نه زماني دروست (نه يي زاروكان)، دگهل زاروكي باخفن، دكو بكاريت په يقان ب
 شيوه يي دروست ب ليثكهت و فير بيست. لي ب هزرا من نفيسيينا ب نه زماني زاروكي
 (هه رچهنده نهز دگهلدا نينم)، ژبو هندييه كو وه رگر بزانيت نه في ناخفيت زاروكه.
 ژبلي في چهندي ژي كومه كا رينمايي و ناراسته بين فيركرنا زاروكي دنا ف بهر په رين

رۆمانیدا هه‌نه (د پهره‌گرافه‌کا دی دا ب درێژی دی به‌حسکه‌ین). هه‌رچه‌نده‌ نقیسه‌ر ژ ده‌سته‌لاتا جفاکێ خوه‌ نه‌ رازییه‌ و نه‌ دووره‌ دژ بیت ژێ، لێ زارۆکێن خوه‌ فێری یاسا و رێنمایی یێن هه‌بی دکه‌ت و ئیشاره‌تی دده‌ته‌ کۆمه‌کا شیره‌تێن رۆژانه‌ یێن هه‌قبه‌ند ب فێر کرنا زارۆکانغه‌.

٤. زانستی شه‌یتانی: د کلتۆری موسلمانه‌تییدا (ئه‌وی دنا‌ف جفاکێ کوردیدا به‌ربه‌لا‌ف!)، وه‌سا ده‌پته‌ گۆتن کو هه‌می زانست و مه‌عریفه‌ت دنا‌ف قۆرئانا پیرۆزدا هه‌نه‌ و هه‌ر که‌سی بقیه‌ت خوه‌ ره‌وشه‌نبیره‌که‌ت، فه‌ره‌ ب به‌رده‌وامی قۆرئانا پیرۆز بخوینیت. هه‌روه‌سا ژبو ب جه‌ئینانا فێ مه‌ره‌می و هیلانا گه‌نجی کورد دنا‌ف تارباستانا نه‌زانین و نه‌خوینده‌واربیدا، مه‌لا یێن کوردان وه‌سا خویا دکرن کو زانستی خواندنگه‌ه و کتیبان زانستی شه‌یتانییه‌ و زانستی قۆرئانا پیرۆز زانستی دونیایی و ئاخه‌ره‌تییه‌. نقیسه‌ری هێژا عه‌بدولره‌همان مزۆری د نقیسه‌نه‌کا خوه‌دا دبێژیت: "ده‌می نامه‌یه‌ک گه‌هشتیه‌ عومه‌ری کوری خه‌تتایی کول میسری کتیبخانه‌به‌کا گه‌له‌ک مه‌زن و ده‌وله‌مه‌ند هه‌یه‌، د به‌رسقیدا گۆت" نه‌گه‌ر زانستی وان کتیبان تشته‌کی باش بیت، هه‌می د قۆرئانا پیرۆزدا دی هیته‌ دیتن، ئوو نه‌گه‌ر نه‌ دگه‌ل باوه‌ری یا مه‌ بیت، مه‌ چ پیدفی بی نینه‌.. ئه‌شجا بریارا سو‌تتا وی کتیبخانی دده‌ت... / کۆفارا هافیبوون" ئه‌ؤ چه‌نده‌ بو مه‌ خویا دکه‌ت کو دژاتیکرنا زانستی کتیبان ژ ده‌رفه‌ی زانستی قۆرئانا پیرۆز، په‌یامه‌کا باو بوو. ئوو ل ده‌ف جفاکێ کوردی یی که‌فن ژێ، خواندنا ل خواندنگه‌هین میری، ژ کربارین حه‌رام د هاته‌ هژمارتن. ئه‌م وه‌سا هه‌ز دکه‌ین کو خواندن دگه‌ل ب دوماهیک هاتنا خواندنگه‌هی ته‌فا‌ف دبیت و فه‌ره‌ ددویدا مرو‌ف خو ته‌رخانه‌که‌ت ژبو خواندنا قۆرئانا پیرۆز: "ئه‌و چ کتیبان شه‌یتانییه‌ تو دخوینی؟ ما ته‌ مه‌ که‌ته‌با خوه‌ خلاس نه‌ کر و چوو؟ قۆرئانا خوه‌ بخوینه‌ کوری من، ئه‌فه‌ هه‌می ژ خو‌نه‌... بپ ١٣."

نه‌ دووره‌ هنده‌ک که‌س هه‌بن بیژن کو ئه‌ؤ سه‌رده‌مه‌ نه‌مایه‌ و نو‌که‌ هه‌می خه‌لک گرنگیی دده‌نه‌ خواندنا خواندنگه‌هان و هه‌ز دکه‌ن زارۆکین وان باوه‌رنامین هه‌ژی و بلند ب ده‌ستقه‌ بینن. لێ هه‌ژی گۆته‌ کو سه‌رده‌ری یا به‌ره‌سته‌ رۆژانه‌ کو ژ پشکا

ئاگەھا مەرۋى دەردكەڭىت، جودايە ژ باوەرى يىن كلتورى يىن مەرۋى، كو ژ پشكا نەئاگەھا مەرۋى مەرۋى دەردكەڭىت.

هەتاكو جفاكى كوردى هينلاى كچين وان بگەڭنە بەر خواندنې د كۆمەكا قوناغين دريژدا بۆرى و د ھەر قوناغە كيدا، ل گورەى يىدڭى يىن سەردەمى رەزامەندى ل سەر دەھاتە دان. ل دەسپىكى ھەمى زانست ژبلى قورنانا پيرۆز زانستى شەيتانى بوون، حەرامە كەسەك زارۆكىن خوە فرىكەتە خواندنگەھى. دەمى خەلكى ديتين كو ئەفسەر و نۆژدار و ئەندازيارين بالادەست دەرچوو يىن فان خواندنگەھانە، برىاردان كو زارۆكىن وان يىن كور ژى فى زانستى بخوين (نەمازە خواندن ب ھەر ھەروە - بەلاش بوو). پشتى ديتين كو كچ ژى د كاريت فيرى زانست و زانينى بيبت و شيانين فيركرنى ھەنە، برىاردان كو كچ ژى بچنە خواندنگەھى، لى ڤەرە ژ كوران جودا بان. ل داوبى ژى وەكو يىدڭىيەكا ڤەر ژبو فيركرنا كچين ل بەر خواندنې و سەرەدەريكرنا دگەل ژنان (مينا نۆژدار و پەرسىتاران) نەچار بوون كو رەزامەندى ل سەر تەمامكرنا خواندنا كچى ژى بەدن. ب فى چەندى كچ شيا بگەھتە ئاستى خواندنا زانينگەھى و د چوارچوڭى زانينگەھيدا كچ و كور نەچار بوون كو تىكەھل بن و نەپنى يىن ژيانى ل ھەڭ بگورن. ھەلبەت ھەر قوناغەك ژ فان قوناغين نامازەپىكرى چەندين سالىن دريژ و پر ھەڭكى خەرچكرينە و ئاستى رەوشەنبىرى و پەرورەدەيى خيژانى رۆلەكى بەرچاڭ د فى پروسيدا ديتيە. ھەر چەوا بيت، زانستين نوو دى ھينە دناڤ جفاكيدا (مە بڭيت يان نەڭيت)، چونكو پروسا گورورين و نووكرنى پروسەيەكا حەمىيە و ھەمى بياڭين كلتورى و جفاكى ڤەدگريت.

۵. خيژانا بەرفرەھ و خيژانا ھاريكار: خيژان بچوو كترين يەكەيە كو جفاكى پىك د ھينيت. ھەر جفاكەك ژ كۆما خيژانين كو ب ھندەك ھەڭبەندى يىن رەوشەنبىرى، ئابۆرى، ئەتنى، ئايىنى، مەسەبى، زمانى، نەتەويى و كلتورى، پىك دەيت و ل سەر جھەكى يان ھندەك جھين جودا جودا خرڤە دبن و جفاكى پىك د ھين. خيژان ژى ھەرورەكو د. بەدرخان سەندى د كتيبا "سروشتى جفاكى كوردى" دا دىڭت: "خيژانا كوردى ژ چوار جورين سەرەكە پىك دەيت" خيژانا نافكوپى كو ژ ژن و ميڤرەكى پىك

دهيت، خيژانا جو مگه يي کو ژ ژن و ميړ و زارو کين وان پينک د هيت، خيژانا بهر فرهه کو ژ داياب و زارو ک و دايابين ميړي يان ژني پينک دهيت و خيژانا ژيکفه کيشايي کو ژ چهند خيژانين نافکوي پينک دهيت و پينکفه دناؤ چوارچوځي يه خيژاندا د ژين " هلبهت وه کو جفاکه کي گشتوکالي خيژانا کوردی ب خيژانين دی بين هه فسويقه گريداينه و د خوښي و نه خوښي بين هه فدا پشکدار د بن و هه می پينکفه جفاکه کي کولله کتيف پينک دهين کو بهر ژه وهندا تايهت ب بهر ژه وهندا کوميقه هه فبهنده و که سي تاك دناؤ کوميدا دحله ييت.

خيژانا روماني، خيژانه کا بهر فرهه، داياب و زارو کين خوه دگهل دايابين دلشادی ل باژيري مووسل د ژين. د کورده واريدا ده می کچهک شوو دکهت خيژانه کا نافکوي پينک دهيت و ئیدی نهو ژنه د بيته پشکهک ژ خيژانا نوو چيوي: "هتا دايکا من نهوا نهز ژي بوويم و ب شيری زه لاي سينگي وي مهزن بوويم، هيدي هيدي نهزا ژير دکم... پ ۱۲". د فيره دا گولستاني دقيت هه می هه فبهندی بين خوه ژ خيژانا خوه يا کهفن بريت و دناؤ خيژانا خوه يا نوودا بوهرت. چونکو خيژانا نوو دبيته خيژانا وي و نهو د کاريت خيژانا خوه ل گوره دی خوه و باوهري يا خوه ناراسته کهت. د خيژانا ئيکه مدا نه دنامه و د خيژانا نوودا دهسته لاته. لي د نه جامدا ههردوو خيژانين ئيکه م و دووم د بنه خزم و بهر ژه وهندی بين هه ف دپاريزن و ب هه فبهنديه کا جفاکي (نه يا خويني) پينکفه دهينه گريدان. في هه فبهندي ژي گرنگيه کا تايهت ل دهف پرانيا خيژانان ههيه و ژبه ر في چهنديه کريارا زه واجي د جفاکي مه دا ب ههردوو که سين پهيوه نديدارفه نه گريدايه، لي پيدفي ب بريارا کوما که سين پهيوه نديدارفه ههيه. کا چهوا نه ف شيرازي خيژانې کار دکته سه ر نازادی يا که سوکي يا که سي تاك، د هه مان ده مدا ژي مفا بين خوه بين هاريکار يکرنې و پشته فاني ژي هه نه.

نهو ب خوه هه ژيني و پايه داري يا مروفي ب چهن داتي يا خزم و که سوکارين ويقه هه فبهنده. چهند خيژانا مروفي بهر فرهه تر بيت، پتر ريز لي د هيته گرتن، چونکو د کاره سات و ته نگا فياندا، باشتين پشته فان و هاريکارن بو مروفي. زيده باري في چهندي

ژی داپیر و باپیر، ئە گەر نەبێژم مام و مەت، هاریکاری یا مینەفی و بەرجەستەیی یا خێژانا نەفکۆیی یان جۆمگەیی دکن و هەرەسا هاریکاری یا ب خودانکرنا زارۆکان ژی دکن. ب ئیشارەتە کا بەلز نقیسەر فی کریاری بەرچاؤ دکت:

– تو دزانی ئە گەر دایکا تە نە با، من نەدزانی ئەزی چەوان فان هەردوو زارۆکان هاریشکەم.... بپ ۱۶.

– کچا من، نافی خودی بینە و رەحی ب خووە ببە و بپنەکی بنشە، چو نەمایە بو سحاری.. بی تە ب فی سەر و بەری ببینیت دی ج بپ ۷۲.

– دا راج جلیکن خووە بگهورم و دەست و چاڤین خووە بشۆم و مزگینی بگەهینم مەتا خووە.. ئاھ پا دی کەیفای وئ هیت... بپ ۷۴.

حالهتین دەروونی د "گولستان و شەؤ" دا

ب هزرا من، هەر رۆمانە کا هەبیت، یا چەوا بیت و ب چ شیواز هاتیبته نقیسین. ب شیۆهەکی راستەوخۆ یان نە راستەوخۆ کاردانەوه یین دەروونی یین نقیسەری ل سەر دیار دبن و د ئەنجامدا دبنە پەيامین جفاکی کو وەرگر زیدەباری خووشی یا هونەری مفاہەکی ئەپستەمی ژی ژی وەرگریت، یان ب کیمی ببیتە پالەدەرەک کو پتر هزری دجفاک و کەساتی یا تاکی جفاکیدا بکەت و تیگەهشتنە کا دی بو پەیدا ببیت.

هەرە کو مە ل گەلەک جەهان خو یا کری کو رۆمان خودیکا ژیانییە و رەنگدانەفە یا بۆیەری راستەقینە یین کەتوارینە. ئوو نقیسەر مینا سەرکێشەکی هەقساری بۆیەران رادکیشیت و جفاکی هەبی یان ئەوی وی دقیت هەبیت ب پەیف و سەر بۆرا خووە یا ئەپستەمی رەسم دکت. ئەفجا پەهلەوانی، رۆمانی ژی مینا کەسانین راستەقینە یین دناؤ جفاکیدا تۆشی دوودی و ئالۆزی و خەمۆکی و حالەتی، دی یین دەروونی دبن. ئوو کا چەند نقیسەر د فان بابەتاندا شارەزایە، دی جوانتر و ژێوارکیتر رەسمکەت. مشە جاران دەروونناس مفای ژ کاراکتەرین قەهرەمانین چیرۆکان دبینن کو رەفتارا مرفۆانی

بې شروفه كهن، ههروه سا رومانفيس ژى مفاى ژ زانستې دهوروناسيې دبينن كو پهله وائين خوه بې سالوخه تدهن.

د قى رومانيدا ژى كوممه كا حاله تين دهورونى، چ ب ناگه ها نفيسه رى يان ب بې ناگه هى يا نفيسه رى هاتينه دناؤ بويه راندا و دهربرينى بې ژ ساخله تين پهله وان و كهسانين دناؤ رومانيدا دكهن. نهؤ حاله تين دهورونى بين ل خوارى ل دف هنده ك ژ پهله وائين قى رومانى دهينه دبتن.

۱. هه لنگفتنا دهورونى (تروما):

هه لنگفتنا دهورونى (تروما) ئيكه ژ وان حاله تين پيشيلبوننا دهورونى كو ناكامى د كهته سهر ريباز و ناراسته يا ژيانا مروفى و د نه نجامدا كار دكهته سهر رهفتار و دلىنى و هزر كرنا مروفى. نم د كارين تروما يا دهورونى پيناسه كهين كو ههر بويه ره كى دهره كى يان نافخوئى يه ب مهرجه كى گهفى ل ژيان و ره حه تى يا مروفى بكهت. سه ده مين سهره كه بين فى حاله تى د سى فاكټورين سهره كيدا خرغه دبن“ سه ده مى ئيكى توندوتيزيه“ ههر كه سى توندوتيزى دگه لدا بهينه بكار ئينان (چ بهرجه سته يى بيت يان مينه فى)، يان ب چافى خوه ببينيت كو دگه ل كه سه كى دى د هينه بكار ئينان، يان ژى گوه لى بيت. سه ده مى دووى ژيكفه قه تيانه يان ژههؤ دوربوونه“ مهره م بې نه وه كو مروؤ ژ كه سه كى عه زيز يان ژ جه و كاره كى گرنگ فه قه تيب و ژى دور كه قيت. سه ده مى سى ژى ژ ده ستدانه“ مهره م بې ژ ده ستدانا كه سه كى عه زيزه يان كار و جهه كى گرنگه. هه لبه ت ل گوره ي فان سه ده مان پړانيا كه سين دناؤ جفا كيدا د زين، د قوناغه كيدا ژ قوناغين ژيانا خوه توشى هه لنگفتنا دهورونى بووينه يان توش د بيتى. لى قى هه لنگفتنا دهورونى ناكامين نيگه تيف ل سهر هه مى كه سان ب وه كه هفى نينن، چونكو ناكامين ترومايى ل سهر هيژا كه ساتي و دژوارى يا بويه رى ترومايى رادوه ستيت. ژ لايه كى ديقه ژى كرياته كه هه به دبيزنى سهره ده رى يان ريره وا سرؤشتى يا ترومايى“ ل گوره ي قى پروسى، بى مروؤ هه ست بې بكهت كرياتا ترومايى د چهند

- نیشانین فهدهری و خه مۆکی، وه کو: "نافجائین وی بیون خهریتا کۆفان و ژانان.. یی دیتبا دا بیژیت باری ههمی دونیایی ل سهر ملی فی مروئی یه.... بپ ۴۸".

- نیشانین رهفتاره کا نه سرۆشتی کو دبیته نه گهری سهرنجراکیشانا دهردۆر و ههفالان، وه کو: "نه دناخفت و نه دفیا کس باخیقیت، دلّی وی ژ زادی رهش ببوو... لاواز ببوو مینا ئیکی ئیشه کا کریت گرتی.... بپ ۴۹".

- ماندلا کرنا بویهری کو ئیکه ژ نیشانین ههره گرنگ و سهره کی یین ترۆمایئ و نهخۆش ل دهسپیکئی دحاله ته کی شوکیدا دژیت و باوهر ناکهت کو نهفا قهومی یا قهومی، وه کو: "هندی نهز مام پیغه، کا چ چپبوویه، چ قهومی یه... نه ههری قهت نه دناخفت ... بپ ۴۹".

- دلده ریژ کرن، ههروه کو مه گوئی کو کریارا ترۆمایئ د چهند قوناغه کین پیکه گریدایدا د بۆریت و دهمی نهخۆش دلّی خوه فه دکهت و کریارا دلده ریژ کرنی دهست بپ دکهت، هینگی ئارامیه کا دهروونی بو ئهوی ترۆمادار پهیدا دبیت و دبیته دهسپیکا چاره سهری یا دهروونی. پشتی گولستان د مینته پیغه و دکهته گری کو نیشانا ته عاتو فییه و پشته فانی و هاریکاریه کا دهروونی بو دکهت، دهفی دلشادی فه دبیت و دبیزیت: "نهجدهت چوو.. ههفالی خواندنی و جاددین مۆسلی و وهزیری و پرا ئاسنی و شهفین شه مه نده فری و تیقه لیقین ههفالان.... بپ ۴۹".

- رهشبینی و نه مانا باوهریی ب ئایندهیی خوه، نهف نیشانه دبنه نه گهری وی چه ندی کو مروئی باوهری ب چ تشتین خۆش و جوان نه مینیت، د نهجامدا هزری د مرنا خوه دا دکهت، یان ژ ی زهر گه هان دگه هینته خوه (ژ نه گهری ههستا ب گونه هکرنی)، کو تۆشی فه خوارنا مهیی و ب کارئینانا مادده یین بیهۆشکهر دبیت. ئیشاره ته کا بلهز و سهریی ژ فی جۆری نیشانی دکهفته بهرچاؤ دهمی دبیزیت: "کهنگی نهز دی مرما! نۆکه، ژبهری نهز په پیغه دی باخقم، ئان ژ ی پشتی گافهک دی، دا نهز نهوین ل پیشیا دمرن بینم!... بپ ۵۶". ههلبهت د قیره دا حاله ته کی دلسۆژی نۆستالژیایی ددهته خویاکرن کو ژ ههفالین خوه یین چووی خهریبه. نهفه ژ ی ئیشاره ته که ژبو کۆما وان ههمی

کارهسات و مرنین د پیقاژژیا ژيانا خوه دا دیتین. هر ب هه مان کۆخان و حه نینا
 شه گهریانئ بو سه رده مئ نه خوش کو پتر تئ بگه هیت یان پرتین ژیک به لاقین بویه ری به ته
 به ریک نه ؤ فلاشباکین دلسوژ بو په یدا دین: "نا ه چهنه نه خوشه نه ز ترمئ هه قاله کی
 خوه پرت پرت کری بیینم!؟ چ شانوه ک هؤفانه یه! بپ ۵۶".

ب. ژیکه هه تیان:

ههروه کو مه ل ده سپیکئ گو تئ کو ژیکه هه تیان ژ که سه کی یان ژ جهه کی دیتنه
 نه گهرئ ترؤماداریئ. وه کو بابه تئ ژ ده ستدانی, دووربوونا دلشادی ژ مال و دائیره و
 هه قالین خوه تشته کی سرؤشتیه د حاله تئ شه ریدا, لی دووربوونا وی ژ هه قژینا وی یا
 گه له ک هه زئ دکته و گه له ک ژئ خه ریب, ترؤمایه کا شه شارتنی بو په یدا دکته کو
 تئ د هنده ک رهفتاراندا په یدا دیت. لی ل قیره نه دووره ترؤماداری یا په لهه وانئ
 دژوارتر و ب مه ترسپتر بیت "چونکو نهو ب تئ ل ژفانی هاته نه فی دمینیت و ههروه کو د
 رؤمانیدا خویا بووی کو هه می خه ون و ئومید و هه زئا گولستانی نهوه هه قژینئ خوه
 بیینیت. هه ر ژ ده سپیکا رؤمانئ ده مئ دبیژیت: "نه ؤ شه فه سالا مه یا پینجئ دی ته فاؤ
 بیت بپ ۳". ناشکرایه کو دووربوونا دلشادی ئاکامه کا نیگه تیف و دژوار ل سه ر
 دهروونئ په لهه وانئ کریه. لهوا نهو ب خوه رهوشا خوه یا دهروونی دده ته ناشکرا
 کرن و دبیژیت: "به ری نه ز ژ تارئ نه دترسام.. لی نۆکه, ب تئ نۆکه نه ز دترسم, ب
 راستئ دترسم.... بپ ۶۰". ژ فی مونولوگئ دیاره کو رهفتارا ترسیان ژ شه فی
 رهفتاره کا نوویه و پشتی ژ هه قدهووربوونئ ل ده ف په لهه وانئ په یدا بوویه. لی دا کو کیکرنا
 وی ل سه ر وی چهنه دی کو تئ نۆکه دترسم, راما نا به رده وامی یا سه رده مئ نهؤ دده ت
 (نهو سه رده مئ نه ؤ مونولوگه تیئا د هاته کرن). ئانکو ترسیانا وی دده مئ هزرکرن و
 فلاشباکرنیئا زیده تر لی دهیت, نه فه ژئ پتر ترؤماداری یا وی دچه سپینیت.

ههروه سا په لهه وان ژبیر ناکته کو هزری د نهوی به رانه ردا زی بکته و وه سا
 هزر کته کو نه تئ نهو یا ترؤماداره, هه رده م مرؤقی خه ریب وه سا هزر دکته کو یئ

بهراڼبر ژى ولسا خهريه. ل گورهى څى پيښهري ژى ڼهوى ترؤمادار هزر دكته كو يى
 بهراڼبر ژى (ڼه گهر هه مان ساخلهت هه بن و د هه مان بؤيه ردا بؤرى بيت) ترؤماداره.
 لهوا پيښه دچيت و دبيژيت: "ڼهز دزائم چ تاريختانه مالا خوه ل ناف دلى ته ڼه دى...
 ڼهز دزائم هه ر شهؤ، دهه به و كاييس ته دهنجنن و خهوى ژ ته ددزن... پ. ۶۰." پاشى
 جاره كا دى ڼه دگه رينه ڼه سهر سه رده مى خوه يى هه ڼوكه يى به رده وام و رهوشا هه ردوو
 هه ستان ته ڼه ڼه ڼه دكته. هه روه كو دبيژيت تو ژ بهر دوروى و خهريى يا من وه لى دهى
 و ڼهز ژى ژ بهر ته يا ترؤمادارم: "شه ڼه... شه ڼه كا تارى يه... تاريختانه كا مال
 و پړانه... پ. ۶۰." ڼهؤ مونولوگا ته ڼه ڼه ڼه فكرنا هه ردوو هه ستين بهراڼبر ب شؤويه كى نه
 ناگهى هاتيه دارشتن و په هله وانى، ڼه ڼه سهر ل دويف ههز و هه ستين خوه يين گهرم
 كي شايه. هه ر كه سه كى ترؤمادار ب مشه يى ڼالا ڼين بهر گريكرنا مه ژى بكار دڼينيت و
 پتر د خه ياليدا دژيت و ژبو ره ڼينى ژ كه توارى هه يى نه ب دل، نه ناگه ها خوه
 دبر ڼينيت.

ڼه ر بوو ڼه ڼه سهرى پتر سه رده رى دگهل توندوتيزى يا ل عه سه كه رى (چ وهك سه ر بؤر
 يان ديتن يان ژى بهيستن) كرابا، ڼاكو بازنه يى ترؤمادارى يا كه ساتى يين رؤمانى
 ڼاشكراتر ديار ببا. لى گرنگيدانا ب رهوشا دهروونى يا خهريى و بهردانا هه ڼسارى
 په هله وانى كول دويف ههزا خوه ڼه ڼه سهرى پاژوت. گه لهك بؤيه رين گرنگ د نه هشى
 يا ڼه ڼه سهريدا هيلينه نه تو مار كرى، ڼه ڼه ژى دبنه كو كا خوه دا نيشانه كا دى يا ترؤمايييه.
 نه دووره ڼه ڼه سهر ب خوه ژى يى ترؤمادار بيت و ڼهؤ رؤمانه دلده ريز كرنه كا
 چاره سه ركارى بيت!!

۲. ڼالؤزى و دوودلى:

هه ر ژ رؤزا دلشادى جلكين خوه يين فرهين مينا گوبنيكا ڼينينه مال، سه روسيمايى
 ڼالؤزيه كا ڼه شارتى پيښه دديار بوون. ڼه ڼه ژى تشته كى سرؤشتيه كو مرؤف توشى
 ڼالؤزى بيت. چونكو نا چيته سه يرانى، لى دى چيته مهيدانا شه رى و دى كه ڼته

همبهری کوشتن و مرنی (یان دی ئیکئی کوژیت یان ژی دی هیته کوشتن). د هردوو حاله تاندا ژی هردوو بیگزونهن. چونکو وی باوهری ب رهواتی یا دوزا جهنگی نینه، لهوا ب کریتی ل قهلمم ددهت: "نهفهیه جهنگ، مال ویرانی و تالانکرنه... کوشتنه، کوشتنا چویچک و کوترانه... بپ ۵۶". ههچهنده چ نیشانیین زهقیین ئالوزی د رهفتارا روژانه یا پهلهواناندا (چ پهلهوانی سهره کی بیت، یان لاهوکی) ب ناشکرای دیار نا بن. لی ژ سوحهتین پهلهوانی و بیرهوهری یین دلشادی دیار دبیت کو هردوو د ئالوزیه کا بهردهوام و کوژه کدا د ژین، پهلهوان ژ خهریی یا دلشادی و نهو ب خوه ژی زیدهباری خهریی یا مال و وارگهی خوه، ژ غهریی یا بویهر و جهی لی د ئالوزییدا دژیت. نهؤ ئالوزیه ل دهف گولستانی ب بهحسکرنا روژانیین ژیا نا خوه یا مشت خهریی دیار دبیت، مینا، "تو دزانی نه گهر دایکا ته نه با، من نه دزانی نهژی چهوان فان هردوو زاروکان هاویشکهم... بپ ۱۶". ل قیره دانپیدانا گولستانی ب ههبوونا ئالوزی ناشکرایه، لی د ههمان دهمدا ریکا چارهسهریی ژی بو خویا دکهت کو دل وی نه مینته ددویف را. نهو ب خوه ددهمی سرؤشتیدا دکاریت زاروکیین خوه هاویشکته، لی ژبهر دووری یا ههفژینی و ههبوونا ئالوزیه کا فهشارتی نهؤ شیانه ژدهستداینه و پهنا بریه بهر هاریکاره کی کو خهسیا ویه.

ژ لایه کی دیفه ژی ئالوزی ل دهف گولستانی ناشکرا دبیت، دهمی هزر ددهت کو نه دووره میری وی ههفهندییه کا نهقیینی دکهل ههفالا خوه وژدانی هه بیت: "ههما کورت و کرمانج، نهز دترسم نه کو نهو ههز ژی بکهت! ما بوچی هنده ناخی وی د رووی مندا دینت؟!... بپ ۲۱". نهؤ ئالوزیه ژ نه گهری خهریی نینه، لی وه کو ئالوزی یا ژیا نا روژانهیه. نهفه ژی وه کو حاله ته کی ئالوزی یا سرؤشتی دهیته هژمارتن و د بابهتی گردارییدا دی پتر بهحس ژیکهین. ئوو ل دهف دلشادی ئالوزی ب بهحسکرنا بویهر و روژانیین جهنگی د هیته خویاکرن. بهحسکرنا روژانیین جهنگی دوو مه ره مینسه ره کی بی ههنه، مه ره ما ئیکئی دلده ریژکرنه ژبو دانانا نهو باری ژ ناخی وی بی یاخی ژ جهنگی کهفتیه سهر ملی و فالاکرنا دهروونی خوه بی نازاردایی یه. مه ره ما دووی ژی

بهانه کرنا ئالۆزی یا خوهیه: "هندی جهنگه، ژیان هەر یا ب خهمه، ب ژهنگه... شالویل نفسی یه، مته بیدهنگه. هندی جهنگه، چ رژی و رهسا نزانیت... یاریا ب روحا دکهت، مینا یاری یین زارۆکان ب شیشۆقان.... بپ ۴۶."

ژ لایه کۆ دیفه ژی دهمی مرۆفی باوهری ب کریاره کا دیارکری نه بیت و ژ نه چاری نهجامدهت، دى كهفته د ئالۆزی و دوودلییه کا کوژه کدا کا بهردهوام بیت یان بهیلت، ههلبهت ههردوو حالت (مان و چوون)، وی ژ ئالۆزی یا متبویی یا ههیی رزگار ناکهن. چونکو بابهتئ سهره که بئ رۆمانئ (کو خهریی یه)، بئ چاره سهر نا بیت. لئ دهمی مرۆف هه مبهری حالته کۆ هۆسا دبیت، ههروه کو کورد دبیتن: "دهمی مرۆف دکهفته دنقههرا نال و بزماریدا"، بیگۆمانه کو دى پندفئ ب بریاره کۆ هه بیت و ل گورهی فئ بریارئ دى حالتهك ل سهر یئ دى هیته چیتانندن: "نیزیک، نیزیک... ئەز ژى دى قهستا کانی یا نازادیی کهم.... بپ ۶۲". یان دهمی ب ئاشکرای دانپیدانی ب هه بوونا دوودلی و شه ره نیخا دناف ناخی خوه دا دکهت و دبیتت: "ئەز دى فئ دیوارئ ترسئ هه رفینم، دى پهنه کۆ ل فئ دوودلیا خوه دهه و قهستا واری نیرگزا کهم... بپ ۷۰". بهری بگههته فئ بریارئ کو ره فینه ژ نای قادا شه ری سه پاندی و چوونه بهر ب شه ره کۆ دى یئ کو ب کیمی وی باوهری بئ هه یه و ب شه ره کۆ رهوا دزانیت. د مونولۆگه کا بیزاردا نه رازیبوونا خوه ژ فئ شه ری سه پاندی خویا دکهت کو دبیته ده سپیکا چیتانندا لایهنئ چوونئ ل سهر بهردهوامبوونا دناف قادا شه پیدایا: "ئەف چ رووباری خویئ یه ئەم تیدا دگه فزین، ئەفە چ ئاگرئ دژواره، کورین دپهلا هه لکری و مه تیدا دسوژن.... بپ ۶۲". ئەف ره وشا هه یی یه، ژئ یاخیه و نه رازیبوونه کا ئاشکرا خویا دکهت. وه کو لایهنئ هه قسه نگ ژبو رزگار بوون ژ فئ ئازاردانا هه ر رۆژ و بهردهوام فه ره لایهنه کۆ دى یئ شوئنگر بو ببیت.

ئەف لایهنئ شوئنگر ژى چوونه بهر ب کانی یین نازادیی کو مه ره م بئ بزافا رزگاری یا کوردستانییه، هه رچهنده ئەو ژى هه ر شه ره، لئ ب بهر خۆدان و کیهه راته کا دلسۆژه د هیته حسابکرن، یان ژى ههروه کو مه گۆتی، ب کیمی وی باوهری ب وی شه ری هه یه

و تۆشى فى ئالۆزى يا ههيبى نا بيت. د حالهتى دوویدا ئەگەر بهیته كوشتن ژى، كوشتنه كا رها و ههژییه كو مروؤ ژ پینخه مهت رزگار كرنا وه لاتی خو ههید بیت. دیسا ژبودانا فى بریارى و پتر ئاشكرا كرنا مه رها خو هه یا نه پهن، هه سوو دیى ب سه ربه ستى یا "سه" یان د بهت.

د جفاكى كورده وارییدا، هه رچه نده سه ب گیانداره كى ب وه فا و هه فاله كى مفادار د هیته هژمارتن، لى د هه مان ده مدا ژى ساخه له تى سه ی ژبو كیمكرنا یى به رانه ر د هیته بكار ئینان. ل هنده ك جهان خو ده سكرنا سه ی ژى هه رانه و فه ره مروؤ بچیت ده ستین خو هه تافیل كهت. هه له بهت ئەف دووانى یا هزر كرنا جفاكى كوردى ده رباره ی با به تى سه ی پیدفى ل سه ر را وه ستانه كییه، لى ئەف نفیسینه نه جهی شروؤفه كرنا فى با به تیه. ئەوا مه دقیت بیژین كو سه ره رای فى هه لویستى كورده واریى، یى نه داد په روه رانه ل هه مبه ر سه ی، نفیسه ر ب مونولۆگه كا پر یا خیبوون و نه رازیبوون هه سوو دیى ب ره وش و ئازادى یا سه ی د بهت: "چه ند من دقیت ئەز ژى ئازاد بام وه ك فان "صا"، ب دلى خو ه بچم و بيم و یاریا بكمه و ب به زم.... هووو سه ی نوو، ل من نه گرن، ئەز هه سوو دیى ب سه ربه ستى یا وه دم.... بپ ۶۲."

۳. گورداری:

گورداری حاله ته كى جفاكیى نۆرماله، د هه مى جفاكاندا هه یه و هه ر ژ ئەزه لدا هه بو یه. لى ده مى ژ رادده یى خو ه زیده تر لى ده ییت و ب هه لچوونه كا دلینیدار د هیته ده رپراندن وه كو حاله ته كى ده روونى د هیته حسابكرن. ئاشكرا ترین گورداری یا د رۆمانیدا ئەوه ده مى گولستانى كه رب ژ كتیپین هه فزینى خو ه فه دبن، چونكو هه رده م ب كتیپین خو فه مژووله و چافین وى ژ یقه نابن: "وه سا كه ریپن من ژ وان كتیپان فه دبوون، كو ژ نیفا دلى من دقیا مشك بكه فنى و هنج هنج بكه ن و په رى ل سه ر په رى نه هیلن و دلى من هینكن.... بپ ۱۲." هه رچه نده ژنان تنى گورداری ژ ژنین دیت هه نه و ئەف كه ربه بوونه ژى د پرایا جاراندا ژبو سه رنج راكیشانییه.

ههردهم ژن حهز دکهت کو زهلامی وی پهسنا وی بکهت و نهفینی یا خوه بو
 دهربریت. ههردهمی ب تشته کی دیغه مژوول بیت، خو نهگهر کاری وی بی ژیانندی
 بیت ژی، دی و هسا هزرکهت کو زهلامی نهو یا ژبیر کری یان ب کیمی یا پشتگوه
 هافیتی: "ژن حهز دکهن زهلامین وان پهسنا وان بکهن.. لی زهلام نهفینی یا خوه دهریژ
 ناکهن.... بپ ۴-۵." نهفه ژی ژبهر وی چهندیه کول دهف جفاکی مه ژيانا ژنومیرینی
 وهکو کریاره کا مولکداریییه. ژن هزر دکهت کو زهلام مولکی وییه، ب ههمی ههست
 و نهست و خهون و سهربور و کارین خوڤه. زهلام ژی و هسا هزر دکهت کو ژن وهکو
 ههموو تشتین دی یین مولکی وی، نهو ژی مولکی وییه و نهفه مولکی هه ههستداتر و
 گرنگتزه، چونکو نهفه مولکداریه نیشانا ناموس و شهرفا وییه. نهفجا کا چهوا خانی،
 جلوهرگ، زهفی و تشتین دی مولکی زهلامینه، و هسا هزر دکهت کو ژن ژی پشکهکه
 ژ کوما تابو یین ل سهر نافی وی هاتینه تابو کرن. ههلبهت نهفه کریاره ب دریزاهی یا
 دیروکی هاتییه پهسه ندرن ههتاکو بوویه پشکهک ژ کلتوری باوه پیکری هه بی. د
 نهجمادا ژن ب خوه وی هزری دکهت کو مولکی زهلامیه و ب دلخوشی فی
 مولکداریی قهبول دکهت و د پرانیا جاراندا شههنازی بی دبهت: "ژن بی مالخوی مالی
 داره کا شکهستی یه، سسته، نهشیت خوه ل بهر بابهلپسکین ژینی بگرت.... بپ ۱۵."
 ب فی چهندی ژن دبته پشکهک ژ ژيانا بهرجهسته یی و مینه فی یا زهلامی و پشتبهستنی
 بی دکهت. نانکو نهم دکارین بیژن کو ژن بی مالخوی خوه وهکو ماسی یا ژدهرفی
 نافییه. نهفجا ههر بزیره کی فی پیکفه گریدانی تیکدهت یان گه فی لی بکهت، خو نهگهر
 ب هیزا زلکه کی کابی بیت ژی، ب ههمی هیژ و شیائین خوه ژن بهرگری ژی دکهت
 و ههولدهت کو پاراستنا فی پیکفه گریدانی و پشتبهستنی بکهت.
 نهوا زانا و باو نهوه کو ژن گرداری ژ ژنه کا دی رادکهت و گرداری ژ کتیان نه
 کریاره کا ساخلم و باوه دناؤ ژناندا. لی گهلهک جارن کتیب یان ههر تشته کی دی د
 بنه هیما یان سهدهم ژبو دهربراندا گرداری: "ههر کتیهک ژ کتیبین وی، ل بهر چافین

من دبوو کچکه کا هزده سالی یا لاو خه ملاندی ب فیستانه کی ژپهاتی و دیمه کی گهش
 کو نهوی حمز ژ سوحه تا وی دکر و چافین خواه ژئی فهنه دکرن.... بپ ۱۳".
 ههلبهت ههروه کو کورد دبیزن: "چ دویکیل بی ناگر نینن", ههروه سا ژی بیگومانه
 کو دویکیلا گرداری ژئی ناگره کی ناشکرا یان نهپن ههیه. نهف گرداری یا پهلههوانی ژ
 کتیبان باکگراونده کی دی بی نهپن ههیه کو نالوزی و ترسه کا فهشارتی یا ژ دهستانا
 ههفژینی خواه بو پهیدا کرییه. نهف ترسا هه ژ نهجمای رفتار و سهردهری بین روزهان ب
 شیویه کی پهیسکی ل سهریک کومووی بو پهیدا دبیت. ل دهسپیک دلشاد ب
 مشهیی بو بهحسی ههفاله کا خواه یا ل دائیری دکهت. لی نهف بهحسکر نه ژ رادده بی خواه
 بی سرؤشتی دهر دکهفیت و گوتمله کی گومانی دئیخته دناف دلی ههفژینا خواه دا. ل شوینا
 کو ههردهم پهسنین وی بکهت و غرورا وی تیبرکته, بهحسی وژدانی دکهت و پهسنین
 وی بو دکهت.

جاری ل دهسپیک گولستان ههست ب برینداری دکهت کو میری وی د سهر وی
 را پهسنین ژنه کا دی دکهت, یا دووی ژی وهسا خویا دبیت کو نهو ژنه یان کچه
 (وژدان) شیباه سهرنجا وی ب نک خوفه راکیشیت. نهفا داوی ژی د تیگههی ژیندا
 مهزنتین کارهساته کو گهفال ژیانا وی یا ژنومیرینی دکهت: "نه ههری وژدان دقیت
 نهز ته ببینم, نا... نا.. دقیت نهز نهفی وژدانی ببینم, ههما کورت و کرمانج, نهز دترسم
 نهکو نهو حمز ژئی بکهت!! ما بوچی هنده نافی وی د رووی مندا دینت!؟... نه نه,
 نهفه نه ژخوهیه... نهفه تهفنه کی دییه... بپ ۲۱". نهف هزر کرنین نیگهتيفانه بهری وی
 ددهته ههمی ناخفتنین وی یین ب مهرم و یین بی مهرم (سوحهت) و ههر گوتنه کی ل
 دویف فی هزرکرنا نیگهتيف رامانان ددهتی. ما نه وی ب خواه دکوت کو ههر
 زهلامه کی خاله کا رهش د ژیانا ویدا ههیه: "ههری ما کی نا بیژیت, فیانا وژدانی نهو خالا
 رهشا دلدیاده... بپ ۲۱". پاشی هزرا وی بهر ب ناقاره کی دیفه دچیت و فی هزرا
 نیگهتيف ل سهر ههمی زهلامان دگشتینیت. ههمی چیرۆک و سهرهاتی یین نهو دزانیت
 یان وی بهیستین دهربارهی نهو میرین د سهر ههفژینا خوهرا حمز ژنه کا دی دکهن و

دگهته وی بریاری کو زهلام نه جهی باوهرینه: "زهلام نه یین باوهرینه، بلا هند ههفساری وان نه بهردین.. بپ ۲۱". نهفیه نهو پاشخانا کو ترسا خوه ل سهر نافا دکهت، نوو چونکو چ بهلگه یین بهردهست نینن کو ل نافچاقان بدهت و گرداری یا خوه پی درپژ بکهت. نهفجا ب میکانیزما نالافی فه گوهاستی کو ئیکه ژ نالافیین بهرگریکونا مهژی، فی گرداری بهر ب کتیین ویفه فه دگوهیزیت.

ب راستی زی ل گورهی تیگههی جفاکی و کلتوری یی کوردهواری، وی ماف هیهه کو بهرگری ژ خیزانا خوه بکهت، چونکو ههموو خویشی و نهخویشی یین خوه یین تایبتهت، یین کرینه دتورکه کیدا و داناینه بن سیتیکی نهفینی و نهختوباری یا وی. کا چهوا وی خوه ب زیانا ویفه توند گریدایه، فه ره نهو زی وهسا بیت. ما نه نهو ب خوهیه دیبیزیت: "ههتا دایکا من، نهوا نهز زی بوویم و ب شیرئ زهلالئ سینگی وی مهزن بوویم، هیدی هیدی نهزا ژیر دکم... بپ ۱۲".

ههستا نهتهوهی ل دهف نفیسهری

ههروه کو مه د گهلهک جهاندا خویا کری کو نفیسهر داردهستی فه گیرانا بیرهوهری یین پهلههوانا سه ره کییه. نهفجا ئیشاره تदानا ب بابه تین نهتهوهی، نه هه شو کر نه کا زیدهیه نفیسهری ب زانیوون و پلان هافیتییه دناؤ باز نه یی بویه راندا، بهلکو پشکه که ژ مهنزومهیا تیگهه و باوهری یین نفیسهری کو وه کو نوژی ب پشتا زیانا وی یا روژانه فه گریدایه و چه مکی وی یی هنزی پیک دئینیت.

د فی کورته رو مانیدا کو بابه تی وی یی سه ره کی عشق و خهریبی و غهریبی یه، مشه جاران ب شیوهی راسته وخو یان نه راسته وخو ناماز هیی ددهته هه بوونا فی هنزا نهتهوه پاریز و بویه رین رو مانئ یی د خه ملینیت. نهؤ خه ملاندنه زی ژبو تیر کرنا ههز و پیدفی یین نهزا نفیسهرییه. ل گورهی تیگهه هشتنا خوه دی هندهک ئیشاره تین نهتهوهی د پیقارو یا خهریبی یا گولستانیدا بهرچافکهین:

۱. ههلبژارتنا باژیره کێ نیف کورد و ب فهومی نه باژیری کوردان، ئیشاره ته کا گرنگه کو نهف باژیره مشتی کوردن و کورد لی ژدایک دبن و لی دژین، گهلهک ژ کوردان ل فی باژیری ههتا مرنی ماینه و گورستانین کوردان زی لی هه نه. نهفه هه می بهلگه نه کو باژیره کێ کوردنشینه، خو ئه گهر پیناسه و سهروسیمایی باژیری نه کوردیه کێ پوخت بیت زی. ههلبژارتنا فی باژیری ئیشاره ته کا ئاشکرایه کو نفیسه ری دقیت هه بوونا نه ته وه یا خو ه د فی باژیریدا به لیکهت و بکه ته دوکیومیت به هرا نه ته وه کورد زی د باژیریدا هه یه.

۲. زیده باری فی چه ندی زی ههلبژارتنا عه ره فاتین نه ورۆزی ژبو برنا دیاری و چه ژن پیرۆز کرنی و موکمکرنا نه فینیی، وه کو ههسته کا نه ته وه یی د هینه هژمارتن، نه مازه کو فولکلوری مه یی مشته ژ فان جو ره کریاران کو د رۆژا جه ژنا ره مه زانی یان قۆربانیدا د هینه نه نجامدان. گوهارتنا فان بوون و بیره وه رییان بو عه ره فات و رۆژا نه ورۆزی ئیشاره ته کا دی یا هه ستا نه ته وه ییه.

۳. ده می دگهل هه فالی خو ه "هیمن" ی دچنه سهیرانگه ها سه لاهه ددین و ل بنارا چیایی سه فین رادوه ستین کو چافین خو ه ب دیتنا چیایی بلند و خو راکر کلدهن: "هه ز هه ر دی ته رامووسم.. نه ئیرۆ، سو به می.. سو به می نه، دوزبا.. هه ز بیده نگ نام هه تا ته نه رامووسم... پ ۱۰". نهف مونولۆگا شاعرانه و دایالۆگا دگهل چیایی سه فین، نه گهر ژ ههسته کا کوورا مشت باوه ری ب نه ته وه پاریزی و وه لاتینی نه ده ره که فیت، چ رمانین دی بو نین. چیا وه کو سیمبولی خو راکری یا ملله تی کورد و هه ره کو بارزانی نه مر گۆتی کو تنی هه فالین کوردان چیا بین کورد ستاینه. هه ر ژ نه زه لدا که سی کورد هه فالینیه کا ب وه فا و پر نه ختوباری دگهل چیا هه بوویه و هه یه. ل سه رده می به ری سه ره لدا نا پیرۆزا ۱۹۹۱ ی، هه رده می نفیسه ره کی دناف ده فی خو ه یی نفیسه ییندا به حسی چیا کربا، ئیشاره ته ک بوو بو وه لاتینی و کوردینی. مل ب ملی چیا کهو هه بوو" چیا و کهو دوو سیمبولین سه ره کی بین ئامازه پیکرنا کوردینی بوون. لهوا کا چهوا شاعرین نه فیندارین هه می جیهانی (ب هه می ریباژین خو فیه)، دگهل هه یفی د ئاخفن

و هسفا جوانی یا وی دکن. پرانیا شاعر و نفیسه‌رین کورد ژی دگهل چیای و کهوی د ناخفن و بی دبیزن و د کهنه جه‌نه‌نگین هزرا خوه یا ل پشت ریژکین ده‌قی: "سه‌فین ب که‌فر و لات و زنار و دار و بار و ته‌یر و ته‌والین خوه، ب نه‌زمان که‌ت و گزته من: نه‌گهر نه‌ز بی دل بم، دی چه‌وا گول و نی‌رگز و گو‌هیز و هه‌زیر ل دۆرین من شین بن و فه‌بن..... چه‌وا دی کانی و سیلا‌ژ که‌فرین من زین و چنه‌ خوار؟ نوو ب شادی تی‌هنا شفان و شوره‌سگیران شکین و هیزه‌کا نوی ژ وانرا په‌یدا کت؟! دا کاروانی ژینی به‌ره‌ف ژینه‌کا بی ژان پاژون..... بپ ۱۰".

نه‌ف دانوستاندن و وه‌سفین شاعرانه، نفیسه‌ری پتر نیژیکی شعری دکن ژ نفیسه‌ری رۆمانی یان فه‌گی‌ری چیرۆکه‌کا ب سه‌رهاتی. فه‌ره ژبیر نه‌که‌ین کو د بنه‌کۆکا خوه‌دا نفیسه‌ری گولستان و شه‌ف، شاعر بوویه و ب نفیسینا شعری هاتییه‌ قادا ره‌وشه‌نیری یا کوردی. نوو چونکو شعر ب دلینیتقه‌ گری‌دایی یه و د سه‌رده‌می به‌ری سه‌ره‌له‌لدانیدا، هه‌ستا نه‌ته‌وه‌یی یا پرانیا ره‌وشه‌نیر و وه‌لات‌پاریزان هه‌سته‌کا دلینی بوو، نه‌فجا ده‌رپراندنا فی هه‌ستا فه‌ره‌یی یا نه‌ته‌وه‌یی ژی پتر ب شعری ده‌یتنه‌ نه‌جامدان.

۴. د په‌ره‌گرافی ئیکیدا کو په‌هله‌وان دگهل هه‌فژینی خوه د ناخفیت و خه‌رییی یا خوه بو ده‌ریژ دکه‌ت (چ ب ته‌له‌فۆنی بیت یان روو ب روو بیت)، خویا دکه‌ت کو هه‌فژین دنا‌ف ریژین شوره‌شیدایه و نو‌میدین هاتنه‌فه‌یه‌کا ب سه‌رکه‌فتن دلدی‌دایه. نه‌ف شه‌هنازی پیکرنا په‌هله‌وانی کو هه‌فژینی وی د نا‌ف ریژین شوره‌شیدایه، هزرا نفیسه‌ری ب خوه‌یه‌ل سه‌ر زاری په‌هله‌وانی هاتییه‌ ده‌رپراندن. چونکو هه‌روه‌کو رۆلی سه‌ره‌که‌ بی په‌هله‌وانی ده‌ریژ کرنا ته‌فینی و خه‌ریبییه، نوو ده‌می مرو‌ف بی خه‌ریب بیت، هه‌ز دکه‌ت نه‌وی ژی خه‌ریب بوویی ب زووترین ده‌م فه‌گه‌ریت (نه‌ف فه‌گه‌ره‌ چه‌وا بیت و ب چ ری‌ک بیت!). لی مه‌رجداری یا فه‌گه‌ریانی ب سه‌رکه‌فتنیقه، ئیشاره‌ته‌که ژبو نه‌ته‌وه‌پاریزی یا خوه‌یی نفیسه‌ری.

۵. ده‌می خیزانا خوه ده‌ردئ‌خیت و دچنه‌ باخچه‌یه‌کی گشتی (سه‌یرانگه‌ه). دچنه‌ وی باخچه‌ی. نه‌وی په‌یکه‌ری فرۆکفانین کوشتی بین بومه‌بارانکرنا بارزان لی هاتینه‌

دانان. ئەفە ژى ئىشارەتەكە كۆ دۇقت دىرۆكا بزاقىن رزگاربخوازى يا گەلى كوردستانى بو هەقزىن و زارۆكىن خوە شروڤەكەت. ل سالا ۱۹۳۲ى شۆرەشا ئىكى يا بارزان دەست پىكرىيە و د ئەنجامى شەرى رزگاربخوازىدا ھەندەك ئەفسەرىن حكومەتا ھېرشكەر د شەرىدا ھاتنە كوشتن و حكومەتى پەيكەر ژىرا چىكرن. ئەگەر ئەڤ پەيكەرە ژبو داگىر كەر و ھېرشكەرىن كوردستانى نىشانانا شەھنازى و رىزگرتنى بن. بو مللەتى كورد بەلگە يىن گۆمانېرن كو مللەتى مە ب درىژاھى يا دىرۆكى بەرخۆدان كرىيە و بەرەفانى ژ ناخ و ەلاتى خوە كرىيە. بو وان مەزارگەھە و بو مللەتى مە جەھى نەعلەت باراندن و ھزر كرىيە: ئىكسەر من گۆت: "نەعلە ل تە بت سەبى نەمر، تول كىرى و بارزان و كورد ل كىرى!! ب كەرب و كىن ئەز فەگەريام... پە۳.۴". ھەبوونا پەپقا نەمر دگەل نەعلەت باراندنى ئىشارەتەكە ژبو ھندى كوى ھاتىيە نغىسەن "شەھىدى نەمر!"

۶. راكرن و نەھىلانا پەيكەرى ئەھمەدى خانى ل زاخۆ كو ژ نەشكە كىقە و بى كەسەك بى بزائىت ژلايى دەستەلاتا وى سەردەمىقە ھاتە لادان. ل سىپدەپەكى خەلكى زاخۆ ژ خەو رادېن كو ئەھمەدى خانى نەمايە ل باژىرى. ئەھمەدى خانى ە كو ئىكەمىن نغىسەرى نەتەو ەپارژىرى د ھەلبەستىن خوەدا بكار ئىنايى. ھىمايەكە ژبو نەتەو ەپارژىرى يا كورد. دانانا پەيكەرى وى ل ناڤ جەرگى باژىرەكى كوردى. نىشانانا وى چەندىيە كو ئەڤ باژىرە شەھنازى ب كوردىنى يا خوە دەت و ب نەتەوى خۆڤە گرېدايە. د لىگەريانا خوەدا، پرسىاران ژ گەلەك كەسەن ھەچكۆھىي يىن باژىرى دكەت. ھەمى بەرسڤ ب پىترانكىيەكا باركرى ب نە رازىبوون و بىترارىقە گرېدايى بوون. ئەفە ژى ئاماژەپەكا فەشارتى و ب توفىكل ددەنە رەوشا نالەبارا سىياسى يا دەڤەرى: "ژ وە سل ببوو، چو ئىدى نا ئىتەڤە.. ل بەر چاقىن ھەميا بەرى سى سالان دەستى وى شكاندن، كەس نە ئاخفت... چ دۆل و نوھالان دەنگ نە فەدان، فېجا ما نە ھەقە بچت و بچت.. نى ما بو بى خوەيى و خوەدان... پە۶.۴".

ئەڤ بەرسڤا نە قالا ژ گازندە يىن بىدەنگى و خاقىي كو مللەتى كورد خوە تەسلىمى دەستەلاتا رزىما وى سەردەمى كرى، ئىشارەتەكە كو ئەگەر ب فى شىوازى بيت، نە

دووره بویه ریڼ خرابتر ژى ب سهرى گه لى كورد بهيڼ. ټانكو هر كړياره كا بهيڼه كرن
 فوره كارदानه وويه كا بله ز ږبو هه بېت، هه مې د زانن په يكه رى خانې هيمايى چ بوو، نوو
 چ لى هات. نه فجا نه بوونا كارदानه وويه كا ب هير يا نه رازيموونى بى ټوميدى يا خه لكى
 موكمتر لى دكهت و بيزارى و بى باوهرى يا ب هه نو كيهى و نايينده يا جفاكى پتر لى
 دهيت.

د فان حاله تاندا ژى خه لكى هه چكوهه يى و هه ژار په نا دبه نه بهر نو كته و
 ترانه پيكرنى كو ب شيوه يه كى نه راسته وخو دهر پرينى ژ كه رب و كينا خوه يا فه شارتى
 بكنه. نه ف ترانه پيكرنا ب بويه ران و جفاكى و كه سان، بهره بهره هه مې ته خين جفاكى
 فه دگريت، هه تا كه سانين دين ژى فې شيوازي دهر پرينى بكار دئينن. د پرانيا جاراندا
 ناخفتين دينان (نه وين خه لك هزر دكهت دينن، چونكو مهرج نينه دين بن)، ژ لايى
 راي ا گشتى يا خه لكيفه وه كو تفهنگين داوه تيانه. لى ل دهف هزر مهنده و ناقلمه ندان
 په يامين مجد و هه ژى تيه زرينه: "نه ز ب روحا دار چنارنى كه م نه وويه خالو.. باوهر نه كه
 لاوو.. ب سهرى سمپلين ته، ل شه فه كا بى نفير، نه جنه يه كى ب قيژه ويژ و دهه ده ف و
 ددان ټاسن هات و سه يدايى ته دا بهر له قا و داعويرا... مامو نه گهر هوين ټيكدوو نه
 گرن، دى و هه ميا دن بهر له قا... وى بابى ل و ه بدنه... وه ناهيلن، هه هه... روژى
 هه ره، چياوو و هره... روژى هه ره، چيا هه ره... سه يدايى من، چما مرن پاشايى فى
 چهرخى يه... پ ٦٥."

٧. ټيگرتنا كه سين كورد ل عه سكه رى. چنه د كه سه كين كورد پي كفه ل
 عه سكه رى هه ف دگرن و پتر پي كفه گريداينه ژ كه سانين دى بين نه كورد. د پرانيا
 جفاكين مرؤفانتييدا ب شيوه يه كى سرؤشتى، ده مې كومه كا كه سان ل جهه كى غه ريب
 خرغه دبن حهزا وان يا فه گه ريانى بو ره هين نه تهوى و نه تنى و ټايينى و عه شيره تى
 موكمتر لى دهيت. ژبلى هندى كو سه برا وان پي كفه دهيت، چونكو هه ف زمان و هه ف
 كلتور و هه ف باوهرينه، ههروه سا دتهنگا فياندا ژى هاريكارى يا هه ف دكهن و هه ست ب
 ټارامى و ټيمينيه كا دهر وونى ژى دكهن. يه ك ژ سه ربازان فى چهندي ټاشكرا دكهت و

دیپژته دلشادی: "تو باوهر دکهی، هه که ئەم ئەڤ شهش ههفت کورده پیکه نه بان، ئەز دا ژ بیهن تهنگی مرم.... بپ ۳۳."

زندهباری قی چهندی ژی، نه زانینا زمانی عه ره بی ئیشاره ته کا مه ره مداره کو زمانی کوردی زمانه کی خوه سه ره و خه لک ل کوردستانی ب زمانی کوردی د په یفن. هه بوونا زمانه کی خوه سه ر فاکتوره کی گرنگ و کاریگه ره ژبو هه بوونا هه ستا ژییاتی یا نه ته وهی. هه ره و سا زمان وه کو ئالافه کی سه ره ده ریکرن و تیکه هه شتی ژی رۆله کی کاریگه ر د بیافی پیکه گریدانا که ساین هه فزماندا دبینیت، نه مازه نه گه ر زمانی کیمینی بیت و ل هه مه به زمانه کی دی بی زالد هه ست بیت. خوه جودا دیتن ژ که سی به رانه ر، گرنگیه کی دده ته هه بی مرۆفی. هه بی وان شهش ههفت که سین کورد ل عه سه که ریا وان باوهری بی نه، نه ته وه و زمانی وانه:

– هادا لویلیکین مال مه ده فع زد ته یارات ... بپ ۳۱.

– نه هه ری، ئەفه نه شۆلا مه به، هه تا فیجاری دچم مالی دی بوخوه سه حکم سه ره به ره کی دیو... هۆسا نا قهت قهت.. ئەزی چهوا دناڤ فان تاژیکین نه ره با دا ژیم.... بپ ۳۳.

– و ره هه رۆژ دهه پازده ته مه نا بو کوری عه مشا ره شکی بکه!!... تعلم عه ره بی، تعلم گونی بای ته!!... بپ ۳۳.

۸. د پهری ده هیدا ژ پهرین وی بین ب بویه رین رۆمانیقه هاتینه کۆلا جکرن، ئیشاره ته کا به لزه و ب تویفل دده ته کریارا ئەنفالان (یان ب کیمی ئەم وه سا تی دگه هین)، لی باشتره بیژین کریارا هیرشا جاشان بو سه ر ده فیه رین هه ژارین گوندان" چونکو هه ره وه کول داوی یا کتیپی خویا کری، رۆمان ل سالا ۱۹۸۷ ب داوی هاتییه و کریارا ئەنفالان ل سالا ۱۹۸۸ هاتینه ئەنجامدان. ئەفه ژی رامانا وی ئەوه کو نه دووره نقیسه ری به ری چاپکرنی پیداجوونه ک د رۆمانا خوه دا کر بیت و ئەو بابه تی ل سه رده می ژۆمی نه شیای بیژیت، پشتی پیداجوونا به ری چاپکرنی ل ده سپیکا سالتین نۆتان ب

زانیبوون و ههسته کا فیرهای و ئازراندی یا نه ته وهی ل هه مبهر کریارا ئه نفالان کریه تیدا.

گرمانا دی ژی ئه وه کو مه ره ما وی بی هیرشین بهرده و امین جاشان بیت کو ئه رکی سهره کی فوجین جاشان هیرشکرنا سهر گوندین هه ژار و مه فره زین شوره شگیران بوون. لی هه بوونا فوجین جاشاتی د بنه رتدا ژبو ته په سه ر کرن و ریگرتنا بزافا رزگار بخوازی یا کوردستانی بوو. ب فی چهندی ژی ئه م دکارین بیژن کو ئه ف کریاره مینا هه وین بچوو کین ئه نفالکرنه کا بهرده و امن ل سهر گوندین کوردستانی. ههر چ بیت و چه و بیت, ئه ف هه لویسته ژ ههسته کی نه ته وهی و وه لاتینی دهر که فتیبه و هه ژی نامازه پیکرنیه.

ژ لایه کی دیفه ژی نفیسهری مینا کی فی بویه ری ل ده فهره کا کوردین دیالیکتا سورانی دانایه وه کو ئیشاره ته ک ژبو هه بوونا دوو دیالیکتین سهره کی ل کوردستانی و ههروه سا ئیشاره ته که ژبو هه ماههنگی و هه فگرتنا فان هه ردوو دیالیکتان د چوارچوخی زمانی ره سه نی کوردیدا:

- ل جهی ترۆمبیل لی دراوه سن, راوه ستا... ب گرانی و ته حلی به ری خوه ددا وان نیف مرۆف و زه لامین چه کدار... بپ ۶۵ - ۶۶.

- دایه لۆ ئه م سۆپیه کون نه بوو وه ک سۆپیه خۆمان کاتی ئه و پیاوهی رهنگ گامیش گولله یه کی لیدئا... بپ ۶۶.

- سه ری خوه بلند کر ئاسمانی گهش و ده ری ترۆمبیل ب نیف روح فه کر و سوار بوو... پاتکا خوه دا وان جاشین مینا میشا ل وارا به لاف... بپ ۶۷.

۹. نه رازیبوون ژ کریارا ته عریکرنی. هه له بهت رژیما داگیر که را کوردستانی ب پلان و زانیبوون هه و ته عریکرن پرایا ده فهرین کوردستانی د کر, نه مازه ئه و ده فهرین هه فسوی دگه ل ده شتی و نیژیک ژ چه روانه و ره شمایلین عه ره بین کۆچه ر.

ل ده سپیکی ب هه چه تا چه روانی و پاشی ل گوره ی پلانی ههر ژیهه ل د هاتن هه تا که هشتینه هنده ک ده فهرین پوختین کوردان. ده می نفیسهر فه دگه ریته فه زاخو و ل

دەرۆكى گهلى سېي هندەك رەشمال يان مالين عەرەبان ل وىرى دىنيت، ھەست ب دلتەنگىيەكى دكەت و ھزرا وى ۋەدگەرىنە ۋە سەردەمىن پاشقە زفراندنا لەشكەرى زەينەفونى. ئەۋ ھەستا شۆنگر ب دىرۆكا رابردوويقە ھەولدانەكە ژبو ھەقسەنگرنا ئالۆزى يا خو، ئەوا ژ ئەگەرى ئيشاندنا ھەستا وى يا نەتەوھى پەيدا بووى: "ل دەرۆ گەلى سېي زەينەفونى د گەھى مندا بانگدا..."

– مخابن ھوين نەفى يين وان مېرخاسان بن، ئەۋ نەرەبە ل سەر خاكى وە چ دكەن؟... بپ ۶۳.

ژبلى ۋى بىزارى يا زەق ژ عەسكەرى و زمانى بيانى و دەستەلاتا ھۆفانەيا مەشتى ترس و ۋەجفاندن، ئۆمىدەكا دى يا ھەى كو ب نىقا دلى خو و ب باوھرى سەردەرىي دگەل بکەن. ئەو ژى چوونا ناۋ رىزىن شۆرەشپىيە و ۋەگەريانا بەرەف ناۋ رەفا خوھە.

– دى كىفە چى لاوو؟

– دى چم بەھەشتى... بەھەشتا بەفرين!!

– تو كىفە بچى... ئەم دى ھەر ئىكودوو بىين. ما ئەز نە حەقم؟

– كورو ما حەق ب شاخە!!

۱۰. تاك و كۆم: د پرايا پەرەگرافىن رۇمانىدا (چ مونولۆگا گولستانى بيت يان بىرەوھرى يين دلشادى بن)، ب ئىشارەتا تاك بەحس ژ بۆيەر و پەھلەوانان د ھىتە كرن. لى دەمى دلشاد بىرارى ددەت كو دى گەھتە رىزىن شۆرەشى و بو رزگار كرنا وەلاتى خو خەباتى كەت، ئىدى ب ئىشارەتا كۆمى د ئاخقىت و ھەروھسا گولستان ژى ب كۆمى سەردەرىي دگەل دكەت. ئەۋ ۋە ژى رامانا وى ئەوھ كو ئەو ژى بى بويە تاكەك دناۋ كۆما شۆرەشفاناندا و ھەستا وى يا ژىياتى بو كۆمى ب ھىتر لى دەھىت:

– لى فەرمان ئەوھ ھىزىن مە پىكفە خو بەگەھىن ئىزىكى باژىران، ئەم دى دىلانەك

مەزن، گەلەك مەزن گرپدەن... بپ ۷۳.

– دى ھى، ئىزىك دى ھى، ب ھەفالفە دى ھى... بپ ۷۴.

– چ مزگينيهك خوشه هاتنا وه، چهند ژيهاتينه نهو خاکين لهشكهرى ل بهر ته....

پ ۷۴.

نهو ب خوه چيپوونا کومان ل سهر شهنگستى هه فباوهره کى يان هه فريازه کا سرؤشتى يان چيکرى يا ئيدبولؤزى پهيدا دبیت. ههردهم پيکفه گريدانا کومين ريکخستى موکمزه ژ کومين دى يين هه چکوهه يى.

دهمى مروؤ ب نافى کومى د ئاخفت، ژبلى ريزگرتنى ئماژه يين ريکخستنه کا ريکوپيک ژى تيدا خويا دبیت. نه له مينتى باوهرى و ژيياتى بهرچا فترين ساحلته تى کومين ريکخستيه. چونکو نازادى يا کهسى تاك ب نازادى يا کوميقه گريدايه و بهرژه وهندا وى يا تايهت ژى ب دهسکفت و بهرژه وهندا کوميقه هه فبهنده. ئو چونکو نهؤ کوما ئهم به حس ژى دکهين بزافا رزگار بخوازى يا گهلى کوردستانيه، نه فجا ئهم دکارين بيژين کو باوهرى يا دلشادى ب کوما گه هشتى ژبو پاراستنا نازادى و بهرژه وهندا خوه يا تايهت بوويه کو دگهل نازادى و بهرژه وهندا کوما ريکخستى تيکهل بوويه و بوينه دوزه کا هه ژى و بلندا ئيکگرتنى.

نهفه ژى ئاواتا ههر کهسه کى وه لا تپاريز و نه ته وه پاريزه.

په يامين زيده بار

د ههر رومانه کيدا، ژ بلى په ياما سه ره کى هنده ک په يامين زيده بار هه نه کو ژ شيرت و رينمايى يين جفاکى و ياسابى پيک دهيت. د فى کورته رومانيدا ژى نفيسه رى هه ولدايه کو هنده ک په يامين گشتى يين فير کرنا زاروکان ژبو پيگيرى کرنا ب ياسا يين هه يى بهرچا فکته. هه له بت نهؤ په يامين ژ جورى شيره تان دناؤ دانوستاندى و حيوارين سرؤشتيدا د هين، ههروه کو د فلمين بيانيدا دهمى کهسه ک ل ترؤمبيلى سوار دبیت، ئيکسه ر دى قايبشا خوه گريدهت. نهو ب راسته وخويى نا بيژته بينه رى قايبش گريدان کاره کى باشه، نهؤ کرپاره ئيشاره ته کا نه راسته وخويه ژبو پيگيرى کرنى. نهؤ قانون و

شیره تین گشتی چ هه قیه ندی ب سیستم و رژیم دهسته لایقه نینه و هه بوونا وان ژ پیدای بین گرنگن ژبو فیرکون و پیگیری کرنی. یهك ژ خالین هه ره گرنگین خیزانا ساخله م و سه ركهفتی نه وه كو یاسا یین ئاشكرا هه بن و نه دنامین خیزانی پیگیری یی بکه ن.

هندهك ئیشاره تین بچووك و بله ز د رومانیدا به رچاؤ د بن, كو شیره تین گه له نه پهرینه ژبو هه موو كهس و زارو كین جفاکی, مینا: "ل سه ر خه چین سه یی نه م ده ربا ز بوون ئالی دی یی جاددی... بپ ۳۸". نه ؤ ده ربا ز بوونا ل سه ر خه چین سه یی ئاگه هدار كرنا وه رگریه ب هه می ته خ و ئاستین خوه یین هه مه ره نگفه كو نه و خه چین سه یی ژبو د سه ر را بو رینی هاتینه دانان و مه ره مه كا مفادار یی هه یه, چونكو ترؤمبیل ل به رانه ری فان خه چان رادوه ستین یان ب كیمی له زاتی یا هاژوتنی كیمتر لی دكه ن. ههروه سا ده می پیکفه دچنه باخچی گشتی, ل شوینا هندی كو په سنا گولین گهش و گرنگی یا فان گولان ژبو جوانی یا باخچه ی بکه ت" ب ئیشاره ته كا بله ز و سه رۆشتی دبیزته زارو كین خوه: "ناقل بن ها, چو گولان نه كن ها... دا نه ز هه رجار وه بینم فی ری, باشه بابو... لی شینوار ل پشت خوه زفری و ب بشكورینه گۆت: نه ز دی ئیكی كم...!!

– نه ز دی ژ ته سل م ها...

– نه, نه نه ز نا كم... بپ ۳۸."

نه ؤ شیوازی ئاگه هدار کرنی و شیره تکرنی, مینا فه گبیرانا چیرۆكانه بو زاروكان (ههروه سا بو مه زنان زی). ده می چیرۆك یان سه رهاتی ب داوی دهیت, هه می گوهدار دی چه زكه ن چافلیكرنا لایه نی خیری و باشی كهن. نه ؤ چه نده زی ل گوره ی زانستی نوو یی ده روونی باشره ژ شیره تکرنا وه كو وه عزی مزگهفتی, چونكو وه رگر وه سا هزر دكه ت كو نه و ب خوه یی گه هشتیه فی نه نجامی و بریارا ویه.

مرو ؤ ب سه رۆشتی خوه چه ز دكه ت ب دو یف بریارین خوه بکه فیت. د. عه لی وه ردی دبیزیت كو هه ر مرو ؤ كه د ناخی خوه دا مینا كه کی هه زی و كاملان بو خوه دادنیت و نه یی به ره فه فی مینا کی تیک بده ت. چه ند مرو ؤ خودانی خوه و بریارا خوه

بيت، ئەڤ ميناكى كاملان دى ب هېتر و هەژىتر بيت. بو نمونە "هەمى رۆژىن هەينى مەلايى گۆتاربيژ ل سەر مېنبەرا خوە يا بلند ب سەدان شىرەتېن باشيى و خىرى ل مللەتې موسلمانان دكەت، لى كارىگەرى يا فان هەمى گۆتاران ناگەنە وى چىرۆكال خواندنگەها سەرەتايى كو زارۆكەكى باش و جوانمىر هارىكارى يا كەسەكى چاڤ نەين (كوورە) دكەت كو ژ جاددى دەر باسى لايى دى بيت. پرايا زارۆكىن خواندنگەهى چاڤلىكرنا پەهلەوانى چىرۆكى دكەن. لى د گۆتارا دريژا مەلاى ناگەنە يان ژى خوە تى نا گەهين، چونكو ل حالەتې چىرۆكى ئەو هەست دكەن كو ئەو ب خوئە بريارى ددەن، لى د حالەتې گۆتارا مەلايدا دى هەست كەن كو مينا كەريى پەزى يى د هينە هاژۆتن و بالدان بو فى كارى.

هەروەسا د چوارچۆفى فان شىرەتېن گشتيدا، نقيسەر بەحسى نەبوونا جەي دەستافان ل باخچە يين گشتى دكەت:

– ميزا شىنوارى يا دەيت، ل كىرى بمىزت؟... بپ ۴۲.

– ئاھ پا بېھنەك پيس ژ وپرى د هات.. مخابن، سەد جاران مخابن، گەلەك گول ب ميزى يينه ئاڤدان... بپ ۴۳.

هەلبەت ئەڤ كارە ب دەستەلاتا باژىرىڤە هەڤبەندە، فەرە شارەوانى هزرى د وى چەنديدا بكەت كو جەي راحەتى و خوشى يا سەردانەران دابىنكەت. لى ئىشارەتكورنا فى بابەتى ناگەهدار كورنەكە ژبو شارەوانى كو بابەتى هەبوونا دەستافان ل جەين گشتى (نېڤە كا بازارى ژى) ژ گرنگى يين جوانكورنا سەروسىما يين باژىرىنە. هەروەسا ئىشارەتەكە ژبو زارۆكان ژى كو مىزتا بەر لىڤا جاددەيان و دناڤ باخچەياندا كارەكى كرىت و نە شارستانىيە. د جفاكى مەدا جەي دەستافا خوشرىكى ل جەين قەرەبالغ و فەكرى تى مزگەفتە. ئەگەر ئەڤە پلانەك بيت ژبو راكيشانا خەلكى بو ناڤ مزگەفتى، ب هزرا من رىكەكا نە شارستانى و نە ئايىنى يە ژى، چونكو مزگەفت وەكو جەهەكى پىرۆز، نا بيت بېتتە جەي دەستافا خوشرىكى. خەلك هەمى ب باش و خرابڤە پىدڤى دەستافا خوشرىكى د بن، لى تى خەلكى باش و دىندار پىدڤى چوونا مزگەفتى د بن. چەند

مزگهفت راگرتیت و ب چریسه تتر بیت، ئاینی ئیسلامی ژى دى ب چریسه تتر و هه ژیت بیت.

ل داوی دیژین کو نهف کورته روماننا مشت خهری بی و هه فوکین شاعرانه یین خه یالاوی و هه زا فه گهریانی، ههردوو په هله وانین ژههف خهریب و هه ر ئیک ل دووری یا بی دی غهریب، دکه فته دناف خانه یا رومانین دلینیدا و نفیسه ر شیا به کومه کا وینه یین پر دلینی و ژ خه ری بی هه لچووی پیشکیشی و هرگری بکه ت.

هه رچه نده گه له ک ره خنه فان هه نه و هه سا هزر دکه ن کو نهف رومانه ژ ویزه یی جهنگی دهیته حسابکرن، مینا نفیسه ری هیژا عیسمه ت محمه د به ده ل دیژیت: ژ لایه کیفه ل داوی یا شه ری عراقی و ئیرانی نفیسیه، کو شیا به هه می لایه نین فی شه ری سه پاندی تی بگه هیت و ب چافه کی هه لسه نگانده یی به حس ژى بکه ت. ههروه سا ب مشه یی به حسی کاره سات و هوفاتی یین شه ری دکه ت (کوفارا راما، ژ ۱۳، سالا ۱۹۹۷).

لی ب راستی نوفلیت و رومانین ویزه یی جهنگی هه ولدده ن کو بابه تی سه ره که یی رومانن جهنگ بیت و ب سه دان نمونه یین ژ فی جو ری هه نه. د فی کورته رومانیدا بابه تی سه ره کیی چیرۆکی خه ری یه و نهف خه ری یه ژ نه گه ری هه بوونا جهنگه کا سه پاندی و نه ره وا په یدا بوویه. نانکو جهنگ ته فافکه را بویره یین خه ری یا ناراندیه و بوویه ئلافه کی جوان و ته فافکه ر ژبو جوانی یا فی کورته رومانن. لی نا بیته ویزه یی جهنگی. د هه مان ده مدا ژى، سه ره رای وان هه می ئیشاره تین هه ررا نه ته وه یی و وه لاینی و کوردینی کو ب زانیبون هاتینه تیدا، وه کو ویزه یی به رخودان و بزافا رزگاربخوازی ژى نا هیته هژمارتن.

لی تنی ب رومانه کا نه فینداری و هه ستین گه رم و عشقاوی دهیته حسابکرن کو نفیسه ری ب زیره کانه بابه تین جهنگی و نه ته وه پاریزی تیدا بکار ئینینه داکو و هرگر بکاریت خو شی و مفایه کی ژى و هرگریت و دگه ل بویره یین رومانن بژیت. نهف چه نده ژى ل گوره ی هه ررا من، نه کیماسیه، به لکو سه ره که فته ژبو نفیسه ری کو بکاریت ژ فان نه له مینتین هه فدر ژ و پرت پرتکری چیرۆکه کا خو ش فه گیریت و بنفیسیت.

د پرانیا جاراندا ئەڤ شیوازی دلینی یا گهرم و ئاگرینی دناڤهرا دوو عاشقیین
نووگه‌هاییدا دهیته دیتن، لی دهمی نفیسه‌ر ب هه‌مان هه‌ست و نه‌یونین گهرم د ئیخته دناڤ
جغزا خیزانیدا، ئیشاره‌ته‌کا دی یا پیگ‌یریوونا ب ژيانا خیزانیه. خیزان دگهل هه‌بوونا
زارۆك و ئاریشین رۆژانه بین ژيانی د بیته مینا‌که‌کی رۆتینی مشت به‌رپرسیاری و خه‌م و
قوربانیدان و کارکرن. لی نفیسه‌ری دڤیت بیژته مه‌ کو مروڤ د دوورییدا پتر به‌ها و
گرنگی یا هه‌ڤزینی دزانیت. ئەڤجا ژبو هه‌می ئەو که‌سین که‌ڤینه دناڤ بیافه‌کی رۆتینی
ژيانا هه‌ڤزینییدا و به‌رپرسیاری یا دابینکرنا پیدڤی بین ژياناندنا خیزانی و زارۆکان عه‌شق
د دلیدا کر کر بیت، بلا هه‌یامه‌کی ژ مالین خوه‌ دوور که‌ڤن و خو‌شی یا ژانین خه‌ریبی
ب جیرینن!!

گهريان ل دهستهلاتا بهرزه

يان پروژهيەك ژبو چيكرنا خهونه كي...

خواندنهك د روماننا "گهريان ل بابي بهرزه" دا

گهريان ل بابي بهرزه

گهريان ل بابي بهرزه، رومانه که ژ لايي نقيسه ر و چيرو کنقيسي هيژا نه نوهر محمه د تاهرثه هاتييه نقيسين. ژ دهز گهي ناراس بي چاپ و وهشاني ب سنسله يا ۶۲ ل سالا ۲۰۰۱ ع هاتييه بهلافکرن. نهؤ رومانه ژ ۱۰۹ بهرپهرين قهباره نافنجي پيک دهيت و دناؤ ۵۷ په ره گرافين پيکفه گريدايي بين مشت بويه ر و ميناکين ژيانا کورده واريي و کاره سات و درده سهری بين ب دريژاهي يا ديروکي توشي ملله تي کورد بووين پيک هاتييه.

نقيسه ري ههولدايه کو په هله وائين سهره کی و لاهه کی بين رومانا خوه بهر ب چيکرنا خهونه کا ههلاويستي و چافه ريکريفه ناراسته بکته. ئو ژبو چيکرنا في خهونا خوشه في، په نايي ده ته بهر پرتين ژيکفه قه تاي بين خهونين بوري و ئيديولوژي يا سهرده م و بهريخودانين لوژيکيانه ژبو کاودان و بويه ري ديروکي بين دلخوشکهر و کاره ساتاوي.

بويه ري سهره که و ده سپي شخه ري في روماني ل کوردستانا نازاد و ل سهرده مي پشتي سهره لدايي ده ست بي دکهن، نانکو ئه م دکارين بيژين کو نهؤ هزره د ريپيگانا کو چا مليونيدا کهفته د سهری نقيسه ري دا و خه يالا وي بهر ب روژانين جووي بين دوور برن. د في ره فا مهزن و ب کومدا، بابه ک بهرزه دبیت و زاروک و نه في بين وي د کهفته د شه پريزه يه کا ناشکرا دا، چ ژبه ر شهر ما دونيايي بيت و چ ژبه ر پي دفي يا هه بوونا بابه کی بيت کو سهر کيشي يا بنه مالي د سهرده مه کی ته نگا قدا بکته. نهؤ بابه ديار نينه کا ل کيفه بهرزه بوويه، بابي کييه، چهند زاروک و نه في هه نه، يان ژي دده مي بهرزه بوونيدا ژيي وي چهند بوو.

ههر بهرزه بوونه کا هه بيت ب جه و ده مي قه گريدايه، نانکو ل جهه کی ديار کري و د سهرده مه کی ديار کريدا کريارا بهرزه بووني د هيتنه سالوخه تدان. لي وه سا دياره کو بهرزه بوونا بابي د في رومانيدا چ جهين ديار کري بو نينن، ههروه سا سهرده مي

بهرزه بوونی ژى نه ناشکرایه کا سپېده، نیفرۆیه، ئیقاره یان ژى شهفه. تنی ئەم دکارین بیژین کو ههستکرنا ب بهرزهبوونی د سهردهمی کۆچا ملیونیدا هاتییه کرن و بهردهوامه. ب قی چهندی ژى ئەم دی شین بیژین کو نه دووره بهرزهبوون ژ میژه ههیت و ددهمی پیندقیوونیدا هاتییه ناشکرا کرن. لی وهسا دیاره کو ئەف باهه د کۆچا ملیونی یا مللهتی کورد دا بهرزهبوویه، ئەفه ژى ب ریکا هندهك بهره گراف و وهسفین رهفا مهزن دهیته خویاکرن: "ئهها ل وی دوریانی جه بهلافیوون هدر ئیکی دفا چاره نفیسی خوب دهستی خو بهلبیژیریت... بپه."

لی ئەفه دهستهواژا ل سهلال د پرانیا رهف و شکهستین مللهتی کورد دا دهینه دیتن، ئەفجا دی بۆچی ب رهفا مهزنقه گریدهین؟ لی وهسا دیاره کو نفیسه ب دیرۆکا رهفین و دهرهدهری یین مللهتی کورد ناگهداره و ب زانیوون دقیت رهوشا کۆچا ملیونی یان رهفا مهزن خویا کهت، نه دووره ژى مەرهمه کا دی یا ئیدیولۆژی بی ههیت (دی) ب دریزی بهحس ژى کهین، لهوال جههکی د بیژیت: "پشتی ب دلکهی کهسه و غهم همیا سهح دکره مال و ترومییلین خو، ژهر لهز و بهزی کهسی نه گههشت روند کهکی بریژیت یان دزانی چ ناهینیت.... بپه." ئەفه ئیشاره تادانا ب ل پشت خوه هیلانا مال و ملکهت و ترومییلان، مه پشت راست دکهت کو بهحسی سهردهمی رهفا مهزنه، چونکو د رهفا مهزندا بو جارا ئیکی بوو ههمی تهخین مللهتی کورد ب ههژار و دهوله مهنده بهر ب سهمهتته کا نه دیارقه رهفین. د قی رهوشا دلتهزین و کاره ساتاویدا باههك بهرزهبوون و کور و نهقی ب لیگه ریا نا ویقه مزوول دبن و وه کو کهسانین ویل و بی سهر رهفتاری دکهن.

ههلبهت ئەفه رهوشا مشت شهله ژانی و دوودلی دبیته کلیلا دهرگههی تیگههشتنا رۆمانی و پیشینکرنا سهمهتته کا دیار کری ژبو نافه رۆک و تیگههی ئیدیولۆژی نفیسه ربنه لبه ئافا دکهت. لی وهسا دیاره کو نفیسهری دقیت سهری بهندکهکی بکهته ددهستی خوانده فانیدا، کو ب ساناهی و بی رهنجه کا هزری یا کوور د مهرهم و جههنگی بابی

بگههن، ئيشارهته كا دى يا بلهز ددهته رهوشا پشتى بهرزهبوونى يان د دهمى
بهرزهبوونيدا.

- نهفه دوو شهف و روزه ل بابى خوه دگهريئن، هه رچه نده دزانن كو ديتنا وى
تشته كى زه ههته و هه كه مه حال نه بيت... پ. ۵.

- نهو روزه سى بو كاروانى مه بهرهف چاره نفيسى نه ديار و تارى دچو، ژ
پينگافا ئيكى ژ ريشانا ملىونى ئينگرتنا مه يا سست هژيا و توفى دووبه ره كى
كهت و شين بوو، هه ئيكى دفا جهى وى لن چادرى بيت... پ. ۷.

هه رچه وا بيت، باب بهرزهبو. د گه رمه گه رما ليگه ريانيدا دچنه نك دوسته كى وى
بى كهفن كو كتبه كا زهر ددهستاندا بوو، فى كتبى سه رنجا حيكايه تيبى بو دهسته تين
باپيرى وى برن و ههمى چيروك و حيكايه تين هوستا حوسينى و عهزىزى مه لا عهلى،
نهوين فه گيرايى و بين ددهسته تيدا نفيسى، هاتنه بيرى و كرنه نه له مينين ناكرا خه ونا
خوه يا كهفن و نوو، نوو نه دووره يا پاشه روژى ژى. نهفجا ناراسته يا هزر و بوپه ران ژ
جه و سه رده مى كوچا ملىونى بهر ب سه رده مه كى ديروكى ديار كريفه هاتنه
فه گوهاستن. هوستا حوسين و هه قالى خوه بهر ب ويران شه هرى و كوچكا پاشايى
كوردانفه چوون كو پشكدارى د له شكه رى رزگاربخوازيى يان به ره فانى يا ميرگه ها
كورداندا بكه ن. نفيسه ر ب دريژى به حسى بزافين نه ته وه پاريزى يا بازيرى ويران
شه هرى دكه ت كو ب هه ول و تيكوشينا له شكه ر و هه قالبه ند و مرید و عاشقين پاشايى
كوردان بوويه ئافان شه هر و ههمى پينگفه (بوپه رين بوورى، فه ريژا كاره ساتا هه نو كه بى و
پيشينى بين پاشه روژى) د بن چافديرى و كونترول نفيسه ريدا بهر ب چيكرنا
خه و نه كيفه دچن. نه گه ر پرورژى چيكرنا خه ونى سه ر نه گرت ژى، هه ولدانا قيدان و
پينگفه گريدانا پرتين خه و نه كا پرتكرى دى بيته پينگافا ده سپيكى ژبو هزرين ره خه بى و
هه لسه نگانده بى بين نايينده بى.

گه له ك جارن دانوستاندين مجد ل سه ر وى چهندي هاتينه كرن كا هونه ر به ره بيه
يان ژى ب سه ربورا ره وشه نيرى يا مروقيه هه قبه نده. هه ليه ت هه بوونا به ره بيه كا

داهینەر پیدقییه کا فهرا ئافراندا هونره کی جوانه، لی ئەڤ بههرهیه ب سهربۆر و رهوشه نیرییه کا بهردهوام و ناگهی یا دهرباره ی جفاک و سیاست و دهر دۆرانقه د هینه گوگردن و دهوله مه ندرکن. د قی رۆمانیدا ئەم د کارین ب ئاشکرای سهربۆرا دهوله مندنا نفیسه ری د بیافی چیرۆکنفیسین و فه گیرانا بۆیه راندا ببینن.

پینکفه گریانا هزرین ئیدیولۆژی و نه پستمی یا خو هیی نفیسه ری دگهل عورفین جفاکی و بهرئخو دانی هه نوکهی، خوه بهردانا دناڤ کووراتی یا ههست و نهست، یان هۆش و نه هۆشی یا په هله واناندا، ههروهسا قیئک ئیخستنا رابردویی ب نوکه و پاشه روژیفه، ئوول داوی زی که لاندنا فان هه می ئەله مینت و بۆیه ران دناڤ نامانی دهقه کی ئیکگری و په یامه کا د پشت ریزکان را ئاشکرا کریدا، کاری هۆستایه کی شارهبزایه د بیافی فه گیران و نفیسینا رۆمانیدا.

گه ریان ل بابی بهرزه لیگه ریان ل دهسته لاته کا بهرزه

هه ر ژ که فندا باب وه کو ره مزه کی دهسته لاتی هاتییه بکار ئینان، ئەڤ ره مزه چهوا بیت و ههتا چه رادده سهرکه فتی بیت، یان داکه فتی بیت، د چوارچوڤی خیزانه کا دیار کریدا نیشانا ریبه ری و دهسته لاتیه. د جفاکی کوردیدا باب رۆله کی سه ره کی د ئاراسته کرن و ب ریقه برنا خیزانیدا دبینیت. هه می بریارین چاره نفیسی و ستایلی ب ریقه برنی ددهستی بابیدانه. وهسا خویایه کو باب چاقلیکرنا دهسته لاتا خه لیفی موسلمانان دکهت (ل گوره ی تیگه هی ئیسلامه تی) کو خه لیفه سبه را خودییه ل سه ر عه ردی و نوونه راتی یا خودی دکهت د هه می بیافین ژیا نا که تواریدا). ئوو چونکو خیزان یه که یه کا بچوو که دناڤ جفاکیدا، ئەم د کارین بیژین کو خیزان جفاکه کی بچوو که، ژ کۆمه کا ئەندامین هه مه جو ر ژ هیز و هزر و هه ز جودا پینک دهیت و باب دبینه خالا کۆمکرنی و قیگه هشتن و هه فه ره ژوه ندی یا د هه می لایه نین ژیا نیدا.

دهسته لاتدار ژى كه سه كه ژ جفاكي، دناڤ عورف و تيگه و نورمين جفاكيدا مهزن بوويه و پي ناكامدار بوويه. پرسا چافليكرنا دناڤهرا بابي و دهسته لاتداريدا بابه ته كي بازنه يي يه. باب و هسا هزر دكته كو خيژانا وي جفاكه كي بچووكه و نهو دهسته لاتداري ره هاييه، دهسته لاتدار ژى و هسا هزر دكته كو جفاكي وي خيژانه كا مهزنه و نهو بابي هه مي جفاكي و ملله تيبه. ب في چهندي ژى ههردوو چافليكرنا ئيكودوو دكهن. لي مينا پرسا هيك و مريشكي كيژان چافليكرن بهري يا دي هاتيبه، ديبته بابه ته كي گرچن و بي دوماهي. نه گهر هندهك بيژن كو خيژان بهري دهسته لاتين ره هايي هه بووينه و نه دووره دهسته لاتداري چافليكرنا بابي كر بيت، هينگي هم دي شين بيژن كو خودي ته علا بهري خيژاني هه بوويه و نه دووره بابي چافليكرنا خودي (وه كو دهسته لاتداري ره هايي راسته قينه) كر بيت. هه چهوا بيت، كي چافليكرنا كي بكهت و كي بهري بي دي كرياتا چافليكرني كر بيت، باب وه كو جهفه ننگه كي ناشكرا بي دهسته لاتي دهپته كار ئينان.

مشه جاران ده مي بابهك د مريت كورد ديژن كو نهفه ريخوشكرنه كه ژبو چيپوونا بابه كي دي (دهسته لاته كا دي)، ژ لايه كي ديغه ژى ههردوم مللهت ب چافي بابي سهح دكته دهسته لاتي و همز دكته كو دگهل هيژ و دهسته لاتا ره هايي يا بابي، دلواني يا وي ژى هه بيت و ب چافه كي دلوان و وه كههفي ل هه مي نه ندامين في خيژانا مهزن بنيرت. هه مي مللهت وه كو زاروكين خيژانه كي ل هه مبهري بابي و دهسته لاتي د نهرك و مافاندا وه كههفن. ب هزرا من في سه ره دهري يا بابيني يا دناڤهرا مللهت و دهسته لاتيدا دكتاتور پهيدا كرينه و خهلك بي رازبووينه. باب هندي بي خراب و زالم بيت، كور يان كچ دل نادهن زوي ب زوي دژاتي بكن، ههردوم چافي وان بي ل هندي كو خوه باش كهت. ئوو چونكو هه مي بهرپرسياري د ستويي بابيدايه، وه كو خزمه تكاري خيژاني دهپته نياسين و گهلهك دهسته لاتدار خوه ب وي چهندي قايل دكهن كو بيژنه مللهتي هم خزمه تكارين وهينه (لي ژير دكهن كو فره خزمه تكار ل دويف همز و فيانين خوداني كاري بيت، نه ل دويف همز و فيان و بهرژه وهندي بين

خوه یین تاییهت بیت). ههلبهت مللهت ژى حهز ژ فئى د سهردابرنى دکهت و بئى قاييل دبیت. ئوو ئهفهيه وه ل دهستهلاتى دکهت کو پويته ب حهز و فیانين مللهتى نهدهت، چونکو وهکو ههر بابهکى وهسا هزر دکهت کو پاراستنا بهرژهوهندى يا مللهتى د ستوويى ويدايه و ئهو پتر ژى دزانیت. لى د جفاکين ديمو کراسى ئاميردا ب چافئى بابى نا سهحکهنه دهستهلاتى، بهلکو دهستهلات وهکو نوونهر يان پهيامبهه يان ريقه بههرا کار و بهرژهوهندى يين مللهتى د هيتته حسابکرن، ههردهمى شاشيهک د ئهئامادانا کارهکى يان پرسه کيدا کون، د جهولا ههلبزارتئين ددويفدا دئى مللهت دهست ژ دهستهلاتا خوه يا بۆرى بهردهت و دئى کسهکى دى يان لايه نهکى دى ههلبژيرن و نا ترسن کو بمينه هيتيم و بئى سهريان.

هيتيمى کومهکا گرى يين دهروونى و ئاريشين جفاکى پهيدا دکهت. نفيسههرا جهزائيرى ئهحلام موستهغانى د رومانهکا خوهدا دبيزيت: "دهردى هيتيميه بهرى زهلامى ددهته باوهشا ههر ژنکهکا ههبيت، ههردهم ل مالچووهکهکى دگهرييت کو بيتهفه". ههروهسا نه دووره کو دهردى هيتيمى بيت بهرى کهسى کورد يان جفاکى کوردى (ب گشتى) ددهته خوه تهسليمکرنى دناڤ باوهشا دهولهتین دهردوردا. ههردهم کهسى کورد مينا هيتيمان ل ههر چوار پارچين کوردستانى پهت و بهلافه بوينه، چ مالين گهرم و تهنا و ئيکگرتى نه بوينه کو ب شيوهکى سرۆشتى و بئى ههبوونا گرى يين دهروونى يين خوه کيمدیتنى گهشه بکهت. بيگومانه کو کومهکا فاکتورين جيؤگرافى و ئابورى و سياسى ل پشت فئى هيتيموونى ههنه و ههبوينه، لى هيتيمى و بئى سهرى، ل ههر چوار پارچين کوردستانى، ساخهلهتى سهههکى جفاکى کوردى بوويه. لهوا ههردهمى بزافهکا ئيکگرتن و خرغه کرنا جفاکى کوردى دناڤ چوارچوڤئى مالهکا ئيکگرتيدا د هيتته کون، جفاک ب ههمى جوين و تهخين خوڤه ل دور خرغه د بن و پشکداريى د چيکرنا خهونا خوه يا نهزه ليدا دکهن کو دانانا کيانهکى خوهسههه و سههههخويه.

هەر شۆرهش و سەرهلدانە کا ددیروکا جفاکی کوردیدا قەومی، مینا پرۆژەیی دانان
 یان بجه ئینانا خەونەکییە. ئوو مادەم کریارا خەون دیتنی ژلایی کەسەکی ساخ و
 گیاندارفە د هیتە کرن، هەر وەسا ب جهئینانا خەونی ژی ژلایی کۆمە کا کەسین گیاندار
 و خوینگەر مەفە د هیتە ئەنجامدان. ژبو فی چەندی ژی کریارا ریکخستنا شیان و هەبوونا
 بابە کی (سەر کردە کی) پیدفییە. لی چونکو سەر کرداتیکرن ب کۆمە کا کەسانین هاریکار
 و پالپشتفە هەقبەندە، لەوا سەر کردایەتی یان رییەراتی وەکو یە کە یە کا ئیکگرتی دکەفتە
 ل جهی بابی. هەردەمی مروژف تۆشی شکەستنە کی یان دا کەفتنە کی بیست، پەنایی د بەتە بەر
 باب و سەمیانی ژیان و ژیارا خوە. هەر وەسا ژی دەمی جفاک هەمبەری کارەسات و
 شکەستنی د بن، پەنایی د بەنە بەر دەستەلاتی و هەر ئیک ل گوروی تیگەهشتن و دید و
 بوچوونین خوە بۆیەری قەومی شروژفە دکەت.

نفیسەری رۆمانا گەریان ل بابی بەرزە، باب وەکو جەفەنگی دەستەلاتی بکارئینایە.
 ئوو وەکو هەموو کەسین تاکین جفاکی د کارەسات و دەردەسەری یین هەبیدا (چ
 سروشتی بن، مروژفچیکەر بن یان ژی خوەیی بن)، ئیکسەر پەنا و ئوبالی بەر ب
 دەستەلات و هیتە کا دی یا مەزنترفە دین. هەلبەت ئەف کریارا میکانیزما بەرەفانیکرنا
 میشکی مروژی، نە کیمییی و نە تیگەهشتنە کا ب زانیبوونە، لی هەولدانە کا دەروونییە
 ژبو پاراستنا هەفسەنگی یا کەسایەتی و ئومیدی ژ هەلوەشیان و پرتبوونی. هەر ژ
 دەسپیکار رۆمانی ئیشارەتی د دەتە فی هەلوئیستی پاراستنا هەلوەشیان نۆکە و ئاییندەیی.
 رۆمان ب بەرزەبوونا بابی دەست بی دکەت: " ئەفە دوو شەف و رۆژە ل بابی خوە
 دگەڕین، هەرچەندە دزانن کو دیتنا وی تشتەکی زەحمەتە و هەکە مەحال نە
 بیت...بەپ. ۵. " بیکۆمانە کو ئەف دەسپیکە کۆمە کا ئیشارەت و مەدلولاتین هۆشی و
 نەهۆشی ب خۆفە دگرت. نە دوورە ئەف دەسپیکە ئیشارەتە کا نە راستەوخۆ یا
 ژدەستدانا دەستەلاتا بابی بیت. لی ژ دەستدانا بابی (سەمیانی) دوو فەرێژین رامانی هەنە"
 یا ئیکی رزگار بوون ژ بن دەستەلاتەکی و ب دەستفەئینانا دەستەلاتەکا نوویا لاوتر و

گهٺٽر. يا دووئ راما نا بي سهرى و بي سميا ني ددهت كو رهوشا هه بي (چ باش بيت , خراب بيت, يان سرؤشتى بيت), دكهٺنه دناؤ ناژاوه و نه ديار بييدا .

نقيسه ر بهر ب ناراسته بي دوويقه دچيت و رهوشا ناله بار و ناژاوه بي يا سه متا كور و نه في بين شه پزه خويا دكهت. ههروه كو د فهلسه فه يا دووانى بين ههٺدژدا, هه ر لايه نهك گرنگى و ههٺيى يا خوه يا ژ دژئ خوه وهردگريت, كا چهوا هاتنا شه في گرنگى يا رؤژئ خويا دكهت و كهفتنا دناؤ شه پيدا گرنگى يا ناشتى و خيرئ خويا دكهت. ههروه سا ژى بهرزه كرنا بابى, گرنگى و فهراتى يا هه بوونا وى خويا دكهت: "ژنوى هوين باب شرين بوون دهمى لناف هه وهدا هه وه بهايى وى نزانى, نو كه هوين بي سهر مان نهٺجا لئ دگه رين... بپ ۹." نهؤ ب سه ره له بوونا فهراتى يا هه بوونا بابى, بهرئ وان ددهته سرؤفه كرن و ليگه ريانا سه دهم و كاودانيئ بهرزه بوونئ. د فان حاله تاندا ژى, يان دئ خوه گونه بار كهن يان خوه بيى بابى, يان ژى ژينگه و دهر دؤر و رهوشا ژيانئ. لئ وه كو حاله ته كئ دهر وونئ ميكانيزما ئالا فين بهرگرى يا مه ژئ, هه ر ئيك خوه ژ گونه هبار كرنئ ددهته پاش و دكهته د ستووكرا كه سه كى ديда. نقيسه ر ب تيگه هه كئ كلتؤرى و ل سهر زارى كارا كته رين رؤمانا خوه ديه ته نوونه رئ دهنكي جفاكى و كور و نه فييان گونه هبار دكهت. ب في چهندي و هسا ده يته زانين كو نه گه ر كور و نه في هشبار و گوهداربانه و ل بن سيبه را بابى كار كربانه, باب لئ بهرزه نه دبوو. ل فيره باب وه كو كارا كته ره كئ جيگر و پيرؤز د هينه وه سفكرن و كور و نه في وه كو كارا كته رين لفؤك و كارا و بيگير د هينه وه سفكرن.

- ته حم هيش هم ساخ و مه ديت ... كورا ژى باب بهرزه كر.. وهى سه د ته حم

و مخابن... بپ ۱۰.

- دئ هه رن هندی هند ساخن دئ له عنه تا خدا وه ندا ل هه وه بيت.... بپ ۱۰.

ب هزرا من نهؤ هه لوسته د هسپيكا فه گيرانئ, ريخؤشكرن و بهر ههٺكرنا خوانده فانيه ژبو كه هشتنا هندهك هزرين ره خنه بي بين هه لسه نگانده بي, دهر باره فى تيگه هه ژيگوتى و ههٺكى يا دي رينا دنا فه را رفيش تاندا (دئ ب دريژى ل سهر

راوهستين). ئەفە ژى شارەزايى يا نقيسەرى ديار دکەت د وارى پاراستنا ئيگگرتن و سنسلەبى يا بۆيەر و کاراکنەرین دەقى ھونەريدا.

ئەگەر کور و نەفى يین باب بەرزەکرى، د حالەتى کارەسات و دەربەدەريدا نيشتانا مللەتى کورد بن، وەکو تىگەھەكى کلتورىي پيرۆزى يا دەستەلاتا بابى ئۆبالا بەرزەبوونى بەر ب کور و نەفيافە دچيت. ھەلبەت ئەف ئوردانا نقيسەرى ب شيۆەھەكى بيتاگەھ بو دەسنيشانکرنا بەرزەبوونى ئاراستەکرى، ئيشارەتەکە ژبو خوياکرنا تىگەھى کلتورىي مللەتى کورد ل ھەمبەرى بابى و دەستەلاتى. د ھەموو شکەستن و داگەفتين دەستەلاتيدا و ژبو ھندى کو دەستەلات ل سەر ھەببەتا خوہ بچينيت، ھەردەم خەلک د ھيتە گونەھبارکرن. د سەردەمى نھودا ژى، دەمى دەستەلات نەکاريت يان نەفیت کريارەکا پيشکەفتى ئەنجامدەت، دى بيژن کو مللەتى مە پاشکەفتيبە و نەزانە. ھەلبەت ل لايى دى ژى خەلک و مللەت ئۆبالا ھەمى داگەفتن و لاوازی يین خوہ يین کەسوکی ژى ديختە د ستوکرا دەستەلاتيدا. بيگومانە کو ئەف ھەردوو جەمسەرين ژھەفجودا يین رەفتارى ژ ئەگەرى تىگەھى بابيني يا دەستەلاتيبە. دەمى دەستەلات باب بيت، مافى کور و نەفياپانە کو ھەمى لاوازی و شکەستين خوہ بو بابى بزفرين (ئەگەر ژبەر چ نە بيت، د کارن فاکتورى قيتى و بوماوھيى بکەنە بەھانە). ب ھەمان شيۆە ژى باب وەکو دەستەلاتا رەھايى و پيرۆز، چيکەر و خودانى زارۆکين خوہ، وى مافى ددەتە خوہ کو ھەمى خەم و خەيال و شکەستين خوہ بو نەگۆھدارى و نە ئەکتيفى يا زارۆکين خوہ فەگەربنيت. لى د راستيدا باب بابەكى دلوفانە و پيقە گریدانەکا بابلوژى دگەل زارۆکين خوہ ھەبە. دەستەلات ژى نوونەرا ھەفولاييپانە کو ب ريکين ديموکراسى يان نە ديموکراسى ديبتە نوونەر و پيقە گریدانەکا جفاکى و ھزرى دگەل خەلکى ھەبە. ب قى چەندى ئەرک و مافين ھەمى لاپەنان د ھيتە دەسنيشان کورن.

لى ھەر چەوا بيت، گونەھبارکرنایى دى (چ کور بيت يان باب/ مللەت بيت يان دەستەلات)، پروسەبەکا بەردەوامە و د پرائيا جفاکين کوللەکتيف و نە رەوشەنبيردا ھەبە. ل قيرە مە پەيقا نە رەوشەنبير ژبو وان کومان بکار ئيناپە ئەوين نەفین يان نەشپين

فهدخۆت.. ب خوۆشى يا دلخۆش دبيت و ب خهمين وان خهمگين دبيت... هتد. نه دووره ئهو ژى تۆشى ترۆمايه كا دهورونى بيت, يان ب كيىمى هندك رهفتارين پهلهوانين خوه ئهجامدهت, يان رهفتارين خوه دانته سهر پهلهوانين بهرهمى خوه. ئوو نه دووره ژى بهرى خواندهفانى بدهته وى چهندى كو مينا پهلهوانان رهفتاركن و ئهو ب خوه ژى بينه پهلهوانين رۆمانى و همى پيىكفه چيروكى دروست كهن. لى ههرچهوا بيت و ههتا چ رادده نقيسه د قى ههفكيشىدا يى سهركهفتى يان داكهفتى بيت, ل داوى يا داوى ژى ههر ئيك ل گورهى رهوشا خوه يا دهورونى و رهوشه نبرى و جفاكى دى رهفتارى دكهت.

ل گورهى هزر و ئيديولۆژى يا نقيسهرى و برپارا پيشوهختا گههشتنا ئهجام و ئاكامان, وهسا خويابه كو ههبوونا دهستهلالتى/ بابى ب ههبوونا خوۆشى و ئارامى و بهردهوامى يا خهباتيغه ههئبهنده. د عورفى عهشيرهتتى و جفاكين كولله كتيقدا پيغه گرئيدانا كهسى تاك ب كۆمى و سهميانيغه (رابهر يان باب يان ژى سهميان), رامانه كى ددهته ههبوونا مرۆفى و ب شيويه كى راستهوخو يان نهراستهوخو دبيت ناسنامه و ئارامگهها مرۆفى. لى چونكو ئهو دهستهلالتا د هزرا نقيسهريدا (كاراكتهرين رۆمانى كو نقيسهر نوونهر و دهنگى وان), بابكهى پهلهوان و سۆپهريمانه, فهره همى كريارين پهلهوانى و مرۆفانتى يا چافهريكرى ب دهستين ويغه مناره بن, لهوا قى كراسى پهلهوانى و خهباتا بهردهوام دكهته بهر خهلكى ههچكوهيى ژى. ما نه ئهندامين خيترانى چافليكرنا بابى دكهن, خهلكى ههچكوهيى و بهنى بين جفاكى ژى چافليكرنا دهستهلالتا بلندا ئيينى دكهن؟! دهستهلالتار وهسا هزر دكهن كو نوونهرين خودپته ل سهر عهردى, باب وهسا هزر دكهت كو نوونهرى دهستهلالتيه دناؤ خيترانيدا و كهسى تاك ژى وهسا هزر دكهت كو نوونهرى بابيه/ دهستهلالتيه (ژ دهرقهى چوارچوؤفى بازنهى بهرتهنگى دهستهلالتى).

نقيسهر وهكو رهوشه نبرى كى دهقهرى و ئاگادارى كلتور و پاشخانا هزرى و ويژهيى, پهنا د بهته بهر ئهجمه دى خانى كو ئيكه مين رهوشه نبرى سهردهريه كا بالبهرا نه يا

ههلسه‌نگاندنه‌یی دگهل میر و ده‌ست‌لات و خه‌لکی هه‌چکوهه‌یی کری... مینا په‌سندانه‌کی ژبو ملله‌تی کورد کو وی نه‌ئیت د فی کاودانی ناله‌باری به‌رزه‌کرنا بابیدا به‌حس که‌ت، ئیشه‌رته‌تی دده‌ته به‌یته‌کا نه‌حه‌دی خانی: "هوین بی باب مان، بی ناسنامه، بی پاشه‌روژ، هوین شه‌پن بو شه‌پی دروست کرینه... ژمنه‌تی نه‌فورن، ژ غیره‌تی غه‌یورن... پ ۱۱. ل د هه‌مان ده‌مدا (ل گوره‌ی هزر و تیگه‌هین جفاکی)، بی سهری.. به‌ری مرۆفی و ملله‌تی دده‌ته به‌رزه‌بوونی و سه‌وداسه‌ری. ئەفه‌ژی داخو‌ازنامه‌یه‌کا ئاشکرایه ژبو هه‌می خه‌لکی خره‌فه‌بووی یان کورکبووی کو خوه ب ده‌سته‌لاتیقه‌گریده‌ن و ل بابی به‌رزه‌بووی بگه‌ریین: "هنده‌ک ژ هه‌وه ل نا‌ف چۆل و نه‌هالا دی به‌رزه‌بن، هنده‌کیت دی ل ده‌وله‌تیت رۆژنا‌فا و نه‌قیانۆس و ده‌ریا دی به‌رزه‌بن... پ ۱۱. ئوو ژبو نه به‌رزه‌بوونا خه‌لکی ژی وه‌کو بابی به‌رزه، نفیسه‌ر ب ئاگه‌ه و زانیبون سه‌ره‌ده‌ری دگهل پرۆسا به‌رزه‌بوونی دکه‌ت. ماده‌م به‌رزه‌بوونا بابی دبیته ئه‌گه‌ری به‌رزه‌بوونا هه‌می ملله‌تی و خه‌لکی هه‌چکوهه‌یی ژی، ئەفجا گه‌ریان ل بابی به‌رزه دبیته دۆزه‌کا گه‌لیری و هه‌می ب هه‌فرا ل هیقی دمین، ئانکو دۆزا گه‌ریانی ل بابی به‌رزه مینا دۆزا رزگاری و خه‌باتا ژبو نازادی یا ملله‌تییه:

- گه‌ریان ل بابی به‌رزه ببوو سوچه‌ته‌کا که‌فن، به‌لی رۆژ نا‌فا نه‌دبوو هه‌که ئیکی نه‌ئاراند با، یان وه‌ک چکی ل نا‌ف چافین وان نه‌دا با... پ ۴۰.
- گه‌ریان ل بابی به‌رزه وه‌ک به‌ری سیزیفی لی هات بوو، نه‌ئنجام و نه‌دوماهیک هه‌بوو، وه‌ک کورتانی ده‌جالی ب رۆژی دروست دکر و ب شه‌فی میریا دخوار و خراب دبوو... پ ۴۴.

ژلایه‌کی دیقه‌ژی، نفیسه‌ر ل سه‌ر زاری په‌هله‌وانین خوه هه‌لسه‌نگاندنا ره‌وش و هه‌لویتین باب به‌رزه‌بووی دکه‌ت و وه‌سا هزر دکه‌ت کو کا چه‌وا ئاکاما به‌رزه‌بوونی خرابه، هه‌روه‌سا به‌رده‌وامی ل سه‌ر لیگه‌ریانی ژی ئاکامین نه‌قیابی ل دویف خوه ده‌یلت: "هنده‌ک ژ هه‌وه ل نا‌ف چۆل و نه‌هالا دی به‌رزه‌بن، هنده‌کیت دی ل ده‌وله‌تیت رۆژنا‌فا و نه‌قیانۆس و ده‌ریا دی به‌رزه‌بن... پ ۱۱. هه‌لبه‌ت ئەفه‌هه‌لویت و

رهوشتی نووی پیقازویا سنسلهیی یا بویهران بهرکار و نهنجامی ریخوشکرنه کا پیشوخته کو نفیسهری ل سهر زاری پهلهوانین لاهوکی و تیگههی کلتوری جفاکی بهرهفکریه. ما دهم لیگهیرانی سهرین چ وهریسان نه کرنه ددهستی خواندهفانی و نفیسهریدا، ههروه کو کورد دبیزن "گازی یا ل دویف گورگی یه!"، ما دی بوچی لیگهیران یا بهردهوام بیت. ل داوی یا فی بهرهفکرنی زی نفیسهر دگههته خالا مههم (چوینگی) و توفی خواه د هافیتیه سهر وی زهفیا وی ژبو چاندنی بهرهفکر. ب ئیدیولوژییه کا رادیکالی ههلسهنگاندنا لیگهیرانی دکهت و پیشنیاژین ریکه کا دی دداته بهر چاقین خواندهفانی:

- نهری نهف گهیرانه ل دویف چ بوو؟ سهههراتی چی یه؟ دفیا من وه کو خواه دهست بی کر با، وهک نهز دبیم و سهردهری دکهل رۆزگارا خو بکهم وه کو نهز...
بپ ۶۱.

- گهیران ل بابی بهرزه خو فهدزینه ژ مهیدانا نهفرۆ، ههفهیر کرنا نهفرۆ ب دوهی کیماسیهک مهزنه نه دفیان ههر نهه بکهین... بپ ۶۱.

- گهیران ل بابی بهرزه دی مه گههیتیه چ نهنجام؟ نهری بابی بهرزه خدری زیندهبه یان مهسپحه دی مه ژ کاودانهکی خراب و بهرتنگ و محنه تا نهه تیدا دی قورتال کهت.... یان دیتنا وی چ زیده دکهت، یان چ ژ مهسلا مه دهیتیه گوهورینی.... بپ ۹۹-۱۰۰.

فی ههرا بهره بهریی دهر گههکی دی ل بهر خواندهفانی فه کر کو ب کووری ههرا خواه تیدا بکهت و نهو زی وه کو نفیسهری پیداجوونه کا بلهز د ژیان و ژییاتی و تیگههین خواه بین چاندیدا بکهت و ب چافهکی دی بی سهردهمانه لی بنیریت. نفیسهر فی بابهتی وه کو وهعزا نهینی پیشکیش ناکهت، لی ب شیوهی پرسیران دادنیته بهر چافی خواندهفانی " نهری نهف گهیرانه ل دویف چ بوو؟ دی مه گههیتیه چ نهنجام؟ دیتنا وی چ زیده دکهت؟ ... بپ ۶۱, ۹۹, ۱۰۰." نهف شیوازی نازراندنی بیافهکی هزرکرنی و گووانی بو خواندهفانی دره خسینیت. نوو د ههمان دهمدا زی خواندهفانی نا هیلته

دناؤ گيڙه ٿانڪا پرسیاراندا، لی ھندڪ ئیشارہ تین ھزری یین ڇوہ د ھاڻیتہ دناؤ پرسیاراندا
 ڪو بئہ پالدهر و ھاریڪارین ڪاراڪرنا ھزر ڪرنہ ڪا گڙمانکی: "گھریان ل بابی ٻہرزہ ڇو
 ٿہدزینہ ژ مہیدانا ٿہڙو... ھہقبہر ڪرنا ٿہڙو ب دڙھی ڪیماسیہ ڪ مہزنہ... بپ ۶۱".
 یان ژی ب شیوازی ٿہ گيڙائی ئیشارہ تی ددہتہ ھزرہ ڪا دی: "سہیدایی رابہر ھولدا
 بیڙیت ڪو ٺہرہ ٺہم پیروزی یا بابی ٻہرزہ بشڪینین و نہ ھیلین... بپ ۱۰۰".

ٺہؤ شیوازی پیشڪیشڪرنا ھزر و تیگہہان یان ب ڪیمی نازاندنا ھزر ڪرئی و
 گڙمانڪرئی دگہل شیوازی نوو یین سیمینار و دانوستاندنن ھزری دگرنجیت. ٺہؤ ژی
 وی نیشانی ددہت ڪو سہیدایی ٺہنور ژ میڙہ وەرہ دہست ژ ڪاری ماموستایی ٻہر دایہ
 یان ماموستایہ تی نہ ڪریہ... ھہلبہت ٺہؤ بابہ تی ماموستایی ڪو نفیسہر دناؤ دہقین
 ڇوہدا وہ ڪو ماموستایہ ڪی ٺامادہیی رھفتار بڪہت، د گہلہڪ ٻہرہ میڙ دہڙا مہدا
 ٻہرہ لافہ. ماموستا ب دوو شیوازان ھزرین ڇوہ یین نوو و رھوشہنبیری پیشڪیش
 دڪہن:

شیوازی ئیڪی وہ ڪو ئیمامی مزگہفتی د ناخفتیت و ھہمی خہلڪی دی گوہدار و
 وەرگرن، د ڦیرہدا مہرہم پیشڪیشڪرنا ھزریہ و مشہ جارن ژی ڇویا ڪرنا شیائین زمانی
 و بہلاغی و ھزری یین نفیسہری یان ناخفتنڪہریہ (ئیمامی). د ڦی شیوازیدا، نہ دوورہ
 گوہدار یان وەرگرن ددالغہ ڪیدا بیت و دگہل بابہ تی ھہمی نہ بیت و یی ٻہرہ ٺہ نینہ
 ھزری ژی تیدا بڪہت (ھہلبہت ٺہؤ بابہ تہ ریڙہی یی)، یان ژی ب ڪیمی وەرگرن بیڙیت
 ڪو ٺہؤ ھزری گۆتی جوانن و ھہڙینہ، لی ب ژيانا وی یا ڪہ سو ڪیڙہ نہ ھہقبہندن.

شیوازی دووی ژی وہ ڪو ماموستایی خواندنگہی دناخفتیت ڪو ھندڪ پیزانین
 دیار ڪری و جیگر دناؤ مہنہجی بابہ تیدا ھہیہ و ماموستا د چوارچوڦی مہنہجیدا
 پرسیاران دڪہت و ٺہرہ ھہمی ٻہر سف ل گورہی وی راستی بن ٺہوا ماموستا دزانیٹ.
 ٺہ گہر ٺہؤ شیوازه ژبو خواندہ ٿان و بابہ تین دہسنیشان ڪری یین زانستی رھوا و دروست
 بیت، بیگومانہ ڪو ژبو دہقین ٺہدہی نہ گہلہڪ ڪاریگہرہ. چونڪو مشہ جارن د
 مہنہجی خواندنیدا ھندڪ بابہت ھہنہ، قوتایی وەر دگریٹ و تی دگہیت ژی، لی چ

بهلكو دانوستاندنه كال سهر خوځيه كو وهرگر ب خوه ريكا خوه ببينيت و ناراسته يا سهمتا ريژگهها خوه ههلبژيريت.

نقيسهري رومانا "گهريان ل بابي بهرزه" ژى ب ريكا نازراندنا بهرهبهره يي يا بابەتان و دانوستاندين گومان ههلگر شيايه بهري وهرگري بدهته هزركرني و گوماني ديروك و تيگههين خوه يين ههبيدا. ههروهسا ههولدايه كو چ راستي يين رههاي نه كهته ددهستي خواندهفانيدا كو بيژيت ناها نه فهيه مهره ما سهره كي يا نقيسهري و خواندهفانان بكهته دوو جوين، هندهك دگهل بن و هندهك دژ بن. لي يي ههولدايي كو ههمي خواندهفان ل گوره ي سهبررين خوه يين رهوشه نبري و جفاكي سهره دهره يي دگهل بوهرين في روماني بكن. ل دهسيكي و ب شيويه كي بهرهبهره يي خواندهفان دگهل خوه برييه وي ناقاري نه گهرياني ل بابي بهرزه:

- سهيدا يي رابه ههولدا بيژيت كو فهره نم پيروزي يا بابي بهرزه بشكينين و نههيلين... بپ ۱۰۰.

- پشتي بي هيغي بووين كو گهريان ل بابي بهرزه كاره كي بي نهجم و !! ديتن و نه ديتنا وي چ ژ مهسلي ناگهوريت، بهروفازي پهيدا بونا وي دي هنده گيروگرفتا زيده كهت... بپ ۱۰۷.

ههلبهت نه ههلويسي راديكاليي نههيلانا ليگهرياني يان ب كيمي دهست بهردان ژ ليگهرياني هاندانه كه ژبو چيكرنا دهستلاهته كا دي و خره بوون ل دويف بابه كي دي. ژيان بهرده وامه و ههر كهسهك يان دهستلاهته كا نه مينيت، بيگومانه كو دهستلاهته كا دي دي جهي وي گريت. نه گهر مهره ما نقيسهري نههيلان و ليدانا دهستلاهتا بابي بيت كو دهستلاهته كا رقيشته كي بوري يان شوپياريز و نه گونجايي دگهل نه له ميبتين سهرده مي نهويه، فهره ب فان پهره گرافين وهرگرتي يين داويي رومان ژى ب داوي هاتبا. لي ل لا يي دي يي هاوكيشي نقيسهري باب وه كو هيغي و نوميدا چيكرنا خهونا وي يا زرگاري و دانانا دهستلاهته كا خوه سهرا ملله تي كورد دانا به. لهوا هيقيه كي ددهته خواندهفاني كو نهو بابي نم ههمي ل هيغي دي ههر هيته و خهونا مه دي ب جه هيته:

"هؤسا بهلاڤ بوو، كو بابي بهرزه يي پيدا بوي و گلهك دهنگ و باس في گوتني دنيا دكهن و دپيژن و هيه راسته... بپ ۱۰۷." د چيكرنا في هيقيدا ژي نفيسه و هرگري پشت راست ناكهت كو دهري هزرا خوه بگريت و بمينته ل هيڤيا بويهريڼ هاتي كول سهر سينيكه كا زيفين ژلايي بابي فه گهراييفه بو بهيڼه پيشكيش كرن" "وهك هاتييه گوتن كو يي هاتييه ديڼ... بپ ۱۰۸." لي ههردوم و ههمي ئيشاره تين جه فهنگي يين دناڤ ريژكاندا، داخوژنامه يين فه كرينه كو خوانده فان ژي پشكداريي د ريفه برون و ناراسته كرنا هزران و بويه راندا بكهت.

بهرگومان كرنا هاتن و نه هاتنا بابي بابه ته كه نفيسه ري نه قيت ره نيا خوه يا داويي ل سهر بدهت، في ته يي د هافينه ديار يگه ها و هرگراندا. چونكو په ياما وي د في ره وشيدا نازراندنه، نه شيره تكرون و ناراسته كرنه: "من يي ديي، به لي ههروك خهونه كي بوو، بو من داخفت و دگوت "بيژه هه ميا نه ز دي زڤرم". به لي ده مي نه ز ل سهر ملي خو زڤريم، لمن بهرزه بوو نزام كيڤه چوو، روژ هه لات، روژ ناڤا، هه چكو نه ز كورره بووم من نه ديت... بپ ۱۰۸."

ئيديو لوژي يا سياسي و شوږه شي د رومانيدا

ئيديو لوژيا.. د ساكارترين پيناسه يا خوه دا زانستي هزرانه، ئانكو كومه كا هزرانه كو ب ريكوپيكي هاتينه ريكنخستن. نهڤ تيرمه ل داوي يا سه دي هه ژدي بو جارا ئيكي ژ لايي كونت "ديستوت دي تريسې / ۱۷۵۵-۱۸۳۶" فه ژبو پيناسه كرنا زانستي هزران هاته بكار ئينان. لي دگهل بهر به لافيونا في تيرمي، ئيديو لوژيا ژ چوار چوڤي زانستي هزران فره هت ليهاهت كو سيسته مي هزري و دلينيي ب خوڤه دگريت و ل هه مبهري جيهاني و جفاكي و مروڤي ب گشتي، ده رپيني ژ هه لويستي كه سان دكهت. ويلارد مولينز و هسا دبينت كو ههر ئيديو لوژيه كا هه بيت ژ چوار نه له ميڼتين سهره كه پيك دهيت:

۱. فہرہ بکاریت ہزر و باوہری و بہایان دانیت و ناراستہی خہلکی بکہت کو دیٰ بنہ شہنگستیٰ بنگہین ژبو ئافاکرنا رہفتار و ہہلوہستان.

۲. فہرہ بکاریت رہفتار و ہہلوہستان ل گورہی بنہمایٰ ہزری ییٰ باوہریچگری دناؤ خہلکیداب نازینیت و بہر ب سہمتہکا دیار کریفہ ناراستہ بکہت.

۳. فہرہ باوہری ب ئیدیولوژییٰ ژ ناستیٰ زانین و تیگہہشتنا کہسیٰ باوہردار بہتر بیت، چونکو ہیزا ہہر ئیدیولوژییہکیٰ د باوہری و ئیمانیدایہ. نہ دوورہ ہندہک جارن ہزرین ئیدیولوژییٰ نہ تہفاؤ و کاملان بن، یان ژی شاش بن. لیٰ باوہری و بہرہفانی یا خہلکی پاراستنا دؤماندنا ویٰ دکہت و خہلک ژبہر ہیزا ئیمانیٰ کیماسییان نا بینیت.

۴. فہرہ ہزرین ہہر ئیدیولوژییہکیٰ تا راددہکیٰ زور لوژیکی و ئیکگری بن. ب فیٰ چہندیٰ ژی ئیدیولوژی ب کومہکا چہمک و تیگہہین مینا نابوری، فیٰر کردن و پەرورده، یاسا، ژینگہہ، نابین، نہتہوہ، مشہختیوون و پرسین لہشکہریفہ ہہفہندہ. تیگہہیٰ ئیدیولوژییٰ ل گورہی سیستہم و کلتوریٰ پاشخانیٰ جودایہ. تیگہہیٰ مارکس ژبو فیٰ تیرمی دہربرینیٰ ژ سرؤشت و شیوازیٰ وان ہزرین رہنگدانہفہیا بہرژوہندی یا تہخا دہستہلاتدار دکہت کو دگہل حہز و ہیقی و نارمانجین ہہفولاتی یین جفاکین سہرمایہدار ناگونجن. ہہروہسا پروفیسور کارل مانہایم ددہتہ خویا کرن کو ئیدیولوژییا، ئەو ہزرین موشوہوہین دہستہلاتینہ ژبو پاراستنا سیستہمیٰ جفاکییٰ ہہبی یان چووی، یان ژی دہربرینہکا ہزری یا گرؤپہکییہ ژ گرؤیان کو دیتہ پالدر و ہاریکار ژبو ب جہئینانا نارمانج و ہیقی یین خوہ. ہندہکین دی ہنہ دبیژن کو ئیدیولوژییا ئەفیونیٰ رەوشەنبرانہ، چونکو ریکخستوکہ کہ ژبو تیگہہشتن و شرؤفہ کرنا جہانا جفاکی و ل سہر شہنگستیٰ ہندہک بہا و تیگہہین قہبولگری د ہیتہ ئافاکرن کو ہہولددہت جفاکی ژ رەوشەکیٰ بہر ب رەوشەکا دی یا باشتر فہ بہت.

ل گورہی باوہری یا ہہر ئیدیولوژییہکیٰ، نارمانجا سہرہکہ بہرژوہندی یا گشتیہ و ب ئیدیولوژییا بہرہلاؤ د ہیتہ نیاسین. د ہہر ئیدیولوژییہکا بہرہلاؤدا سیٰ تہخین ہزران

دناڤدا د هیڼه بهرجهسته کرن“ تهخا ئیکې هزرین دهسته لاتدارن کو د بهرژه وهندا بلندا دهسته لاتیدانه و ب ریکا دهزگه هیڼ راگه هاندنا وهلاتی د هیڼه بهلاڅکرن، ههمی ریکین رهوا و نه رهوا ژبو پاراستنا فان هزران د هیڼه تهرخانکرن. تهخا دووی هزرین دهسته لاته کا بۆرینه کو ههرچهنده خودان و پاریزهرین فی تهخا هزران دناڤ دهسته لاتیدا نه ماینه، لی تاکام و بنه ما یین وی دناڤ خه لکیدا بهر بهلاڅن (چ ب نهینی بن یان ب شیوهیه کی نه راسته وخوی ئاشکرا بن). تهخا سی، تهخه کا نوو یا هزرین شوږه شقان و یاخیووی یه، ژبو رزگاری و نازادی ل دژی دهسته لاتی کار دکهن (۱).

ل گورهی فی پیناسه یا کورت، ئیدیولوزیا نفیسه ری د رومانیدا بهلی و ئاشکرایه. نهو ژی ئیدیولوزیا وهلاتپاریزی و ژییاتی یا ملله تینی یه ل دهف کاراکنه رین رومانی کو ههمی کوردن و د چوارچوڤی کلتور و جفاکی کوردیدا د ژین. ل دهسیکی ئیشاره ته کا بله ز دده ته هه بونا دیرۆکه کی کو بهرهمی هزر و که دا باب و بابکالکین فی وهلاتیه. دهمی کورین باب بهرزه بووی په نایی دهنه جهم هوستا حوسینی، خویا دبیت کو "پرچ و بری و ریه و سمیل بیت بووینه ئیک وهک کهشکی سپی لسهر میزه را کا پاڅ روینشبوو کتیبه کا زهر ددهستی دا بوو... پ ۱۰". نهڤ وهسفا هوستا حوسینی ب کاله پیری و هه بونا کتیبه کا زهر (پهر کهفن) ددهستاندا ئیشاره ته که ژبو هه بونا دیرۆکه کا دیرینا تاییهت ب ملله تی کورده. دیرۆک د کۆکا خوه دا ژیده ره کی گرنکه ژبو مفا وه رگرتن ژ سهر بۆران و هانده ره که ژبو ههستکرن و زانینا تاییهتمه ندی. نهڤ ئیشاره تا بله ز و بیئاگه دبیته بنه مایی سهره که یی دانانا یان په ژراندنا ئیدیولوزیا شوږه شگی. ههلبهت چ وهرگر نه کارن هه بونا دیرۆک و تاییهتمه ندی ماندا بکن. نوو ژبیر نه کریهه کو نوبالا بهرزه بوون و نه دهوله مهندی یا دیرۆکا کوردی بیخته د ستووی داگیر کهراندنا. نهڤه ژی پالدانه که کو نه گهر ئه م خوه ب فی بنه مایی گرنگه گری نه دهین و باوهری ب تاییهتمه ندی یا ملله تی خوه نه نین، نه دووره کاره سات دووباره بن و ههردهم بهردهوام بن: "ژ وی روژی من زانی کو میژوو ئه گوهاستنا هنده سهره تاییه ل دویف میزاج و کهیفا سولتانی وی دهمی... بهلی ژبه ره مه چ سولتان نه بوون، میژوویا مه ژی بو مهیدانا

زۆرانبايى كور پرانيا وان دوژمن بوون، ئەفجا وەك وان دڤيا بڤو نفيسى و بو مه وڤنەيهك رهش و كرپت دروست كر... بپ ۱۹. "پشتى فى نيشارەتا بلەز ئىكسەر خوه داھىلايه دناڤ باهەتى ئايىنى و باهەتى ژ ھەڤجوداھى يا ئايىنىدا، كو وەكو پرسەكا گيانى و وەلاتىبونى يان ژى وەكو پرسەكا سياسى و ئابورى و جفاكى د ھىتە ئازارندن. ئەڤە ژى ب رىكا ڤەگىرانا سەرھاتى يىن پرۆسەيا سەڤرەبەللەكى ھاتىيە خويا كرن:

- لى ئەگەر ئىكى خوه نەرازى كرىبا دا بىژن كو كافره و ژ ئۆلى خودى و پىتەمبەرا يى دەرکەتى... بپ ۱۶.

- ل فى شەرى يى سستى بکەت يان خو ڤەدزىت ئەو يى ژ رىيا خونكارى دىنى ئىسلامى يى دەرکەتى و خوينا وى ھەلالە بىتە رژن... بپ ۱۶.

- وان پرۆپاگەندە كرن كو ئەڤە شەرى ئىسلامى دگەل كوڤرپە... بپ ۳۷.

بنەمايى ھزرا دەسپىشخەر ژبو پىنگىرى و پابەندبوونا ب ئىدىولوژيا مللەتينيى كو دىرۆك و زمان و سەربۆرپىن كارەساتاوى يىن ژيانا خەلكينە. رەواتى يا فى بنەمايى ژى ب رەوشەنبىر كرن و ھىشاركرنى د ھىتە ئەنجامدان. لى ھەر وەك مە گۆتى كو ڤەرە ب رىكا ھورەبايى مەژى (عاصفە الدماغ) بيت كو ھەمى گوھدار پشكدارى د دانوستاندى و پىشكىش كرن ھزراندا بکەن كول داويى ببنە ھزر و دەسپىشخەرى يىن وان ب خوه. ئەگەر نە، باوەر كرن كارەكى نە ھىسانە. ھەردەم ئافاكرنى رەنج و خەباتەكا مەزن بى دڤىت، لى وىرانكرن و دەست ژى بەردانى ژ بىرپارەكا سەرىپى تى ناپەرىت. كاردانەو و ھەلوپستىن بەركار بو فى ھەولدا سەرکەفتى دژاتىكرنا سەڤرەبەللەكى و نە پشكدارى كرنە د لەشكەرى خونكارى ئىسلامىدا. ژ لايەكى دىڤە ژى ژىياتى يا مروڤى ژبو ئاخ و وەلاتى تەرازوويا دىن و دۆزا وەلاتىنى ئالىسەنگ دكەت. ئەم كوردىن بەرى ئەم ئۆلدار و دىندار بىن. ئوو چ جار ان سەرا دىندارىى مللەتى مە نە ھاتىيە تەپەسەر كرن و سىرگونكرن، لى ھەردەم سەرا وەلاتىنى و مللەتينيى يە ب دەستىن ھەڤدینىن كوردان توشى دەرەسەرى و كارەساتىن مروڤچىكەر دىن. يا ژ فى خرابژ ژى. دوژمنىن كوردان ھەردەم كارتا دىنى ژبو دووبەرەكى و ھەڤركى يىن

دكەت. ئەفجا شۆرەشگىراتى ئاكامەكا دەروونى يا پۈزەتيف دكەتە سەر كەساتى يا مروۋى و ھەموو گرى و داكەفتىن مروۋى بى ھەفسەنگ و نورمال د بن. ب قى چەندى ژى دۆزا كەسۆكى يا مروۋى ب دۆزا كۆما مللەتقە د ھىتە گرىدان و دىتە ئىك دۆز. ئەو كەسى زولم و ستەم لى د ھىتە كرن و د رەوشەكا نالەبارا ژيانىدا دژىت, ژبو باشلىكرنا رەوشا خوە شورەشى دكەت, يان ژى ب كىمى ژبو ھەفسەنگكرنا وى ھەستا ستەمدىتى و لاواز ل ھەمبەرى ھىزەكا مەزن شورەشى دكەت. ئەفجا د كەفتە دناۋ كۆما كەسىن ھەفدەرد و ھەفريازدا, دۆزەكا مەزنىر و گشتىتر و بلندتر ژ كۆما دۆزىن بچووك پىك د ھىت و ئىدىولوژىيەك پەيدا دىت كو دىپىزنى ئىدىولوژىيا شورەشى. ل قىرە ژى ئەم دى كەھىنە بنەمايى سىي بى ئىدىولوژىيە كو ھەبوونا باوھرىيەكا موكمە. ب ھزرا من باوھرى و رەواتى يا دۆزى ھاو كىشەيەكا ھەردوو لا ھەفسەنگە“ چەند دۆزا مروۋى رەواتر و ھەژىتر بىت, باوھرى يا مروۋى ب دۆماندى دى ب ھىتر بىت, ھەروەسا ژى رەواتى يا دۆزى باوھرىيەكا موكم و ب ھىز پەيدا دكەت. ئانكو ب كورتى ئەم د كارىن بىپىن كو ھەردوو بەرژەوھندى يىن كەسۆكى و گەلىرى د خالا باوھرى پىكرنىدا ھەۋ دگرن و خوەيى ئىدىولوژىيە بى ئاۋا دىت: “ھۆستا حوسىپى فەدگىرا كو چ كوردى ژ ەسكەرى ئوسمانيا فەقەتباي ل وپرى بوو.... بپ ۵۲”

بنەمايى داويى ژى كو ئىكگرتن و لۇژىكى يا شىوازي دەربراندىيە, ژ رىكويىكى يا ھەرسى بنەما يىن ژىگوتى پەيدا دىت, لى فەرە كەسانىن رەوشەنپىر و شارەزا كو خوەدى سەربۆرەكا جفاكى بن كو سەركىشى يا ب رىقەبرن و رىيشاندرى بكن. ئو ئەفەيە دىتە ئەگەرى پەيدا بوونا رىكخستن و رىكخراوين ئىكگرتى. ھەر رىكخستنەكى ژى پىدقى ب جەفەنگەكى پىرۆز و باوھرىيەكى ھەيە و سەركىشەك يان كۆمەكا لىدەران نوونەراتى يا قى جەفەنگى پىرۆز دكەن“ دقيا باوھرىيەكا موكم ھەبىت كو پاشايى كوردا كەسەك دسەر وىدا نىنە, ئەو ژى بى دخەبىت بو دىن و دونايى... بپ ۴۹”

ئوول گورەى تەخىن ھزرى يىن د چوارچۆقى قى ئىدىولوژىيا نقىسەرى كرىيە ھىقتىي بۆيەر و فەگىرانىن رۆمانا خوە, ھەرسى تەخىن ھزرى يىن سەرەكى ديار و ئاشكرانە.

تهخا ئيكي يا هزرى كو ب هزر و ئيدىلوژيا دهسته لاتيغه ههقهبنده. ب دريژاهى يا ههمى بويه رين روماني، نهو دهسته لاتا شوهرش ل سهر د هيته كرن، ههر دوو دهسته لاتي توركى و عبراقينه" "ئاخافتن و گوژن دگهل ههوه حهرامه، وهل بن ههمى نقشى ئه تاتورك و عهفلهقا.... بپ ۵۸". نهؤ ئيشاره تا كورتا ب فان ههر دوو ناقين نه كورد" كه مال ئه تاتورك كو دامه زرينه رى دهوله تا نوو يا توركييه و ميشيل عهفلهقى دامه زرينه رى حزبا به عس كو حزبا دهسته لاتدار بوو ل عبراقى. ههر ئيك ژ فان ههر دوو سهر كرده بين دژى كوردان ب ريكا رژيمين خوه كومه كا درده سهرى و كاره ساتان ئينايه سهرى ملله تى كورد.

ههروه كو مه گوتى رومان ل سهر دههمى كوچا مليونى يا ملله تى كورد ل كوردستانا عبراقى دهست بى دكهت و ب ريكا هندهك ته كنيكين هونه رى بين فه گيراني و فلاشباكين ديروكى به رى خوانده فاني ددهته رهوشا كوردان ل بن دهسته لاتا ئوسمانلييان كو ب ئينانا نافي ئه تاتوركى ده برينى ژ تهخا هزرى يا دهسته لاتدار ل توركى دكهت. نوو تهخا دووى يا هزرى د دانوستاندين به رده و امين دناقه را ههر دوو رفيشتين كهفن و نوو دا خويا دكهت. رفيشتا كهفن كول بن ئاكاما چيروك و سهر بورين هوستا حوسيتى و عهزى مالا عهلى ب رابردوويه كى نه گه هشتيه چ ئه نجامان دژين و شه هنازى بى دكهن. ههر چه نده نهو دهسته لات و جفاكى نهو شه هنازى بى دكهن نه مايه و چ ئاكامين به رههست ژى نه مايه، لى ههر پتقه گر دايه و بى دژين. ژ لايه كى ديقه رفيشتى نوو ب چافه كى گو مانكى و مشت پرسيار سهح دكهته وى رابردووى و پلانين ژبو داريشتنا ئيدىلوژيه كا نوو دادن. نهؤ هه فركى يا دناقه را كه فنانى و نوو ياتييدا، شوپياريزى و نوو خوازييدا، بياقه كى مهن ژ روماني فه گرتيه (د پهره گرافه كا ديدا دى پتر ل سهر راوهستين).

تهخا سى ژى هزرين ياخى و نوو خوازين رفيشتى نه فرويه كو ب چافه كى ره خه بى و ههله سگاندنه بى له ههمى رابردووى ملله تى دنيرن و ههولددهن كو ژيانه كا نوو يا دگهل پيشكهفتنا سهردهمى ژبو جفاك و وهلاتى داينكهن و بره خسين. ب فى چه ندى

ژی بو مه خویا دبیت کو نفیسه ب ئیدیولۆژییه کا بهربه لافا شوره شگیرانه سه ره ده ری ڤ
 دگهل بۆیه ریڤن رۆمانا خوه دکهت و مه ره ما وی ئه وه کو په یامه کا ئیدیولۆژی بگه هینته
 خوانده فانی. لی ئه ڤ په یامه ب شیویه کی ڤ هونه ری ڤ جوان پیشکیش کرییه کو وه رگر ژی
 دگهل نفیسه ری هزرا خوه د بۆیه راندا بکهت و بیته پشکاره کی ڤ ئه کتیف د پرۆسه یا
 داهینایندا.

پرۆژه یی ڤ دانانا خه ونه کی ڤ

خه ون وه کو پرۆسه یه کا نه ناشکرا بووی یا مه ژیی ڤ مروڤی، ده رب ریڤنی ڤ سه ربو ریڤن
 بو ری و حه ز و هیڤی یین ڤه شار تی و ب جه نه هاتی دکهت. زانا یین فسیولۆژی و
 ده روونی ڤ لایه کیڤه، ئۆلدار و شوڤه کار یین میتافیزیکی و گیانی یین غه بیی ڤ لایه کی ڤ
 دیڤه، هه رده م د هه ولدانیڤن به رده و امدا نه ژبو شوڤه کون و ناشکرا کرنا نه یینی یین
 خه ونان. هه رچه وا بیته، خه ون کریاره کا به رده و امه و هه می مروڤ د کارن خه ونان بیین
 و ل گوره ی ره وش و سه ربو ر و حه ز و هیڤی و تیگه هشتن و ته مه نی ڤ هه ر که سه کی بۆیه ر
 و نافه رۆکا خه ونان ژی د هیته گوهورین. د ویژه بیدا، خه ون وه کو جه ڤه نگی ڤ هیڤی یین
 هه لاویستی و ئارمانجین پاشئیی خستی د هیته بکار ئینان. دکه تواریدا ژی ژبو حه ز یین ب
 جه نه هیڤن یان خو شی یین به رو هخت و بو ری یین نه هیته ڤه د هیته بکار ئینان.

هه ر که سه کی خه ون یین خوه یین تاییهت هه نه کو ده رب ریڤنی ڤ ره وش و حه ز و هیڤی
 یین چاڤه ریگری یین خوه یی ڤ که سی د که ن. لی جارنا هه یه کو جفا که کی یان ملله ته کی
 خه ونه کا خوه یا تاییهت هه بیته، د پرا نیا جاراندا ژی ئه ڤ خه ون گه له نه ری ب حه زا
 هز کرنا کۆمیڤه هه ڤبه نده، مینا خه ون ده وله تبوونا گه ل یین بنده ست یان خه ون
 رزگار بوونی ڤ یان گوهورینا ره وشه کا هه یی به ر ب ره وشه کا دی یا پیشکه فیتزه... هتد.
 ل گوره ی بیر دۆز یین شوره شگیری و سه ربو ریڤن وه لاتان نافی ڤ ئومیدی ڤ داننه سه ر فان
 جو ره حه زان، چونکو ل وی باوه ریته کو هه رده م ریژگه ها بزافا ملله تان سه رکه فتن و

گه‌هشتنا ئۆمید و حەزین خوە یین ره‌وانه. لی خەون هەلوسه و وه‌همین هەزینە مرۆفە
 خۆشی و هەفسەنگی یا خوە پی دپاریت. د ویژەیدا خەونی رمانه‌کا مەزنتەر ژ قالسی
 خوە پی فەرهنگی هەیه و جهی ئۆمید و هیقی یین ره‌وا دگرت. د هەمی سەرده‌م و
 جهاندا خەونین نفیسه‌ران پرۆزه یین نازراندن و هاندانا خەلکینه ژبو خەبات و
 خوراگریه‌کا دیارکری ل گورە له‌حزه یا دیروکی یا جه و سەرده‌می. نفیسه‌ر ب
 ئاشکرای ئیشارەتی دده‌ته فی خەونا هەیی و دبیریت: "مه‌ خەونیت خوش و مەزن و
 به‌ره‌لاف هەبوون، ئەم ل ژفان بووین جارەکی ئەو خەون دی بته‌تشتەکی بەرچا‌ف و تیدا
 بژین... بپ ۴۳".

د درێژاهی یا دیروکی‌دا خەونا مللەتی کورد ئەو بوویه کو خوەدی هیز و
 دەستەلاته‌کا خوەسه‌ر و نازاد بیت. ژبو ب جه ئینانا فی خەونی ژ سەسله‌کا درێژ ژ
 شۆره‌ش و سەرهلدانین گەلیری کرینه کو ب هزاره‌ها گیانین خورت و خوینگەر
 بووینه قۆربان. ئەه‌ج‌با به‌ته‌تی ده‌وله‌تا کوردستانی و خوەسه‌ری یا کوردان دنا‌ف هەمی
 ژانرین ویژەیدا و ب شیوازین هەمه‌جۆر ده‌ینه‌ دیتن. نفیسه‌ری رۆمانا گەریان ل بابی
 به‌رزه قوناغ ب قوناغ و بۆیه‌ر ب بۆیه‌ر دگەل فی خەونا دیرین ژیا‌یه و ب ئاوا‌یه‌کی
 ئاگەهدار یان ب بیئاگەهی ئەف‌با به‌ته‌ خوە ده‌افیتە دنا‌ف به‌ره‌می وی یی نفیسیدا.

د فی رۆمانیدا هەمی فلاشباک و سەر‌بۆرین ره‌وشه‌نبری یین نفیسه‌ری ژبو دیتنا
 دەستەلاته‌کا به‌رزه‌بووی یان به‌رزه‌کری ب ریکا لیگەریان ل بابەکی به‌رزه دکه‌فنه
 کاری. خۆشی یا بله‌ز و دۆم کورتا سەرهلدانا بو‌ه‌ارا ۱۹۹۱ی و کۆچا ملیونی یا
 مللەتی کورد د که‌ته‌ کلیلا فه‌کرنا ده‌رگه‌ی چوونا دنا‌ف بابەتیدا. ل ده‌سپیک‌تی ت‌بلا خوە
 دادنیتە سەر برینه‌کا کوور و هەودایی کو مللەتی کورد دنا‌ف سیسته‌می دوو جه‌مه‌سه‌ری
 دونه‌یا‌یدا هەرده‌م ل بن گه‌فا گورگان و تاریستانیدا‌یه. به‌ری به‌رزه‌بوونی باب خەونه‌کی
 دبینیت: "من ددیت هەیف یا ژ ئاسمانی بار دکەت و به‌ره‌ف رۆژنای دچیت.....
 گازی هەیفی دکەین کو نه‌چیت و دونه‌یای ل مه‌ تازی نه‌کەت... پاشی هەیف بو دوو
 کەر و که‌ته‌ خاری، دونه‌یا تاریستان بوو، ده‌می ئەم ب گری و خەم ژفرینه گوندی دبینین

رهفده کا گورگا هیرشا دهینه سهر گوندی و ئەم هەمی بی دەستەلات کەوێرکانی دکهفته مه و ئەم درهفین... بپ ۱۲.

ئەفە خەونە رهوشا سهره کی یا هه نوکەبی و دیرۆکی و پاشەرۆژی ژى خویا دکەت کو ملله تی کورد ژیکهفه قه تیایی و پەرت و به لاؤ و بی دەستەلاته. د فئى فه گیرانیدا به حسی پرانیا سهره لدان و شورەشین کوردی دکەت (یان ب کیمی ئەم وهسا تی دگههین). جارنا به حسی گوندی و سهرهاتی بین هۆستا حوسین و عهزیزى مه لا عهلی دکەت، کو به حسی کلتور و ئاکاما داگیر کهران ل سهر چه مکی تیهرینا گوندیان خویا دکر. جار به حسی باژیری و رهفی و ره فیقین رژیما به عسییان دکەت کو نیشاره ته که ژبو سهر بۆرین ته علین به ردهوام ژ لایى سیاسی و دهروونیه. جار ژى ب ریکا هورهبایی مهژی پشکداری یا په هله واین رۆمانی دکەت کو هزرکرنه کا ره خنه بی و ههلسه نگانده بی ژبو ئەوا بووی و ئەوا هه بی و ئەوا فه ره بهیت پیشکیش دکەن، کو ئەفه ژى د کهفته د خانا ئیدیلوژی یا سیاسی یا نفیسه ریدا ژبو ئافا کرنا دهقی خوهی هونەری. ئەفە تیکره سی یا نفیسه ری د بویه راندا چیکری، سهره رای خو شی یا وی یا هونەری، هه ره و سا نازراندنه کا هزریه ژى کو بهر ب پرۆژه یی دانانا خه ونه کیه به جیت:

- دەم ئیقاره و باژیر ب هیمنی و ترس ل ژیر سیهرا چاقدیریا سانسور و دو یقه لانک و تو یله کیت رژیمی... به لی بقی تهرز و دهست و داری ب هیمنی ب ریه دچوو ده ولت سهری قامچی و زیندان و عهریف خه لیل و ره فیقیت ژ تولکی مشه تر... بپ ۲۰.

- به لی وی ئیقارای گوتگوتکه که به لاؤ بوو.. ئەو ژى گوتن که رته کی ئەله هیش ئەله سه عی د فیت بو خاری... بپ ۲۰.

- هنده کا ب تیله فونا زانی و هنده کا دگوهی ئیک و دوو دا دگوت... هه ر ئیکی ب ره نکه کی کارى خو دکر کا دی سوبه هی چ کهت... هه له ی بابی وی خو ل کونجه کی فه شیریت... بپ ۲۱.

- سولتانی خهوی وئی شهفی ژ باژیری بارکر... ئەفین ب باوەر نه دڤیا چ جا
تفنگا داگیر کەرا هەلگرن بو وان باری سەر باری بوو... بپ ۲۲.

مه ناڤی فی تابیلی کره پرۆزه بی دانانا خهونه کی، چونکو ب شیوازی پرۆزه ی بویهر
داینه بهر ئیک و دانانا خهونی ژ ی ژبه ر هندییه کو خهونهک بیت ل دویف ئیدیولۆزی یا
نقیسهری ژناڤ خه لکی ههچکوهه بی خواستی، نه ل دویف وان خهونین ب جه نههاتی
بن. ژبو دانانا هەر پرۆزهیه کی فهره ل دهسیکی ئیشارهت ب پاشخانا هزری و ئابۆری
و جفاکی بهیته دان و پاشی ب ریکا ههلسهنگاندنا پاشخانا هه بی و پرکنا کهلیین
ریگر و فاللا پرۆزه د هیته فهرزکرن. نقیسهری ب هه می شیان و سه ربۆرا خوه یا
ئه پستمی هه ولدایه کو تیرۆزکین رۆناهی بهرده ته سه ر ئیدیولۆزی یا هزری و دۆزا رها
یا ملله تی کورد و خالی ناستهنگ و دا کهفتنی شوڤه کهت. ئەو بابەتین نقیسهری ژبو
دانانا فی پرۆزه ی کرینه کهرسته بین خام و فه گیرانا بویهرین چیرۆکی پی دۆماندین، ب
شیوهیه کی راسته وخۆ یان نه راسته وخۆ د باز نه بی فان بیافاندا دزڤرن:

أ. ههڤرکی یا ل سه ر دهسته لاتی

ب درێژاهی یا دیروکی و ل هه می جه و سه رده مان، سحرا دهسته لاتی و مولکداری
هه رده م سه ده می سه ره کی ههڤرکی و جهنگ و شه رین دۆمدریژ و ویرانه ر بوویه. ئەڤ
ههڤرکییه د هه می جفاکاندا هه نه (چ دیموکراسی بن، عه سه کرتاری یان ئوتوکراتی یان
ژی دکتاتۆری بن). د هه می سیسته ماندا ههڤرکی و کپی رکی یا ل سه ر ب دهسته ئینانا
دهسته لاتی هه به و بهرده وامه. مشه جارن د فی کپی رکی یا ل سه ر دهسته لاتی (نه مازه د
وه لاتین بنده ست یان نه دیموکراتی کدا)، دۆزا سه ره کی و ئارمانجا وه رگرتنا دهسته لاتی د
هیته پشتگوه هافیتن و تنی خوهی دهسته لاتی دبیته دۆز و ئارمانج. ئەم به حسی وه لاتین
خوه سه رین نه دیموکراتی ک ناکهین، لی ئەم دی به حسی کوردستانا هه ژار و بنده ست
کهین کو ب درێژاهی یا دیروکی و ل بن ناڤ و مه رامین جودا جودا ئەڤ ههڤرکییه دبیتیه و
گه له ک جارن ژی شه رین کوشنده بین برا کوژی ژی په یدا بوینه، ئەڤجا چ بو وه رگرتنا
دهسته لاتی بیت یان ژی ژبو رازیکرنا دهسته لاته کا زال بیت. فی چه ندی ژی

ساخله ته کی یاخیووی و ههستکرنه کا ب نه ئارامی و خوه کیمدینتی دناؤ جفاکی کوردستانیدا به لاؤ کرییه.

نقیسه ری رۆمانا گهریان ل بابی بهرزه کورده کی کوردستانی و پشکداره کی نه کتشف د دیروک و دۆز و ههقه ندی یین بهرهمهیتان و جفاکی یین خه لکی کوردستانی ب ئاشکرای نیشاره تی دده ته فان ههفرکی یین د جهسته یی جفاکیدا ههیی و د که ته هیقینی شروقه کرن و ههلسه نگاندا باکگراوندی بابه تی وی خه ونا وی دقیت وهرگران ژی تیدا پشکداره کت. هه ر ل ده سپیک نامازه یه کا نخافتی دده ته رهوشا پشتی بهرزه بوونا بابی (دهسته لاتتی): "ژ پینگا ئیکی ب رپیفانا مه لیونی ئاریش و ئیکگرتنا مه یا سست هژییا و خو پهرستی و بهرزه وه ندییت که سی تال ده ست پیکر و توفی دوبه ره کی که ت و شین بوو، هه ر ئیکی دفییا جهی وی لب ن چادری بیت ... بپ ۷".

ئه گه ره نجا که سی تاک و ته قه و قعا د ده می کاره ساتاندا ره فته ره کا سرۆشتی یا که سی تاک بیت، هه بوونا چادری و ده سه کفتا روونشتنا ل بن چادری نیشاره ته که ژبو ده سه لاته کا هه بی یان ژنوو چییووی. ههروه سا ب هه مان شیوازی نخافتی ههفرکی یا ته خاتیی ددۆمینیت و دده ته خو یا کرن کو هنده ک ژبو ب ده سه قه ئینانا چادری (وه کو نیشانا ده سه لاتتی) کار دکهن و هنده کین دی مفای ژی دینن: "ئه ز سپیدی هه تا ئیهار ی لغان چول و به یارا دارا کوم دکهم و پشتیا هلدگرم، به لی زارۆییت من بن ساهی و ستیرا، ییت هه وه لب ن چادر و دۆرانیت کوچکی ئاگری ... بپ ۷". ئه ه ههفرکی یا دناقه را خه لکی ب خوه دا ژبو ب ده سه قه ئینانا روونشتنا ل بهر کوچکی ئاگری (وه کو خو شی و ته ناهی یا ژیری)، یان ژیان ل بن چادری (وه کو نیشانا ده سه لات و ب ریقه برنا ژ جهه کی بلندتر)، دبیته ئه گه ری په یدا بوونا دووبه ره کی و ههفرکیی دناقه را که سین هه فده رد و ههفریاز و هه هه چاره نفیسا. د شروقه کرن و نیشاره تدا نا خه ونا گه لیوی یا ملله تی کورد، نقیسه ر نامازه یی ب دوو شکه ستین مه زن دده ت کو ب هه رازا من شکه ستنا ئیکی به حسی نسکویا شو ره شا ئیلونا مه زنه ل سالا ۱۹۷۵ ع. ئوو شکه ستنا دووی ژی ئه هه کو چا ملیونی یا بوویه سه ده می نفیسینا فی رۆمانی و هه رکر ن د

چيڪرنا خهونه کا ديدا. ل شڪه ستنائڪا وهسا پيشبين بو هاتهه کرن کو دی بيهه سه ربور و مروڙه دی موخل و بيژينک بن. نهغه ژي ل گورهی زانستی دهورونی کرياره کا ساخلمه و سرؤشتيهه کو هدر سه تمينه کا ب كهفته د ريكا مروڙه ديدا، دی بيهه سه ربور و شاره زايی ژبو ههغه سنگ کرن و خواهه پاراستی ژ سه تمين ددويڙه ديدا. لي نفيسه رب ره شيبينهه کا دلسؤڙهه خويا دکهت کو وهسا دهر نه كهفت و متاي خه لکی ژ سه تمينا ئيکی وهر گرتی: بهرزه بوونا بابی و ژده ستنانائڪگرتنا ههیی بوول سهردهمی شوره شا ئيلونا مهزن: "بهلي دهمی بهنجا سه تميني هم بهردين، مه زانی هم كه تينه بني بیره کی، مهز نرين و گرن گزين تشتی مه ژ ده ستنای نهو ژي ئيکبوونی خاترا خو ژ مه خواست... بپ ۴۳".

نهغه ژي كهغه ههتيان و پهرت و به لاقبوونا شيانين ههیی بين دومانانا خه باتی ژبو چيڪرنا خهونا چاهه ريکری، بهری نفيسه ری و وهرگری پيکهغه ددهته فهراتی يا هه بوونا دهسته لاته کا ئيکگرتی و ب هيز و پيروژ. چونکو ل گورهی هزرين پيشکيشکری "ههڙکی و دووبه ره کی ب نه بوونا دهسته لاته کا هيزدارفه ههغه بندن، نهغه جا ژبو فه گهراندنا ئيکگرتنا ملله تی، فه ره دهسته لات (باب) ژي فه گهریت. هه ره چنده نفيسه رب ديزی و تيروهه سه لی به حسی ههڙکی يا دنافهه را كهفن و نووياتييدا دکهت. لي د نه هوشي يا خواهه هه ره حهيران و تامه زرووی بابی بهرزه يه. ب هزرا من هه می ئيشاره تين بابی بهرزه و نهو دهسته لاتا ب کوڙان و حه سره تغه هاتييه ژ ده ستنان، نامازيه بو شوره شا ئيلونا مهزن و موسته فا بارزانی کو نفيسه رب خواهه ژي ئيک بوويه ژ پيشمه رگه و هانده رين گهر مکرنا روا شوره شی. نهغه ئيشارهت و هه پاره بين نه هوشي يا نفيسه ری ددهمی سه تمينه کيدا د كهغه دنا هوشيدا و نفيسه رب نه کارت ب چه مگ و نه له ميتينين كه تواری بين بهر جهه سه هی سه ره ده ری دگهل بکهت، ديسا بهری وی ددهته خهونی و ب ريکا خهونه کی کو دگهل بابی بهرزه يا ديتی، نه هوشي يا خواهه فالادکته: "نهچه جارهك دن مه نه هيله فی ری و ريارا تارستانا هم لي دچين، نه وژدانه مه بهيلي، من دقيا رابهغه و ری لي بگرم، بهلي نه شيام راجم پيت من نه هاننه بهر من... بپ ۶۳".

ئەڤ پېئە گریډانا ب ھەبوونا بابی بەرزەڤە، ئالافەکی دەروونی خوە ئارامکرنییە، یان ترسەکه ژ نەدیاری، یان ژی پېئینی یا ھەولەکا پېئەختا خوە دوورکرنییە ژ سەرگەردانی و بی سەری کو ھەمی کەس دەمی نەمانا سەری سەمیاندا دی نە سەر. ئوو چونکو ھەر بزافەکا نەتەوہی یان جفاکی پیدتی ب ئیدیولوزییەکا سیاسی یا ئاشکرا و جەڤەنگەکی سەرکردە ھەیە کو خەوئین رەوا یین خەلکی بو و پی ب جە بین. ئوو نقیسەری ژی خەونەکا مەزن ھەیە و ل ھېئییە کو ب جە بھیت، ئەڤجا ب شیوہەکی نەھۆشی بەر ب شۆرەشا ئیلونا مەزن و سالانین مللەت ل چاڤەرییە ھەلگەرسانا شۆرەشەکا دیڤە دەت. ژلایەکی دیڤە ژی ئەگەر ئەم قی رۆمانی وەکو دەڤەکی ئیکگرتی گەھاندنا پەمامەکا و ئۆزەیی و ئیدیولۆژی یا سیاسی وەرگرن. دی بینین کو نقیسەر پستی وی ھەمی لیگەریانا بھۆدە یا ل بابی بەرزە، سەری وەریسی ئۆمیدەکی د گریت و د کەتە دەستی خواندەڤانیدا کو ب ھەڤرا خەونا ب جە نەھاتی بیخەنە بەر بەحس و خەبەران:

- من بی دیتی بەلی ھەر وەك خەونەکی بوو، بو من دناخفت و دگۆت "بێژە ھەمیا ئەز دی ژڤرم". بەلی دەمی ل سەر ملی خو ژڤریم، لئ بەرزە بوو نزانم کیڤە چوو، رۆژەلات، رۆژئاڤا، ھەچکو ئەز کوورە بۆم من نەدیت... بپ ۱۰۸.

- رۆژەکی ئۆچەیکەکی نوی پەیدا بوو، ئەو ژی کاغەزەکا دەست خەتی وی یا ھاتی، ئەڤ کاغەزە ھاتە وێنە کرن و دەست خەتکرن و دەست بو پی دی دھاتە ڤە گۆھاستن... بپ ۱۰۹.

ھەلبەت ئەڤ پېئینی یین گەشبینانە ب ھاتنا بابی بەرزە، دەسپیکا پەیدا بوونا ریکخستین نھیتی یین پستی نسکوکا شۆرەشا کوردی بوون. ئەڤا قی چەندی ل بەر مە ئاشکرا دکەت، ئیشارەتا مەرەمدارا نقیسەرییە دەمی بەحسی دوو شکەستان دکەت و د شکەستنا ئیکیدا باب بەرزە دبیت و مللەت ئیکبوونا خوە ژ دەستدەت. ئەو ب خوە ژی ھەر وەسا روودایە" پستی شۆرەش شکەستی و دەستەلات دەربەدەر بووی و مللەت کەفتییە بن دەستی رژێما عیراقی و تەسلیمی چارەنقیسی خوە یی نە ب دل بووی.

کۆمه کا ریکخستن و ریکخراوین جوداجودا ژ لهشی وهستیایی شۆرهشی فهبوون و ههفرکی ل سهر دهسته لاتا بابی خیرانا شۆرهشی دکرن، مشه جار ان ژێ ئەههفرکییه ب شیوهیی ویرانکهری شهڕین براکوژیی دهاتنه دهبراندن. لی خهون مافهکی رهوایی ههر کهسهکییه و چ باج و خهراج ل سهر نین، نفیسه ژێ خهونان ب هاتنا بابی بهرزهفه دبیت کو دو ماهیهه کی بو ههفرکی یین بهردهوامین دبنه ناستهنگ د ریکا شۆرهشیدا دانیت: "بو تهترهه، بی ساخه و کاغزا وی یا هاتی، قهت چ هیز نهبوون بشین بهرامبهری فی لافاری هنده ب پیله راوهستن، ئەوه کهسی دی ژ وی زیدهتر نینه... پ ۱۰۹".

لی دهمی نفیسه ههست ب ههبوونا خوه یا بهرجهستهی دکهت و ب شیوهیهکی هوشدار دهیتنه دنافه کهتواریدا، فه دگهترهفه ههرا خوه یا رهخهیی و ههلسهنگاندنهی یا گۆماندار کو بابی بهرزه دی فه گهترهفه و ئیکگرتنا خیزانی ئافا کهتهفه. چونکو ئەو بابی نفیسه ژێ خه بهر ددهت (کو ب ههرا من مهلا مستهفایی بارزانییه)، بی مری و ل گۆرهی سیستهمی سروشتیی دونیایی نافه گهریت. لهوا ب شیوهیهکی گۆمانکیی ههزکرنی Wishful thinking پشینی یا بابهکی وه کو بابی د ههرا خوهدا دکهت: "دبیت بابی بهرزه بیت و فی گۆلا مهند راوهستای و بهن کهفری گرتی بشلقینیت و ههشتا بههاری بهسهدا بیت و رامالیت و مه ژ گێژهفانک و سی رییانا قورتال بکهت و بیخته ریا راست، یان تا رۆژا قیامهتی دی ههر کاری مه بته گهریان ل بابی بهرزه... پ ۱۰۹".

ب. ههفرکی یا کهفاتی و نوویاتی

دهمی جفاکین فی جیهانا پان و بهرین و بهرفره هدا، ئەهه شۆزای ههفرکی ههبوویه و ههیه و بیگۆمانه کو دی بهردهوام بیت ژێ. ژیان د گوهورینه کا بهردهوامدایه و ههر گوهورینه کا بهیته کرن، ب نوویاتیقه ههقهبنده. مرۆف د جفاکیدا دبیت و مهزن دبیت و دگهل بهها و عورف و تیگهه و سیستهمی ژیان رادهیت. ههر گوهورینه کا ل سهر فان تیگهه و عورفین ههیه بهیته کرن، دی ژیا نا وی یا تهنا و هیسان کهفته دبن مهترسی یا

نەدىيارىيدا. ئەڭ ھەقىقىي ياژ دىئەك نەگەھشتىنا شىۋاز و ستايلىن بەرىخودانا دوو بەرەبابان پەيدا دىت، شىۋازى ھەقىقىي بەر ب دوو چەپەرئانقە دىت. باب ۋەسا ھزر دكەن كور ل گورەى عورف و بەھا يىن نوو دى زارۇكىن وان ژ دەستى دەرکەش و بەر ب بەرزەبوونىقە چن. ھەرۋەسا رقىشتى نوو ژى ۋەسا ھزر دكەن كو ھەبوونا بابى ب بىروباوهرىن خوه يىن كەشئە و دى وان د خالە كا جىگر و مەند دا ھىلن. ھەمى ھەولدا نا بابى ئەو ھە كو زارۇكىن خوه ۋەكو خوه پەرۋەردە كەت و بىنە خودىكا جىئىلىنى يا وان، لى زارۇك ھەز دكەن بىنە كەساتى يىن خوهسەر و كورين سەرۋەمى خوه بن. ھەر گورەينە كا ھەبىت، باب يان باپىر ب داخبارىقە سەح دكەنە وى پەرۋەردە و رەنجا ب ئاقدى چووبى: "من دگوت دى كەمە غوونە بو خەلكى، بەلى كا چ لى ھاىتە گوارتن، ئەز يان ئەو يان زەمان و چەرخ و فەلەك... بپ ۸."

ھەمى گورەين ل سەر دوو ئاستان د ھىنە ئەنجامدان "ئاستى كەسى تاك كو ماكا گورەين و نوو كرىنە و ئاستى كۆما جفاكى كو جىبەجىكارين گورەين و نوو كرىنە. تاك كرىارين ياخى و نووخواز يان نووزەن دناۋ جفاكىدا ئەنجامدەن، لى كۆما كەھى يا خەلكى ب چالاكى و پوزەتىقى سەرۋەرى دگەل ناكەن، چونكو ھىشتا ب سەر ھەل نەبوونە و دگەل كەھى نەبوونە. ب قى چەندى ژى خەلكى جفاكى ل سەر دوو تەخان د ھىنە دابەشكرن" تەخا نووخواز و گورەينكار كو ب شىۋەيەكى ياخى و رەخنەبى و ھەلسەنگاندەبى يا گۆماندار سەرۋەرى دگەل ھەمى عورف و رابردووبى جفاكى دكەن. تەخا دووى ژى، تەخا شۇپپاريزين تىگەھ و عورفين ھەبى يە. ل بن بەھانە و تىگەھىن ھەمەجۆر بەرگرىي ژ تىشتى ھەبى دكەن و ل وى ھزرىنە كو نووياتى دى كىلتورى تىكەدەت و ژيانى ئىختە د مەترسىيدا.

نقىسەرى بىافەكى باش و بەرچاۋ دابە قى ھەقىقىي يا دناقبەرا دوو رقىشتىن بىكفەگرىدايدا، رقىشتى بىرەۋەرى يىن بابى و رقىشتى ياخى گۆماندار. نقىسەر ب شارەزايى قى ھەقىقىي ب پىرسىارە كا نازرىنەر دەست بى دكەت كا بۆچى باب و باپىرين وى پىشكدارى د سەفەر بەللىكىدا كر و چ دۆزەك ل گزىرتە يا كرىت ھەبوو كو گەنجىن

کوردان بهر ب گزیرته یا کریتفه بچن و پشکداریی د له شکهری خونکاری ئیسلامیدا بکن. ههلبهت رفیشتی نوو "ب پیفان و کیشان و نهفرۆ حوکمی ل سهر دوھی ددهن..بپ ۲۳". ب فی چهندی زی رفیشتی کهفن و شوپاریز گونههار دکهن. لی وه کو بهرهفانیکنه کا سرۆشتی، شوپاریز زی پرسیار دکهن کا بهدیلی ههرفتنا وان دی چ بیت و چ بهرنامهیه کی دروست ههیه کو شاشی یا وان بی راست بیتهفه. ب ناشکرای بهرسفا گونههار کرنین گهنجان ب فی شیوهی ساکار و بهرهۆز د هینه دان: "فی باشه هوین مه بهرهبابیت کهفن و دیروکا مه گونههار دکهن کو نهگهرا پاشکهفتن و بی دولتهی... چونکو باوهری یا مه ب وهک هوین دیژن ب ئۆلی پهستی میتافیزیکا نزانن، چ؟! ئی باشه ههوه چ کر نهفه نیفا چهرخي پێز هوین ل مهیدانی ئایدیولوژیهت و علمانیهت و نه دینی دفروشن، باشه ههوه چ بی کری، نهشههدویدلا ههوه حزب زیده کرن بهرهکته نهکهفتی ئینشاللا... بپ ۲۴".

ژ فی پههگرافی کۆمه کا بابته و بیافین جفاکی و سیاسی خویا دبن. نه تنی ههفرکی یا دناقهرا کهفتاتی و نوویاتییدا، لی ههفرکی یا دناقهرا ئۆلداری و نه ئۆلدارییدا، ههفرکی یا دناقهرا سهلهفییهت و عیلمانییدا، ههفرکی یا دناقهرا مهژی ههنۆکهیی و مهژی رابردوویدا د هینه دیتن. هههچهنده نهفه ههفرکی یین ژینگۆتی ژ لایهنی فهلسهفیقه دکهفنه د خانه یین جوداجودا دا، لی ههمی پیکفه گریدایینه و دهبرپینی ژ کیشه و ئاریشه یین ژایانا رۆژانه دکهن. لی ههر زوو نفیسهه ههمی چهکین بهرهفانیکنا شوپاریزان پشککیش دکته و چ تشتی دی دبهرچیلکا واندا ناهیلیت: "بهلی قهت نزانیه کو نهفیت ل دویفدا نه ههر چ زیده ناکهن بهلکو دی فهریژا قهلهمیت وان هنده ساله خهبات بو کری دی ل فی سندوقی هینه زیندان کرن... بپ ۳۰". ئوو نفیسهه ل سهر زاری پههلهوانی تی دگههیت کو بابتهی گوهورین و نووکرنی دی دههگهی ههفرکییه کا بهردهوام فهکته. نهفه ههفرکی یا کو نه دووره بگههته ناستی کوفرکرنی و یاریکنا ب دلینی و ههستین خهلکی ههچکوههیی: "نهز دیژم چونکه نهه

ملله ته کين ههمی تشتی بوری و کهفن دپه ریسن، هر بازدانهک بو نوبخوایی ب تشته کی کوفر دزاین، قهت ب چاهه کی ره خنی سهح ناکهینه ده می بوری... بپ ۸۴.

ب هزرا من نهف باهتتی نازراندی ژبو هندیه کو نفیسهر بهری خوانده فانی ب دهته بیقه گریدانا ره های یا ب دهستلاتا بایقه و هندهک تیروژکی گومان کرنی بهر دهته سهر و خواه ل پیروزی یا هه بونا دهستلاتا بابی بدهت. د پرایا جاراندنا ئاستهنگا ههره مهزن د ریکا نوخواز و هنرین رادیکالیدا پیروزینه. پیروزی دناف ناخی جفاکیدا هاتینه چاندن و بوینه پشکهک ژ کلتوری ههیی کههی دناف کوما خه لکیدا. لیدانا پیروزی کریاره کا نه هیسانه و نه دورره زی بیته سهده می ههفرکی یین دژوار و تونده وتر زی، چونکول گورهی هزرا شوپاریژان، پیروزی جهی سنجی که ساتی و ناسناما مروقی دگریت. ئوو هه لیدانه کا دژی سنجی و ناسنامی بیت، بیگومانه کو ب توندی دی هیته ره تکران. لی چ نووکران و گوهورین بی ههفرکی نا هیته دی: "کوشتنا بابی و شکاندنا پیروزی دفا پینگا ما بیت، دی هم شین خو ژ فی گریکا چه رخی بوری قورتالکهین و دی شین ناهیه کی نوی لسهر بناغه کی زانستی دانین... بپ ۳۱."

بیگومانه کو نهف بانگه وازی یا ره های یا شکاندنا پیروزی، دی بهری مروقی دهته وی هزری کو بیژیت ما نهف داکو کیکرنا توندا ل سهر شکاندنا پیروزی د خواهی خواهی دهته نه ناکرنا پیروزیه کا دییه؟! نه گهر پیروزیه کا دی بیت، ل گورهی ره های یا لیدانی فهره نهف پیروزی یا نوو یا هیتر گهشه نه کری زی بهیته لیدان. ئهو ب خواه پیروزی جهه کی گرنگ دناف ناخ و دهروونی ههمی خه لکیدا هه به و کومه کا گوتین مهزنان و فهریژین فولکلوری یین کلتوری داکو کی ل سهر پاراستنا پیروزیان دکهن. ب هزرا من، ههر هه ولدانه کا ژبو شکاندن و لیدانا پیروزی هه بیت، فهره نه ئاراسته کری بیت ژبو خواهی پیروزی ب خواه، لی باشتره سهردهری دگهل باهتتی پیروزی بهیته کرن. د شیاندایه باهتتی پیروزی ل گورهی جه و سهرده می بهیته گوهورین و خه لک دی شیت قه بولکهت. ههروه کو د. فادلی عه مهری د کتیا خواه یا ده باره ی گروپی نووکران ههروه ردا گوتی کو ههر گه هه کا دیروکی، پیروزی یین خواه یین تایهت هه نه. نه گهر د

گهه کا دیروکیدا پیروزیه که رهوا هه بیت، د گهه کا دی یا دیروکیدا دی پیروزیه کا دی جهی وی گریت، نوو فی پروسی ب جفاکی گیاندار ب ناؤ دکهت. لی د جفاکین مهند و پاشکه فتیدا هه مان پیروزی د هه می سه ردهم و بویهر و جهاندا ل کارن. نفیسه ری رومانا گه ریان ل بابی بهرزه ژی ناگه هداری فی بیروکه یا وه رارکی یا گیانداره، هه می هه ولا وی نه وه کو پیروزی ب مهژی رابردوویفه گریدهت و د فی گهها دیروکی یا نوودا (سه ردهمی که تواریی رومانی)، پیروزیه کا دی دانته جهی پیروزی یا گریدایی ب دهسته لاتا بابی بهرزه بوویفه. لهوا دیبیت: "راوهستان دجهی دا نهو ژی مرنه ب رهنگه کی دی، پیشفه چونو ژی سه د ته گهره دریدا هه نه... بپ ۴۱."

نهؤ بههانه کرنا پاشکهفتی و راهه ستانا د جهه کی دیارکری نه لفا، په هله وانئ رومانی پالدهت کو دانیدانی ب کوشتنا بابی بدهت کو بابه کی دی بی هه فچه رخ و مودین جهی بابی چووی یان بهرزه بووی بگریت و سه ردهه ری دگه له له میت و بهه ایین هه بی بین سه ردهمی بکهت:

- مهزترین چهوتی ل دهف هه وه هه بیت نهو ژی پیروزییا بابی یه، نهؤ پیروزیه هندی بمینیت دی پاشفه روین بهرف پیش ناچین، چونکی مروؤ ده می گریدای رابردویی خو بیت، نه شیت چ هنگا فا بو پیشفه بها فیت... بپ ۳۱.

- ژهر فی گریدانی ب بابیفه نه م نه شین چ پینگافان بهرف پیش بچین، دی مینین گریدای ده می بوری، هه نهؤ داگیر کرنا مهژی مه و دوورینچکرنا وی نه میخستینه دفی بهرته نگی دا... بپ ۱۰۰.

نه گهر مه ره ما نفیسه ری د فی په ره گرافیدا لیانا مهژی رابردویی بیت! پرسیارا هه ره گرنگ دی خوه کیشته ناؤ قادی، نه ری ده سپی کون ژ سفری دی سانا هیت بیت؟ یان ئا فاکرنا ل سه ر ئا فاهیه کی هه بی؟ پاشی ما نه نه وه که سی رابردوو نه بیت، نه شیت پاشه روژا خوه ژی دانیت (هه ره وه کو هنده ک هزرمه ند دیبزن). دیبیت نهؤ بیروکه یه تا رادده کی زور رهوا بیت و رابردوو هاندان و پالدانه کی بدهته مروفی کو بهر ب پیشفه بچیت. لی نه گهر مهژی رابردویی ل سه ر ره فتار و سه ردهه ریکرین هه نوکه بی زال بیت،

هينگی جفاک دى د سهردهمه کى بوريدا ژيت: "مهترسيا وى دکهين کو کارتيکنا وى همر مينيټ وهک سهمهک، نهفجا خهبات و بزافى بکهين نه بهس پشت گوه هافيتنا گهريانى ل بابى بهرزه بهلکو نههیلانا وى وينهى پروژ ل پيش چافى مللهتى مه هاتيه دروست کرن... بپ ۱۰۰".

نهف ههرفاندنا رههاى يا پروژى يين رابردووى، مينا کاردانهويه کا دلىنى يا ههلچووى به کو ب رهفترين هيسټيرياى د هيتته دهرپراندن. نه دوره نهف ههلچوونا هيسټيرياى خوه ل کوورائى يا بابهتى نهدهت و مينا کهلا نيسکى بيت. تيهزرينه کا کوور د رابردووى جفاکيدا و ههلسهنگاندنه کا بهرهوز و لوژيکى بو سهدهم و فاکتورين هير و بيهزى يا بويهى. مرؤفى بهر ب هزرکن و ليټيرينه کا کوورترفه دهت. بوويه نهف د کارين بيژين کو تيگههشتنا رابردووى خالا دهسپيکى يا کارکرنيه ژبو دانانا خهون و پلانين پاشهروژى. لى د ههمان دهمدان ژى روونشتن ل جهى خوه و سټرانگوټن ب رابردووى گهشفه، چ بلوکان ل سهر ديوارى ئافاكرنا پاشهروژى زيده ناکهت. نهگهر "ههرفاندنا پروژيا فه گهريانه بو دهسپيکى و بازدانه دسهر ديرؤکى دا... بپ ۴۴". کاردانهوه يا شوپياريزان دى توندتر بيت، چونکو نه بهرهوزه کو مرؤف ب برپاره کا سهرپيى ههمى متا و فهرتزا خوه يا ههپى ژ دهست بدهت:

- نهو.. نهو، ههتا فى راددى و بهس مه نه گههينه کو نهف پروژيا بشکينين، مه پيدفى ب رههکى ههپه نهف خو پيشه گرپدهين و ل تهنگافيا هاوار و گازيټ خو بگههينى... بپ ۴۴.

- تى نهفهپه ههوه باوهرى ب خوه نينه، نهفجا چهوا دى ههوه باوهرى ب باپير و ميژوويا خو ههبيت. هوين خفس لى کرينه، نه جهبرى و نه هاتينه، هوين ژ نيسکى کهفن و ژ گوندورى تيفل، قهدا ل ههوه بکهفن... بپ ۵۸.

تشتى گرنگ د فى ههفرکى يا بهردهوامدا، گوټن و کريان. ههردهمى تيورا نووخوازيى يان گوهورينى ژ چوارچوڤى پهيف و بانگهوازي يين رويت نه بوريت، هينگى ئالا ههلگرين گوهورينى توشى سهتمين و پاشقهزفرينه کا دژوار دبن. د ههمان

دهمدا ژى شوپياريز مجد و بى دوودلى ب رابردووى پيروزفه گريداينه (گوتن و كريان).
 نهفه ژى دبيتته نه گهرى سهرشيواندن و گومانكرنى، كا كيژان جهمسهر راستيى ب خوڤه
 دگريت: "بهلى بابى من دوهى و دهمى بۆرى ب تشتهكى پيروز دانا، دڤيا نهز ژى
 باوهريى بى بهينم... نهفه خالا جودابوونى بو... بپ ۶۱". دبيت رهخنه گرتن يان
 دروستزه بيژم گازنده كرن كريان كا ب ساناهى بيت و ههمى كهس بكارن ب
 شيويهكى بهرهوز و لوژيكى شاشى بين بۆرى شروڤه بكنه. لى كريانين كهتوارى ب
 ههمان ناستى هيئاسينى نينن. نهفه پههلهوانى رۆمانى ب هيمنى پيداچوونا دوزا خوه يا
 نووخوازيى دكته كو ب وى شيويهى وى دڤيا د كهتواريدا نه هاته بهرجهسته كرن:

- نهڤيت مهژيى مه پر كرى ب هندهك گوتنا و بهروفازى ميژوويا مه دخاند دڤيان
 هنده گوتنا بكنه قوران و بسهرى مهدا چهسپين، گوتن و كريانيت وان گهلهك ژنيك
 جودانه، هم توشى گهلهك داشكهستنا كرين... بپ ۶۲.

- خهونيت مه ههمى فهرهڤين وهك مژى سپيدى تولبى رۆژى ليداي... بپ ۶۲.
 - باب!! گوتنيت گهلهكا و كريانيت وان نهرد و ناسمان بوون ژ وى رۆژى
 وهه من كرىه گوهارك و قهت نهز گوهى خو نا دهمه وان تاخفتنا بهلى چاڤيت خول
 كار و كريان فهدكهم حوكمى خو لسهر كريان ددهم نه گوتنا... بپ ۶۳.
 - باب نهز هاتيم و پوڤشانم ژ گهلهك چهوتى و سهردا چونيت من كرين، نهڤرو
 بچاڤهكى دى بنيرمه جيهانى و ديروكا بۆرى... بپ ۶۳.

نهڤه هزر كرنا رههاى يا رهش و سبى كو يان ل جهمسهرى راديكالى ههرفاندنا ههمى
 رابردووى، يان ژى پيڤه گريدانا رههاى ب رابردوويڤه، خهبات و دوزى دنيخته
 ددهرافهكى تنگدا و سهرين ريكان ل بهر خهخوړ و دهسپيڤشخهرين گوهورينى بهرزه
 دكته. لى هزر كرنا ريژيى كو ههر تيگهههكى شاشى و باشى بين خوه ههنه" دناڤ
 كهلواشى رابردوويدا كومه كا خالين گهش و رهونهقدار ههنه و د ههمان دهمدا ژى
 بارگرانبيهكه د ريكا پيڤشهفتنا نهڤرودا. ههروهسا دناڤ كهلواشى بزافين سهردهمى

هه‌نۆکه‌ییدا ژێ کۆمه‌کا خالی‌ن لاواز و ره‌شبین هه‌نه و ده‌مان ده‌مدا ژێ بیی سه‌رده‌ریک‌رنا سه‌رده‌میانه‌ چ گوه‌ورین و پێشکه‌فتن په‌یدا نا بن.

ب هه‌زا من نه‌قیسه‌ری نه‌ه‌ دانوستاندن‌ین هه‌قه‌دژ و هه‌قه‌رک ژبو ریژه‌یی‌ک‌رنا بابه‌تی ئینانه و قیایه‌ بیژیت کو نه‌ه‌ه‌ ژایانا رۆژانه‌ یا ملله‌تی مه‌یه، رۆمان ژێ خۆدی‌کا ژایانا رۆژانه‌یه. ژلایه‌کی دیقه‌ ژێ وێژه نه‌ سککه‌یی ترینییه‌ کو هه‌تا داوی‌ل سه‌ر نه‌سه‌قه‌کا ئیک‌گرتی و ئیک‌سه‌متیی بچیت. لی کۆمه‌کا هه‌ستین ئازراندی یین وه‌رگرتی ژ گرنژین و تنگژین خه‌لکی هه‌چکوه‌یه.

ج. پاشایی کوردان

ده‌سه‌فه‌را خوه‌ یا لی‌نگه‌ریان‌یدا ل بابه‌کی به‌رزه، نه‌قیسه‌ر.. شوهره‌ش و سه‌ره‌ل‌دان و تی‌نگه‌ه‌ین ئیدی‌لولۆژی یین جفاکی کوردی ده‌که‌ته‌ بابه‌تی دانوستاندن و هه‌قه‌رکی یین دناقه‌را جیلین دوو سه‌رده‌ماندا و ب ریکا فان دانوستاندن‌ین هه‌زی یین مه‌ره‌مدار، ئیشاره‌ت‌ین راسته‌وخۆیی و نه‌راسته‌وخۆ ده‌ته‌ به‌رگۆمان‌ک‌رنا پیرۆزی یا ده‌سته‌لات‌ین چووی و خوه‌ دوور‌ک‌رنی ژ هه‌زک‌رنه‌کا رابردووی یان ژ ژایانه‌کا ته‌نا دناقه‌ رابردوویه‌کی نه‌ که‌تواری هه‌پاره‌ییدا. ژبو قی چهن‌دی ژێ نمونه‌یا میر‌گه‌هه‌کا نه‌ پینگه‌ه‌شتی یان به‌ره‌ه‌فی یین هه‌ول‌دانا شوهره‌شه‌کا نه‌ته‌وه‌یی بو چیک‌رنا خه‌ونا خوه‌ یا سه‌ره‌کی ده‌نییت. ژبو قی مه‌ره‌می ژێ بۆیه‌ره‌کی دیروکی ده‌که‌ته‌ هیقی‌نی خویا‌ک‌رنا پیرۆزی چیک‌رنا خه‌ونا خوه‌. قی چهن‌دی ژێ دوو مفا یین هه‌زی و ده‌روونی تیدا هه‌نه، یا ئیکی فه‌گیران و شوهره‌ک‌رنا بۆیه‌ره‌کی گرنگی دیروکا بزاق‌ین کوردانه. یا دووی ژێ هان‌دانه‌که‌ ژبو باوه‌ری ب خوه‌ هه‌بوونی و فه‌ک‌رنا به‌رپه‌رین گه‌شین فه‌ریژا رابردووی کو گه‌شبینیه‌کی ده‌ته‌ خورتی و مجدی یا پینگا‌ف‌ین که‌تواری یین هه‌نۆکه‌یی. ده‌فان هه‌ردوو ئاستاندا ژێ، نه‌قیسه‌ری ژبیر نه‌کره‌یه‌ کو خوه‌ ژ پینگوتنی و شه‌هنازی پیک‌رنه‌کا رویت دوور بیخیت، به‌لکو هه‌ول‌دایه‌ خواندنه‌کا هه‌له‌سه‌نگاندنه‌یی یا ریژه‌یی بو هه‌می خالی‌ن پۆزه‌تیف و نی‌گه‌تیفی یا قی بزاق‌ی بکه‌ت.

ئەڤ بزاڤە مېرگەھا ئېبراهېم پاشايى مىلى بوو، ئەم دېيىزىنى مېرگەھ چونكو گەلەك ساخلەتېن ھەبوونا مېرگەھېن سەردەمى ئۆسمانلىيان تېدا ھەبوون. ھەروەسا ئەم دېيىزىنى بزاڤيان شۆرەش، چونكو پاشايى ويران شەھرى پلانېن دانانا مېرگەھەكا خوھسەر و ب ھېز ھەبوون و كار بو د كر.

ژلايى دېرۆكېڤە براھېم پاشايى مىلى، سەرۆكى عەشېرەتېن ملان بوو كو ژ ئېكگرتنا نېزىكى ۵۰ عەشېرەتېن موسلمان و ئېزدى و عەرەبان پېك دەتات. توخېيى فى مېرگەھى كو بنگەھى وى ل ويران شەھر بوو، ھەتا ئورفا و مېردىن و دياربەكر و وانى ژى د گەھشت. وەكو دوكمېنتەكا دېرۆكى سېر مارك سايكس د كىتبا خوھدا "مىراتى خەلىفەى" بەحسى مال و دەستەلاتا براھېم پاشايى مىلى دكەت كو ل سەردەمى وى تەناھى و ئەمانەت ل سەرانسەرى توخېيى مېرگەھى ھەبوو، خەلكى ئەرمەنى د بياڤى بازرگانىيدا كار دكر. ھەروەسا ئەھمەد مەزھەر ددەتە خويا كرن كو د فەرمانا ئېكى يا ئەرمەناندا ل سالا ۱۹۰۵ى، فى مېرگەھى نېزىكى دەھ هزار كەسېن ئەرمەنى ژ مرنى رزگار كرن. لى خوھسەرى و پەرلاخى يا فى مېرگەھى دېتە جھى ئالۆزى و نەرەحتى يا سۆلتانى ئۆسمانلى و پىشتى ياخيپوون و شۆرەشا چەكدارى، پاشا ل چىايى عەزىزى د ھېتە دوورپېچكرن و گرتن. پاشا ل سالا ۱۹۰۸ ب دەستى دەستەلاتا سۆلتانى ئىسلامى دەھتە ل سېدارەدان. فوناد عەلىكو كو خەلكى دەڤەرىيە و شارەزايە د دېرۆكا فى دەڤەرىدا دېيىزىت كو جەنازەيى براھېم پاشايى مىلى ل گوندى "صەفيا" ل باكۆرى باژىرى حەسەكە يا سۆرىي ھاتە ڤەشارتن(۲).

نڧيسەر د ڤەگېرانا رەوش و سەروبەرى مېرگەھا ويران شەھردا پىشت ب دوو ژىدەرېن سەركە د بەستىت، ژىدەرى ئېكى دەستنڧيسە كو دناڤ سىندۆڤەكا پاشمايى يېن باپىرى خوھدا دىيىت. يى دى ژى ژ سەرھاتى يېن ھۆستا حوسېن و عەزىزى مەلا عەلى و ڤەگېرانىن گوندى يېن گوندى كولىنى ھاتېنە وەرگرتن. ھەردەم ئىشارەتى ددەتە جوداھى يېن دناڤەرا دەستنڧيس و ڤەگېرانىدا. ئەو ب خوھ دەستنڧيس ژ لايى كەسەكېڤە و ل گورەى رەوشا وى يا دەروونى و تېگەھشتنا وى يا وى سەردەمى د

هېته نفيسين. لې فېگيران ژ دهغه كې بو ئيكې دى، مينا چيرؤكېن خه يالى و داستاينېن په هله وانيې د هېنه فېگيران و د پړانيا جاراندا وه سف و بويه رين زنده روېي پېته د هېنه زنده كړن يان ژى هنده ك بويه ژى د هېنه فېگړن، د هردوو حاله تاندا ژى مه رهم يې خوشتر ليكړنا فېگيرانيه: "وان روژا به حسې پاشايه كې كورد هاتبوو ناف سوجه تا ههر شهؤ..... بهلې چونكى جه و دهفرا وى پاشاى چهند قوناغا يا دوپر بوو، هه تا نهو دهنگ و باس دهاتن گه لك كس و هزر و دهفا گوهارتن لسهر دكرن چهند كيم دكرن دهه جاركي ژى زنده دكرن... بپ ۴۵."

ل گه لك جهان فېگيران و دهستنفيس ئيك دكرن. لې ل گه لك جهين دى ژى هه فې ناگرن. هدرچهوا بيت (چ ب فېگيران بيت يان ژ دهستنفيسې هاتبيته وهرگرتن)، دهنگوباسې پاشايې كوردان ل دهف گوندى يين گوندى كوليني ببوو راستيبه كارهوان و خه لكې ب عهشق و سه رنجراكيشان به حسې پاشاى و ميرگه ها وى د كرن، هه تا وه لې هاتي كو گه نجين خوينگه رم و باوهردارين دوژا كورديني مال و مولك و خوشتقى يين خوه بهيلن و بگه هنه له شكه رى پاشايې كوردان: "نزانيت كا هردوو پيكفه گه هشتنه نك پاشايې كوردان يان ههر ئيك ب سه رى خو چوو بوو... بپ ۴۷." نه فې نه زانينه ئيشاره ته كا زه فا وى زانينيه كو خه لك ب عهشق و نه فېنى بهر ب گه هشتنه له شكه رى پاشايه د چوون. نه فې ژى به رسفا وى نه فېان و دوودلې يا سه فهر به للكې بوو كول ده سپيكا رومانې هنده ك ئيشاره تين بله ز و سه ريبي دايني.

ل فېره نفيسه ر به حسې دوو رهوشين جودا يين پشكدارى يا له شكه رى دكهت" د رهوشا ئيكيدا ب ته عدايې دبه نه شه رى كو رهوشه كا مشت ترس و ئالوزى و گو مانه "ههر ئيكې چاؤ ل دهرفه ته كې بوو خو قورتال بكهت و باز دهت.. بپ ۱۸." لې د رهوشا دوويدا گه نج ب عهشق و دلگه رمى دگه هشتنه پاشاى و داخواز دكرن كو بچنه دناؤ له شكه رى ويدا: "دويمه يكي هردوو كا ب نيفا دلې خو قهستا پاشايې كوردا كړيه... بپ ۴۷." نه فې ژى وى چهندي خويا دكهت كو هه لوبيستې پشكداريكړنې و ميرانيې ب باوه رى يا مرو فېقه هه فېنده. گه نجين پشكدار د حاله تى ئيكيدا باوه رى ب شه رى نه بوو

و ههست ب چ ژییاتی نه دکرن. لى د حاله تى دوویدا باوهرى بی هه بوو و ههر ئیکى ب دۆزا خوه یا که سوکی دنیا سی، لهوا ژ دلراز پشکدارى تیدا د کرن.

ئه هه روهشا خرفه بوونا گه نجان ل دۆر پاشا و ریه رى شور ه شی، ده برینى ژ هه مان رهوشا ده سپیکا سالین شىستان ژ چه رخی بیستى ددهت ده مى گه نچین کوردان د گه هشتنه شور ه شا نیلونا مه زن ل کوردستانا عیراقى/ سالا ۱۹۶۱ى. ژ بهر هندى ئەم د کارین بیژین کو سه رکه فتنا نفیسه رى د وه سفکرنا رهوش و سوحه تین رۆژانه یین گوندییاندا، به رهه مى فه گیرانین مایى یین ده سپیکا شور ه شا نیلونییه د نه هوشى یا فه شارتى یا مه ژى ویدا.

ژبو ب جهینانا خه ونا ل ده سپیکى بوویه نارمانجا سه ره کی یا فه گیرانا بویه رین فى چیروکا دیروکی و ئافره نده یی، هنده ک بنه ما و ساحله تین چیکرنا میر گه هه کا خوه سه ر ددانته بهر دانوستاندن. ب هزرا نفیسه رى یا نه فرۆکه و ل گوروى ئەله مینتین دیروکی ژى ئە هه بنه ما یین ژینگوتى شه ننگسته یی دانان و سه رکه فتنا ههر میر گه هه کا نازادینخوازه:

۱. هه بوونا ژییاتی و باوه رى

ههر مرۆفه کى باوه رى ب دۆزه کى هه بیت، دى بته مولکى دۆزى و ب هه مى هیز و شیانین خوه دى خه باتا پاراستنا دۆزا خوه کهت. باوه رى یا مرۆفى دگه هته کوپیتکا خوه یا مجدیی، ده مى باهه تى دۆزى ب خوه یی مرۆقیفه ده یته گریدان. ده مى بهر ژه وه ندا تایبه تا مرۆفى (مه به ست ژى هه مى جوړین بهر ژه وه ندانه) ب ریبازا دۆزى و بهر ژه وه ندا گشتیقه د نووسییت، هینگی ههر که سه ک ژبو خوه یی خوه خه باتى دکهت.

هه له بهت د هه مى جه و سه رده ماندا جوداهى یین هزر و ره فتراین که ساتی دنافه را که سین تاکدا هه نه، ههر که سه ک مولکى که ساتى یا خوه یه. لى وه لات مولکى هه میانه و دبته ناسنامه یا جفاکى و کلتورى یا هه مى که ساتیان. ب فى چه ندی ژى هه مى که سین وه لاتپه روه ر خوه ب خودانین دۆزا وه لاتى دادن و خه باتى ژبو پاراستن و سه ربه رزى یا وه لاتى دکهن، چونکو سه ربه رزى یا وه لاتى ل سه ر هه مى که سین جفاکى (ب هه مى ته خین خوه یین هه مه جوړفه) به لافه دبیت. هه مى مللهت داکوکی ل سه ر ژییاتی یا ژبو

وهلاتی دکهن و ددهنه خویا کرن کو وهلات شهرهف و ناموس و دایکا مروّقیه. نفیسهر ژیل جهه کی ژرؤمانا خوه ددهته خویاکرن کو "مروّقیی وهلات قهت چ بهاییّ خو نینه، وهلاتیّ مروّقی دایکا مروّقیه.. چهوا ئهو ژنکا مروّقی دهپته دونیایی تئی ئهو دایکا مروّقیه و ناهیتسه گوهارتن، وهلات ژی هؤسایه... بپ ۴۱." ژ فیّ تفتانیّ ههمی مروّقین د چوارچوئیّ جفاکه کیّ دیار کریدا بهاییّ خوه ژ بهاییّ وهلاتیّ خوه وهردگرن. لیّ د ههمان دهمدا ژی ژییاتی یا مروّقی ب تیر کرنا غهزیه یین سهره که یین ژيانا مروّقیه ههقیه نندن. ئەڤ ههرسیّ غهزیه ژی کو (ژیار و سیکس و پایه داری)ینه، ب وه کهه فیّ پیدفی یین مروّقی پینک د هینن. مشه جارن مه گوھ لیّ دبیت کو خه لک ژبو ب دهستقه ئینانا پاره یان نانی دهست ژ دؤزا خوه بهرددهت یان خیانه تیّ دکهت. ل گوره ی فیّ سیگوشه یا پیدفی یین تیر کرن و ههقسه ننگرنا که ساتی یا مروّقی، ئهو که سین خیانه تیّ دکهن نه ههقسه نگیه ک د که ساتی یا واندا ههیه، یان ژی هه ولدانه که ژبو گه ره وتیر کرنا خوه کیمدیتنه کیّ د بیافه کیّ دیار کریدا. چونکو کا چهوا ژیار و سیکس گرنگن هه ره سا پایه داری و ئیعتبار ژی گرنگه. په هله وان ل جهه کی دبیزیت: "من دزانی کو ههر جهه کیّ نان و ناڤ لیّ هه بن ئهو واری منه... بپ ۴۰." ههر چه نده ئەڤ دانپیدانه شیوهیه کیّ ره هایی ب خوڤه دگریت، لیّ د بیافیّ وهسفا خوه جهه وونا د شاریّ ویران شه هریدا ددهته خویاکرن. ههمی گیاندار پیدفی ب تیر کرنا زکی هه نه کو ژیانیّ بیّ بدؤمینن. لیّ مروّقان پیدفی ب سهر به خوئی و نازادیه کیّ ژی ههیه کو خویشیّ ژ دؤماندنا ژیانیّ ببینن. ژ هه موو وهسف و فه گیرانین میر گه ها ئافان شه هریّ خویا دبیت کو نارمانج و مه ره ما پاشای ئهو بوو، نان و نازادییّ ژبو ملله تیّ خوه دابینکهت. دهر باره ی غهزیه یا سیکسی ژی د جفاکیّ کوردییّ موسلماندا ب ریکا جووتبوونا شه رعی (زه واجی) د هیته تیر کرن. هه رده میّ ره وشا ئیمناهی و ئابوری یا ههر ده فهره کیّ باش و گونجایی بیت، کریارا زه واجیّ ژی کاریگهر و چالاک دبیت. مشه جارن وه کو گوتنه کا گه لیری د هیته گوتن کو "پیدفی یین مروّقی زک و بنزکن"، هه له بت خویشی یا تیر کرنا زک و بنزکان ژی د ره وشه کا پایه داری و گرنگی یا هه بوونا مروّقیه ههقیه نده.

ملله تی کورد کۆمه کا عورف و عهده تین تایهت ب کریار و ئایر دهیین جووتبو نیتیه هه نه، نه ژ کۆتاره نه جهی ب ناقد اچوونا فی بابه تیهه.

۲. ههلویستی گهلیری و کۆمی

چیکرنا ههلویست و باوهری یین نه ته وهی و وهلا تپاریزی ب بابه تی تاك و کۆمیین جفاکیفه هه فه بنده. پرۆسه یا ههر گوهورین و نوو کر نه کی ل سهر دوو ئاستین گرنگ و پیکفه گریدایدا دهینه کرن" ئاستی ئیککی ب جهی یان تاکیفه گریدایه. ل ده سپیککی که سی تاك ژ رهوشا هه یی یاخی دبیت و دگهل هندهك باوهری یین جودا ژ باوهری یین کۆمی دژیت و وه کو که سه کی جودا ژ ملله تی و کۆما خه لکی هه چکو هه یی د هینه نیاسین. نه ژ که سی یاخی و جودا د کاریت جهی خو ه بگوهوریت و ل جهه کی دی یی گونجایی دگهل بیرو باوهرین خو ه بژیت. نه ژ ههلویستین که سوکی یین تاك بوون کو فه گیرانین گوندییان و ده ستقیس ب وه کهه فی و ئیکگرتنه به حس ژی کرین: "دهمی سوحبه تا پاشایی کوردا د هات، گو هیت وان میچ د بوون و نزم گوهداریا فی سوحبه تی دکر... بپ ۴۵". لی کریارا گوهورینی کاملان نا بیت هه تا کو ل سهر ئاستی کۆمی و ده می نه هینه بهر جهسته کرن. که سی جه گوهارتی د شیاندا یه فه گه رته فه خالا ده سپیککی، لی نه گه ر ده م هاته گوهورین هینگی که سه ك یان چ هیز نه شین ده می فه گه رینه فه گه هه کا بهری خو ه. ئوو هه می گوهورینین ل سهر ئاستی ده می ب کۆمی فه گریداینه، ئانکو ههر ده مه کی گوهورین ژ ئاستی که سی تاك بچیه د ئاستی کۆمیدا، هینگی دبیهت پشکهك ژ کلتور و باوهری یین خه لکی و هه می جفاکی فه دگریت. ژبو هندی ژی کو میرگه یان ههر دهسته لاته کا هه بیت هیژدار و رهونه قدار بیت، فره نوونه را ملله تی و د بهر ژه وهندا خه لکیدا بیت، ئانکو ده بر پینا حه ز و هیفی و نارمانچین پرانیا خه لکی بیت.

نقیسه ری ههلویست بیژیت کو ههر کورده کی ده نگوباسی پاشایی کوردان بهیست بیت، ب دل و جان یی دگهلدا بوو. نه گه ر ب پراکتیکی نه پشکداری له شکهری وی بیت ژی، مینا ده زگه هه کی راگه هاندنی بو کار کریهه. چونکو ههر ماله کی ب کیمی که سه ك هه بوو دناؤه له شکهری پاشایدا: "نه گه ر ئیککی خه ونه ك ب برایی خو یان بابی خو

دیتبا دا سپیدی نانی ته نوړی کته خیر و ههمی گوند دا زانن کو شقییدی خهونه ک یا دیتی.... بپ ۴۴. " نهؤ فه گیرانا ل سهر زاری هوستا حوسی نیشاره ته که ژبو هندى کو پرانیا گوندی دگهل هه بوونا سهره لدانا پاشایی کوردان راهاتی بوون و نهؤ خهونا هه بیو پشکهک ژ کلتور و باوهری یا روژانه یا خه لکی. هه لبهت هیزا سهره کی یا ههر پاشایه کی د فی هه لویستی گه لیری و نیگرتیدایه. نوو ههر نهؤ هه لویستی گه لیری بوو شوړه شا ۲۵ ی کانوونا مه زن ل میسری بهر ب سهر که فنیقه بری. بو ماوی هه فده روژان گه نجین میسری که فتنه سهر جادده یان و داخواز کرن کو سهر وکی وان دهست ژ دهست لاتی بهر دهت. سهره رای ههمی هه ولدانین دهست لاتی و سوز و په یمانین دایی، مللهت ژ داخوازین خوه نه هاتنه خوار و ل داوی سهر وکی میسری ب نه چاری دهست ژ دهست لاتی خوه بهر دا.

۳. هه بوونا ریبه ره کی کو بیته جه فهنگی شوړه شی

کا چهوا مه به حسی گرنگی یا هه بوونا باوهری ب دوزی و هه لویستی کر، ههروه سا ژى گرنگه کو باوهریه کا موکم ب ریبه ری پیقاژویا شوړه شی هه بیت. د پرانیا جاراندان و د پرانیا شوړهش و سهره لداناندا، که سهک یان گروپهک هه یه دیته جه فهنگ و قبيله گه ها ههمی باوهر دارین ریازی. د پرژوهی چی کرنا خهونا خوه دا، نفیسه ههست ب گرنگی یا هه بوونا جه فهنگه کی پیروز د کهت و ب فی هه فوکا بلهزا ساده و مشت ژ رمان و فه ریژین پشت ریترکان نیشاره تی دده ته دهست لاته کا پیروز و ره های: " د فیا باوهریه کا موکم هه بیت کو پاشایی کوردا که سهک دسهر ویدا نینه، نهو ژى یی دخه بیت بو دین و دویایی... بپ ۴۹."

هه لبهت، ب دریا هی یا فه گیرانا بویهر و دانوستان دین دناف رو مانیدا، په هله وانین نفیسه ری ژ هه بوونا پیروزی یی هه یی یان چووی دانلن: " کوشنا بابی و شکاندان پیروزی د فیا پینگافا مه بیت، دی نه م شین خو ژ فی گرینکا چه رخى بوری قورتالکین و دی شین نافاهیه کی نوی لسهر بناغه کی زانستی داین... بپ ۳۱. " لی ژبو شکاندان فی پیروزی یا هه یی، نفیسه په نایی دبه ته بهر چی کرن و دروست کرنا پیروزیه کا دی یا

هه‌قهرخ. ل قیره ژى خویا دبیت کو پیرۆزی د خوهییّ خوه‌دا نه سه‌دهمیّ پاشکه‌فتن و مه‌ندبوونییه. لیّ پیرۆزی ب گه‌هین دیرۆکی و سه‌رده‌مین ده‌سنیشانکریقه هه‌قهنه‌ندن. ئانکو سه‌ره‌رای هه‌می دوژمنکاری یا ره‌هایی یا نفیسه‌ری ژبو پیرۆزیی کرین و هه‌می هه‌ولدانین لۆژیکییانه بین په‌هله‌وانان ژبو شکاندنا پیرۆزیان کرین، ریخۆشکرنه‌که به‌ر ب چیکرنا پیرۆزییه‌کا دیقه. ب هزرا من ئەڤ دووانی یا شکاندنا پیرۆزیی و چیکرنا پیرۆزییه‌کا دی، ره‌وشه‌کا هه‌لچوونا ده‌روونییه، ل ده‌سپنکیّ ل ده‌ف نفیسه‌ری هه‌بوویه و ب ریکا ئیسقاتیّ نفیسه‌ری ب په‌هله‌وانین خوه‌فه نووسانندییه. ئە‌گه‌ر پیرۆزی یا پیغه‌مبه‌ری و په‌یاما وی یا خودایی نه‌بایه، ئەو په‌یامه‌ ل سه‌رانسه‌ری جیهانیّ به‌لا‌ڤ نه‌دبوو. ئە‌گه‌ر پیرۆزی یا شوهره‌شا ئیلۆنیّ و بارزانی نه‌بایه، چوارده‌ سالین به‌رده‌وامین خه‌بات و به‌رخۆدانیّ نه‌دبوون. هه‌روه‌سا ژى ئە‌گه‌ر پاشاییّ کوردان و میرگه‌ها ئافان شه‌هریّ پیرۆز نه‌بن، زه‌جه‌ته‌ خه‌ونا نفیسه‌ری ب جه‌ به‌یت.

٤. ته‌ناهی و پاراستنا به‌رژه‌وه‌ندان

بیگۆمانه‌ کو خه‌باتا به‌رده‌واما مرۆفی، هه‌ر ژ ئە‌زل و تا ب ئە‌به‌د ژبو ب ده‌ستفه ئینانا ته‌ناهی و ئارامی یا ده‌روون و ژیانیییه. هه‌روه‌سا ئەڤ ته‌ناهی یا ده‌روونی ژى ب پاراستنا به‌رژه‌وه‌ندن تابه‌تفه د هیتته ئە‌جمادان. به‌رژه‌وه‌ندی بین تابه‌ت ژى ژ به‌رژه‌وه‌ندی یا کۆما خه‌لکی پیک د هین و ئە‌فا داویّ به‌رژه‌وه‌ندی یا کۆمی پیک د هینیت. هه‌رده‌میّ به‌رژه‌وه‌ندی بین تابه‌ت و گشتی ل خاله‌کی ئیک بگرن، دیّ میناکه‌کی ئیکگرتییّ دۆزا جفاکه‌کی ژى په‌یدا بیت کو ئەم د کارین تیرمی ژییاتی یا وه‌لاتینیّ یان ملله‌تینیّ یان شوهره‌شگی‌راتییّ ل سه‌ر دانین. "دگۆتن وه‌زیریّ ملیّ راستیّ و چه‌پیی بو پاشای به‌حسیّ ته‌ناهی و ئیمنه‌یی دکر و سه‌روکیّ پاسه‌وانا ژى پشتگیری دکر، به‌لکی باه‌ری یا وی ژى ده‌ات. به‌لیّ دا بیژینه وان هیشتا کیمه، دقیت وه‌لاتییّ من ده‌میّ دنفیت ئەم زیره‌فانیی لیّ بکه‌ین، هه‌ر تشته‌کیّ وی بیته‌ دزین، حه‌قیّ وی یه‌ ژ جاقیت مه‌ بیته‌ ده‌ر... بپ ٥٤".

ئەفە ھەستىكرنا ب بەرپرساتىي ل ھەمبەرى ھەفەلاتى يىن خوە دبىتە جھى رىزگرتن و پىرۆزىكرنى. ئەفە زى ئىشارەتەكە ژبو دەسنىشانكرنا ئەركىن سەركىش و بەرپرسيىن وەلاتان و ب ھزرا من ئىشارەتەكە ژبو نە بوونا گىانى بەرپرساتىي (ل گورەى ھزركرن و ھەلچوونىن سەردەمى كۆچا مليۆنى), ل دەف بەرپرس و سەركردىن سەردەمى سەرهەلدانا پىرۆزا نۆت و ئىكى, كو ببوو ئەگەرى نفىسىنا فى چىرۆكا گەريان ل بابەكى بەرزە. ژبو فى مەرەمى زى نفىسەر فەدگەریتەفە سەر كلتۆر و چىرۆكىن فولكلۆرى يىن كوردى كو پاشا ترۆپەكى زىران دكەتە دەستى كەسەكى مىرگەھا خوەدا و دبىتە: "سەرى مەملەكەتا من ھەتا بنى وى دى چى ھەكە زفرىفە و چ جەرەدە و دزا نە شەلاندى ئەز دى بىژم ئاخفتنا وە راستە... بپ ۵۴."

ھەلبەت پىشتى ب سەلامەتى فەدگەریت, ب ئامادەبوونا ھەمى رىھىسى و ماقوبىل و باش بازرگانان خویا دكەت كو تەناھى و ئىمناھى ل سەرانسەرى مەملەكەتا وى ھەيە. ئەفە زى ئىشارەتەكە كو خویانى و بیانى ب دلنبايى كارىن خوە يىن بازرگانىي بکەن. بابەتى بازرگانىي زى بەرى مە دەتە خالا دى يا پىشكەفتنا ھەر وەلاتەكى كو گرنگیدانە ب ژىرخانا ئابۆرى يا وەلاتى.

۵. ژىرخانا ئابۆرى و دادپەرورەى

ھەمى ھزرمەند و سىياسەتمەدارىن كەفن و نوو, ل سەر وى چەندى پىك د ھىن كو ژىرخانا ئابۆرى ب درىژاھى يا دىرۆكى و سەربۆرىن ھەمى مىرگەھ و وەلاتان, مەرجهكى سەرەكەي چەسپاندنا دەستەلاتى و پىشكەفتنا وەلاتانە (جفاكانە). لى بەھىز ئىخستنا ژىرخانا ئابۆرى ب دادپەرورەىفە گرئدايە. دەمى دادپەرورەى د بەلافكرنا داھاتى و داينكرنا بياقین كاریدا ب وەكەھى ھەبىت, بىگۆمانە كو دى باورەى زى ھەبىت. ھەمى بۆيەر و بابەت ب باورەىفە گرئداينە, ھەردەمى كەسى تاك يان گرۆپىن جفاكى باورەى ب دەستەلاتى نەما ھىنگى ھەمى رەونەق و پىشكەفتنا ئابۆرى دى مینا دیوارى ل سەر بەفرى لى ھىت. پاشايى كوردان ل گورەى ھزرىن نفىسەرى ل دەسپىكى دەر كا فى

بابه تی کرپیه و تناهی و دادپهرووری د میرگه‌ها خوه‌دا به‌لافکرپیه، پاشی ریخوشکرنا بیاقین بازرگانیی د میرگه‌ها خوه‌دا چه‌سپانندیه: "هه‌چکو هه‌ست دکر کو نهم روژه‌هلای ناین بهره‌ف گوه‌ارتیت مه‌زن دچین، نه‌فی حوکمی دکه‌ت هیژ و نابوریه... بپ ۵۷".

له‌وا هه‌می هه‌ولدانی پاشایی کوردان ژبو ره‌خساندن و به‌لافکرنا پشت ب خوه به‌ستی بوو. هه‌رده‌م پشت ب خوه به‌ستن دبیته نه‌گه‌ری نارامی یا ده‌روونی، چونکو مروّف ژ ژیارا خوه نا ترسیت، زیده‌باری فی چهندی ژی هه‌ست ب شه‌هنازی و کاملانی دکه‌ت. نه‌ف هه‌ستکرنا ب کاملانی و نارامی یا ده‌روونی دبیته نه‌گه‌ری داهیتان و باوه‌ری یا ب هیژ و شیاین خوه‌یی. ژبه‌ر فی چهندی ژی ره‌وشا په‌رلاخی یا نابوری و ویران شه‌ری "گه‌هسته وی راده‌ی کو خونکاری ئیسلامی هنده‌ک که‌نکه‌نیت خوه بنی‌ریت کو قه‌رزه‌کی ژی بکه‌ن... بپ ۵۶-۵۷". هه‌رچه‌نده خونکاری ئیسلامی باج و خه‌راج ژ هه‌می میرگه‌هین د سنووری ده‌ولتا ئوسمانیدا وه‌ردگرت، لی ئینانا بابه‌تی قه‌رزی ئیشاره‌ته‌که ژبو ره‌وشا فه‌ژاندنا نابوری ل میرگه‌ها پاشایی کوردان. نه‌و ب خوه هه‌روه‌کو سی‌ر مارک سایکس د کتیبا "میراتی خه‌لیفه‌ی" دا دبیزیت کو پاشایی کوردان کومه‌کا بازرگان و پیشه‌کارین نهرمه‌نیان ئینا بوونه ویران شه‌ری و کار د پرانی یا پیشه‌یین هه‌می و بازرگانیدا دکرن. هه‌روه‌سا د خواست کو هه‌قه‌ندی بین بازرگانیی دنابه‌را مووسل و هه‌له‌بیدا خورتت لی بکه‌ت. فان هه‌ولدانی خورتکرنا ره‌وشا بازرگانیی ژیرخانه‌کا موکم ژبو ئافاکرنا نابوریه‌کا خوه‌سه‌ر دانا. هه‌روه‌سا گرنگیه‌کا تایه‌ت ب گشتوکالیی ژی ددا: "چه‌ند که‌سانه‌ک شاندینه وه‌لاتیت بیانی و دویر هه‌تا توّف هیناین و چاندنی فی‌رپووین، هنده‌ک جوتیار ژ وان وه‌لاتان هینان زه‌فیتت به‌می و تویتتی بخو بکه‌ن و دا بیته هانده‌ره‌ک پالدانی خه‌لکی وه‌لاتی ژی فی‌ر بن... بپ ۵۶".

نه‌ف گرنگیدانا ب گشتوکالیی نیشانا دووربینی و ژیرمه‌ندی یا که‌تواری یا پاشای خویا دکه‌ت، چونکو د جفاکه‌کی کولله‌کتیفی گشتوکالیدا، فره‌ل ده‌سپیک‌کی هزر د فی بیاقیدا به‌یته کرن. ژلایه‌کی دیقه‌ژی وه‌کو کلتوره‌کی جفاکین گشتوکالیی، خه‌لک پی‌ر سه‌رده‌ریی دگه‌ل چاندنیی دکه‌ن، چونکو پتر ب هیژا زه‌قله‌کانفه‌گریدا‌یه! چونکو

سروشتی ژيانی پیدئی ب هیژا زه‌قله‌کانه، له‌وا گرنگییه‌کا تاییه‌ت ب فی هیژی د هیته دان و کهسی نیاب و بژاره‌ئو بوو بی هیژا جه‌سته‌یی و برتیژی یا مه‌ژی ل نک هه‌بانه. ل داویی ژی وه‌کو ته‌ئافه‌کری فی پروسه‌ی پاشایی کوردان هزر ددانانا شه‌نگستی ده‌وله‌تبیونی کر، کو ئه‌و ژی چیکرنا درائی کوردیه: "وه‌ک ل ده‌ستفیسای دا هاتی کو گه‌له‌ک پاشایی کوردا خو گپرو نه‌کو ده‌می سکی کوردی ده‌رئیه‌ستی و نافی خو و وه‌لاتی کوردان لسه‌ر دانای... بپ ۵۶."

هه‌بوونا درافه‌کی خوه‌سه‌ر و تاییه‌ت ب وه‌لاته‌کیه‌ نیشانا خوه‌سه‌ری و نازادی یا سیاسی و نابوری یا وی وه‌لاتیه. ئه‌و ده‌ربرینه‌ نیشاره‌ته‌کا ئاشکرایه‌ ژبو خه‌ونا ده‌وله‌تبیونا کوردستانی. ئه‌گه‌ر د دیرۆکا هه‌فچه‌رخا کورد و کوردستانی، کوردان چ ده‌وله‌تین خوه‌سه‌ر نه‌بن ژی، بیگۆمانه‌ کو مافه‌کی ره‌وایه‌ که‌سی کورد خه‌ونان ب چیبوونا فی ده‌وله‌تیقه‌ ببینن. ئوو مرۆف خه‌ونان دبینیت کو ب جه‌ بینیت.

۶. ژپرخانا له‌شکه‌ری و سیاسه‌ت

جفاک و ملله‌ت ب هیژا له‌شکه‌ری هیژدار و خوه‌سه‌ر د بن، هه‌روه‌سا ب هیژا له‌شکه‌ری د کارن به‌ره‌فانی ژخوه و ده‌سکه‌فتین خوه‌ بکه‌ن. ئوو چونکو کوردستان دنافه‌را چوار ده‌وله‌تین هه‌ئسویدا هاتییه‌ دابه‌شکر و هه‌روه‌کو دبیتن ل هه‌ر چوار ره‌خان دوژمنن. نفیسه‌ر ل سه‌ر زاری په‌هله‌وانی خوه (هۆستا حوسینی) خه‌لکی پالده‌ت کو بچه‌ عه‌سکه‌ری و خوه‌ فیری هه‌می جوړیت چه‌کی بکه‌ن، نه‌کو جاره‌کی پیدئی ب شاره‌زایی بین له‌شکه‌ری هه‌بیت. ئه‌گه‌ر هنده‌ک جحیلان خوه‌ نه‌رازی کربا و گۆتبان کو ناچه‌ عه‌سکه‌ری هۆستا حوسین دا بیژی "هه‌رن.. دی رۆژه‌ک هیته و دی ملله‌تی وه‌ زۆر پیدئی ب هه‌وه‌ هه‌بیت... ئه‌ز مری و هوین ساخ هه‌که‌ ئه‌و رۆژ هات پاشی دی بیژن حوسینی وه‌ گۆتوو... بپ ۹۵."

مه‌ره‌ما سه‌ره‌کی یا هۆستا حوسینی کو کاره‌کته‌ری سه‌ره‌کیی ئافا کرنا خه‌ونا نفیسه‌ریه، ئه‌و بوو کو کوردان ژی له‌شکه‌ره‌کی شاره‌زا و مه‌شکه‌ری هه‌بیت. چونکو هیژ و ری‌کخستنا له‌شکه‌ری ژ ئه‌وله‌ویاتین چیکرنا کیانه‌کی خوه‌سه‌رن بو ملله‌تی

تۆپا ژى هه بوو. گرنگيدان ب هه بوونا تۆپ و چه كين دى بين پيشكهفتى نيشانا بير تيزى يا پاشايى كوردانه كو هه ولددهت هه فسه نكييه كى دنابقه را چه كى له شكه رى خوه و بى دۆزمنيدا پيدا كهت. بو قى چه ندى ژى مفا ژ شارهزا بين بيانى وه رگرتيه.

- هندهك خانى و چادرين نه پنى هه بوون كه سه كى نه دزاني چنه و چ تيقه ده پته كرن... دگۆتن ناگره كى مهزن ل و پرى ده پته كرن و ل شه فیت تارى چريسكيت ناگرى بلندی ناسمانى... هنده مرۆفیت بيانى ل ديوانا پاشای دمان و ددويقدا بهرزه دبوون... چهند ناسنگر ژى ل و پرى دمان و ب شهفان ژى ده ستوير دای نه بوون...
بپ ۵۰.

- بو دهنگه كه مهزن فابريقا تۆپا لفى باژپرى هه پيه و كهس پى نزانيت... بپ ۵۱.
- هه ر چ شارهزايه كى چه كى و جخسياتي دزاني هه ر نهو چوونى دهينا و خاترا نه كا زيده و ب پاره كى باش دهاته رازيكرن... گه لهك جارا قول قول زه لاما جلكيت عهسكه رى ئوسمانيا هيش لهر خو نه كرين دهاتن و قهستا باژارى ئافان شههر دكر.... بپ ۵۲.

نهؤ خورتكرنا له شكه رى كوردان ببوو جهى ئالۆزى و دلتهنگى يا خونكارى ئيسلامى. ده مى له شكه رى ئوسمانلييان د شه ره كيدا د شكه ست, هه له بت گه لهك كه يفا كوردان د هات و د گۆتن كو نه فه تۆلفه كرنا خود پيه ژ وان د هپته فه كرن. لى خونكارى ئيسلامى دخواست كو گه ره وا شكه ستنا خوه ب سه ره كه فتنه كا دى تزيكه ت, نه فجا لاواز ترين خه لهك كييه, بيگۆمانه كو دى مير گه ها كوردان بيت. مشه جاران كاغەزین مشتی گه فین تۆلفه كرنى بو پاشايى كوردان د هاتن, لهوا بو وى ناشكرا دبیت كو شه ره كى نيزيكه و خونكارى ئيسلامى به لا خوه ژيقه ناكهت. نه مازه ده مى كونسۆلگه رى دهوله ته كى دنقيسيت كو "پاشايى كوردان چ سنوور بو نين بو هپتى و ئاوايتت وى بيتت بهر فهره بوونى, دقیت پرايا جهى كوردا بگريت, هه كه ل جهى وى نه هپته را وه ستان دن دى ل پاشه رۆژى بيته ناستهنگ دريا بهر ژه وه نديتت دهوله تا مه دا..
بپ ۷۵." لهوا پاشايى كوردان هه ردهم د ئاماده باشيدا بوو كو به ره فانیى ژ مهمله كه تا

خوه بکهت. هوستا حوسین دبیزیت: "پاشایی کوردا قهت نه ههست ب ماندیوونی و نه سستی ذکر، نهو ژی سه خهرا نا ناماده کرنا لهشکه ری خو، ههچکو ههست ب شه ره کی نیریک ذکر و نه فجا شه و روژ ذکر نه ئیک و خه باتا وی یا بهرده وام بوو... بپ ۷۱".

مل ب ملی بهر هه فکرنا لهشکه ره کی شارهزا و ب هیز کاری ریکخستن و هشیار کرنا خه لکی ههچکوهه بی ب بهرده وامی د هاته کرن. وه کو ریکخستین نه پینی کادرو بین خوه بین شارهزا ب ناقی کاروانی بازرگانان هنارتنه هه می باژیر و گوندین ل سه رانسری کوردستانی و هه می کار و خه باتا وان نهو بوو کو خه لکی ل سهر دوزا پاشایی کوردان ناگه دار کهن و ژ لایه کی دیقه ژی هاندانا گنج و لاوان د کرن کو پشکداری د لهشکه ری پاشایدا بکهن. نفیسهر بهحسی کاروانه کی دکهت کو هاتبوو گوندی کولینی: "قالی بسهرفه کو بازرگان بوون بهلی راستیا وان هوسا دیار نه دکرن... چونکی مانا وان ل گوندی دریژ بوو، هندهک ژ وان ههر ل مزگهفتی مان کاری وان بهحسی پاشایی کوردان بوو. لهشکه ری وی و نهو چه کی پیداکری وهک ل دهستنیسی ئیشارهت پیدای کو کهسیت نه کورد هه نه بافریقیت چه کی بو ددان... بپ ۴۶-۴۷". نهو پهره گرافه ئیشارهتی ددهته چند خالین گرنگ" ژ لایه کیفه راگه هاندانا میرگه ها پاشایی کوردانه، ژ لایه کی دیقه ژی سالوخه تدا نا هیز و شبانین وی بین سه رنجرا کیشن کو کهسهک هه یه مینا نهفسه رین عهسکه ری ئوسمانلی ب لهشکه ره هیزه و ب کوردی دناخفیت. نهفا داوی ژی ناراندنا گریه کا دهروونی یا مهز نه د ناخی کوردیدا کو هه ردهم بندهستی تورک و عهجه م و عه ره بان بوویه و نها دی ب کوردی ل هه مبهری دهسته لاته کا رهوا و ب هیز ناخفیت.

لی گریا خوه کیمدینا کوردان ل هه مبهری داگیر که رین خوه، دناؤ ناخ و رهوشتی واندا هاتیبه چه سپاندن، لهوا دگهل فی گوتارا رهوشه نیبری و راگه هاندانا میرگه ها کوردان، دبیزن کو "کهسیت نه کورد هه نه بافریقیت چه کی بو ددان... بپ ۴۷". نهو داخویانیبه ئیشارهته که ژبو هیزداری یا پلانا پاشایی کوردان و فه گه راندانا باوه رییبه کو کوردهک دی شیت خه لکی بیانی د خزمه تا خوه دا بدهته کاری. ب راستی ژی نهو گریا

خوه کیمدیتنی کو مشه جارن نفیسەر ل سەر زاری پهلوانی خوه یی سهره که ئیشاره تی دده تی، دگهل دهمین دریزین ته سلیمبون و نه چالاکیی دیتته نه گهری هستکرنا ب لاوازی و بیواهری. ئوو مروؤ نه کاریت چ پیشگافان پافیزیت نه گهر گیانی وی ب باوهریه کا موکم نه بارکری بیت. ههروهسا خاله کا دی یا سیاستا پاشایی کوردان نهو بوو کو ب کووری و هووری د کلتوری ملله تی خوه د گه هشت. وی د زانی کو ملله تی کورد ب کووریه انه تا سهر ههستی ب دینفه گریدایه و ههردهم هه می دوژمنین کوردان ب نافئ ناینی پیروزی ئیسلامی فیل و پیلان ژبو بوهژاندنا وی دناؤ کلتورین عه ره بی و تورکیدا گیرینه. ژبو فی چهندی ژی ههوه کا به رفهه یا رهوشه نیبری و راگه هاندنی ب ریکا مهلا و فهقه و دهرویشان ل سهرانسه ری کوردستانی به لافکرن. نفیسەر د فه گیرانا سه ربور و بیره وه ری بین هوستا حوسینیدا دیژیت: "... روئی وان که سا نه فیت دهسته کا پاشای لسهرانسه ری کوردستانی به لافکرین ب نافئ دهرویش و مهلا و دهف دهستی واندا پروپاگنده کا باش دکر و ب ناواز و هوزانا و دهنگی ده فی به حسی عه سکر و سهروه ری کورد و بوسرمانا بناؤ دهر... بپ ۵۳." ئوو ده می به حسی پاشای ژی دکر دیسا وه کو شونگری خونکاری ئیسلامی به حس ژی دکر، چونکو مشه جارن که سانین ئولدار و جوانمیر دهست ژ کوردینی و نه ته وه پاریزی یا خوه بهردایه ژبه ر کو وه سا هاتینه تیگه هاندن کو دوزا وان دژی ناینی وانه. نهو ب خوه ب سهروشتی خوه، که سین د جفاکین گشتوکالی و ساده دا، ژ هه ر بابه ته کی دی، پتر ب ناینیفه گریدایه. ژبه ر فی چهندی بوو، پرانیا ئالا هه لگرین دوزا پاشایی کوردان د گوئن: " نهو ژی یی دخه بیت بو دین و دونیایی، گوهداری یا وی گوه دانه بو خودی و پیغه مبه را... بپ ۴۹."

زنده باری فی چهندی ژی پاشای مهلا و ئیمامین مزگه فتان پالددان کو وه لاتینی ب دینفه گریدوه و به ره فانیکرنا ژ وهلاتی بگه هینه ناستی به ره فانیکرنی ژ دینی خودی و پیغه مبه ری. دیژن جاره کی پاشای گوئ بوو: " ما هم ژ کی کیمترین بیینه ماخوئی ئاغایی ما خو... بپ ۹۲." نه فجا خه لکی ب شیوه بین هه مه جوؤ فه گیران و مهلا بین

مزگهفتان ژى وه كو فهرموديه كا پيغمبهري سهرهدهرى دگهل دكرن: "همى رۇژيت نهينيا و لسهر مينبهره دهاته گۇتن و دگهل چهند نايهت و فهرموديت پيغمبهري نافدا تيكله دكرن زيدهتر دئيخته بهر عقلى دپندار و نهخويندهوارا.... نيك ژ بنواشيت باوهريا مرؤفى ب خودى و دپنى پيغمبهري نهفه دقيت وهلاتى خو برا و كس و مللهتى خو بقيت و بهرهفانى ژى بكهت... بپ ۹۳".

۷. ديپلوماسيهت و شاهزايى يا ب ريقهبرنى

بيگۇمانه كو كريارا ديپلوماسي ژى پشكه كا گرنگه ژ كهلواشى كريارا سياسى. ههر سياسهتهك يان ئيديولۇژيه كا ههبيت، پيدفى ب خورتكرنا ههقبهندى بين نافخوى و دهرقبى ههيه. فى كريارى ژى پيدفى ب شاهزايى بين ههفچهرخ و سهبرزه كا نهپستمى ههيه. پههلهوانى رۇمانى فه دگيريت كو "پاشا مرؤفه كى چهرخى بوو، نه ژوان پاشا و ميريت كوردا بوو كو دگوهى گايدا نفستى بوون و ژ شوپرها كهلا خوه زيدهتر نه دديتن... بپ ۵۷". ژ نهوا ددهستقيسيدها هاتى خويا بوويه كو زيدهبارى شيانين وى بين ب ريقهبرنى، ههروهسا گهلهك زمانان ژى د زانين و گهلهك دونيا ژى ديت بوو. نهفه ژى بوويه نه گهرى وى چهندي كو پاشا مرؤفه كى رهوشهنبير بوويه و ب باشى د كلتور و دژز و داخوازي بين مللهتى خوه گههشتيه. "پاشا ل زارويا خو بابى وى هنارتبوو ئستهمبوئى و ل گهنجينا خو چهند سهفه و گهريان ل ئوروپا كر بوون و گهلهك تيكلهيا رهوشهنبيريت كورد كريه... بپ ۵۹".

فى پاشخانا هزرى و رهوشهنبيرى يا تيكلهله ژ كلتور و سهبرورين ههههجوور، فهراتى يا مفا وهرگرتنى ژ شاهزا بين بيانى ل دهف پاشاى پهيدا كر و ژبو دانانا نهخشهبي شوپرهش و ئافاكرنا دهولهتا خوه، ههردهم پرسيار ژ كهسانين شاهزا و دونيا ديدهيان د كرن. سههراى فى چهندي ژى پاشاى بهندكه كى پهيوهنديى دگهل خونكارى ئيسلامى هيللا بوو، نهفه ژى سياسهتهكه كو زوى ب زوى خوه نههاقيته دناشه ره كى نه ههفسهنگدا ژلايى هيز و شيانانفه. "پاشايى كوردا پئونهديت خو دگهل خونكارى ئيسلامى ههبوون، ههر ههيام ههيام ديارى بو دهنارتن و دگوت، نهجهلا زالما دى

بدهستی زالم بیت... بپ ۹۰. " ئەم دکارین بیژین کو پاشای ب ژیرمهندی سهردهری دگهل دوزا گهلّ خوه دکر و نه د خواست مللهتی خوه تۆشی شه ره کی مهزن و ویرانکار بکهت. هه بوونا فان هه فهندی بین بهرژه ونه دین نالوگورر، په قینا هه فه کی گبرۆ کر و پاشا شیا مفای ژفی گبرۆ کرنی بینیت و به ره هفی یا خوه و له شه که ری خوه موکمتر لی بکهت. د فی بیافی دیپلوماسی نه براتی و نه دوژمنییدا دگهل خونکاری ئیسلامی، پاشای هه ولدا کو بسپۆر و شارهزا بین بیانی بینته دناؤ میرگه ها خوه دا. هه رچه نده گه له ک که سین ساده و نهزان ژ هه بوونا که سین بیانی نه رازیوون، چونکو ل گوره ی هه رزا وان یا ساده، هه می بیانی دوژمنن، نه مازه نه گه ر نه موسلمان بن. هه روه کو هۆستا حوسین فه دگبریت و دده ستنبییدا ژی ئیشارهت دایی کو خه لکی دناقه را خوه دا دگۆت: "هه کافرئ پیس چیه هه رده م ب ره خ پاشایفه... بپ ۸۷."

نه دووره نه ه هه رکر نه ژ کلتۆر و پاشخانا هه ر و ئیدیولۆژی یا سهرده می جیهادی بو موسلمانان فه ما بیت. لی ده می ب شیوه به کی که تواری ل باهه تی دنیرن، دبین کو نه ب وی شیوازییه، نه وی بو هاتییه گۆتن، چونکو د جفاکی کوردیدا کۆما ئاین و نه ته وه بین هه مه جوړ هه نه و ب ناشتی و ئارامی پیکفه ژاینه. د سهرده می فه رمانا ئیکی یا نه رمه نیینا، پاشایی کوردان گه له ک نه رمه نی ژ مرئی رزگار کرن و پاراستن، چونکو پیکفه ژیا بوون و وی دزانی کو باهه تی خۆپه رستی یا ئاینی وه ره قه به که داگیر که رین دوژمن ژبو تیکدانا ره وشا جفاکی کوردان بکار د هینن، یان ب کیمی شکه ستین خوه بین سیاسی و له شکه ری پی فه دشیرن. نه فجا نه رازیوونا خه لکی ژ هه بوونا که سانین بیانی ب ره خ پاشایفه ژ نه زانییه، یان ژی نه دووره حه سوودی بیت کو پاشا گرنگیه کا زیده تر دده تی و هه می خه لکی ویران شه هری ته ماحی د وی گرنگی پیدانا تایهت هه بوو. لی ژبه ر کو باوه رییه کا موکم ب پاشایی خوه هه به، ملله تی ژی ریترگرتن بو که سانین بیانی دادنان. ئوو په شی زانین کو فابریقا تۆپا هه به و کاروانه کی بارکری ب نه له مینتین چیکرنا تۆپا دنیقا ویران شه هری را به ر ب خانیک و خیفه تین فه ده ره فه چووین، زانین کو تشته ک بی د بن کولافی وی که سی سۆری چاقشین فه هه به و د

بهرژه وهندا ملله تی مه دایه. گهلهك روژنامه نفیس و شارهزا یین بیانی ژ ههمی جور و وهلات و بسپوریان د هاتنه نك پاشایی كوردان، لی "بی ژ ههمیا نریكژ بو پاشای و همردهم دیوانا وی نه بهردا نهو ژی ئیكي كهلهدریژی چافشین بوو، دگوتن ئنگلیزه. ههمی گاڤا باده كا نهخشا لبن كهفشی وی بوو، ناخفتنا وی لدهف پاشای بهایه كي خو هه بوو، جه و پاری خوش بی وی بوو.... بپ ۵۹."

ب نسهت ریقه برنا خهلكی ویران شههر ژی، پاشای هه ل دهسپيكي دادپهروهری و وهراين پیشچاڤ د بیافین گشتوكالیی و بازارگانیدا كر بوون و ئابوری یا وهلاتی بی قهژاند بوو، هه تا گه هشتیه وی راددهی كو خونكاری ئیسلامی قهرزین مالی ژ پاشایی كوردان بكهت: "گه هشته وی راددهی كو خونكاری ئیسلامی هندهك كه نكه نیت خوه بنیریت كو قهرزه کی ژی بكهن... بپ ۵۶-۵۷." هه لیهت فی چهندی باندوره كا پوره تیڤ ل سهه خهلكی و ژنیاتی یا وان بو وهلاتی هه بوو. پیقه گریدانا خهلكی ب باژیریقه مینا پیقه گریدانا مروڤی ب خیرانا خوه یا تایه تغه لیهاهت بوو. ئانكو باژیر بیو ناموس و شهرف و ناسنامه یا كه سوکی یا ههه كهسه کی میرگهها براهیم پاشایی ملی. دهمی هوستا حوسین نهخوش دكهفیت و چ دختور و كهكیم نه كارن وی ساخكه نهڤه، دبیریت كو دیتنا ئافان شههری دهرومانی ویه: "كهس نهشیت من بگه هینته دایكا ههمی باژیرا - ئافان شههر - ئای چ باژیره کی دلرفانه، بهلی نهڤ باژیره چهوا كولی بهلگیت دارا خه ملا وان دخوت نهڤ باژیره ژی ژ گیانی من دخوت.... بپ ۸۱." ب ههمان ئاوبی پیقه گریدانا باژیری ههروهسا ب پاشایقه ژی د گریدایی بوون. چونكو پاشا د خوشی و نه خوشی یین لهشكهه و ملله تی خوه دا پشكدار د بوو، هه ردهم دگه ل وان كار دكر و دهمی نهو ژ كاری مهشقا لهشكهه ری و ئافاكرنی تهڤاڤ دبوون و بیهنا خوه قه ددان، د وی ده میدا ژی پاشا دگه ل بازارگان و بسپورین بیانی ب دیپلوماسیی و سیاسه تیقه بی مژوول بوو. د قه گیرانیدا هاتییه كو "پاشا ل دانان و ئافاكرنی دگه ل مه بوو، ل مهیدانا جهنگ و پشكدادانا دگه ل مه بوو، ژفی زنده تر مه چ ژی دڤیت... بپ ۸۹." ههروهسا ددهستقیسیدا ژی بهحسی سه ردهمی پاشای ب جوانی و شههنازیقه

هاتىبە كر "ئەو رۆژ خەون نەبۇن، راستىيەك بوو ئەم تېدا دژيان ھەچكو مە دۇيا بەدەست بگىن و بەرنەدەين بەھەشتەك بوو چەند سالا مە خەون پىشە ددېتن و ئەفرۆ دناڤدا دژين... بپ ۵۳".

دېرۆك دناڤەرا دەستقىسى و ئەگىرانېدا

ب درېژاھى يا رۆمانى، نڧيسەر بەحسى دەستقىسەكى و ئەگىرانا خەلكى بو بۆيەرەكى دېرۆكى دكەت. ھەردوو شېواز ژى ئەلەمىنتىن ئەگىرانا دېرۆكىنە. ل ڧىرە نڧيسەرى ڧيايە گرنڧىيە گى بەتە دېرۆكى و دەھمان دەمدا ژى ب چاڧەكى رەخنەيى لى بىتريت. لى پىرسىارا گىرنگ ئەو، ئەرى ھەبوونا دېرۆكى ژبو پىشكەڧىنا جڧاكان پىدڧىيە كا فەرە يان ھەستە كا دەروونىيە كو مرۆڧ شەھنازى ب رابردووى خوە بکەت؟ ئەگەر يا فەر بىت، پا چەوا ھندەك جڧاكىن دېرىن و رەھ كوور د جەرگى دېرۆكىدا نھۆ ب تى توفىكل ژى مايه؟ ھەروەسا كۆمە كا وەلاتىن چ پاشخانا دېرۆكى بو نەيى نۆكە حوكمى ل جىھانى دكەن؟! ئو ئەگەر يا فەر نەبىت، بوچى خەلك دېرۆكى دىڧىسن و گىرنگى بى ددەن؟ ئەرى تى ژبەر خۆشپىيە يان مڧايەكى دى تېدا ھەيە؟ ئەرى دەست پىكرن ژ سفرى دى تىشتەكى نوو و ھەڧچەرخ پەيداكەت يان ژى وەرار پىرۆسە كا بەرەبەرەيى يا ل سەر ئىك كومبووى يە؟

ئەڧە و گەلەك پىرسارىن دى يىن ژڧى جۆرى بووينە ھىڧىنى تېھزىنا فەيلەسۆڧ و دېرۆكزانان. لى ھەرچەوا بىت، ھەمى وەلات و جڧاك شەھنازى ب رابردووى خوە بى درەخشان دكەن و گىرنگى ددەن پاشخان و شەھىستانى و دېرۆكا خوە. پا بوچى ئەم گىرنگى ب دېرۆكا خوە نەدەين؟ "ئەرى راستە مېژوو بارەكى گرانە مە ب پىشتا خوەڧەداى يان ھندە قەيد و زىنجىر مە خۆ بى گىرئەداى... بپ ۳۳." ئەڧ پىرسىارا مشت گۆمان و پىرسارىن دى يىن ڧەشارتى، سەرى بەندكى دكەتە ددەستى وان رەوشەنبىرىن نووخوازىن د ڧىن ھەمى تىشتان بەھرىڧىن و ژيانە كا نوو دانن. ئەگەر بارەكى گران بىت

ب پشتا مهڤه، ئەم د كارين ب خوه ويستی ڤي باري دانين. لي ئە گهر قهيد و زنجير بن مه خوه پيڤه گريډاي، هينگي خهبات و ههلويست و بريارين چاره نفيسي پي دڤين، هه تاكو ئەڤ زنجيره د هينه شكاندن. ئوو د هه مان دهمدا ژي هندهك هزر مه نده هه نه وه سا ديينن كو ديروك دهينه شيواندن و ميژوونفيس ل گوره ي مه رهم و گيول و بهر ژه وه ندا سه رده مي خوه دنفيسن: "ئيك راستي و سه رها تي و رويدان هه نه، به لي گوتو ڤه گير و ميژوونفيس لدويف مه رهم و وژدانا خوه دنفيسن و ب سه ري مه دا دسه بينن كو ئەوا ئەو ديژن ئەو راسته و دڤيا ئەم باوه ري پي بكهين... بپ ۳۳." يان ژي هندهك ديژن كو ديروك به ره هه مي ده ستی لايه نين سه ركه فينه. ئەڤجا ماده م ئەم نه سه ركه فينه، دي بو چي ديروكا سه ركه فتيان خو بين، چونكو چ ناخفتنن خيري بو مه نا بيژن (ئهم هه ڤرك بو وين، ئەو سه ركه فتن و پاشايي مه هاته ل سيډاره دان و له شكه ري مه شكه ست). لي له مه بهر فان هه ردوو جه مسه ران پرسياه كا دي يا گرنگ سه ره له دده ت: "باشه بو چي ئەم كلتوري خو پايين و ئەوين هوون شانازي پي دكه ن، گرنگي دده نه كلتور و فولكلوري خوه هه مي نتيكه و كه له پور و شينواري ت خو موزه خانا دپاريژن و قانونا پاراستي بو ده رتيخن... بپ ۳۲." چونكو ب هزرا گه له ك هزر مه ندان و ئەم ژي وه سا ديينن كو ديروك سامانه كي نه ته وه يي يه، هانده ر و پالده ره كي گرنگه ژبو پيشكه فتن و وه رارا هه ر جفا كه كي.

چ گوه رين و نوو كرنه ك ژ بو شايي پهيدا نابن، بهلكو كرياره كا به ره به ره يي يال سه ر ئيك كومبونا هزر و ره فتار و ره نجا مرؤڤيه. ئەڤجا ده مي توشي كاره ساته كي يان سه مينه كي دن: "هه ر سه مينه ك ديه ته شه پرزه بوون و تيكچوونا هه ڤسه نگي... بپ ۸." بهر ب ره هين ديروكي دزڤرن و ب ليتيرينه كا هه له سه نگانده ني هيف دكه نه ئەوا بووي و بوري، ژبو هندي كو خوه به ره ڤكه ن بو ئەوا دي هيت. لي ژ لايه كي ديه كي نه دووره ئەڤ ڤه گه ران و هه له سه نگاندا بو به رين بوري بين ديروكي كرياره كا ده رووني يا هه ڤسه نگكرنا ناخ و كه ساتي بيت. د پرانيا جاراندا زه جه ته بو مرؤڤي كو دانپيداني ب داكه فتن و شاشي بين خوه بده ت، چونكو وه سا هزر د كه ت كو كاملان و راسته، لي

دهردۆر و كهتوار و جفاك نه هاريكارن. ههروهكو د. عهلی وهردی دبیژیت کو ههر كهسهکی ژ مه، مینا که کی کاملان بو خوه د مهژی خوه دا دادنیت و ههردهمی تۆشی سهتمینه کی بیت یان ب بهرجهسته بی بکهفته ههمبهر کهتواره کی نه ل دویف ههز و نیڕین و خواستین خوه، بیگۆمانه کو دی ئۆبالا دا کهفتنا خوه ئیخته ستووی لایه نه کی دی و زهمانی غه ددار یان ژ دی هزر کهت کو ئه وین بهری وی ژی ههر هۆسا بوون. ل قیره دی خوه داهیلته د کوراتی یا دیرۆکیدا و سنسله یا دا کهفتن و شکهستین دیرۆکی کهته بههانه ژبو کاودانین هه بی: "دهمی کوردا هیرش دهینانه سهر گزیرتا کریت وهك دورندا شهر دکر. ئای چهند فهیتی بوو بو من ژ شهرمادا خوهی نهیا من دا... بپ ۲۳".

ئه م د کارین فی شهرمینی و فهیتی دگهل وی شهرم و فهیتی یا جاشین کورد هه قهر کهن کول سهردهمی کۆچا ملیونی ب دویف کوردین ره قیایقه بوون و پاشی هه می مال و مولکی وان تالانکرن. دبیژن دیرۆک خۆ دووباره ناکهت، لی ژبو کاودان و بۆیه رین د ژایانا کورداندا د قهومن، کۆپیکرنه: "هه که میژوویا مه کۆپیکرن نه بیت، پا دی چ بیت... بپ ۱۹". ئەف داخوایینی دوو راما نان ب خۆفه دگریت، راما نا ئیکی ههروه کو مه گۆتی ژبو هندیه کو شاشی و دا کهفتن خوه بی ب نخیقین. نفیسه ل سهر زاری پهله وانی خوه دژاتی یا بابه تین دیرۆکی دکهت، نه مازه پستی بسپۆره کی شارهزا بو گۆتی کو دیرۆک خوه دووباره ناکهت، پهله وان دبیژیت کو "ژ وی رۆژی وه ره وی سهنگه رهك لناف بهینا من و میژووی دروست کر. یان بوینه دوو سهنگه ریت هه فلدژ... به لی ژ وی رۆژی من زانی کو میژوو فه گوهاستنا هنده سه رهاتیایه لدویف میزاج و که یفا سولتانی وی ده می هاتیه ریزکرن... بپ ۱۹". ئەفە زی هه لو یسته کی هشارانه بی نفیسه ریه کو ب زانیوون سهرده ریه دگهل حاله تی دهروونی دکهت و دقیت بیژته وه رگری کو ئەف هه لو یستی ژ دیرۆکی نه تنی گه ره وته ژیکرنه کا دهروونییه، به لکو دینته کا کوورا هه لسه نگانده بی یه ژبو خوه به ره فکرنه کا نوو کو ب شیویه کی هه قه چرخ و سهرده میانه د بۆیه ر و کاودانین ئەفرۆ بگه هیت. ئوو ئەفه یه به ری مه دده ته

رامانا دووی یا سهردهریکرنا دگهل دیروکی کو پالدەر و هاندەرہ کہ ژبو ئافاکرنه کا دی یا نوو. بهریخودانا گومانکی یا پهلههوانی ل سهر شهری پاشایی کوردان دگهل لهشکهری ئوسمانلی، د جهی خوه دایه: "پاشایی کوردا هه که چ بناغه نه بن یان چ هیفی ژی نه بن بو سهرکهفتی یان ئیک ژ سه دی سهرکهفتن تیدا نه ددیت، بوچی ملله تی خو هافیته فی ناگری، یه عنی نهو جهنگ ژ خو کوشتی زیده تر نه بوو!!... بپ ۹۰. ل راستی یا دیروکی نهوه کو "پاشای دفا ئالایی خو هه بیت، لهشکهری خو هه بیت نهوا وی فیای دهمه کی بدهست فه هات، یا دی خودی قهله می خو لی نه دا و نه مرئی وی نه هاته سهر، قوربانی خودی م... بپ ۹۳."

فهره مرؤفه ههر سهردهمه کی ل گورهی کاودانین وی سهردهمی شرؤفه کهت و بکهته پهنه و رینیشاندەر ژبو ئافاکرنه کا دی یا ناینده یی. پاشایی کوردان هه ولدانه کا سهرخوه بوونی دا و شوپه شه کا مهزن و ریکخستی پیک هینا، لی سهرنه کهفت. ل شوینا نه م گله و گازندان ژی بکهین کا بوچی کر، ما بوچی نه م ل ناستهنگ و کهم و کورتی یین وی سهردهمی نا گهر یین و راستکهینه فه؟! لی نه گهر نه م بیژین کو "مهراج نه نجامن، مرؤفه حوکمی خو لسهر نه نجاما ددهت... بپ ۹۲." هینگی ژبلی هندی کو چ مفای ژ سهربورآ دیروکی وهر ناگرین، ههروه سا دی توشی شاشیهه کا مهزن بین و دی زهر گه هه کا مهزن ل دیروک و جفاکی خوه دهین. چونکو ههردهم سهربورین دیروکی (خو نه گهر جهی شهرم و فهیتی بن ژی) دبنه ریخوشکه ر و دهسپنک بو بزافین داهاتی.

د فی واریدا پهلههوانی نفیسهری ژی هه ولددهت کو بهرپهرین رهش و سپی یین دیروکا خوه فه کهت و ددهمی کوچا ملیونیدا، ژبو پرسیار کرن و لینگه ریان ل بابی بهرزه، قهستا دهرویش حوسیتی دکهن کو "لسهر میزه رکا باقر روینشتبوو کتیبه کا زهر ددهستی دا بوو... بپ ۱۰." کتیبا زهر نیشانا کهفتانی و تۆزکه وییونا و ییه کو ئیشاره ته که ژبو دیروکا نفیسی. ل گه لهک جه و په ره گرافین دی یین رۆمانی، نفیسهر دا کوکی ل سهر گرنگی یا هه بوونا دهستنفیسان دکهت، چونکو دهستنفیس فه گه رانه کا دروست یا دیروکی دکهن. هه رچه نده کو نه دووره دهستنفیس ژی جهی گۆمانی بن "

میژوو فه گوهاستا هنده سهرهاتیاه لدویف میزاج و که یفا سولتانی وی دهمی هاتیه ریژکرن... بپ ۱۹. "لی ب کیمی وەرگر یی پشتراسته کو نه فا نفیسی دو کیومینته و ل گورهی رهوشا دهررونی یا که سی فه دگیریت نا هیته گوهورین. نهوا ل دهستنفیسی هاتی نهوه یا باپیری وی ب دهستی خوه نفیسی، لی نهوا فه گیرانی نهوه یا خه لکی ژ هوستا حوسینی و هموی عهسکهری یی برازایی وی بهیستی. ل گهلهك جهان ههؤ دگرن و ل گهلهك جهان ژی جودانه. ههر چهوا بیت، ههردوو شیواز دهربرینی ژ دیرۆکا سهردهمه کی دکهن. ههژی گۆته کو جفاکی کوردی کو نه خویندهواری تیدا مشهیه، پتر سهردهریی دگهل فه گیرانی دکته. لی بابهتی ههبوونا دهستنفیسان نیشارهته کا ناشکرایه ژبو گرنگی یا دهستنفیسان، چونکو پتر باوهر پیکرینه. ههر چهوا بیت، ههردوو شیوازین فه گیرانا بویه ریډ دره خشانین دیرۆکی پالدهره کی گرنگن ژبو خه بات و بهر خودانی یان ب کیمی ههسته کا ب کاملانیی ددهته مرۆفی و مرۆفی بی نارام دبیت. نارامی ژی ب تهنا خوه هیژ و فه ژنه کا هه فسهنگ و بالبهه ددهته مرۆفی.

بهسکرنا زیره کی و باربهری و قۆربانیدانین هۆستا حوسینی ژبو گوندی و ههمدهمین وی، نازاراندنه کا دهررونییه ژبو پیدفی یا ههبوونا کهسه کی وه کو وی د سهردهمی کۆچا ملیونیدا. ههردهمی مرۆف بکهفته د تهنگافییه کیدا، دی ل هیشی یا کهسه کی قۆرتالکهر بیت. ل گورهی فه گیرانین دیرۆکی یین شهفین دریژ ل دیوانین گوندیان بی د هینه خوارن، هۆستا حوسین نهو قورتالکهریه:

– نهؤ ئافا باپیری ته فه خاری و نهز و تو فه دخوین ههمی خیرا دهست و ماهۆل و

نکراندنا هۆستا حوسینییه... بپ ۲۴.

– چ تفهنگا لدهف جفسیا دروست نهبا دقیا بهر دهستی ویرا چوو با، نهو ژی مۆر و ترا خو لیدا با، پشتی دروست دکر... دگۆت من سویند یا خاری، عهسکهریا چ بیانیا نه کهم، هه که ههبا دا یا مللهتی خو کهم، سواری خه لکی ههریی په یایه... بپ ۲۵.

– هۆستا حوسینی لدهؤ هنده کا تشته کی نه په نی ~ اشکرا کر بوو کو هنده

پارۆت یا ههی کهس نزانیت چهوا په ییدا کریه... بپ ۲۶.

- هنده ناشیٔ ئافی ل گوندا دروست دکرن و ددانه کاری... بپ ۲۷.
- هەر ل وان سالیٔ کولی پستی شهری سهفه ره به لکی زفری برس زیده تر لی هات.... هوستا حوسین دیسا بو سهر کاروان و بریار دا کاروانه کی بشه قینن و ل توخیبا بۆن... ئیهاریه کی گوندی ههمی بی هیفی ب بوون سهری کاروانی دیار بوو و دکره تۆز، گوندی ههمی چوونه پیش و باره گه م دهینه خوارئ و بو که یف و ئه زانی... بپ ۲۸.

ئه ئه قورتالکهره کو د ههمی جفاکان و د ههمی سهرده ماندا جهی به حسکرن و سهرنجراکیشانا خه لکی هه چکه هه بی یه، بیافه کی مه زن و به رفهره ژ مه ژئ و ماخولیانی بین نفیسه ر و دیرۆکفنانان دگریت. مینا هاشمی قوره یشی ده می گه م بو قوره یشیان ژ شامی ئینایی، مینا بارزانییه ده می هه فالین خوه ژ چه می ئاراس ده رباز کرین، ئوو مینا براهیم پاشایی ملییه کوره وشا ئابۆری و سیاسی و جفاکی یا ویران شه هری بلند کریه ئاستی پیشکه قه بترین باژیری وی سهرده می و د فیا میرگه هه کا خوه سهر و ئازاد بو ملله تی خوه دانیت: "ده می شه ری ده ست پیکری و ب گهرمی چوینه شه ری، دفیان خوه قۆربانی پاشایی خوه بکن. پاشی ده می شهر شکه ستی.... کوری خوه ل بابی نه دکره خودان و ههمی ته راو به را بوون... ژنوی زانی کا به رزه بوونا هوستا حوسینی چ کاره ساته کا مه زن بوو... بپ ۷۶-۷۷."

ئه ری ما کی نا بیژیت ههما هوستا حوسین ب خوه ئه و باب بوو کو ل کۆچا ملیۆنی به رزه بووی و دناؤه دیرۆکیدا هاتییه دیت!!

حاله تی ترۆما یا دهروونی

ترۆما یا دهروونی حاله ته کی ئالۆزییه، ههرده می مرۆف به رئاتافی بۆیه ره کی ژ نشکافه بییت کو گه فی ل سهر ژیانئ بکه ت یان ژ ئه گهرئ برینداربوونه کا دژوار ئارامی یا مرۆفی تیک بدهت و ههمی سهربۆر و شاره زایی بین ژیانئ نه کارن ئالۆزیی

ههڤسهنگهکن یان راهاتنی دگهل رهوشا نوو پهیدا کهن، دبیژنی ترؤما یا دهروونی. سدهمیین سهرهکه یین ترؤمایئ توندوتیژییه کو یان یا ب سهری هاتی، یان یا دیتی یان ژی یا بهیستی. ههروهسا ژیفهقهتیان و ژدهستدان (کهسهک یان تشتهکی گرنگ و پیروز) دبیته نه گهری ترؤمایئ (۳).

ههلبهت کهسهک ژ مه نینه کو جارهکی ژ جارا د ژیانا خوه یا رۆژانه دا، نهڤ سدهمیین ژینگۆتی ب سهری نه هات بن. لی ههر بۆیه رهکی ترؤمادار دهمی د هیته چاره سهرکرن (ب ریکا هاریکاری یا نه راسته و خوڤیا جفاکی یان ب ریکا چاره سهری یا دهروونی) د بیته سهر بۆر و که ساتی یا مرؤفی ژبو بۆیه ریئ ترؤمایئ هاتی ب هیتر دکه فیت. ههوره کو کورد دبیژن کو فلان کهسی هند یا ب سهری هاتی، زوو ب زوو ناکه فیت. لی نه گهر حالهتی ترؤماداری نه هاته چاره سهرکرن، نه دووره بیته نه گهری پهیدا بوونا حالهته کی دهروونی کو دبیژنی پیشیلبوونین په ستا پشتی ترؤمایئ، فی حالهتی داوی ژی کۆمه کا نیشان و ساخله تان هه نه کو کار دکه نه سهر هزر و دلینی و رهفتارا مرؤفی، ههروهسا وهزیفه یین پیشهیی و نه کادیمی و جفاکی یین مرؤفی ژی تیکددهن.

نیشانین ههره گرنگین حالهتی پیشیلبوونین په ستا پشتی ترؤمایئ دووباره بوونا بۆیه ری ترؤمایئ و خوڤانه پاش و زیده هشیارییه. ههر ئیک ژ فان ههر سی نیشانین سهره که کۆمه کا رهفتار و هزر و دلینی یین هه مه جۆر ب خوڤه دگرت: "دهم و چاقیت بابی من کرژ بوون ههچکو نمو حالهت ههمی دهانته پیش چاڤا و تیدا دژیت.... بپ ۱۵". یان "بابی من دهستی خوه ل سهری خو دا و چاقیت خو نقاندن... من زانی تشته کی ته حل و نهخۆش خو ل هزر و خه یالیت ویدا... بپ ۱۶". نهڤه نیشانه کا ژ کۆما نیشانین دووباره بوونا بۆیه ری کو ب ریکا فلاشباکان بۆیه ری د ئینته بیرئ و رهوشا دهروونی بی تیک دچیت. لی ههروه کو مه گۆتی کو د پرانیا جاراندا و ژ نه گهری پیکفه زیان و هاریکاری و پالپشتی یا خیرانین پیکفه گریدایی یین جفاکی کولله کتیفی کوردی، حالهتین ترؤما یا دهروونی ب شیوهیه کی ئوئوماتیکی د هیته چاره سهرکرن. مشه جاران دبیت کهسهک تۆشی فی حالهتی بیته و بهیته چاره سهرکرن ژی و خه لک

تیی نه ئینته دهر. ههروهسا ههبوونا سهبرۆرین مشت بۆیهرین ترۆماییی د ژيانا مللهتیی کورددا، راهاتن و سهردههریکرنا دگهل بۆیهران هیسانتر لی کرهیه.

ئهو ب خوه ترۆماداری ل سهه دژواری و هیترا بۆیهری ترۆماییی ژ لایهکیقه و پیکهاتهیی کهساتی یا مرۆفی (سهبرۆر و شارهزایی یین ژیانیی) ژ لایهکی دیقه رادوهستیی. ئەشجا چهند سهبرۆرین مرۆفی یین ساریژکری پتر بن، دی ب ساناهیت شیت ژیی دهر باز بیت. دهمی باب بهحسی چیرۆکا خوه دناؤه بۆیهرین چیرۆکیدا دکهت ئیشارهتهکه ژبو شیانا سهردههریکرنا دگهل بۆیهری ترۆماییی. یهک ژ خالیین هههه گرنگیین ساخبوون و چارهسهریی، شیانین بهحسکرنا بۆیهرینه و فهگیرانین چیرۆکی د زانستی نووی بی چارهسهری یا دهروونیدا وهکو تهکنیکهکا چارهسهریی دههته بکار ئینان. ل جههکی دی ژیی ئیشارهتیی ددهته نیشانین خۆدانهپاشی کو کهسی ترۆمادار خوه ژ بیرهاتنن بۆیهری یان دیتنا جههکی کو بیرا وی لی بینتهفه ددهته پاش: "ههتا ئەفرۆ دهمی ئەز دهر وی قشلا کهفن را دچم کو بهرهک ژیی نهمايه، ئەو دیمهت تپه پیش چاڤیت من و مهزن دبیت، ب سهدان رهنگ و دیمهتان دههته گوهارتن، ههچکو ئەفرۆ رویدا بیت.... بپ ۱۶."

ئهو ب خوه رۆمانا گهریان ل بابیی بهرزه و پیرانیا رۆمانین کوردی مشت ژ بۆیهرین ترۆماییی (چ ب زانیبوون یان ب بیئاگاهی بیت). ئەفه ژیی وی راستیی خویا دکهت کو رۆمان خۆدیکا جفاکیه. چونکو جفاکی کوردان مشتیی بۆیهرین ترۆمایینه، بیگۆمانه کو ئەفه بۆیهره دی جهی خوه دناؤه فهگیرانا بۆیهراندا کهن.

فلاشباکین شهری و ژ دهستان و ژیکهفهتهیانان کو ب مشهیی دناؤه رۆمانیدا هاتینه، ههبوونا خهون و کابیسان، ههبوونا بیردانکهکا نه تهفأه و بیرهوهری یین پچرپچر (نیشانا خۆدانهپاشییه ژ هزرکرنی د بۆیهرین ترۆماییدا)، ههروهسا بیرهاتنن ههستهوهران وهکو بیهنا گوشتی سۆتی، دهنگی برووسییان کو بیرا پههلهوانان ل بۆیهرین ترۆماییی د هینافه. ئەفه بۆیهرین فهگیریی دبنه هیقینی لیکۆلینن حالهتیی ترۆما یا دهروونی دناؤه رۆمانین کوردیدا.

عورفین جفاکی

ههروه کو مه ل گهلهك جهان گۆتی و ههردهم دبیزین کو رۆمان خۆدیکا ژيانا جفاکییه. ههلبهت دهمی ئەم دبیزین کو دهبرینه ژ ژيانا رۆژانه یا جفاکی، راما نا وی ئەوه کو سههدهری و دهبرینی ژ ههرسی ئەلهمیئتین سهههکه بین کهساتی یا جفاکی دکهت. ئەف ههرسی ئەلهمیئته ژى هزرکرن و دلینی و رهفتارن. عورف و بهها بین جفاکی بین هه جفاکهکی ژ شیوازی هزرکرنی و ئایر ده بین دهبراندنا هزران و ههلهچوون و دلینی پیک د هیئ. ما دم رۆمان خۆدیکا جفاکی نفیسههیه، ئەفجا چ رۆمان بی عورف و بهها و بیروباوهرین کلتوری و جفاکی نا هیئنه نفیسین. لی چونکو د پرانیا جاراندا نفیسهه ب مههم و ژبو گههاندنا پهپامهکی فان عورفان دکهته دناف بویهراندا، لهوا ئەم دبیین کو ئیشارهتهکی بدهینی (خۆ ئەگه ئیشارهتهکا بلهز بیت ژى).

ئهو ب خوه نفیسهه ژبو دوو مههمین سهههکی فی کریاری ئەنجامدهت و هه مههمهکی کۆمهکا مههمین دی بین لاوهکی ژى ب خۆفه دگرن: مههمه ئیککی ژبو دوکیۆمیئتکرنا کلتوری مللهتییه و ل گورهی فی کلتوری، فه کۆلهه دی شین لی کۆلینین زانستی ل سهه جفاکی کهن. مههمه دووی ژى ژبو رهخه گرتییه ل هندهك عورف و بهها بین مایی دناف خهلهکیدا و ژ لایه نین جهی و سههدهمیقه فه ریژ و راما نین بههیا ن گرنگییه کا مهزن نه مایه، یان ب کیمی خهلهك ب دلرازی و بیروباوهرین موکمه سههدههیری دگه ل ناکهت.

ههههچهنده د ههمی پههه گرافین رۆمانیدا، کۆمهکا ئیشارهتین راسته وخۆ یان نه راسته وخۆ ب تیگهه و عورفین جفاکی هاتینه دان. لی د فی پههه گرافیدا دی ههولدهین کو هندهك عورفین ئاشکرا بههه چافکهین:

۱. چافادانا دایابان

دكلتۆرى جفاكى و ئىسلامه تييدا ژى هەردەم داكۆكى ل سەر چاقدېرى و سەخبېرى يا دايبابان هاتىيە كرن و فەرە هەردەم كور خوه ل دايبابىن خوه بكەنە خودان و ژ بن ئەمرى وان دەرنەكەش. ئەڤ بابەتە بوويه هېقىتى بابەتى هەڤر كى يا دناڤهرا دوو رڤىشتىن جودا و د دوو سەردەمىن جودا جودا دا، كو ئىك سەردەمى بابىيە و بى دى ژى سەردەمى كور يىيە. لى وە كو عورفەك يان تىگەهەكى جفاكى، نڤيسەر ل دەسپىكى ئىشارەتى ددەتى: "قەدا ل هەوە بكەڤىت ئەولادىت ئاخىر زەمانى هوين چ شىر حەرامن!! بۆچى ما ئىك بابى خوه دەڤىت لغان چول و بەتەنا... بپ ۵." هەورە كو ب قى ئىشارەتى دڤىت خواندەڤانى ژبو هەڤر كىيە كا پىشېنىكرى بەرەهەڤ كەت. ل گورەى كلتۆرى ئىسلامىي كوردى تىگەهەك هەيە كو هەر كەسى د بن ئەمرى بابى خوه يان سەمىيانى خۆڤە نەبىت، خودى تەعالا ژى ژى رازى نايىت و هەتا هەتايى دى يى لەعنەت لىكرى بىت: "دى ھەرن ھندى هوين ساخن دى لەعنەتا خداونددا ل هەوە بىت، دى هوين ھەر ئاڤاكەن و دى خراب و ھەرفىت... بپ ۱۰." ئەڤ بابەتە ل گەلەك جھان و ژبو گەلەك مەرەمان هاتىيە بكار ئىنان. يەك ژ مەرەمىن ھەرە گرنىگ ئەو بوو كو هەردەم مللەتى كورد ب ناڤى ئىسلامى و گوهدارى يا سەمىيانى (خونكارى ئىسلامى)، كو نوونەرى خودى تەعالا يە ل سەر عەردى، هەردەم بندەست و قايبلىووى بوويه ب رەوشا خوه يا هەيى!

۲. ناڤىن ئاخەرتى

د جفاكى كوردىدا (كو هەتا سەردەمى ئەڤرۆكە ژى مايه)، خەلكى ھەچكوهىي ناڤىن زارۆك و تىشتىن عەزىز ب ناڤىن ئاخەرتى ب ناڤ دكەن. ھەلبەت ئەڤ ڤىلە ژبو بەلاڤكرنا زمانى عەرەبى و عەرەبكرنا ھەمى جفاكەين ئىسلامى هاتىيە كرن. خەلكى ھەچكوهىي وەسا هاتىيە تىگەهانەن، ئەگەر ناڤ عەرەبى بىت، ئەڤە رامانا وى ئەوە كو ئاخەرتىيە و خودى دى حەز ژىكەت و دى ھارىكارى يا وى كەت. ئەگەر زارۆكەين كەسەكى بون، خەلك دى بىژىتى ناڤەكى ئاخەرتى دانە سەر دا نەمرن. ئەڤ ناڤلىكرىن عەرەبى ب ناڤى ناڤىن ئاخەرتى ھەموو بەرو بياڤىن ھزرا كوردى موسلمان ڤەگرتىنە و

مشه جاران ژى وه كو بهرسينگگرتنه كا دهر وونى ليّهاتيه. كه سين ئولدار وه سا هزر دكهن كو پاراستنا نايينى ئيسلامى د ناوليكرين عهره بيدايه.

نه گهر نم لوزيكيانه سه حكهينه فى دياردى دى بينين كو نه دووره د خزمه تا خوهيى ئيسلاميدا نه بيت، چونكو ئيسلام ژبو هموو مروقاتتې و هموو جفاكېن دونياى هاتيه، لى ب فى دياردا نايين ناخره تى ب تى ب عهره بان و عهره بينيغه د هينه گريدان (نهفه ژى دووره ژ په ياما راسته قينه يا ئيسلامه تى).

نهو بابته ئهف تيگه هه چه سپاندى و كريبه كلتور، هه لويستى مير و سه ركرده بين جفاكېن كوردى بوون. گه لك جاران نه گهر بهر په رين ديروكى فهده ين، دى بينين كو هنده ك ژ مير و ئولدارين كوردان مالباتين خوه گه هاندېنه سه ركرده كى عهره ب يان سه حاييه كى سه رده مى پيغه مبه رى خودى. ل هه مبه رى فى هزرى ژى تيگه هه كى دى دناف خه لكى هه ژاردا هه بوو كو زاروك ژبه ر نافي خوه د مريت، چونكو شيانين هه لگرتنا فى نافي گران و پيروز نين. لهوا نايين كريت و نه هه ژى ل سه ر زاروكين خوه دانان كو شيانين هه لگرتنا نافي هه بن و نه مرن. نانكو هزر و تيگه هين جفاكى كوردى ب دووانى بين ره هاى بين هه فدژفه گريدابى بوو، يان نافه كى عهره بى ناخره تى يان ژى نافه كى كوردى كريت و نه هه ژى. نهفه ژى مه د گه هينته وى چه ندى كو هزرا كه سى ب ناغاتى يان خولامينيغه هه قبه نده (نهفه ژى بابته كى دريژه و نهفه گوتاره نه جهى شروفه كرنا ويه). نهفه كلتوره ب زه قى و پتر دناف كوردن ئيزيدا هه به و نه گهر چافچه ريبنيه كا بله ز دناف نايين هنده ك كورداندا بكه ين دى نايين (ريخو، مشكو، كريت، كورتان.... هتد) ب بهر چافين مه كه فن. د نه جامدا نايين عهره بى بين ناخره تى ژبو ده وله مند و ناغا و دهره به گان ته رخانكرى بوون و نايين كوردى بين ساده و ساكار ژبو خه لكى هه ژار و خوليسه ر بوون. ئوو ب ريكا چافليكرنا مه زن و ناغا و شيخ و سه بيدان خه لكى هه ژار رى ددا خوه كو نايين عهره بى ل زاروكين خوه دانن و شه هنزى پى دكرن.

زیده باری ئی چەندی ژى سەبید و شیخین کوردان کو دبنه کۆکا خوهدا کوردین رهسەنن، لى د بیافی ئایینی ئیسلامیدا زیرەك و شارەزا بووینە. ئەفجا ژبو چەسپاندنا دەستەلاتین خوە یین ئایینی و دونیایی خوە دگەھاندنە بنەمالا پیغەمبەری یان ھەر بنەمالە کا دی یا قورەیشی کو دبنه کۆکا خوهدا عەرەبن. ھەمی سەبیدین کوردستانی ئافی (ئەولادین پیغەمبەری) ل خوە دادن. پیغەمبەر عەرەبە و ئەو کوردن!

و ھەسا دیارە کو نغیسەری دەر کا فی بابەتی ب باشی کرپە و د زانیت کو ھەمی نافۆ ئاخەرەتینە و خودی تەعالا ھەمی زمانان د زانیت و کوردیکرنا ناغان چ ژ ئاستی باوەرداری یا مروفی نا گوھۆریت. لى دەمی بەحسی ماھینا عەلیی جانگیر دکەت، دیبژیت کو "د گوئی دندل کو بنافی دندلا ئیمام عەلی کر بوو، دگۆتن جارەکی رەفدەکا گورگا ھاتی، بەلى ھەمی دندان شکەستی کرن و نەشیان ئیزیک بن... بپ ۱۳". ئەفە ژى ئیشارەتە کە ژبو پیرۆزی یا ناغین ئاخەرەتی و ھیزا سنوورپرا ئان ناغان دناؤ جفاکی کوردیدا. ھەر ھەسا ژ لایەکی فەشارتی دیفە ژى رەتکرنا فی شیوازی ھزر کرنیہ.

۳. خەون

خەون د ھەمی جفاکین دونیایدا بابەتەکی مژدار و ب چریسەتە. مشە زانا و فەکۆلەر ان لیکۆلینین زانستی ماددی و گیانی و میتافیزیکی ل سەر کرپنە کو ھندەک پیرانینین بەرھۆز ژبو شرۆفە کرنا خەونا ببینن. لى ھەتا نھۆ ژى ھەر بابەتەکی مژدارە و ھەمی زانا ب بەلگەنەویست و ھە کھەفی ل سەر کریارا خەونی پیک نە ھاتینە.

د جفاکین ساکار و دینداردا خەونی ب پەيامەکا خودایی د زانن کو ریکین پاشەرۆژا داھاتی بو مروفی بەلى دکەت: "کورپت من خەونا مروفت چاک گەلەك ژ راستی ئیزیکە ھە کە ماکا وی نەبیت... بپ ۱۲". ل گورە ی تیگەھی جفاکی کوردی، خەونی گرنگیە کا تایبەت ھەبە، نەمازە ئە گەر کەسەکی چاک یان مەلایەکی دوازدە علم ببینیت. ئەفجا مادەم گرنگە و خەلک باوەریی پى دینیت ما بۆچی نا بیتە پەيامەکا ئاراستە کری و خەلک بی بەیتە ھشیار کرن؟! نغیسەری ھەولدا یە خەونەکی چیکەت و

ب دانانا خهونا بابی دهمست بی دکهت: "ههیف ژ ناسمانی بار دکهت و !!! بهرو رۆژنافای دچیت، ئەم ههمی دکهینه هاوار و قیری و گازی ههیفی دکهین کو نهچیت و دونیایی له تاری نهکەت. نهخپەر هەر دچوو.. پاشی ههیف بو دوو کەر و کهته خاری دونیا تارستان بوو، دهمی ئەم ب گری و خەم زفرینه گوندی دبیین رهفده کا گورگا هیرشا دهینه سەر گوندی و ئەم ههمی بی دهستهلات کهپرکانی دکهفته مه و ئەم درهفین... بپ ۱۲."

ههلبهت ئەف خهونا هه، خهونا نفیسهریبه و دقیت دهرگههی بابهتهکی سیاسی دیروکی فهکەت و ببینه ریخۆشکەر ژبو دانانا خهونه کا دی کو مللهتی ژ رهوشا ههیی بهر ب رهوشه کا باشتر و خۆشتر ناییندهبیقه بهت. ئەف خهونه د سهردهمی رهفی و کۆچا ملیونیدا هاتیبه رستن. ئەفه زی بهری مه ددهته پاشخانا رهوشه نیری و سیاسی یا نفیسهری کو بهحسی سهرکردی شۆرهشا کوردانه... (مهلا مستهفایی بارزانی دچیت د مریت) و ههیف (شۆرهشا کوردی) دبته دوو کەر (دوو پارتین سهرهکی) و دوژمن ل بهر مللهتی مه بی راههستایه و ژ نهگهری بی دهستهلاتیی کهپرکانی دکهفته ناف مللهتی و ههمی بهر ب نه دیاریقه د رهفن). ئەف خهونه شروقه کرنا رهوشا ههیی یا خه لکییه و ژبو خۆشی و دوکیۆمیتنکرنا تیگههین جفاکی ب هندهک نایرده بین رۆژانه بین خه لکیفه گریدایه، وه کو نفیژ کرنی و به لافکرنا نانی ته نووری کو فهره خیرهک بهیته کرن دا کو خهون بهر ب ناراستهیه کی باشفه بهیته هاژۆتن. بو نمونه دهمی کهسه کی گوندی کۆلینی خهون ب کهسه کی خوه بی دوورقه ددیت (کو دگهل لهشکهری پاشایی کوردان بوون)، دا خیره کی بو کهن به لکو بهیته پاراستن و سهرکهفتن بیته ریکا وی: "ئه گهر ئیکی خهونهک ب برایی خو یان بابی خو دیتبا دا سپیدی نانی ته نووری کهته خپەر و ههمی گوند دا زانن کو شقییدی خهونهک یا دیتی... بپ ۴۴."

نایردهیه کا دی ههیه کو دهمی مروّف خهونه کا نهخۆش دبیینت تف د کهته رهخی چهپی دا کو خهون بی بهتال ببیت. ههروه کو دهمی ئیک مه دحین ئیکی دی دکهت ژبو نه چاقینیونی دهستی خوه ل داری دهن. هه رچهنده ئەز ب خوه نزام کا ئەف نایردهیه ژ

کیفه هاتینه و بۆچی تفکرنا ره خییّ چه بیّ خه ونیّ به تال دکهت! لی د تیگه هیّ جفاکیدا ههیه و خه لک سه ره ده ریّ دگه ل دکهت: "بسملا.. بسملا.. نعو زویللا, جار ژی تف دکره ره خییّ چه بیّ... بپ ۱۲." هه ره چهوا بیت, خه لک ب گرنگی و چه بیرینقه سه ره ده ریّ دگه ل خه ونان دکهت و ل گوره ی بویه رین خه ونیّ ره فتارین خوه دگونجین (چ که یف بیت یان ترس):

- نهو خه ون بوو مارشا گوندی سوچه تا دیوانخانا بیّ فه دبوو بیّ دویمه یک دهینا..

- هه ره ئیکی بو دووسی یا دگۆت و ب سه ره فه زنده دکر, به لی که سی کیم نه دکر...

- هنده کا نهو خه ون گریدا ب هاتنا کافر و ئیمان سزا, نه فین ل پشت نه قیانوسا هاتینه ده فه ره و گوندیت مه, کو ب سه رو چا و پرچ و ره وشت و نه ژاد و ره فشت ژ مه جودا بوون... بپ ۱۳.

ههروه کو مه گۆتی کو نه فه خه ونه ده سپیکا دانانا پرۆزه بیّ چیکرنا خه ونه کا دی یا مه زنتزه. نهو خه ون ژی دانوستاندین دانانا ئیدیولۆژییه کا سه ره ده میانه یه ژبو شو ره شی و فه گه راندنا سه ره ده مین گهش و دره خشانین جفاکی کوردیه (دیروک), کو بینه مه شخه ل و رینیشانده را پیقارۆیا رزگار بوونی و دیتنا بابی به رزه.

۴. ترساندن و فه چغاندن

ترساندن و فه چغاندن ئیکه ژ ساخه له ت و تیگه هین نینگه تیقین جفاکی کوردی. نه دووره نه فه ساخه له ته ژ به رمایکین کلتۆری ئیسلامیه بیت, کو هه رده م ژبو پیگیریکرنی مرۆفی ژ عه زابا گۆری و ئاگرۆ جه هه می دترسین. نهو ب خوه ترساندن ژبو هندیه کو مرۆف ب تیگه هه کی دیار کریقه به یته گریدان و پیگیری بی بکه ت, نه مازه پشتی هه می ریکین دی یین ل بهر شرینکرنی سه ره نه گرن. سو فی دده ره قی ئاینی ئیسلامیدا دبیزن کو نه ته ماحی یا خو شی یا به هه شتی و نه عه زابا ئاگرۆ جه هه می وان بهر ب ئاینیه دهین, لی مه زناهی و هه ژیتی یا خوه بیی خودی ته عالا یه وان نیزیکی خودی و

ثایینی دکهن. ژ فئ گوتئی خویا دبیت کو د پړانیا سه‌رده‌مان و ئایرده یین ئیسلامه‌تیبدا هه‌ردوو باب‌ه‌تین ته‌ماهی و ترساندنئ ژبو پی‌گی‌ریکړنا ب ئاینیقه هاتینه بکار ئینان.

هه‌ر چه‌وا بیت، ترساندن د کلتورئ کوردیدا به‌ربه‌لاقه و هه‌ر ژ زارو‌کینی د ده‌ست بی دکه‌ت، ده‌مئ ژ مه‌زار و گو‌رستانان د هینه ترساندن، یان ژ چوونا ب شه‌فا سه‌ر رووباری د هینه ترساندن کو شه‌ف ده‌مئ بالا‌فکرنا نه‌جاننه. نفیسه‌ری ژبیر نه‌کریه، ئیشاره‌ته‌کئ (خو نه‌گه‌ر بله‌ز بیت ژئ) بده‌ته‌فئ ترسا هه‌بی دنا‌ف ناخی که‌سی کورددا.

- وئ سټی‌رکئ ترسه‌ک ددلی مندا چاند بوو، ترسه‌کا نه‌لف بوو.... نه‌زمان سوورکیت مرو‌ف خور ئی هه‌نه... یان دگوت باه‌قی‌ت شیخی ل وپړنه بی بخت دی شیخ پیقه ده‌ت... بپ ۲۸.

- هه‌که دونیا بیا شه‌ف و تاری هه‌ر چوونا من بو سټی‌رکئ تشته‌کئ مه‌حال و ترسه‌ک مه‌زن بوو قه‌ت نه‌دبوو جاره‌کئ من نه‌و دیوار شکاند... بپ ۲۹.

- هه‌که ته‌ نه‌ف وپنه نه‌فش کرن رو‌ژا قیامه‌تئ دی خودئ بی‌ژته ته‌ پا دی و هره روحئ ژئ بدئ، دی حسابئ دگه‌ل ته‌ که‌ت و ته‌ به‌ته جه‌هنه‌مئ... بپ ۲۹.

ل گوره‌ی لی‌کو‌لینین زانستئ ده‌روونی نه‌ف ترسا ژ زارو‌کینی دنا‌ف هزرا زارو‌کیدا ده‌یته چاندن، ئاکامه‌کا نی‌گه‌تېف دکه‌ته سه‌ر که‌ساتی یا وی یا ئایینه‌یی. ب هزرا من نفیسه‌ری ئیشاره‌ت دایه‌فئ ترسا نه‌لف و کوور دنا‌ف ناخ و تی‌گه‌هئ هزریئ که‌سی کورد دا، کو بکه‌ته سه‌ده‌مئ نه‌ خوه‌سه‌ری و قایلیبونا ب ده‌سته‌لاتا بیانی یین نه‌ کورد و د سه‌رداچوونا به‌رده‌واما ب نافی ئایینی!!

۵. نه‌ به‌حسکړنا که‌سپن مری ب خرابی

د کلتورئ کوردیدا، ب خرابی به‌حسی مریان ناکه‌ن، هه‌رده‌م ره‌جه‌تان ئی دبارینن. یان ژئ نه‌گه‌ر ئیکئ نان و ئافا میره‌کی یان ئاغابه‌کی خوار، ده‌مئ دکه‌فیت ژئ داروبه‌را تیوه‌ر ناکه‌ت و ب خرابی به‌حس ژئ ناکه‌ت. هه‌لبه‌ت نه‌فه ساخله‌ته‌کئ گوندیکانی و عه‌شیره‌تکیه، نه‌ دووره ل با‌ژیران (یان نه‌و گوندی یین هاتینه با‌ژیران) نه‌ وه‌سا بیت و هه‌رده‌مئ که‌سه‌ک دکه‌فیت هه‌می ساخله‌تین شاش و خرابی یین وی د هینه به‌رچا‌ف کرن.

ټه و ب خوه "وى مروټى چ لدهف خو نه هيلايه، تنى جيوپولتيكا دهوله تى و كاودان و مهروميت دهوله تيت مهزن چ سهر ژى نه برينه و ههر ب چهوتى خواندينه... بپ ۸۲". ههردهم بههانه بين لوژيكي و بهرهوژ بو پاشاى د هاتنه ديتن كو نه يى شاش بوو. ټه ټه بهريخودانا ب پيروزي نيشانا هندييه كو ههردهم د ناخى خوه دا ټه م هزر دكهين كو مه بيدثى ب پاشايه كى ب هيز و ههبيته (سوپه رمانه كى كاملان و بى كيماسى) ههيه: "راسته پاشايه كى پراكماتيكي بوو، بهلى بو قوربانى جوغرافى و بهرزه وهنديت دهوله تا... بپ ۹۲".

ههروه كو ل دهستتفيسى هاتى و هوستا حوسينى ژى به حسكرى، كهسه كى ب خرابى به حسى پاشاى نه كريبه. ههردهم مه دحين وى هاتينه كرن چونكو "ديتنه كا گونديان و عهشيره كانه يه ټه و دهى دگل مابن و به حسى وى ب خرابى ناكهن، چونكى حساب دكهن كو نانى وى خواري و نايبت خو يى ټه مهك كهن... بپ ۸۴". ژبلى ټى چهندي ژى كورد ب سرؤشتى خوه يى ديندارى و عهشيركى ريژى ل مرى بين خوه دگرن و ب چافه كى مشت چريسته تى و ريژگرتن سهح د كهنى، ههروه كو كورد ديژن كو "سوينا مه ب مريان و گورين مريان د كهينه مهزار". جاره كى ب تنى ددهستتفيسيدا ئيشاره ته كا بلهز يا دايه هندي كو پاشايى كوردان ل دهوراتين خوه يى ناغنيش بوو. تنى ټه ټه هه ټو كه بينه ره خنى ژى دهيت، "ټه ټيت دى ههمى ستايش و سهله واتن بو پاشايى كوردا ددهن و سهده ره جه تا ل توربا وى دكهن... بپ ۸۴". ههلبهت ټه گهر ره خنه ل پاشايى كوردان نه هيتنه گرتن، دى بهرى ره خنى بهر ب زه مانى غه ددار و دهوله تين مهزن و پيلانين دوژمنانقه بيت. ره هاى وهر گرتنا ههر لايه نه كى نا بيتنه ټه گهرى ههلسه نگاننده كا زانستى و دروست. لهوا ب هزرا مه فهره مروټ ب شيويه كى ريژه يى سه حكه ته ههمى بوهر و تيگه ه و باوهران.

۶. گوتنين مهزنان

گوتنين مهزنان وه كو پشكه كا گرنك ژ كلتورى كوردى، قهرىژ و ره نجا هنزى يا ملله تى كورده. نه دووره گهلهك گوتن د بن كارتيكونا كلتورين دى بين زالدهست

ژی هاتینه رستن. لی ب هزرا من ئەگەر وەسا بیت ژێ، کراسەکی کوردی کەفتییە سەر و بوویە مولک و بەرھەمی جفاکی کوردی.

نقیسەری وەکو پڕانیا نقیسەرین کورد، ب شیوہ یین جوداجودا (جار وەك وەرگرتن، جار ژێ وەك راماڤ)، گۆتین مەزنان کرینە شووڤە و بەھانە یین ھزرین پیشکیشکری. بو ئموونە دەمی دڤیت ھاندانا بەرخودان و بەرگری بکەت دبیژیت: "ئەری کورینە دلۆپەکا خوینی بڤی ھەمی غار و بەزانی دەھینت... بپ ۴۳". ھەلبەت ئەڤە بەرادا وی گۆتییە ئەوا دبیژیت: "دیکی روژەکی بە ھە مریشکا چەند سالان". ھەردوو دەربرین بکار ئینایە (جار ب راماڤ و جار ب وەرگرتن). ئوو گەلەك گۆتین دی یین مەزنان بکار ئینایە وەکو: "گازندین بەنیا نەخۆشترن ژ عەزابا قەبری"، "مال فریژا دەستانە"، "ئەگەر خیارە ژ تویتکی یا دیارە"، "بی ئەڤرو چ نەبیت، پاشەرۆژا وی ژێ دی یا نەدیار بیت"، "سویندا مە ب مریانە، گۆری مری دکەینە مەزار"..... ھتد.

رۆمانەکا بی پەهلەوانا ژن

ژنی ب چالاکی یین خوە یین ھەمەجۆر، رۆلەکی کاریگەر د پەرەردە کرنا زارۆکی و وەرار و پیشفەچوونا جفاکیدا ھەیە. خوە د سەردەمی شەر و پیکدادانین لەشکەریدا ژێ (کو کاری زەلامانە)، ب ھندەك چالاکی یین جوداجودا یین نە بەرچاڤ پشکدار دبیت. ب ڤی چەندی ئەم نە کارین ل بن چ پەرەدەیا ھەبیت رۆلی ژنی پشنگوھ پافین. ئوو مادەم رۆمان خۆدیکا ژيانا جفاکییە، ژن خۆشی و ئیلھامی د بەخشیته ژیان. لی نقیسەری ژن وەکو کاراکتەرەکا ئەکتیف د ڤی رۆمانیدا بکار نە ئینایە. تنی سی جاران بەحسی ژنی کرییە، جارا ئیکی نە وەکو کاراکتەرە، لی ناڤ ئینانە د چوارچۆڤی ڤەگیژانا بیرەوهری یان سەرھاتییەکیدا: "وی شەڤی ئەزل بالکی دایکا خۆ مام، شەڤەکا ب ترس و سەھم ب تارستان و تەنگافی بوو... بپ ۱۷". ئەڤە ژێ نا ھیتە حسابکرن کو پشکداری پیکرنا ژنییە دناڤ رۆمانیدا. ھەردوو جارین دی ژێ رۆلەکی نیگەتیف دای،

ههروه کو دبیزیت کو دلینی یا فیرهایی یا ژنی و پیغه گریدانا وی یا بیدهسته لات ب کور و میر و نیرین دی بین خیزانیه، کاری وی دکته لهتمکرن و نالین و گریان و گلهیی و گازنده:

- عهیشا کابانیا وی دا بیژتی: هه... پاشای لهشکهری خو هه بوو، هه ی ژ وی لهشکهری تو و عهزیزی مهلا عهلی بوون؟!.. ههوه گهلهک رهنگز کر ههین چوون لاهه هاتهفه کهلمم کوئی و پیخواس... بپ ۹۳.

- ئی کورۆ هه ی مال نه خراب ما سپیدی هه تا ئیشاری چ دگوهی فان گهنجا دبیزتی؟ نی ته سهوداسهر کرن، پاشی ته گیره یا ژی چیکری تا نیشا وان بدهی؟.... بپ ۱۰۶.

ئه گهر د جارا ئیکیدا تنی ئیشاره ته که فه گیرانی بیت ژی، لی رۆله کی بهره مهینه ر و ئه کتیف دایی. ئه وشه فا پر ترس و سههم ل بالکا دایکا خوه بوو، ب وی رامانی کو بالگههی دایکی جهی ئیمنی و ئارامیییه. ئه گهر ژنی چ رۆلین بهره سه ته بی د شورهش و بزافین بهره چا فا نه بن ژی، وه کو ئارامگه هه که دهروونی رۆلی وی بهره چا فا و گرنگ دبیت. لی د ههردوو جارین دی بین کو وه کو کاراکته ره که لاهه کی بکار ئینای، ژبلی گلهیی و گازنده و بچوو ککرنا بزافین هوستا حوسیتی چ تستی دی یی دبار تیدا نینه. هه له بهت ئه فه ژی خاله که لاهه زییه د ئیدیولۆژی یا پیشکی شکریدا. ژ لایه کی د یقه ژی کیماسیه کی د ئیخته د په یاما رۆمانیدا (وه کو خو دیکا ژیانا رۆژانه)، چونکو ژن کاراکته ره که ئه کتیف و بهره مهینه ره د ژیانا رۆژانه دا. هه ر پشتگو ه هافیننه که دده ره هقی رۆلی رۆژانه یی ژنیدا بهیته کرن، بیگۆمانه کو دی ناکامه که نینگه تیف که ته سه ر بهره می هه میی.

لی ئه گهر ئه م ژ لایه نه کی دهروونیی د پشت ریزکان را سه حکه یی، نه دووره ئه فه هه لویستی نینگه تیفی ژنی ل دژی هوستا حوسین و عهزیزی مهلا عهلی، کاردانه وه یا داکه فتنه که فه شارتی بیت. بو نمونه " بهلکو ئیشاره ته که بیت ژبو داکه فتنای وی یا سیکسی ل هه مبه ر هه ژنیا خوه: " ههوه گهلهک رهنگز کر ههین چوون لاهه هاتهفه کهلمم کوئی

و پینخواس... بپ ۹۳. "نانکو د فی دەمی دریزی هەتا کو لاو کە لەم کۆتی بووین، عەیشا ژنا هۆستا حوسینی ژ هەمی مافیڻ خوە یین ژن و میرینی بی بەهر بوو. نە دوورە هەفتی و هەقالین وی هەمی یین بووینە خودان زارۆک و زارۆکین وان یین قیرا گەهشتین، لی ئەو ب تنی بوویە قۆربانی یا لەشکەری پاشایی کوردان کو سەرکەفتن ژ ی ب دەستفە نە ئینا کو هەما چ نەبیت، شەهنازی بی بکەت. ئەفجا وە کو هەلچوونە کا دەروونی ل دژی خەباتا میری خوە رادوەستیت. دبیت مەرەما وی نە دژاتیکرنا خوەیی دژی بیت، هندی مەرەم ژ ی گازندە کرن بیت ژ مافی وی یی خواری د واری ئەرک و مافیڻ هەفتینییدا.

ل داوی ژ ی دبیزین کو ئەو رۆمانە مشتە ژ شاشی یین ئیملائی و زمانەفانی کو بیزارییەکی بو خواندەفانی کوردیزان پەیدا دکەت، نە دوورە هندەک ژ ی چەوتی یین چاپی بن. لی ب راستی رۆمانە کا هەژ ی خواندنی و ل سەر راوەستانییه.

دەهەمەن:

(۱): هەمی پیزانیین دەربارە ی ئیدیولۆژیی ژ فان سایتین ئەنتەرنیتی هاتینە وەرگرتن:

, www.annabaa.org

<http://ar.wikipedia.org>

<http://sharkia.blogsome.com>

<http://imadfawzishueibi.maktoobblog.com>

(۲): هەمی پیزانیین دەربارە ی پاشایی کوردان ژ فان سایتین ئەنتەرنیتی هاتینە

وەرگرتن:

<http://kurdistan-net.1000reemb.com>

www.azad-hye.org

www.daxota.com

www.alarabnews.com

www.as7abcool.com

(۳): زارۆكېن ترۆمادار و پېشېلبوونېن پەستا پىشتى ترۆمايى. د. عبدالباقي
عبدالرحمن ئەھمەد. ۋەرگېران ژ ئىنگلىزى: د. عارف حىتۆ. ژ ۋەشانىن كۆفارا مەتېن.
سەنسلە ۱۶. دھۆك "۲۰۰۷.

دوودی د رۆمانا "دهراقی تهنگ" دا

دەرافى تەنگ

رۆمانا دەرافى تەنگ كۆز لايى چىرۆكنفيس و نفيسەرى ھىزا كەرىم جەمىل بىناشە ھاتىيە نفيسىن. ل سالا ۱۹۸۵ى د بەرىكانىيە كا شەرى قادسىيا سەددامدا پشكدار بوويە و ل سالا ۱۹۸۸ى ب فەرمى ژ لايى (دار الحريه) ڤە ل بەغداد ھاتىيە چاپكرن. لەوا ئەم د كارىن بېژىن كو ئەڤ رۆمانە دناڤەرا سالىن ۱۹۸۳-۱۹۸۵ دا ھاتىيە نفيسىن و دكارىن بېژىن كو ئىكەمىن رۆمانا چاپكرى يا دەڤەرا بەھدىنانە. بۆيەرىن وى د چوارچۆڤى شەرى عراق و ئىرانىدا د زڤرن. نە دوورە ژبو مەرەما دو كىومىتكرنا ھەست و پىئەسبانيىن مروفى د سەردەمى شەرىدا ھاتىيە نفيسىن و ڤيا بيت باندوورا شەرى ل سەر دلينى و ھزر و رەفتارا مروفى خويا كەت. ئوو چونكو د سەردەمى نفيسىنا رۆمانىدا، عراق د شەرى كى و ئىرانكەردا بوو دگەل ئىرانى، لەوا نفيسەرى ب ڤى بەرھەمى خوە بى و ئۆھى پشكدارى د بەرىكانىيە كا رۆمانفيسىنىدا كر و خەلاتى دووى ب دەستڤە ئىنا، ھەروە كو ل سەر رۆمانى ھاتىيە نفيسىن. ئەز وەسا ھزر دكەم كو نە دوورە ئەڤ رۆمانە ژبو خوە بى بەرىكانى نە ھاتىيە نفيسىن و ئەو ب خوە يا نفيسى بيت، لى ژبو مەرەما چاپكرنى و دانەزانىنا كو و ئۆھانين كورد ژى دكارن رۆمانان بنفيسن، پشكدارى د بەرىكانىدا كرىيە و خەلاتى دوووم ب دەستڤە ئىنايە.

ئەڤ رۆمانە.. چىرۆك يان سەرىپھاتى يا گەنجەكى سەربازە، ژ بەرۆكىن شەرى د رەڤىت و دگەھتە ناڤ رىژىن پىشمەرگە بى بزاڤا رزگاربخوازى يا كوردستانى و پاشى پەشيمان دىيت و وەسا ھزر دكەت كو دى دناڤى گىلە شو كا ھزر و رىياز و ئىدىولوژىيا بىن ھەڤدژدا بەرزە بيت، ئەڤجا ڤە دگەرىتەڤە باژىرى.

پەھلەوانى سەره كى رۆمانى ب ناڤى روىگەش بى دوودلە دناڤەرا چوونا شەرى و رەڤىنىدا، بى دوودلە دناڤەرا گەھشتنا رىژىن شورەشى كو بزاڤا رزگاربخوازى يا مللەتى كوردە و ڤەگەريانا بو ناڤ بەرۆكىن شەرى، بى دوودلە دناڤەرا باوهرىنان ب شەرى سەپاندى و رەواتى ئىدىولوژىيا بىن ھەمەجۆرىن بزاڤا رزگاربخوازى، بى دوودلە دگەل

ههلوپست و رهفتارین خوه یین روژانه و دگهل ئەوی هزرا مروّفانتی یا د سهری ویدا دلقلیفت.

فی گهنجی دلبره کا هه ی ب نافی گولقبید، کو سهره رای هه می دوودلی و رهوشا ناله بارا جهنگا هه تا داوی ژی پشتراستی و باوهریه کا موکم ب رهواتی یا وی نه دای، چیرۆکه کا ئەفینی دگهلدا هه یه و خهونین جوان ب پاشه روژه کا گه شقه دبین و مهیدانا فی شه ره نیخا دهروونی و ئەفینی یا پاکژ و بیگهر د باژیروی دهۆکیه. چیرۆکنقیس د گهله که به رهه مین خوه دا (یین بهری و پشتی فی رۆمانی ژی) به حسی جوانی و خوشی یا باژیروی دهۆکی دکت. وه سا خویایه کو پیقه گریدانه کا موکم دگهل جهی هه یه. ئەف پیقه گریدانا جهی نارامیه کا دهروونی بو مروّفی پهیدا دکت، نه مازه ئەگهر پیقه گریدانا ده می نه جیگر و هه ژه ژۆک بیت. وه کو ههر مروّفه کی هه ولددهت هه فسهنگی یا خوه یا دهروونی بپاریت، گه رهوا خوه یا ب شهله ژانی و ناله باری یا ده می، ب هه بوونا جهه کی خوش و ئیمنقه تهژی دکت کو ئەف جهه یه بو دبته نارامگه و بیافه کی به هانه کرنا دوودلی یین بو ژ ده می پهیدا دبن: "هه می تشتی فی باژیروی دهینه پیش چافین من، سهر زیوک و سی گرکا، هه شکه روژ، خانی مه، رویار، ناؤ ره ز.... ئەفه نه فیانه من ل گهل فی باژیروی هه ی، نه خیر، عه شقه... بپ ۱۰."

د درێژاهی یا دیروکا مروّفانتییدا، چه زین گوهورین و پیشدا برنا رهوشین هه یی وه کو ریژگه ها پرانیا رهوشه نبیر و نقیسه رین مروّفانتی، خالا ئالۆزی و دوودلکرنا هه می مروّفانه. هه می گوهورین دویایی ژی ل سهر ناستین ده می و جهی پهیدا دبن. ل ده سپنکی ل سهر ناستی جهی وه ک تاك پهیدا د بیت و پاشی دچته سهر ناستی ده می کو ب کو میقه هه فیه نده. گوهورینا ل سهر ناستی ده می ژی بیافین فه گهر و پاشگه زبوونی ب زه جهه تر لی دکت.

د کلتوری کوردیدا ده می به حسی گوهورینی دکن دی بیژن کو سهرده م یی هاتیبه گوهورین، ئانکو مه ره م یی ئەوه په شیمانی یا ل گوهورینا ده می، گازی یا ل دویف گورگییه و مروّفی دنیخته د فه ده ری و گوشه گیریدا. لی چونکو په هله وانئ فی رۆمانی

شيانين گوهارتنا دهمي نينن و نه كاريت دهمي د له‌جزويه‌كا خوشييدا راگريت، نه‌چار بوويه كو خوه ب جهيفه گريدهت و جهی بکته نارامگه‌ها هز و هه‌لويست و به‌هانه کرنين خوه بين وي باوهری بي هه‌بی يان بي نه‌بی!

رهواتی یا شهري

هه‌ر هه‌ولدانه‌كا ژبو هه‌ر شهريه‌كي بهيته‌كرن، جهی گومانیه. چونكو د هه‌ر شهريه‌كي هه‌بيت دا، لايه‌نين هه‌فرك خوه ب راست و حق دادن و رهواتی یا شهري خوه شوږفه دكهن. نوو دهمي مروږه جوداجودا گوهداری یا هه‌ر لايه‌نه‌كي بکته، دی هزرکته كو نه‌و لايه‌ن بي حقه و مافي به‌ره‌فانيکرنی ژ خوه هه‌يه. ژبو فی مه‌ره‌می ژي کومه‌كا به‌هانه بين به‌ره‌وز دهيه بکاريانان كو لايه‌نگرين هه‌ردوو لايه‌نين هه‌فرك بي قايل د بن.

د سه‌رده‌می شهر و هه‌فركی بين دناقه‌را نيمامي عه‌لی و معاويه‌يدا، هه‌ر لايه‌نه‌كي هزر دكر كو نه‌و بي حقه و ژبو بلندكرنا ئالايي ئاييني ئيسلامي شهري دكته. هه‌ر لايه‌نه‌كي بي دی ب فتنه و تيكدانا ئيکريزي یا موسلمانان گونه‌هبار د کر.

هه‌رچه‌نده روّمان ژبو به‌ريکانيه‌كا ره‌واکرنه شهري نه هاتيه نقيسين (نه‌ز و هسا هزر دکهم)، لی وه‌كو پرسه‌كا مروږانتي و ره‌وشه‌نيري نقيسه‌ر هه‌ولددهت كو به‌هانه‌يه‌كا فه‌لسه‌فی یا قايلکهر پيشکيش کته و نه‌ږ هه‌لويستته دگهل مه‌ره‌مين سه‌ره‌كي بين به‌ريکاني دهاتنه گونجاندن. هه‌لبه‌ت هه‌تا مروږه بي به‌رانبه‌ر قايل بکته، فه‌ره ل ده‌سپيکي نه‌و ب خوه بي قايل بيت. هه‌ر ژ نه‌زله‌دا و هه‌می شهر ب شيانين ره‌واکرنه شهري هاتينه دوّماندن و چهند لیده‌ر د ره‌واکرنيدا زي‌ره‌کتر بوون، بياقين سه‌رکه‌فتني پتر بوون. د فی روّمانيدا ژي، نقيسه‌ری ژبو ره‌وانه‌کرنه شهري فايه ل ده‌سپيکي خوه قايلکته. لی وه‌سا دياره‌كو خوه قايلکرن ب ره‌واتی یا شهري دناقه‌را عيراق و

ئیرانیدا نه کاره کی ب ساناهی بوویه، لهوا نفیسه ری په هلهوانی خوه ئیخستییه د کۆمه کا ئالۆزی و دوودلی یین کۆزه کدا.

ل دهسیپکی و د چاپته ری ئیکیدا نفیسه ری ههولدایه رههنده کا فهلسه فی بده ته فی شه ری. لی چونکو نفیسه ری پیشوه خت ههلوسته کی دی یی فهشارتی د نه هشی یا خوه دا ههیه، لهوا ههولدهت کو شاره زایی یین خوه یین نفیسنا چیرۆکی بکار بینیت ژبو گشتیکرنا فی بابه تی. د زانستی چاره سه رکرنا دهروونی یا رهفئاراندا، هه ر تشته کی بهیته گشتیکر (ته عمیمکر)، د شیاندایه کو بهیته نورمالکر ن ژی. ئوو هه می بویره و رهفئار و هزر و دلینی یین نورمال ژی ژ لایی خه لکیفه د هیته قه بوولکر. ئانکو هه ر ل دهسیپکی ههولدایه نورمالکر نه کی (ته تبعکر نه کی) دگهل خوانده فانی خوه دروست کهت. چونکو نه دووره خوانده فانی ژی ههلوسته کی پیشوه خت ل هه مبه ری شه ری و دهسته لاتی و فان جوړه بزاقین رهوا کرنی هه بیت.

دبسا زیره کییه کا دی یا نفیسه ری دیار دبیت، ده می فی رهه ندا خوه یا هزری و فهلسه فی ل سه ر زاری په هلهوانی رۆمانی د ده می زارۆ کینیدا خویا دکهت: "ئه ری سهدا، ژن و میړ، بهری بینه بویک و زافا، کهس ژ وان ییدی نا نیاسیت و بهلکی ئیکودوو باش نه یدتن، نه مرۆفیت ئیکن و چ هه ژیکر ل گهل ئیک نینه، بهلی پشتی هینگی ئه م دبیین نیاسینه ک و هه ژیکر نه ک دنا فبهرا وان دا چی دبیت، ئه ری ئه فا هه نی چهوا چی دبیت؟ ئهوا چهوا ئیک و دوو دفیت؟ بپ.ء"

ههلبهت ئه فه زیره کییه، چونکو نه بیگونه هی و ساده یی یا زارۆ کانه ههروه کو وی ئیشاره تدا یی، بهلکو ب زانیوون و ب مه رهم ههولدایه فی پرسپاری ب ئازرینیت کو بیته کلیل و ژیده ری هه می ههلو یست و هزرین دی یین دکه فنه دریکا په هله وانیدا.

ژبلی ئیشاره تین جفاکی یین کو شیوازی جووتبوون و ژنئینانی دنا ف جفاکی کوردیدا بی ئه فنییه کا پیشوه خت د هیته کرن، فیایه ئیشاره ته کی بده ته جوداهی یین دنا فبهرا ئه فنی و ئولفه تیدا. ئه فنی ههسته کا بیگه رد و خودایی به کو مرۆف ب هه می ههز و ههست و پالینه ر و رهفئارین خوه یین خوه ویستی و خوه نه ویستیفه ههز ژ دلبه ری

دکته. لى ټولفدت ريزگرته کا دوولایه نه په ژ نه گهرى پیکفه ژيانى و هه فده ردی و هه فبه رژه وهندى و هه ژ چاره نفیسی په پيدا دبیت. ټولفدت گلهک بهرپر سیاری و نه رکین سه پاندی د ټیخته سهر مروځى، لى نه فینى ب خوه نه رک و بهرپر سیاریه.

لى نفیسه ل سهر زارى ماموستای ل شوینا ټولفدت و پیکفه ژيانى بهرى خوانده فانی دده ته بابه تی خوینی:

- پشٹی ژن و میر دنه بویک و زافا، خوینا وان ټیکه ل دبیت و ټیکه لبونا فی خوینی دبیته نه گهرا حه ژیکرنى و فیانى... بپ ۵.

- ژ وى گافى و هره یا ل نک وى بویه باوه رى کو خوین سهره کانيا فیانى په... بپ ۵.

نه ؤ لیک گوهارتا خوین و ټولفدتى دهر گه هه که کو خوانده فانی بکیشته دنا ؤ بابه تی خوین و رژتا خوینی و ل داویى ژى بهرى وى بده ته رهواتى یا رژتا خوینی ژپنخه مهت وهلاتى!! ټوو د فى هه فبه رکرنېدا نفیسه رى هه ولدایه کو لوزیکا دهر نه نجامى و ئیسنبتاتى یا که فن بکار بینیت. نه ؤ لوزیکه ژ سى پشکین سهره کی پیک دهیت: پېشه کی یا مهزن، پېشه کی یا بچووک و نه نجام. (پېشه کی یا مهزن: نه فینى کریاره کا رهوايه، پېشه کی یا بچووک: سهر وکانى یا نه فینى خوینه، نه نجام: خوین رشتن ژبو نه فینى رهوايه).

ل گوره فى لوزیکى، خوین ژبو رهواتى یا نه فینى د هیته رشتن. نه فجا ههر که سه کی نیاز و مرادین نه فینى هه بن، فهره بى بهر هه ؤ بیت کو خوینا خوه ژبو رهواتى و پاراستنا فى نه فینى برژیت. هه روه کو مه ل ده سپیکى گوتى کو نه ؤ ټیهرینا فه لسه فى ب ریکا گشتیکرنه کا مه رمدار بهر چا ؤ کریهه. لى ژبو رو هنکرنى و دانا چوینگى یان گه شتتا ریز گه ها رویارى ریخو شکرنى، ئیکسه ر نه فینى ب وهلاتى و ناخپه گړدایه: "..... خوین ژ هه مى تشتا بها گرانزه ل جهم مروځا، به لى مروځا فى تشتى بها گران نه رزان دکته دریکا هیفیت مهزن دا، د ریکا باوه رییت راست و دروست دا، دریکا ناخا پروز و بزوين دا... بپ ۶."

ب ڦي پره گرافي نقيسه ماره ما لوزيكا خوه خويا دكته و په يسيكه كي ژ وي گشتيكرنا خوه يا ده سپيكي د هيته خواري، خويا دكته كو نه ڦيني يا راست و دروست، نهو نه ڦيني يا كو فوره خوین بو بهيته رژتن، تني نهوه يا د ريكا ناخ و وهلاتيدا.. لي كيژ وهلاتي و كيژ ناخي؟ كيژان دژزي و كيژ ريكي؟ نه ڦه د چيته د جغزا وي گشتيكرنا د نه هشي يا نقيسه ريديا و نهوا وهرگر بو خوه دادنيت و ل گوره ي باشخانا خوه يا هزري و ههلوپستين خوه يين وهرگرتي وهردگريت.

ده سپيكا دوودليي ژ جهي ده ست يي دكته

هه رچهنده من نه ڦيت ب دريژي به حسي ناکاما دهر دژور و جهي ژياندنې ل سهر که ساتي و ره فتار و شيوازي هزرکرنې و تيرامان و بهريخودانين مروڦي بکه م. لي هه ژي ناماژه پيکرنييه کو ده مي مروڦ ل جهه کی نارام و دلخوش بيت، هه رده م دده مي تهنگاڦيياندا دي حه زکته بهر ب ڦي جهي نارامگه هڦه ڦه گهریت. دي وان ره فتار و هزران که ت يين دده م و جهي نارامدا کرين. هنده ک دهر وونزان ديژن کو ب خوڦه ميزتنا دده مي ترسيانيدا هه ولدانه کا ڦه گه رييه بهر ب سهر دده مي نارامڦه کو زارو کيني يا د کوشا دايکيدايه. نه گه ر هم دهوکی ل جهي دايکی دانين، دي بينين کو په هله واني دهرافي تهنگ ژي نهوي "هه کو بچويک چ کونج نه هيلاپنه ل دهوکی نه ديعين... بپ ۷". ده مي بيژار دييت و هه ست ب ترسياني دكته ڦه دگه رته ڦه د کوشا دايكا خوه دا و دهر ووني خوه ب ديتنا دهوکی نارام دكته. د ڦي باژيريديا خاتوينه کا هه ي، ژبه ر کول باژيري دژيت بوويه نه گه ري سهرنجراکيشان و نه ڦيني يا په هله واني. ده مي دگه ل گولڦيدي ل سهر گفانده کا باژيري دروونته خوار، ل شويينا به حسي خه م و خه يالين خوه يين که سوکی بکه ت، ديژتي: "تو خه مي دييني چهوا يا خوه ب سهر ڦي باژيري داداي و ره خيت وي ييت پوان کرين... بپ ۱۳".

ره شیبینی ل دهف په هله وانی. د پړانیا جاراند ا ره شیبینی ژ نه گهری هه بوونا گپوله کی
 خمه گین یان خه موی، ژ نالوژییه کا زهیری یان ژی ژ نه گهری ترؤمایه کا دهرونی په یدا
 دبیت. نهؤ ههرسی حاله تین دهرونی ل دهف په هله وانی فی رؤمانی هه نه، گرؤقین فی
 چه ندی ژی حیوارین په هله واینه:

"نهؤ ژیا نا مهیه، ژ نوپکا خو شری لی ناهیت، سوباهی ژ نه فرؤ نه خو شریه... بپ ۱۴."
 "نهؤ پی دفی سینگه کی مه سهری خو داغه سهر و بیهنا خو ل سهر نه دم، ژ وهستی نیت
 ژیا نا خو بره فم... بپ ۱۵."

"من دوو چاؤ دقین هه دارا خو بی بینم... بپ ۱۵."
 "نهؤ گهله کی دئیشم، مرؤفانیا من یا دهپته کوشن دگهل دیتنا هه ترمه کی ژ فان تهرما
 ژ بهر نه ژی خو دئینه ریژا مرؤفا.. بهلی بو من بیژن ژ بهر چ نهؤ مرؤفم... بپ ۶۵."
 "بهلکی دی رؤژه کی بیژن شهر به تال بوو، بهلی هینگی دی گهله ک شهریت دی دهست
 پی کهن... بپ ۶۵."

راهاتن دگهل دوودلی

ههروه کو مه د پهره گرافا بؤریدا خویا کری کو دوودلی ژ بؤیره کی یان
 ههلوپسته کی ده سنی شانگری د دهر دؤرا مرؤفیدا دهست بی دکهت و ب گهوراندنا
 ستایلی که ساتی یا جفاکی یا مرؤقیفه هه شه بنده. نانکو د شیاندایه کو مرؤف ب دلینی،
 رهفتاری یان هزر کرنی دوودل بیت و دناقبه را چیتراندنی یان بریاردانه کا دروستدا
 بجهیریت. گو مان، دوودلی، یان ژی نالوژی یا دهرونی ب شیوه بین خوه بین سفک و
 ده سپیکی د پړانیا جاراند ا هاندرن ژبو لیگه ریانه کا بهر دهوام و دویفچوونه کا مجد. لی
 ده می نهؤ حاله تانه ژ رادده بی خوه بی سرؤشتی د بؤرن، ب شیوه کی ئوتوماتیکی کار
 د که نه سهر که ساتی یا مرؤقی و دبنه نه گهری بیژاری و ره شیبینی. نهؤ ره شیبینی یا نوو
 په یدا بوی بهر بهره دبیته پشکهک ژ ستایلی که ساتی یا مرؤقی و مرؤف دگهل رادهیت و

به‌ریخودانین نیگه‌تیف و ره‌شبین همه‌ی هزر و ره‌فتار و دلینی یا که‌سی داگیر دکهن:
"جاره‌کا دی نهمی خو دبینین ل سهری چهند ریکیٹ نالوز و تیکرا ده‌به و درندیت
ده‌حل و تراشا کاروانی گران فهره‌فاند.... بپ ۲۳."

د فی هه‌فرکی یا نافخوی یا په‌له‌وانیدا، نالوزیه‌کا دهررونی یا به‌ره‌به‌ره گه‌شه
دکته و به‌ری وی دده‌ته به‌رزه‌بوونه‌کا دناؤ هزرین مژاوی و هه‌فدژدا. عشقا باژیری
دگه‌ل مه‌زن بووی و بو ژیاپی، خه‌ونا جووتبوونی و گه‌هشتنا گولفییدی و خه‌ما کاروانی
یین هزرا وی د ئیشین و ب گو‌مانکی لی دنیريت، هه‌لوستی وی یی نه‌گور ل هه‌مه‌بر
وهلاتی و دوزا مرؤفانتی و خه‌وندیتین ب پاشه‌روژه‌کا گه‌شفه، نه‌تنی بو وهلاتی خوه،
لی ژبو هه‌موو مرؤفانتی و هه‌موو جیهانی... هتد. نه‌ه هه‌موو بویه‌ره بوونه نه‌گه‌ری
دوودلیه‌کا کوژه‌ک کو به‌ره‌به‌ره د مه‌ژی ویدا وهرار د کر و جه‌گیر د بوو، تو‌شی
نالوزیه‌کا دهررونی یا مشت هه‌فرکی یین نافخوی دبیت و دگه‌ل خوه د ناخفیت:
"نهری ژهر چ خه‌لک ژ مرنی دترسن؟ بو چ خو دسه‌ردا دهن و یا ژ وان فه دی شین ژ
مرنی ره‌فن؟ ... بپ ۵۰."

چاپته‌ری شه‌شی مشتته ژ دوودلی یا کوژه‌کا په‌له‌وانی کا بگه‌هته ناف شوره‌شی یان
بعینیت، نه‌باوهری ب مانا ل به‌روکین شه‌ری مایه و نه‌باوهری ب گه‌هشتنا قولین
هه‌فدژین ریژین پیشمه‌گه‌یی رزگاری یا کوردستانی هه‌یه. هه‌رچه‌نده د پشت ریژکان را
د هیتته دیتن کو حه‌زه‌کا فه‌شارتی ژبو گه‌هشتنا ریژین پیشمه‌رگی هه‌یه، لی د سهر
هندی را به‌هانه یین توند و مجد ژبو نه‌چوونی دهردبیرت.

د چاپته‌ری چواریدا، ده‌می دگه‌ل مامی خوه سوجه‌تا گولفیید و گه‌هشتنا ناف ریژین
پیشمه‌رگی دکته. رویگه‌ش وه‌سا هزر دکته کو مامی وی ژی وه‌کو وی یی
دوودله، کا کچا خوه بده‌تی یان نه‌ده‌تی. مامی وی نه‌وی مفا ژ شه‌ری دیتی و
به‌رزه‌وه‌ندا خوه و خیزانا خوه بی پراستی، حه‌ز دکته ب کچقه ژ ناکامین شه‌ری
دوور بیت. وه‌سا دیاره کو مامی وی زه‌لامی حکومه‌تییه یان خوه فروشه‌که یان ژی ب

کیمی هلهپرسته که نیچیرا دهرفته تان دکهت. لی سهره رای فان ساخله تان ژی هاندانا برازایی خوه ددهت کو بگههته ناف ریژین شوره شی.

نه دووره د کریارا دوودلی و نالوزیندا، بابه تین که سوکی و پرسین بهرژه وه نندا تاییهت رولی خوه دگیرین و بههانه بین لوزیکی ژبو فهشارتا فان بهرژه وه نندان بینن. رویگهش ههز دکهت ل باژیروی بمینیت داکو ژ دهوکی و گولفیدی دوور نه که فیت. ههمی ترسا وی نهوه کو مامی وی ل دووری یا وی گولفیدی ژی دوور کهت و خه ونین وی سیداره دهت. نه فجا داکو فی بیافی نه دهته مامی خوه بریاره کا پیشوهخت دایه کول باژیروی بمینیت، یان ب کیمی چوونا ناف ریژین پیشمه گهی ب چهوتی ل قهلم بدهت. ب هزرا من، نه ههلوئیستی چهوتکرنا چوونا چیای، بههانه کر نه که ژ نالافین بهره فانیکرنا دهروونی کو نه چوونا خوه بی بههانه بکهت. نه ف کریاره ژی ژبو هندی دهیته کرن کو د کاکلکا دل خوه دا ههز دکهت بچیت، لی نه فیت ژ گولفیدی دوور بیت و ب ناوایه کی نه هوشی فی بههانه کرنی نه بجامددهت. نه تنی نهو، لی بهلی جارنا ههولدهت کو ئینکارا هه بوونا وان ژی بکهت داکو بههانه یه کا باوه ریگری چی کهت کو ژ باژیروی بار نه کهت و ژ چافین گولفیدی دوور نه که فیت... د فی رهوشیدا ژبلی پاراستنا بهرژه وهندی و دلینی یا که سوکی چ مهره م و هنرین دی بین ئیدالی نه مانه. بیگومانه کو پاراستنا بهرژه وهندی یا که سوکی و ریژگرتنا خهون و ههز و ههلوئیستین پهله وانی ژی گرنگیه کا تاییهت هه یه ژبو دوماندا ژيانا پهله وانی. ده می نه م بهحسی بهرژه وهندیان دکهین، مهره م بی بهرژه وهندی بین هه مه لایه نی بین دوماندا ژيانینه، هه ژ نارامی یا دهروونی و ههست ب ئیمناهیی بگره هه تا کول گوره ی هیراکی یا ماسلوی دگه هته خوه بیی خوه نأفا کرنی.

پهله وانی دهرافی تهنگ، وه سا هزر دکهت کو دوور کهفتنا وی ژ دهوکی و گولفیدی ژبو چ بیت و ژ بهر چ بیت، د بهرژه وهندا وی یا که سوکیدا نا بیت، لهوا ب توندی رهت دکهت و ب هه لچوونه کا هیستیری ئینکارا هه بوونا بزافه کا دی دکهت کو نهو ژی هه فکویفا ژيانی بیت: "کانی نهو کاروانییت روزه کی دهستوری ژ دایاییت خو

خوازتین... نو چوون دا گرژینی بو چافیت زاروکا بینن.... دا هنده سترانیت نوی ب
فهینن، کانی؟ نه ول کویفه نه؟... بپ ۲۳."

ههلبهت، پهلههوان د ناخیّ خوهدا دزانیت ل کیهفه نه، لی نهف پرسیارکرنا ب
ههلهچوونه کا تورهفه رهتکرنه کا فهشارتییه ژبو گههشتنا وان. نهف رهتکرنه نه بریاره کا مجد
و رژده، چونکه سهره رای فی ههلویستی نه چوونا گوندی، دگهل مانا خوه ژی نه
مورتاحه. نهفجا مان وی نارام ناکهت و چوون ژی دی نه نارامت لی کته. ههز دکته
ژ شه ری دوورکهفیت (نهمازه نهو شه ری وی باوه ری بی نه مایی، یان ژی بیزار بووی)،
لی ههز ناکهت ژ دهوک لی یان ژ گولفیدی دوور کهفیت. ژبو کو بکاریت خهلهکه کی
دی بی دهر دژر ب نهچوونا خوه قایلکهت، فه ره ل دهسپکی نهو ب خوه بی قایل
بییت. د مونولوگه کا خوه یا نافخویدا وهسا هزر دکته کو "هندهك وندا بون، هندهك
کهتنه بویسیت نه یارا، هندهك بونه ئیخسیریت تهله و رکا، هندهك بونه ئیخسیریت کونج
و قولاجا، هندهك رهفینچهنده کیت دلشیر ه خوشیر شیان دهرباس بن، هیدی هیدی
ژبه ر ماییت کاروانی دهاژون، به لی نزانن بو کویفه، نه ریکه که.. ههزار ریکن، نه
سه رکیش و ریبه ره که.. ههمی سه رکیش و ریبه رن... بپ ۲۳." نهف خوه قایلکرنا
ته بیسوک ژبو هندیه کو دوودلی یا خوه بی فه شیریت، یان ب کیمی بکاریت ب
شیویه کی مجد به ره فانیی ژ مانا خوه بکهت. لی مامی وی (کو هه ر مالخولیان یین
نقیسه ری ب خوه نه ل سه ر زاری مامی دبیریت)، وی ژ فان ترس و ئالوزی یین نه
باوه ریکرنی ب چوونا ناف ریژین پیشمه گهی فالا دکته و نه رگومه نیتین وی یین مانا دناف
جهنگا چه په لدا بی رامن و پویج دکته: "ما بوچی تو ژی ناچیه سه ری وه کی گهله کا
و چی په گوندی ل نک خاله تا خو روپینه خاری، هه تا ئیک ژ دوا دبت، ما مرنی چ بی
منه ته، تو هیشتا جحیلی، حالی ته ژی ب حالی وان همیا بییت چوپنه ویری، بهلکی
دویری را دشیی خو دهرباس کهی و قورتال بی، بو خو رحهت بی... بپ ۱۸."

"ته شوله ب كهسى نينه، نه خوب ده دگهل فى ئان ويهني، هره روينه خار و پالده، وه كا تو پيدفى چ تشتى، پارا، خوارنى، جلكا، بلا مال بو ته فرېكهن....
بپ ۱۹."

ل فېره دوودلى يا وى مهزنتر لى د هيت، چونكو دزانيت چونوا وى مهرج نينه دگهل لايه نه كى بيت كو وى باوهرى بى نينه و د كاريت وه كو كهسه كى خواهه سر خوه پاريزيت هه تا نه شه ره ته فاؤ دبیت و نهو ب سه رساخى زى دهر كه فیت. نهؤ دوودلى يا كوژهك دنا فبهرا مان و چوونيدا ئيخستيه دناف گومانه كا بهرده واملدا، ل ههمى تشنان و ژ ههمى كهسان ب گومان دكه فیت. نه گهر بهرى نو كه رويگهش ب نه بوونا سه ر كرده تيهه كا ئي كرتى و بهرزه بوونا كاروانى بين ريكا روژى و نازادى خوه قايل دكر، نو كه دزانيت كو د شياندايه وه كو كهسه كى خواهه سر و نه دگهل چ لايه نان ژيانا خوه بيه ته سه ر و خوه پاريزيت. ژ لايه كى ديفه ژى نه فیت ژ وه لاتی خوه دوور كه فیت، چونكه نه فنييه كا موكم دگهل وه لات و باژيرى خوه هه به.

ل نك په هله وانى دهوك و گولفيد دوو نه له ميئتین ههؤ ته مامكه رن. وى ل ده سپي كى حهز ژ گولفيدى دكر چونكو ل دهوكى دژيت، نو كه ژى حهز ژ دهوكى دكه ت چونكو گولفيد ل دهوكى دژيت. نهؤ تي كه هه لبوونا وه لاتی و دل بهرى دوودلى يا وى بهر ب ناراسته كى دى بى كوژه كهفه د بهت كو ب گومانان هاتيهه دا پو شكرن.

وى گومان د ئاخفتين مامى خوه دا هه نه كو ژبو بهرزه وه ندى يا وى بن. نه گهر نه، پا بوچى ناهيليت كورى وى بچيته سه لال، يان ژ بهر قه ره بوو كرنا مالييه كو ل شوينا كوشتنا كورى دى پاره و ترومبيل و پايه دارى دهنى؟! هه لبهت، نفيسه ر و خوانده فان هه ردو دزنان كو دبیت نهؤ دهر پراندنا دهر باره ي چليسى يا مامى، نه گه له ك نيزيكي راستييه، چونكو ل گوره ي تيگه ه و عورف و عدهه تين كوردان، هه بوونا كوران ب ههمى مالى دونيايى د ئينيت، نه مازه ديار نينه كا مامى وى چهنه كور هه نه. لى نه دووره مامى وى ژبو دوور كرنا ژ گولفيدى هاندانا وى كر بيت و ژ ترسى يان ژ پاراستنا بهرزه وه ندى بين خوه بين تاييهت، نه هيللا بيت كورى وى بچيته جياى.

لی دهمی په هله وان ب کیماسی ل مامی خوه دنیټ و ب هه لپه رستی و شویشتی ل قهلم ددهت. نهغه معنا وی ئهوه کو وی د ناخی خوه دا د قیت بچیته سهری و بگه هته ناؤ خو جهین چیا ی.

رهفین ژ بهر و کین شهری

من ناخی قی پهره گرافى کره رهفین نه کره گه هشتنا ریزین شوره شی، چونکو نقیسه ری ب ریکا په هله وانى خوه، بهر وخت ئه م ناگه هدار کرینه کو کا چهوا باوه ری ب دژماندنا پشکداریکرنا دناؤ شه ریدا نینه، ههروه سا باوه ری ب کاروانی بین پهرت و به لافه نینه و نه کاریت دگهل کومه کا ریازین هه مه جور و هه قدر و پهرت و به لافه بیته هه فریاز: "شقه ستانه هه می بزاقیت مه بو ژیک گرتنی و جودا کرنا فان ریکا، یال ئه نیا مه نقیسی په بهرزه بونا مه دناؤ تارایا قوناغادا... بپ ۲۳."

نهؤ رهفینا ژبو پاراستنا ژبانا خوه کریه به هانه کو پیشینی بین خوه بین پیشوه خت ته کهز کهت و خوانده فانی تی بگه هینیت، وه لاتپاری نه تنی ب ریکا شوره شی و چونو چیا د هیته کرن. په هله وان کهسه کی وه لاتپاریزه و ژدل چهز ژ باژی و وه لاتى خوه دکهت و نه دووره یی بهر هه ق بیت، قوربانیدانین ماددی و مینه قی ژى بو بدهت. ما نه وی خه ونه کا هه لایستی د وه لاتیدا هه یه؟! ئو هه می دهمان و ل هه می جهان مروؤ ژبو هه بوونا خه ونه کی خوینی دریژیت. وی خه ونا خوه ل دهوکی هیلايه و بهر ب سه متا خه ونه کا مه ز نرفه چوو.

وه کو هه ر وه لاتپاریزه کی دی کو چوویه چیا و دناؤ گوندین نازادکری ژ ره شه کین رژی می د ژیت، هه ر چه نه بیت، د قیا پشکداریی د دانوستاندین شوره شگیریدا بکهت. لی ل ده سپکی توشی شوکه کی دبیت ده ما خاله ته که ب ترشی و نه قیان پیشوازی یا قوله کی بزاقی دکهت. پشتی چه ند گازنده و سوحه تین دهر باره ی گوه رینا جفاکی و چه واتى یا ب ریقه برنا هه فرکی، رویگه ش د گه هته وی باوه ری کوسه روه ره کی مژدار

و نازاوه دناڤ نیرین و رهفتارین شوره‌شگگیری بین خه‌باتکه‌ری، ل چپای هه‌یه و وه‌سا خویایه کو هه‌لبژارتنا گروپه‌کی ژ ناڤ کوما گروپین هه‌فدژ و هه‌قال نه کاره‌کی ب ساناهیه. قئی چه‌ندی ژی باری دوودلی یا وی گرانژ لی کر و خه‌مین وی کوروتر لی کرن: "ب خودی ب فی دهست و دانی ژینگرتن یا ب زه‌هه‌ته، نه‌ز چ چریسکیین رۆناهی بی ل فی شه‌فا تاری نا بینم... بپ ۳۹."

ئه‌و دوودلی یا په‌له‌وانی ب مان و چوونی دناڤ ناخی خوه‌دا ئافا‌کری و ب ره‌فینا خوه ئیکلا کری، ل گه‌هشتنا گوندی هه‌مه‌بری دوودلییه‌کا دی یا مان و فه‌گه‌ریانی بوو. لی ئەڤه دوودلی یا نوو ئالۆزتر و دژوارتره، چونکو سه‌ربۆره‌کا نوو یا دوودلی ل سه‌ر ئالۆزی و دوودلی یا وی یا چوویی هاته‌ زیده‌کرن و ب قئی چه‌ندی دوودلی دبیته‌ پشکه‌ک ژ ستایلی که‌ساتی یا په‌له‌وانی. لی ده‌می په‌له‌وان ژ دوودلی یا خوه پشتراست دبیت و چ ریکنین قورتالبوونی و ئارامبوونی نه‌ بینیت، وه‌کو پرۆسه‌یه‌کا سرۆشتی یا به‌رگری یا میشکی ئالافی ئیسقاتی بکار د ئینیت و وه‌سا هزر دکه‌ت کو خه‌لکی دی دوودلن. ئەڤه ژی کرباره‌کا سرۆشتیه‌ ب ریکا ئالافین به‌رگری یا میشکی د هیته‌ نه‌نجامدان کو ئەو هه‌ست و ره‌فتارین ئەو نه‌خوازیت ل ده‌ف وی هه‌بن دی هافیته‌ سه‌ر که‌سین دی: "ژبه‌ر وان باوه‌ریه‌کا دروست نینه‌ ب ئان تشتیت خه‌لک خو سه‌را دده‌ته‌ کوشن، ژبه‌ر هندی هه‌می گافا ئەو دوودلن، دسه‌ر هندی را کو ئەو دبیزن مه‌ ئەڤیت هه‌نی گه‌له‌ک دڤین... بپ ۴۸."

هه‌لبه‌ت ئەڤه دوودلی یا په‌له‌وانیه‌ ژ ناخ و نه‌هۆشی یا وی ده‌ر دکه‌ڤیت و هۆشی خوه‌ پی ئارام دکه‌ت و قاییلبوونه‌کی دده‌ته‌ ره‌فتارا خوه‌ یا به‌ره‌هه‌ست. ژلایه‌کی دیڤه‌ ژی به‌هانه‌یه‌کی دده‌ته‌ بریارا خوه‌ یا پاشی دی ده‌ت. ئەو بریارا وی ژ خه‌لکی دوودل جودا دکه‌ت: "یا ژ هه‌می چیت ئەوه‌ ئەز ب زفرمه‌فه‌ مال. ئو چ تشت بی خودی نابن... بپ ۴۳." ئەڤه بریارا داوییه‌ کو ژبو ئیکلا کرنا دوودلی یا خوه‌ دای، لی د قئی بریاریدا ژی نه‌ بی پشتراسته، بو جارا ئیککی د هه‌می چاپته‌ر و په‌ره‌گرافین رۆمانیدا چاره‌نقیسی خوه‌ ته‌سلیمی خودی دکه‌ت. هه‌لبه‌ت ده‌می مرۆڤ نه‌ شیت بریاره‌کا دروست د

کتهواریدا بدهت دی پنهنا بهته بهر هیژه کا نهپهن و فهشارتی کو هیژا خودی تهعالایه. ههر ژ نهزهلدا نهؤ هیژه ژبو نارامکرن و خوه قایلکرن ب رهوشا ههیی هاتییه بکار نینان و بههانه کرنه کا گیانییه ژبو چوونا بهر ب نه دیاریتقه.

بۆچی دهرافی تهنگ

جاری ل دهسپیکى ئەم وەسا دینین کو نفیسەر ژ نفیسینا فی رۆمانی دوودل بوویه. ئەری بنفیسیت یان نه نفیسیت. من چ گوومان د وی چەندیدنا نینه کو هیقیی رۆمانی، ههر ژ دهسپیکا شهری د سهری نفیسهریدا دلقلفی و فی دوودلی یا نفیسینی یان نه نفیسینی (ب فی شیوازی ههیی) نه هیلا روخسار و نافەرۆکا رۆمانی د سهری ویدا گهلاله بیت. ئەو ب خوه بابەتی شهری و کارهساتان و ههر بۆیرهکی دی یی کار دکهته ههست و هزر و رهفتارین مروفی و مروفانتیی، هیقینهکی باش و زهینهخۆشکهره کا ب پته ژبو نفیسینا بهرههههکی ویزهیی یان هنزی یان ژى فهلسهفی. ئوو پشتی هیلین سهرهکی یین رۆمانا خوه کیشاین و بریارا نفیسینی دای، دیسا یی دوودل بوو کا د بهریکانییا رۆمانا جهنگیدا پشکدار بیت یان نه، چونکو نه دووره رۆمان ب شیوازهکی دی یا نفیسایی بیت و سهمهته کا دی ب خۆفه گرت بیت، ب کیمی کۆمه کا ههست و ههلویستین دی یین وهلاتینی دا ب خۆفه گرت، نهمازه ئیشالارهتین زهقین فان ههستین فهشارتی تیدا ههنه (ئهفه تنی گریمانە، چونکو مه چ دوکیومیت ل بهر دهست نینان و روماننفیسی ژى چ جاران چ داخوایانی یین ب فی ئاوابی نهداينه). لی نه دووره ژبو پشکداریکرنا بهریکانی و چهزا گهرما چاپکرنی هندهك پهرهگراف زیده کر بن یان کیمکر بن، کو دگهل مهرج و ستایلی رۆمانین بهریکانی بگونجیت.

کۆمه کا ههقدژی یین دناؤ سنسله یا پیقازۆیا بۆیرهین رۆمانیدنا ههنه، کول وی سهردهمی دگهل ئیکهتی یا دهقی نفیسی نه دگونجیان. یان ژى نه دووره نفیسهری ب

زانییون ئەڤ شەلەژانی و دوودلی یا پەهلەوانی کرییه هیقیتی رۆمانا خوە کو دەبرینی ژ رەوشە کا دەسنیشان کری یا کەتواری سەردەمی خوە بکەت. ئەگەر ئەڤە وە بیت و ئەڤ هەمی ئالۆزی و دوودلی یا د رۆمانیدا رەنگدانەڤە و دەبرینا ژیانا ژیوارکی یا سەردەمی رۆمانی بیت، رمانا وی ئەووە کو رۆمانا کوردی ل دەڤەرا بەهدینان ب دەسپیکە کا ب هیژ و هەژی (ژ لای دەروونی و جفاکیڤە) دەست بی کرییه. هەرچەندە ئەز ل وی باوەریمە کو تا راددەکی ژۆر، رۆمان ب هەمی بۆیەر و حیوار و حالەتین خوە بین دەروونیکە خۆدیکا سەردەمی خوێه و نفیسەری ب زانییون ئەڤ کارە کرییه. لی هەر وەسا ژ، فەرە نە هیتە ژ بیر کرن کو نفیسەر ژ ی نیکە ژ پەهلەوانین وی سەردەمی و ژ دوودلی و شەلەژانی و ئالۆزی یا هزرکرن وی سەردەمی زربەر نە بوویه. بیگومانە کو ئەڤ بەریکانییە ژبو رەواکرن شەری عیراق و ئیرانییە و ب نافی ژ تۆری جەنگی هاتییه ب ناکرن. لی پرسیار ئەووە کا رۆماننقیسی مینا هەر رۆژنامەڤانە کی دی بی دەستەلاتا وی سەردەمی دەهۆلا خوە هەلگرتییە و بەر ب رەواکرن شەریڤە دچیت؟ یان ژ ی هەولدایه کو بەرەمە کی وێژەیی مشت ژ هەستین مروفی و مروفاننیتی پیشکیش کەت و فی بەریکاننیا ژ تۆری جەنگی وە کو پیرنەیه کا بەرەڤکری ب کار بینیت و رۆمانە کا کوردی بیخته دناڤ قادا رەوشەنیری یا عیراقیدا؟ ب کیمی ژبو پاراستن و پیشڤەبرنا زمان و رەوشەنیری یا کوردی، کو ل وی سەردەمی مەزنتین پشکداری یا خەباتا رزگارینخوایی بوو. هەلبەت ئەڤە ب خوە ژ ی بابەتە کە و هەتا نھۆ گەلەک ژ رەوشەنیرین مە ل سەر نە راوەستاینە.

هەلبەتارتن نافی رۆمانی "دەرافی تەنگ" ئیشارەتە کا ناشکرایە ژبو روودان و بۆیەرین رۆمانی کو دی د دەرافەکی تەنگدا بۆرن و شەرەنێخ و هەڤرکییه کا دەروونی یا سەخت ژبو دەربازبوونی بی دڤیت. ئەو سەردەمی رۆمان تیدا هاتییه نفیسین، سەردەمە کی مشت شەرەنێخ و دوودلی و ترس و ئالۆزی بوو. ترس ژ هەنۆکەیی یا جفاکی و ترس ژ پاشەرۆژا گەل و وەلاتی و ترس ژ دەهی شەری کو رۆژانە کۆمین گەنجان دادعووریت و خەم و بەهیداری ب وەکەڤی داددەتە سەر هەمی مالین خوڤ و ئاڤا. د فی رەوشیدا

ئەم د كارين بېژين كو هەرسى ئاست هەقەرژەوئەند بوون، لى بەرژەوئەندى يىن هەر ئاستەكى ژ ئاستى دى جودا بوون. ئاستى ئىكى بەرژەوئەندى يا ماددە و سامان و دەستەلات و پەراخىيە هەبوو، دەستەكا دووى بەرژەوئەندى يا پېشكەفتن و وەرارا زمانى و بەلاقبونا فولكلورى كوردى هەبوو، ئو دەستەكا سى ژى بەرژەوئەندى يا پاراستنا هەلوپستين خوه يىن شورەشگىرى هەبوو.

هەر نفيسينه كا ب زمانى كوردى ل سەردەمى رژیما سالىن هەشتيان، تەحەددى و خەباتە كا بەرچاڤ بوو ژبو هەبوونا زمانەكى جودا و نەتەوەكى جودا و بەرسقە كا ئاشكرا بوو بو هەمى وان هەولدانين بوھزاندا مللەتى كورد دناڤ مللەتى زالدەستدا. ئو ب ھزرا من خوه لیدانا فى بابەتى ژى دانپیدانە كا دى يا ئاشكرا بوو ژبو هەبوونا بزاقا رزگارچوازی يا كوردستانى.

ل سەر ئاستى كەسۆكى ژى، دوکیۆمىنتكرنا نفيسينا ئىكەمین رۆمانا بادىنى بوو ل دەڤەرى و ب دەستقە ئىنانا ناڤەكى وێژەبى بوو دناڤ قادا رەوشەنبىرى يا وى سەردەمىدا. ژبەر فان ئەگەرەن و نە دوورە ھەندەك ئەگەرین دى يىن ئەم ب سەرھەلنەبووین ئەڤ رۆمانە ھاتىبە نفيسين و پشكدارى د بەرىكانىيا تۆرى جەنگا قادىسيا سەدەمدا كرى.

پرسىارە كا گرنىگ خوه دەھاڤىتە مەيدانى.. ئەرى بۆچى پشتى ۲۲ سالان بەحسى فى رۆمانى د ھىتە كرن و دكەفتە بەر شرۆڤە كرنين دەروونى و جفاكى؟

ھەلبەت ھەر بەرھەمەكى د ھىتە چاپكرن ل سەر نفيسەرى دىبەتە مال و نە دوورە پشتى ب دەھان سالان سوحبەت ل سەر بەھىتە كرن. ژ لایەكى دىڤە ژى، كا چەوا نفيسەرى برىار و دىتین پىشوخەت بو ھەندەك بۆبەر و ھەلوپستين ناڤەرۆكا رۆمانى دانايەنە، ھەرەوسا ھەندەك خواندەڤان ژى ب برىارە كا پىشوخەت نە دگەل ھەر بەرھەمەكى تۆرا جەنگا عىراقى بوون و ئەگەر نە زمانى كوردى و سەرپورا دەولەمەندا وێژەبى يا نفيسەرى فى رۆمانى بانە، وەكو كۆما وان گۆتار و كىيىن دى يىن ب رژیما وى سەردەمى ھاتىبە نفيسين بو ماوى ۲۲ سالان نە د ما دناڤ پەرتۆكخانين نفيسەر و رەوشەنبىرين دەڤەرىدا.

دهمی من فیایی پیداجوونه کی دناؤ رۆمانین دهفہرا بههدیناندا بکہم، من وەسا دیت کو ئەؤ رۆمانە ئیکە ژ فەرژین ہزری بین دەفہرا مە و ہهژی خواندن و ل سەر راوہستان و دویفچوونییہ. ژبلی بابەت و نافەرۆکا رۆمانی کا ئەز دگلم یان نہ، رۆمان ب زمانە کی جوان و حیوارین بالبەر و فہگیرانہ کا پروفیشینالانہ ہاتیہ ہوناندن کو دیتہ ئیک ژ پیشہنگین رۆمانا کوردی ل دەفہرا بههدینان.

هه‌ه‌ه‌ندی یا دنا‌ه‌را نفیس‌ه‌ری و په‌ه‌ه‌وانی ویدا

ب ہزرا من نفیسہری هه‌ه‌ه‌ندیہ کا موکم دگەل په‌ه‌ه‌وانی خوہ یی سەرہکە و هەمی په‌ه‌ه‌وانین دی بین لاوہکی ژی هەیہ. د پراڻیا جاراندا نفیسەر ب ریکا په‌ه‌ه‌وانی سەرہکی یان حیوارین نافخوی بین مونولۆگ و دایالۆگیدا ہزر و هەلویت و بەریخودانین خوہ یین ئیدیولۆژی و فەلسەفی و دلینیی ددەتہ خو یا کرن. ب فی چەندی ژی ئەم د کارین سەمتا نیرینین نفیسہری دناؤ حیوار و رفتار و دیتین په‌ه‌ه‌وانیدا بینین. نفیسہری دوودی یا خوہ یا کوژەک ہافیتیہ سەر زاری په‌ه‌ه‌وانی خوہ یی سەرہکی و ب ریکا په‌ه‌ه‌وانی نہ تنی دوودی و ئالۆزی یا خوہ ژ رەوشا هەیی، بەلکو دوودی یا پراڻیا رەوشەنیرین دەفہری ددەتہ خو یا کرن. ل دەسپیک ئیشارەتی ددەتہ وی چەندی کو بویک و زاقا یین کورد هەؤ نایاسن و ب کوورہیی کریارا جووتبوون و پیک ئینانا خیزانی دکەن. ل دناؤ چاپتەرین رۆمانیدا په‌ه‌ه‌وانی وی حەز ژ دۆتاما خوہ دکەت و هەردوو خیزان یی دزانن و ب هەفرا دەر دکەفنه سەر زیر و گفانده و سەیرانگەهین دەؤکی.

هەر وەسا د پەسندانا وەلاتی و وەلاتپارێزیندا (نە وەکو پراڻیا نفیسەرین تۆرا جەنگی ب بەژن و بالا عیراقی دبیزیت)، ل ب شیوہیہ کی گشتیکرنی دەرپرینی ژ هەستین خوہ یین وەلاتپارێزی دکەت و ئینانا بازیری دەؤکی وەکو سیمبولا وەلاتینی ئیشارەتە کہ ژبو خواندەفانی زیرەک کو مەرەم ژی کوردستانە. بو جارە کا ب تنی ژی نافی عیراقی دناؤ

حيوارين بنگههينين رومانيدا) وهكو وهلات نههينايه كو مروث ههست بكهت نه رومانه بو عيراقى نقيسيه. بهروفاژى في چهندي، ل دهى فهگهرا پهلههوانى بو ناؤ باژيرى يان ناؤ رژيمى، نقيسه ددهته خويا كرن كو "خورتت مه وهكى شيرى بيت راوهستيان، بهرهفانى يا داىكا خو دكهن... زبپ ٥٦."

ههچهنده نهف دهربرينه دهنكو باسن د كهفنه بهر گوهين پهلههوانى كو بهحسى سهربازين عيراقى دكهت، لى نه دووره هاواره كا ناخى نقيسهرى ب خوه بيت و بقيت د پشت ريزكان را بيژته مه كو نهو جهى پهلههوان ژى هاتى وهسانه. نهمازه دهى فهگهرييه و نقيسهرى خويا نه كريبه كال كيفه و كينه نهوين وهكى شيرى راوهستيان. ديسا نهف موناجاتا ناخى نقيسهرى ل جههكى دى ژى خويا دببت، دهى پهلههوان بيرى يا ههفالىن خوه يين كوشتى يان شهيد دكهت (ب ئاشكرابى نافى شهيدان نه هينايه، نه يين عيراقى و نه يين شورهشى، لهوا مروث د كاريت گومانى د امانا وى يا ههفوكيدا بكهت و وهكو خوه تى بگههيت): "بهلى وان نه هيلين، خو فهشارتن، بى كو خاترا خو بخوازن، نزا وان نه بو كى هيلين؟ بو دهردا هيلين.. بو كولا هيلين، بو وهلاتهكى پوئيش و ژان هيلين.... بپ ٥٠."

ژ لايهكى ديفه ژى، مامى پهلههوانى ب عيراقفه ههفهنده و ب مجدى باوهرى ب بهرهفانيكرنى و شهري ههيه، ژبهه هندى ژى نا هيليت كورى وى ژ شهري دووركهفيت. لى نقيسهرى وى ب خو فرۆش و ههلهپرست و مروفين كهيسين ددهته خويا كرن! نهگهه ب مههما دروستى يا نقيسهرى پهسندان عيراقى و رژيما وى با، ههر ب ئيشارهته كا بچووك ژى دا خويا كهت كو مامى وى هندهك خالين پوزه تيف ههنه، لى دهى مامى خوه ب شوپشتى ل قهلهم ددهت، زندهبارى كه ريفه بوونا وى ژ نيازين وى يين خراب ژبو دووركرنا وى ژ گولقيدى (كو نهفه ههلوسته كى كه سو كيبه)، لى ههروهسا ژى ئيشارهته كا فهشارتى يا نههوشى يا نقيسهريه كو نهو كهسين ب رههباى دگهل رژيمى د شووشتينه.

- ئەز نە بى رازىمە، مە ئەو ژن نەقەت ئەوا ئەو نەيارى ئاخا مە ھەرماندى و بىتە
پشكدار ل گەل مە دېھژن و گەردەنەت وى دا، مە نەقەت چ جارەن ئەز ب مە مېرى
دەھمەن پيس و بى دەلنگە كا ب تۆرە و خۆشەرم.... بپ ۶۰.

- تە دۇيا ئەز ژى خۆ بفرۆشم، دا بشىم كچا تە بىنم.... بپ ۶۰.

ئەف ھەلچونا ھىستىرەيى و نىزىك ژ كەساتى يا توخىيى يا دوو كەربووى،
ئىشارەتە كە ژبو ئالۆزى يا نقىسەرى كۆل سەر زارى پەھلەوانى دەردېرىت. خوە ب
فرۆشتە كى و چەوا دەھمەن پيسە كا ژ خوە شەرم دى دى بىتە ھەقزىنا وى؟ ما دەم
دەھمەن پيسە، چەوا يا ژ خوە شەرمە؟ ژ كەنگى وەرە دەھمەن پيس بووى؟ پشتى زانى
كۆ بايى وى نە بەرھەفە بدەتى يان پشتى ژ چىاي زفرى و زانى ئەو ھزر و پششىنى بىن
وى كرىن نە ب وى رەھايى بوون ئەوا وى بو خوە دانىن. باشە مادەم پەھلەوانى
باوهرى ب چوونا چىاي نە بوو، بوچى چوو گوندى؟ ئەگەر ھەر وە كۆمە گۆتى، فەگەرا
وى ژبەر گولقبىدى بىت، پا بوچى ئىكسەر دىبىژتە داىكا خوە: "دادى دۇقت ئەز ژبەر
بكم.... ديارە خودى ھەز نە كرىە ئەم بگەھىنە ئىك.... بپ ۴۵."

ئەف ھەست و ھەلوپستى نوى ژكىفە بوو پەيدا بوو؟ ئەف پىسار و ماخوليانە ھەمى
بەرى مە دەنە وى چەندى كۆ نقىسەر ب رىكا پەھلەوانى خوە بى دوودلە و د
ئالۆزىيە كا بەردەوامدا دژىت. نە ژبەر ھندى كۆ باوهرى ب رىبازىن ل ناۋ شورەشى نىنە،
لى ژبەر ھندى كۆ ئەف رۆمانە ب فى شىوازى ھىبى ھىشتا گەلەك كۆزى بىن تىدا
فەشارتى و نە دەربەردى يا نقىسايى. مادەم وەسانە پا بوچى نقىسا؟ ما كى دەستى وى
گرت بوو كۆ بنقىسىت؟ فى بابەتى شروۋفە كرنە كا دى يا ل سەر ئاستى كەساتى بى
دۇقت.

لى ژبو ھندى كۆ گەلەك ھەست ب گونەھى نەكەت، چاپتەرەك بو دانوستاندن
پەھلەوانى دگەل بەھزادى فەكر (كۆ پەھلەوانە كى لاوھ كى ژنشكافەيە). ل وى دەمى
پەھلەوان زفرىيەفە، بەھزاد ل سەر چوونى بوو، ئەفە ئىشارەتە كە ژبو بەردەوامى يا
خەباتى... ئەگەر كەسەك ژ كاروانىفە بىنىت يان ژى فەقەت بىت، كۆمە كا كەسىن دى

ئەڤ رۆمانە ژى ب ھەمى ئالۆزى و پېشېنى يىن رەشېن و گەشېنېن خۆڤە، مېنا شەرەكېيە و ھەر لايەنەك (رژېم و كوردپەرور)، دكارىت ل گورەى حەز و باوهرى و ھەلوپستېن خوە بچونىت. ئەڤە ژى بەھايى وى يى وئزەيى و ئافرنەھيى بلندتر لى دكەت. حەسەنى كورى عەلىي كورى ئەبو تالىب دەست ژ خىلافەتا موسلمانان بو معاويە يى كورى ئەبو سفىانى بەردا داكو خوينا موسلمانان ب دەستى موسلمانان نە رژیىت (ھەرورەكو ھندەك دېرۆكفان دېژن). ئوو گەلەك لايەنېن موسلمان ھەنە شەھنازى ب ھەلوپستى حەسەنى دەن كو ب خىلافەتا معاويەيى قايىل بوو دا كو دەستىن وى ب خوينا برا يىن وى يىن موسلمان سوور نە بيت. ل ڤىرە ژى پەھلەوان ژ شەرى براكوژىي درەڤىت و ڤەدگەرېتەڤە دناڤ كۆشا حكومەتېدا، ئەو حكومەتا وى باوهرى پى نەيى. د شەرى عىراق و ئىرانېدا يى ئەركەكى مىرى ئەدا دكەت كو پىرانيا شەرفانان ژى نەرازىنە. لى ئەگەر ما بال چىاى دا ب زانىبون و ب برىارا خوە پشكدارىي د شەرىن براكوژىيدا كەت. لى ئەڤ ھەلوپستى ل گورەى ھزرا مە، جھى رېژ گرتنى، نە دوورە ل دەف ھندەك كەسېن دى ھەولدانەك بيت ژبو رەوا كرنا پشكدارىي د شەرى عىراقى و ئىرانېدا. بو ڤى مەرەمى ژى ھەمى شارەزايى و سەربۆرىن خوە يىن نڤىسېنى و وەلاتپارىزى يا ژبو كوردستانى بكار ئىبانە كو دەڤەكى جوان بنڤىسىت و رۆمانە كا ژ ھەژى خواندنې بدانتە بەر دەستى خواندەفانان. نە دوورە نڤىسەرى ھزر كر بيت كو ئەگەر چەند كەسەكېن كېم ژى بكارن ھەستا كوردىنېي تېدا بېين، دى مەرەما وى يا ڤەشارتى ب جھ ھىت.

ھەژى گۆتتە كو ئەڤ خواندانا من يا شرۆڤەكارى چ ھەڤبەندى ب ئىدىولوژى و ھەلوپستېن سىاسى يىن ڤى سەردەمى و سەردەمى رۆمانىڤە نېنە، نە يىن من و نە يىن نڤىسەرى رۆمانى. تنى خواندەنەكە ژبو رۆمانە كا دەڤەرى كو وەكو ئېكەمېن رۆمانا كوردى ل دەڤەرا بەھدىنان د ھىتە ھژمارتن.

ڦين و ههژاري د رۆمانا "بوهرئين" دا

بوهرژين

ماله كا هه ژار ل باژيركه كي بچووكي كوردنشين هه بوو، داياب و كومه كا زاروكان د في مالفه د ژيان، بابي.. ب شه و روظان، هه مي جوړين كاران د كرن هه تاكو د كاري پيداويستي يين ژيانه كا ساكار بو مالا خوه داينكهت. و هسا دياره كو زه هه تي و ناسته نكين ژيانا هه ژاربي نهو بيا نه دابوو دايابان كو خوانده فا و رهوشه نير بن، هه مي رهوشه نيري يا بابي نهو بوو، نه وال مزگه فتي و هرگرتي و هه مي ژيانا وي دنافه را كارين هه مه جوړ و مزگه فتيقه هاتبوو چوارچو فته كرن.

ده مي زاروكين كور د في مالفه بووينه پسپوري و شيانين كار كرن ي هه بووين، باب هه مي زاروكين خوه دادنيته بهر كاري كو هاريكاري يا وي د داينكرنا پيدفي يين ژيانيدا بكن. ژبو في چه ندي زي زاروكه كي خوه ددانته بهر دهستي بهر گدروويه كي و ئيكي دكته شاگردى كه بابچيه كي و بي بچووكتر زي وه كو فرو شياره كي گه روك، تستان د فرو شيت و هه مي زاروكين كار كهر، داهاتي كاري خوه دكهنه ددهستي بابيدا و باب عانه كي دده تي يان ناده تي.

روژه كي ماموستايه كي هه فسووي وان، ژ بابي دخوازيت كو كوري خوه بي بچووك دانيت بهر خواندن ي. پشتي كومه كا ناسته نگ و دانوستاندين خرشين دهر باره ي فهراتي يا خواندن ي بو كوري خيزانه كا هه ژار، په هله واني سه ره كي روماني (سه عيد) د چيته خواندنگه ي و ب شيوه يه كي سه رنجواكيش د خواندنا خوه دا د سه ركه فيت. نه ف سه ركه فتنا سه عيد ي د خواندندا فينه كا دژوار د سينگي ويدا دروست دكته كو بهر ده وامي بدته خواندنا خوه و قوناغ ب قوناغ سه عيد د خواندنا خوه دا سه ركه فيت هه تاكو د گه هته زانينگه ي و ل داوي زي باوه رنما نوژداري ب ده سته دنيبت.

سه عيد، د في سه فراه خوه يا دريژدا هه مبهري گه له ك ناسته نگ و بهر به ستين ژيان ي دبيت و گه له ك كاران دكته، هه تاكو د كاريت بگه هته هيقي و نوميدن خوه و بو

هه می خه لکی باژیرکی خوه خویا کهت کو هه ژار ژی د کارن بگه هه زانینگه می و باوه رنایم بلسد ب ده سته بین، چونکو زانست و زانین ب ژین و میسکی مروقیفه هه قبه نده، نه ب هه بیاتی و په رلاخی یا جفاکیفه گریدایه. وه کو خه باتکه ری هه ر دوزه کا دی یا هه ژی و ره وا، سه عید ب فینا (ئیراده) خوه یا موکم ل سهر هه می ناسته نگان زال دبیت و ریکا خوه بهر ب ریژگه ها داویقه د دو مینیت.

ئه فه هه یینی سه ره که بی رومانا "بو هژین"ه، کو ژ لایی ره حه تی د. نافع نا کره یقه هاتییه نفیسین و ل سالا ۱۹۸۹ی ل ریقه بهری یا ره وشه نبیری و لاوان ل هه ولیری هاتییه چاپکرن و به لافکرن. ئه ژ رومانه ژ ۱۲ چاپته ری پینکه گریدایی پینک د هیت و ۲۵۰ لاپه ره بین قه باره نافجی ب خوقه دگریت. هه رچه نده ب نفیسین هژمارا ۱۳ ل جهی چاپته ری ۱۲ دانایه و ئه گهر ئه م سه حکه یه هژمارا چاپته ری داوی، دی وه هزرکه یین کو ۱۳ چاپته رن. لی دناؤ ده قیدا چاپته ری ۱۲ نه هاتییه نفیسین. ئه فه ژی دبیت جهوتیه کا چاپی بیت، یان ژی نه دووره نفیسه ری مه ره مه کا فه شارتی بی هه بیت کو قیایه ژ هژمارا هه یقین سالی ده رکه فیت و مه ره م بی ئه و بیت کو ئه گهر زه من ل نک وی ب سالان بهیته پیشان، ئه و ب فینا خوه یا موکم شیا به تو خیبین زه منی ب به زینیت و کریاره کا نه چاهه ریگری بکه ت. یان ژی نه دووره مه ره م بی ئه و بیت کو چاپته ره کی فه شارتی دناؤ فی رومانیدا هه بیت و نفیسه ری ب مه ره م نه قیا بیت خویا کهت. لی ب هزارا من، بوچوونا ئیکی پتر نیریکی راستییه، نه مازه رومان یا پره ژ جهوتی بین ئیملائی و چاپی. هه رچه نده من نه قیت ل سهر زمانی رومانی راوه ستیم، لی هه ژی ئامازه پینکرییه کو هه تا رادده بی بیزار بوونی زمان و ریئقیسا نفیسه ری جهوتی و لهنگی تیدا هه نه.

ئه ژ رومانه، مینا هه می رومانین ده ربینی ژ که توار ی یا هه فچه رخوا جفاکی دکهن، ب شیوهیه کی تیرو ته سه ل و ب هووری وه سفا ره وشا هه ژاری و ژپوه و ئه نجامین وی د کهت. ل گورهی راو بوچوونین عه باس عه بد جاسم د کتیا "دوژین هه فچه رخی چیرۆکا عیراقیدا-۱۹۸۲"، دده ته خویا کرن کو قوناغا که توار ی یا هه فچه رخ ب کومه کا ئاکامین خوهی و قهیرانین هزری بین نفیسه ریقه گریدایه، نفیسه ره ده ربینی ژ

پهله‌وانین خه‌مگین و بارگران دکهت، ئوو "ئه‌زا" وی د پړانیا هه‌فرکی یین نافخوژی و بابته‌تی یین جفاکیدا دیاره و ههر سه‌رکه‌فتن یان داکه‌فتنه‌کا د که‌فته د ریکا په‌هله‌وانیدا، ره‌نگدانه‌فه یا سه‌رکه‌فتن و داکه‌فتنا نفیسه‌ری ب خوه‌یه د ژیانیدا. د فیّ رۆمانیدا ژی ئەم وەسا هه‌ست دکه‌ین کو په‌هله‌وانیّ رۆمانیّ، نفیسه‌ر ب خوه‌یه و مینا حیکایه‌تبیژه‌کی ییّ سه‌ربۆرا ژیانا خوه‌ فه‌دگیریت.

ئه‌گه‌ر ئەم بۆیه‌ر و په‌هله‌وانیّ رۆمانیّ د‌گه‌ل ژیانا نفیسه‌ری هه‌فه‌به‌ر که‌ین، دیّ بینین کو دانانگه‌هین ژیانا نفیسه‌رینه و ب شیوازه‌کیّ و یژه‌یه‌ی هاتیه‌یه هوناندن. هه‌می سالوخته‌دانین په‌هله‌وانی به‌ر ب ویّ چه‌ندیقه‌ د چن کو نفیسه‌ر ب خوه‌ په‌هله‌وانیّ فیّ رۆمانیه‌یه. په‌هله‌وان ژ خه‌زانه‌کا هه‌ژارا خه‌لکیّ باژیرکیّ ئاکرییه، ژبو خواندنن د چه‌ته مووسل و کولیزا نۆژداریی ب دوامه‌ی دئینیت، مل ب ملیّ خواندنا خوه‌ یا ل کولیزا نۆژداریی، کارین هه‌مه‌جۆر ژبو دۆماندن و دابینکرنا پیدئی بین خواندنن دکه‌ت و هه‌روه‌سا بابته‌تین و یژه‌یه‌ی و شعر و چه‌رۆکان ژی دنقیسیت و د رۆژنامه و کۆفاراندا به‌لا‌فه دکه‌ت. ئەفه‌ هه‌می ساخه‌ته (ههر وه‌کو ئەم ژ ژیانا که‌سوکی یا نفیسه‌ری د زانین)، ل سه‌ر نفیسه‌ری ژی د چه‌سپن و نفیسه‌ر د هه‌مان قۆناغاندا بۆرییه. له‌وا ئەم د کارین ب بیّ دوودلی بیژین کو سه‌عبدیّ په‌هله‌وانیّ رۆمانیّ، نفیسه‌ر ب خوه‌یه. ئەو ب خوه‌ی ژی ل ده‌سپیکا رۆمانیّ ئیشاره‌ته‌کا به‌لز و سه‌رییّ دده‌ته‌ فیّ چه‌ندیّ کو ئەفه‌ سه‌رهاتیه‌یه و بیّ دوودله‌ کو نافیّ رۆمانیّ بدانته‌ سه‌ر: "ئه‌فه‌ چه‌رۆکه‌.. ئەفه‌ سه‌رهاتی یه‌.. ئەفه‌ رۆمانه‌ ئەگه‌ر ب شه‌ین نافیّ رۆمانیّ دانیه‌یه سه‌ر... بپ ۳."

جه‌یّ رۆمانیّ، ل گوره‌ی وه‌سف و په‌سندانین هه‌ورین نفیسه‌ری، باژیرکیّ ئاکرییه و پاشی باژیریّ مووسله (کو دبیته‌ جه‌یّ سه‌ره‌کیی رۆمانی). ئەفه‌ هه‌ردوو جه‌ه‌ ژی ب نافیین باژیرکیّ بچووک (ئاکره) و شاریّ مه‌زن (مووسل)، د نا‌فه‌ به‌ریه‌ریین رۆمانیدا هاتینه. ده‌می رۆمانیّ رۆژا وه‌رگرنا باوه‌رنا‌ما نۆژدارییه‌ (لیّ ئەم نزانین کا کیژ ساله‌)، کو ئۆمیدا سه‌ره‌کی یا په‌هله‌وانیه‌یه و ههر ژ ده‌سپیکا رۆمانیّ کار بو کرییه و هه‌تا گه‌هشتیه‌یه داویی.

بوهرزین.. ژبو دانانه کا دی

ههروه کو مه ل دهسپیکي گوتی، ئەفه ژینه نیگارا نفیسه رییه و وی قیایه ژيانا خوه ب میناکي رۆمانه کا هونه ری دانیه بهر دهستی خوانده فانیین هیژا. ئەو ب خوه پرانیا چیرۆک و رۆمانیین ده برپینی ژ که توار ی یا هه فچه رخا جفاکی دکهن، نفیسه ب راسته وخوی یان نه راسته وخوی، کۆمه کا هزر و بوچوون و ئیسقاتاتین خوه دناؤ بۆیه راندا بهلی دکهن. فی شیوازی ژ ی سهدهم و ساخلهت و بنه ما یین خوه یین تاییهت هه نه کو ب رهوشا ههیی یا که توار یفه گریداینه (ئەف گۆتاره نه جهی شروقه کرنا وانه). ب هزرا مه مه ره ما سه ره که یا نفیسه ری نه فه گیژانا سه ربۆرین خوه یین ژیانئ بوویه، ئە گهر نه، دا ناڤئ سه ره هاتی یان بیره وه ری یین د. نافع نا کره یی دانیه سه ره. ئوو گرنگی یا بیره وه ری یان ژ گرنگی یا رۆمانئ کیمتر نینه، ب نه مازه یی د بیافین جفاکی و رامباری و رهوشه نیبیدا. بیره وه ری ژ ی ژانه کی خوه سه ره د واری ئە ده بیاتین هه موو جفاکاندا و پتر نیزیکی راستی و ژبوارییه. چونکو پتر سه ره ده ریئ دگهل بۆیه ریین راسته قینه و که توار کی دکهت و کیمتر بهر ب ئاشۆپ و میناکین و یژه یی یین چیکرنا که تواره کی گریمانکیفه دجیت. ئەفه ژ ی ژبو لیکنۆله ریین جفاکی دبنه ژیده ریین زانستی یین باوه ر پیکری کو هه لسه نگاندن و فه کۆلینین خوه یین جفاکی پی ده وله مه ند کهن.

لی رۆمانئ، ژبلی مفا یی و ی ئە پستمی و جفاکی، ههروه سا خو شیهه کا و یژه یی ژ ی دده ته مرو فئ و نفیسه ب ناوایه کی ئاشۆپی و هونه ری سه ره ده ریئ دگهل بۆیه ران د کهت و هه ولددهت کو که تواره کی جفاکی گریمانکی ژبو سنسله و ریژه وا بۆیه ریین خوه دروست کهت. د فی واریدا، هه می شیانین خوه یین جوانکاری و شاره زایی یین خوه یین ژبه ریئیکبرن و ژیکفه کیشانا راما نا په یقان و هه فۆکان بکار د ئینیت کو هه ر وه رگه ک ل گوره ی ئاستی خوه یی جفاکی و رهوشه نیبری بکاریت مفا و خو شیهه کی ژ ی وه رگریت و ب ناوایه کی ئە کتیف سه ره ده ریئ دگهل بکهت.

ئەفجا مادەم نەفسەرى بىرارا نەفسىنا رۆمانى دا، بىگۆمانە كو دى نائفەكى (ژبلى بىرەوهرى يىن من) دانته سەر و د پراىنا جاراندا نائفى بەرھەمى گرنىگىيە كا تايبەت و سەرنجرا كىش ھەيە كو دىبەتە كلىلا دەرگەھى دەقى نەفسايى.

بوھزىن، پەيغە كا سادەيە و ل گورەى شىوازي ب لىقكرنى ژ دوو برگەيان پىك د ھىت. رامانا وى يا فەرھەنگى ھەليانە. زىرى، زىقى، يان ھەر تىشتە كى دى د ھەلىنن و دكەنە دناؤ قالىپ بەرھەفكرى يىن ھەمەجوردا كو تىشتە كى نووتر يان ل دويف رەنگ و قەبارەيى قالى ژى چىكەن. لى چونكو رۆمان سەرەدەريى دگەل ماددە يىن ھىك و بى گيان ناكەت، بەلكو بەھسى رەوشە كا مروفانتى يا مىشتى ھەست و سۆز و دلىنى و ھزر و قىن دكەت، لەوا د كارىن بىژىن كو رامانا بوھزىنى د قى رۆمانىدا د بىتە بوھزاندا رەوشە كا ھەيى كو رەوشە كا دى يا باشز و كارىگەرتر (ل گورەى ھزرا نەفسەرى ژى چىكەت). ئەگەر د پراىنا رۆمانىن كەتواركى يا ھەقچەرخدا پەنايى دىبەنە بەر چىكرنا كەتوارە كى گرمانكى، د قى رۆمانىدا و ب رىكا قىنە كا (ئىرادە) موكم و مجد، كەتوارى ھىقى و ئارمانجىن خوە بى چى دكەت. نەفسەرى ب زانىبون ئەؤ نائفە ھەلبۇزاتىيە و مەرەمە كا دياركرى بى ھەبوويە، لەوا ل دەسپىكا رۆمانى قى نائفى شروؤفە دكەت و سەرى بەندكە كى دكەتە ددەستى خواندەفانيدا كو گەلەك زەھەتى ب لىگەريانىقە نەبەت، د پىشكۆتەنە كا ب نائفى "پەيغەك" دا دىبىزىت: "شەمال د بوھزىت دا رۆناھى بەدەت.. زىرى دبوھزىنن و د كەنە د قالباندا.. دا تىشتە كى چاكر ژى دروست بىت.. ئاسن، مس، سفر.. ھەر تىشتە كى دى دەييا ب بوھزىت ب تاويئەفە تا رىكا دروست كرنى و داھىنانى ئەكەتەفە... بپ.۳"

ئەؤ داخويانى يا دەسپىكى ئىشارەتەكە كو دى نەفسەر ژ رەوشە كى خەبەر دەت و دى رەوشە كا دى يا چاكر ژى چىكەت. دىبەت ئەو خوە دناؤ جفاكيدا بوھزىنىت و كەسانە كى دى ژ خوە چىكەت و دىبەت ژى كەسەك يان رەوشە كا دياركرى وى ببوھزىنىت و بكەتە دناؤ رەوشە كا دىدا. دەمى ئەم بەھسى رەوشە كا دياركرى و دناؤ جفاكە كى ديار كرىدا د كەين، فەرە ھەمى لايەنن گياندارىن جفاكى (ب تىگەھ و رەفتار

و هزر و دلبنیقه) ب خوڤه بگریت. لی ئەوا د فئی رۆمانیدا دبیین، تنی گوهارتنا ژيانا پههلهوانییه دناڤه قالبه کی دیار کردیدا، بهر ب ژيانا دناڤه قالبه کی دی بی بهره فکریدا، ههمی قالب ژی ناستهنگن د ریکا پهرڤه کرنا هزر و تیهزریناندا. لی نفیسهر وهسا هزر دکهت کو ب گوهارتنا قالبه کی، خو ئەگهر ب قالبه کی دی بیت ژی، دی دهری کریارا گوهورینی فهبیت و نه دووره د قوناعین بهیندا گوهورینین باشتر و کاریگهتر ژی ههبن. ههمی ههولا وی د فئی رۆمانیدا ئەو بوو بیژیت کو ههژار و بهلهنگاز ژی د کارن مهژیی خوه بکار بین و نمره بین بلندتر ب دهست خوڤه بین. ئەگهر مروڤی ښه کا موکم ههبیت و خوه تهسلیمی کهتواری هه بی نه کهت، دی شیت ژ کهفلوژانکی خوه دهرکهفیت و ههڤرکیی کهت. لی فهره ل دهسپنکی بکاریت کریارا بوهژاندنی ئەنجامدهت: " زپر، زیف، مس، سفر، ناسن، ههر تشته کی دی، ئەگهر نه بوهژین و روون نه بهته فه.. نه تاوڤته فه.. کەس نه شیت بکهته تشته کی دی، یان ژی ناچپته دناڤه قالبه کیدا و شکلی قالبه کهی وهرناگریت... بپ ۲۲۹-۲۳۰. " ئو وگهر ئەم فئی بوهژینی ب بوهژاندنا مروڤیقه گریدهین، دی ههمبهری دوو رهوشین تیقهل بین " بوهژینا پههلهوانی دناڤه جفاکه کی بیانی نامۆدا، کو دهمی هاتییه باژیری مهزن گهلهک رهفتار و رهوش و ههڤهندی بین جودا بین جفاکی دیتن. د پرانیا جاراندا، ئەف بوهژاندنه ل دهف وان کهسین مشهختین ل وهلاته کی بیانی ئاکنجیووی یان ل دهف پهناهندهیان پهیدا دبیت. چونکو دکهڤنه دناڤه عورف و عهدهتین دوو جفاکین ژ ههڤجودا دا، نفیسهر ل جهه کی ئیشارهته کا بلهز ددهته فئی چهندی، "ل شاری مهزن، ئەو پهیوهندی نینه.. ئەوال گوندا و باژیریټ کورمانجادا هه بی.. بهلی ئەو تشته نه مایه، تو چهندی ددهیه من.. ئەز ژی هندی یان کی/تر دی بو ته پیش کیش کهم... بپ ۶۳. "

ئو سهمتا دووی ژی، بوهژاندنا پههلهوانییه دناڤه بویهر و ههژاری و ناستهنگاندا کو بوویه ئەگهری چیکرنا ڤین و باوهرییه کا موکم ب دوزا خوه و کاروانی چهژین خوه بی هاژۆتییه. لی دا کوکیکرنا بهردهواما پههلهوانی ل سهر بوهژاندنی ژبو گوهارتنا رهوشین جفاکی، بهری مه ددهته وی چهندی کو هزری د مهرمه کا دیدا بکهین. نه دووره مهرمه

بئى بوھژاندانا مرۆڧى بيت دناڧ كۆمىدا كو پتر تى بگهھيت و بهرئوخۆدانين موكمين رهنهئى و ههلسهنگاندنهبى بو پهيدا بن. ئەو ب خوه ژى مرۆڧ نهئىت چ گوهورينان د چ رهوشاندا بگهت ههتاكو ب تهئافى تى نهگهھيت و ههلسهنگىت. نفىسهرى ژى د ئى رۆمانيدا يا وه كرى, وهسغه كا تير و تهسهل يا دايه ههئى جفاكى و ژ ههئى لايهئىن سىاسى و نابورى و ئەتنى و كلتورىقه بئى شروڧه كرى و ههئى كىبه كا دژوار و دلسوژ ژبو گههشتنا ئارمانجا خوه يا كرى.

مرۆڧ ب ئينه كا موكم د گههته ئارمانجى

ههئى ژ دهسپىكا رۆمانى, نفىسهئى بهرى مه ددهته وئى چهندى كو دئى ههئىبهرى خهبات و كىفهراته كا دريژ و ئينه كا موكم يا پههلهوانى ئى سهريهئى بن. رۆمان ب رۆژا دهرچوونا پههلهوانى دهست بئى دكهت كو باوهرناما خوه يا نوژدارى يا وهرگرئى و بئى فهگهرايهئه مال. ب هوورى و دريژى وهسفا ئوده يا خوه يا ههئار و ژيانا خوه يا مشت ئاستهنگ و دهردهسهرى دكهت: "روندكهك ژ چافى وئى هاته خارى.. گرى و هسرهت و پهئىمانى بو ژيانا تپهئى ل سهئى.. كو تئى ژان و مانديين و ئازار بوون, ديسان شادى و خوئى بو... بپه." ئەڧ ژيانا ب زهههت و نهخوئى و باركرى ب خوئى يا كىفهرات و مجدئى يا ل سهئى ئينه كا موكم, مينا فلمه كئى سینه مائى د هئته پيش چافان و بئى فه دگهريته فه ناڧ هندهك دانانگههئى گرنگين ژيانا خوه يا بوئى. ب ئى چهندى ژى رۆمان ب دوو دهئىن جوذافه دهئته گرئىدان" دهئى ههئىبهئى كو سهئى دهئى فه گيران و سهئى بوئى بوئى, ئوو نفىسهئى ب زانبيوون و ههئىيارى داكوئى ل سهئى ب دهئى دكهت و د دهسپىكا گهلهك پههرا گرافين رۆمانيدا, بىرا وهرگرئى دئىت كو بئى بىرههئى بئى خوه فه دگيرت و ئەو ب خوه بئى ل سهئى دهئى رۆژا وهرگرئى باوهرناميدا. دهئى دووى ژى, دهئى رابردوويه كو پههلهوان ب كهئتى يا بىرههئى بئى خوه بو

فه دگهریت و ههردهم چافئ دهمی بۆری ل فی رۆژا هه نوکهی یه و خهبات بو کرهیه. لهوا نهم د کارین بیژین کو دهمی نهۆ ریژگهه و به رههه می دهمی بۆریه.

ئه هه فه گهریانه بو دهمی بۆری، ب ههستین هه نین و تامه زووریقه، یان ب فه گهرا بهر ب سهردهمی تهنافه هه فه نند نینه، به لکو شرۆفه کره که ژبو گرنگی یا هه بوونا فینی د ژیا نا هه ر که سه کیدا کو بی بگه هته هیفی و نارمانجین خوه یین بلند. تنی پیقه گریدانا وی ب باژیرکی و یقه بیهنه کا هه نین و خه ریسی ژئ د هیت، هه می خه ریسی و تامه زرووی یین دی یین ده برپاندی به هانه یین فه گهریانا نا فه که توارئ بۆریه کو پتر ب نا فه سالو خه تدان و شرۆفه کرنا جفاکی دهردۆرا خوه فه بچیت. د نیشاره تدانه کا بله زدا به حسی نه فینی یا خوه یا دژوار بو باژیرکی خوه دکهت و ددهته خویا کرن کو نه هه باژیرکه ههردهم دگهل ویدا ژیا یه: "وینهیه کی شاری بچووکی وی، هه می گا فا دگهل دا بوو ل بهرامبه ر تهختی نفستی، ل سه ر دیواری دانا بوو. ل هه می تشتا گرنگر رادگرت... بپ ۱۰." هه لهبت نه هه پیقه گریدانا ب جهیقه و ژیا تی یا موکم بو جفاک و که توارئ ل پشت خوه هیلابی، نیشاره ته که ژبو نه بو هژینا خوه ب خوه یه دنا فه جفاکه کی دی بی بیانی و نامۆدا. ژ لایئ دهروونیقه، هه بوونا ژیا تییه کا موکم و جههک یان که سه کی گرنگ د ژیا نا مرۆفیدا د بیته خاله کا ب هیز کو مرۆفی ژ پهست و دا که فتنین دهروونی د پارێزیت.

نفیسه ر ب پلان و زانیوون مه ب نک رابردووی خۆفه د کیشیت، نه ژ نشکافه یه دهمی مرۆفه دکهفته د کاودانه کی تهنگا فه و پهسته کا دهروونیدا، بی دهستی خوه بهر ب سهردهمه کی بۆری تهناهی یا خوه فه د زفریت. لی دهمی مرۆفه د رهوشه کا سه رکه فنی و کاودانه کی ب هیزدا بیت، ب زانیوون و ژبو وهرگرتنا تاما گه هشتنا نارمانجی، سه ربۆرین خوه یین نه خۆش فه دگیریت: "ئانیشکیت خۆ ل سه ر میژی دانان و سه ری خۆ نه فی کر و ب ههردوو دهستا سه ری خۆ گرت و تبلیت خۆ دنا فه پرچا خۆدا برنه خاری و کهته ده ریا هزر و بیرا... بپ ۱۱." نانکو د قیت بیره وهری یین په هله وانی ب پلان بکه ته رینیشاندەر ژبو هه می هه ژار و دهستکورتین جفاکی کوردی و بیژتی، نه گه ر

مروّفي ڦينه ڪا موڪم ههبيت و ل سهر ريڙاڙا خواه ٿي رڙد و مجد بيت، دي ههر گههته نارمانجي. د ڦي ڦه گيڙانا ههڙائي و رڙدي و ڦينا موڪمدا، نفيسهر ب دريڙي نيشارهتي ددهته ڙيان و ڪلتور و جفاڪي موزاييڪي ڪوردي و عورف و عدهت و سيسته مين پهرودههي يا خيڙاني خويا دڪت. ٿو ل دهسپيڪي، پشتي رهوشا ڙوورا خواه يا تايهت ڪو باشترين وهسفا رهوشه ڪا ههڙاڙيه، ب فلاشباڪين خوڦه مه د نينته د مالا خواه يا ههڙاڦه ڪو. "د گهل سي براييت دپکه و باب و دهپکا وي دناڦ وي ڪولکه خانپيڪي بچيڪدا د ڙين ڪو وه ڪو شڪهفتي بو... بپ ۱۴". پهلههوانئ روماني، ددهته خويا ڪرن ڪو وي ب بهردهوامي د زاروڪيني يا خواهدا ڪار ڪريه، برايي وي خدر ل بهر دهستي بهرگدروويهڪي بو (ههرچهنده ههڙ ڪاري خواه نه د ڪر)، ٿو وهليي برايي وي ڙي ل بهر دهستي ڪه بابچيه ڪي بو ل شارئ مهزن.

ٺه گهر ٺم ب چافي وي سهردهمي سههڪهينه خيڙانه ڪي ڪو چوار ڪهس تيدا ڪار دڪن و همي ب ههڦرا همي داهاتي خواه تهسليمي سهمباني مالي دڪن، بيگومانه ڪو دي ب بي منهي، ڙيانه ڪا نافجعي و بي محتاجي ڙين. لي ٺه وهسفڪرنا نفيسهري ب زيدهروڙيڦه ڙبو ههڙايي ڪري، نيشارهته ڪه ڙبو مهزناهي يا دهردهسهي بين پهلههوانئ د پيڦاڙوڙيا ڦين و رڙدي يا خواهدا ديتين.

د ڦي وهغهرا دريڙ و هوور و وهسفڪرنا ههڙاڙييدا، نيشارهتئين مهردهمدار ڪرينه عورف و عدهتئين باوين ڪوردان و سهروهري ڙيانا وان يا روڙانه خويا ڪريه. بهحسي شهڦهروڪ و سترانين سافار قوتاني و روڙا چيڪرنا دانپکا دڪت، بو ڦي چهندي ڙي ڪومه ڪا سترانين وي سهردهمي دڪته بهلگه. ههروهسا هندهڪ نيشارهتئين سهر پي ڙي ددهته تيگههين وي سهردهمي ڪو ب شيوازي سهردهري بين خيڙاني و بهريخودانين ٿاينني و ههڦرڪي بين تهخايهتي و نهتهوايهتي دهبراندينه. بو نمونه د وهسفڪرنا كهها باڙيڪي بچووکدا ديڙيت ڪو، "كهها كهڦنه، بلنده، همي كهڦره.. ديڙن ل دهمي ڪافرا يا هاتيه ٺاڦا ڪرن... بپ ۱۲". ٺهڦ نيشارهتدانا ب سهردهمي ڪافران، تيگههڪي باوه د ناڦ ڪورداندا ڪو ههر تشتڪ يان شينوارهڪي ديروڪا وي بگههته بهري ديروڪا

سهردهمی ئیسلامی، دی ب کار و کریارین کافرانقه گریډهن. ئەفه ژى ب هزرا من ئاراسته کرنین مه ره مدارین ئیسلامینه ل سهر مه ژیی کوردی هاتینه سه پاندن کو ههمی تشت و بویهر و ژیان ژ ئیسلامی دهست پی دکهت و ههر تشتەك یان شینواره کی بهری ئیسلامه تی هه بیت کار و به ره همی کافرانه.

مه ره ما سهره کی یا فی په یامی ژى ئەوه کو مه ژیی که سی کورد بهر ب پرۆز کرنا ئیسلامی و نه ته وه یا عه ره بیقه بهت. ههروه سا ل گوره ی فی پرۆز کرنی کو ئیمام نوونه ری خودییه ل سهر عه ردی و مه لا یان کۆلکه مه لا نوونه رین ئیمامینه و باب یان سه میانی مالی ژى دهسته لاتداری ره های یه (مینا خودی) دنا ف مالیدا. ئەفجا باب یان دایاب وه سا دینن کو مافی ره وایی وانه کو مایی خوه د هه موو هور هور کین ژیا نا زارۆکین خوه دا بکه ن و مینا رو بو تان ئاراسته کهن، "ده یك و بابی وی بوون هه موو کار و تشتیت وی نه قشه و پلان بو داتان.. فی شو لی بکه، فی شو لی نه که ی.. ئەفه حه رامه، ئەفه شهرمه... بپ ۱۵۷". ههروه سا ب فی دهسته لاتا ره های ی، مشه جار ان باب دگهل ئەندامین خیرانا خوه، درنده و هار دبیت، "گه له ك جار ان ب ئە گهر و هو و بی ئە گهر و هو ژى جفین ددانه ده یکا وی... بپ ۲۴". یان هه رده می کریاره کا نه ب دلّی بابی با (خو ئە گهر بچووک با ژى)، دا باب وی قوتیت و مشه جار ان ژى ب دژواری ل زارۆکین خوه ددان. هه رچه نده نفیسه ر فی ره فتاری رهت دکهت و ب شیوه یه کی نه راسته وخو ب ره فتاره کا شاش ل قه له مددهت، لی چونکو پشکه که ژ سیسته می پهروه ده یی و ههمی جفاک ل سهر راهاتبوون، له وا نفیسه ر د به هانه کرنا ره فتارا بابی په هله وانیدا دیژیت، "به لی دلّی وی گه له کی ساف و ساخ و سه یی و پا کژ بوو، که رب و کینه هه له نده دگرتن، تویره یا وی ژى وه کی که لا نیسکی بوو... بپ ۲۴".

ژ لایه کی دیقه ژى کار کرنا زارۆکان کو پرانیا وه لاتین جیهانا نوو ل دژ رادوه ستین و کار کرنا زارۆکی ب کریاره کا شاش و دووره بهر ژه وه ندا وی یا بلند ل قه له م ددهن. لی نفیسه ر ده ته خو یاکرن کو کورد هه ز دکهن ژ زارۆکینی، زارۆکین خوه بدانه بهر کاری، ب مه ره ما وی چه ندی کو ده می مه زن د بن دا وه جه کی ژخوه بگرن و فی ر بن

کا دی چہوا خہریتہ یا پاشہرؤژا خوہ نہخشین. لی مینا رەفتارا قوتانا زارۆکان, نفیسەر ب شیوہیہ کی نہ راستەوخۆ قی کریاری ژى رەت دکەت, نەمازە دەمی بەحسی حەزا برایی خوہ (خدر) دکەت کو یاری کرنین دگەل زارۆکان ل سەر وی کاری بابی وی بو دەسینشان کری, دچیتزند. "بەلی هیشتا زارۆک بوو, ب چاکی دونیا نەدنیاسی.. ل سەر ماکینا خەیاتیی نەدروونشت.. تقیا بابی وی ل سەر سەری راوەستا با تا شۆل کربا.. چاقیت وی ژى وەرگەریابا دا چیت گەریت ناؤ بچویکا.. بپ ۲۹."

زانستی نۆژداری یا دەروونی خویا کریهه کو کاریکرننا زارۆکان ئاکامه کا نینگەتیف دکەتە سەر گەشە و وەرارا دلینی و دەروونی و جفاکی یا زارۆکی, ئەفجال گورە یاسا یین پڕانیا وەلاتین جیہانی, کارکرننا زارۆکان هاتیه قەدەغە کرن. لی سەرەرای هندی ژى هەر دایاب داکی ل سەر کارکرننا زارۆکان, ب نەمازی, د خیتزانی هەزار و سەمیانی وەستیایدا کو هزر دکەن فەرە زارۆک هاریکاری یا سەمیانی بکەت ژبو دابینکرننا پیدقی یین ژیارا رۆژانە یا خیتزانی. ل قیرە نفیسەری قیابە حەز و باوەری یین خوہ یین ل دژی کارکرننا زارۆکان و حەز و باوەری یین جفاکی یین دگەل کارکرننا زارۆکان هەقبەری هەف دکەت کو رۆمانا خوہ بکەتە خۆدیکا ژین و ژیارا کەتواری یا جفاکی.

ئوو د ئیشارەتە کا بلەزدا ژبو موزاییکی یا جفاکی, نفیسەر د فلاشباکی, پەهلەوانیدا ددەتە خویاکرن کو. "زۆر مزگەفتیت ل شاری وی دا هەین, دپرەک ب تنی یا هەى.. کینشەتە کا جیا ژى هەبوو بەلی پاش چوونا جیا هەرفت بوو... بپ ۱۳." هەبوونا سی ئاینین ژ هەفجودا دناؤ باژیرکە کی بچوو کدا, نیشانا هەبوونا گیانی پیکفە ژیانى و لیویرینا ئاینی یه. لی نفیسەر پتر ل سەر وەسفکرننا ژیاننا جوہیان رادوەستیت کا چەوا و بوچی ژ خەلکی دی هەییتر بوون:

- ل دەمی بەهاری یان ژى ل وەختی داوەتی... سەری ئەسپی دگرت, هەر مالەکی جوہیی خوہ هەبوو شۆل و کارپت وەسا بو دکرن.. زرنا لی ددا و دۆل بوون و لافزە بیژ بوون... بپ ۲۲.

- دوکانیت بهزازی و تیجارهتی ههبوون... بپ ۲۲.
- بارکونه، نافی جیهکی بوو، کویتال و کهل و پهل دناؤ گهرهک و مالا دا د فرۆشت... بپ ۲۲.

د عورفی گوندیاتییدا، بهقالی و فرۆشیارین گهروک ژ کارین کیهبا بوون و خهلی عهشیرهت و جوئیاریان کاران ناکهن. ئەفجا دهمی بهحسی دهوله مهندی یا جوھیان یان هندهک جارن فهلهیان د کهن، ب کارین نه میرانی و نه گشتو کالییفه گریدهن، وهکو بههانهیهک کو کوردان ژ خوه نه دگرتن فان کاران بکهن. ئانکو بههانه کرنا نه زهنگینی یا خوه شرۆفه دکهن، بههانه کرن زی د بنه کوکا خوهدا ئالافه که ژ ئالافین بهرگریکرنا میشکی مرۆفی کو ب کریارا ههفسهنگکرنا کهساتی رادبیت و مرۆفی ژ پهستین دهروونی د پارێزیت.

ل گورهی تیگههشتنا خهلی ههچکوههیی، زهنگینی نه گهرهکی سهره که یی پایه داری یا مرۆفیه دناؤ جفاکیدا، کورد دبیزن: "ههر چ یی ب ماله، ب مام و خاله" یان "ههیی به کوری کهری به" ئوو گهلهک گوتین دی زی د فی بیافیدا هه نه. ئەف گوتنه ههمی دا کوکیی ل سهر گرنگی و روئی کاریگهری دهوله مهندی د جفاکیدا دکهن. ئوو ئەوا خهلی ل سهر راهاتی و ژ بابکالکان فی بووی ئەوه کو ئەوین موسلمان ژ ههمی ئایینن دی باشتر و ئاقلتر و راستترن، خوه ل روژا قیامهتی زی موسلمان سهرکه فیترن کو دی جهی وان بهههشت بیت. لی ئەوا ب چاؤ دناؤ کهتواریدا د هیتنه دیتن، نه وهسانه. دی بینن جوهی یان فهله، ژ وان زهنگینتر و شارهزاتر و ئەمینترن، ههلبهت ئەف ههفدزییه بهری مرۆفی ددهته پهست و ئالۆزی بینن دهروونی، ئەفجا داکو ژ فی پهستا دهروونی بهینه پاراستن. مهژی مرۆفی ب شیوهیهکی ئوتوماتیکی فان ئالافین ژیکوتی بکار د ئینیت. ژبو بکار ئینانا ههر ئالافه کی زی، فهره ل دگهل عورف و عهدهت و بهها بین جفاکی بین ههیی گونجایی بن.

شۆلكهرى خۆ به، خۆشتىيى خەلكى بکه

ب هزرا من، راماڤ و فهريژا فى گوتنا مهزنان، پراڤيا بيافى مهردمدارى رۆمانى فهگرتيه و نفيسهري ب هه مى شيانين خوه يين جفاكى و سهربورا خوه يا نهپستمى يا ههولداى كو فى تىگههى د سهري گهڤان و وهرگرين دهقى و كهسپن كورد دا بچينيت. هه ر ژ زاروكيني يا پههلهوانى و هه تا د گههته زانينگههى ژى، ههردهم ل بهر كارى بوويه و ب خوها نهنيا خوه ژيارا خوه داين د كر. نهفجا هم دكارين بيژين كو مهردما سهرهكى يا نفيسهري ب فى پيرۆزكرنا كارى و كاركرنى، نه تنى فهگيرانا ب زيدهروڤى يا ههژارييه، يان ژى ژبو هنديهه كو دلى خواندهفانان ب پههلهوانى ب سوژينيت. لى باوهرييه كا موكمه ب تىگههى كاركرنيقه. ههروهسا فاكټورهكى گرينگه ژبو مهزنده كرنا ڤين و رژدى. نانكو وى دڤيت بيژيته مه كو مرۆڤ ب ههبوڤنا ڤينه كا ب هيز، ب سهه هه مى تشتين موستههيلدا زال دبیت و كهساتى و سهربورا مرۆڤى بى ب هيزتر دكهڤيت. نه دووره ژى ئيشارهته كا فهشارتى بيت، ژبو خهبات و بهرخوه دانا دوڤمدریژا مللهتى كورد بيت، بهر ب گههشتنا رزگارى و ئازادييه. نهمازه ل سهردهمى رۆمان هاتيهه نفيسين، نهو بيافى ئازادى يا دهبرينى نه بوو، كو نفيسهه ب دلى خوه دهبرينى ژ هزر و ههلوستين خوه بكهت.

ژلايهكى ديفه ژى، نفيسهري د ڤيت ئيشارهتى بدهته خواندهفانى كو كاركرن نه شهرمه. هههچهنده ب شيوهيهكى تيورى، نهڤ تىگههه دناڤ كورداندا ههيه و باوه، باشترين گرۆڤى فى چهندى ژى گوتنه كا مهزانه كو باوهريى بى دئين، "شۆلكههري خوه به، خۆشتىيى خەلكى به." هههچهنده نفيسهري نهڤ گوتنه ب ئاشكرابى دناڤ پهههگرافين رۆمانا خوه دا بكار نهئينايه، لى هه مى ئيشارهتين وى يين پيرۆزكرنا كارى بهر ب فى سهمتيهه دچن. لى ژ نهگههري چاڤليكرنا نهزهلى يا دهسته لاتداران و پاشخانا خيخوازى يا ئيسلامهتیی، كهسى كورد ب ئاوايهكى پراكتيكي بهتالين ل سهه كاركرنى د

چېترنیت: "ئاغایی بئی خۆلام" یان "نه که و بخۆ" ئوو گهلهك گوتین دی یین د فی بیاقیدا، ئیشارهته که ژبو ژيانا هیسان و بئی زهجهته.

ئوو ژبهه کو کارکون د جفاکه کی وه کو بئی کوردیدا ب زهجهته و مافین کارکهران ب شیویه کی ریڅوپیڅ نه هاتینه ریڅخستن، لهوا خهلهك حمز ژ بیتفه دان و کیماکی ب دکهن. ژ لایه کی دیقه ژی، ئاغا و بهگلهر و پاشا و شیخ و مهلا، ههردهم ل مالین خوه روونشتینه و خهلهکی مریا و ههژار کار بو وان دکهن. ئهفجا خهلهك وهسا هزر دکهن کو نه دووره ژيانا وان یا بئی کاری خۆشتر بیت! زیدهباری خۆشی و ساناهی یا ژیانی ریژگرته کا زیدهتر ژ خهلهکی دی بئی کارکهه ل د هیته گرتن. ئهفجا مادهم خهلهك ب چافه کی مهزن و ب ههیهته ل خهلهکی نه کارکهه ری پهراخ د نیریت و ب چافه کی کیمبهها سهح دکهنه کارکهران، ههمی حمز و ههولین خهلهکی ژی دی بهر ب نه کارکرنیقه چن.

د رومان "بوهرین دا"، بابی پهلههوانی ههژاره و مینا ههمی ههژاران ژ دابینکرنا ژیارا خوه و زاروکیڅ خوه دترسیت. ئوو بابی وی دزائیت کو د جفاکه کی ههژاردا، ئهگهر ئهو ب خوه (ب کورقه) کار نه کهن و ژیارا خوه دابین نه کهن، دی کهنه بن منهتا خهلهکی بیانی. ئهفه ژی د بنه کوکا خوه دا ژ خوهی ههژاری نه خۆشتر و قورستره. ئهفجا کارپینکرنا زاروکان ههمی بیاقین هزرکرنا وی داگیر کو بوون و ههردهم زاروکیڅ خوه پالددان کو ژبلی کاری و پهیداکرنا پاره ی ژبو ژیاری، خوه ب چ تشتین دیقه مژوول نه کهن، نه ژيانا خوه یا زاروکیڅی و نه خواندنا ل خواندنگه هین میری: "جیرانه کی وان سهیدایی مه کهه بی بوو، گوته بابی وی تو بوچی فی کوره ی نا هنیویه مه کهه بی؟ بابی وی ب کهنی فه گوئی.. ئهؤ کوره یی دینه و هیژای خویندن ی نینه... پ ۲۵". مه ره ما بابی ل فییره تنی بههانه کرنا نه هنارتنا خواندنی، نه دیناتی یا کوری ویه. ما ئهگهر یی دین بیت دی چهوا شیته دانته بهر خواندن ی. ل باب ل سهه هزرکرنا خوه یی رژه و پشتی دادنیته بهر خواندن ی ژی، ئوو سهه کهفتنا سهعیدی دناؤ ههمی ههفال و هۆگرین خوه یین دهوله مه مند و ههژاردا، ههر دوودی یا بابی پهلههوانی ئیکلا نا

بیت و هزر دکهت کو، "هنارتنا بو مه کته بی تشته کی راست نه بوو، دهیبا فییره شولهک بیا.. بهلی ل دهست چوو، ترسا ل برسنا مرنا سه عیدی ل بهر چافیت بابی وی بوو... بپ ۲۸". نهفه ههمی ژی ژبهر وی چهندی بوو کو، "فهقیر دهیبا بی خو ل دیف درپژیا بهرکا خو درپژ کت، نه وهک دی کفهیت و دی ژ سه رمادا مریت... بپ ۲۸".

لی ههر چهنده سه عید فهقیره و دایابین وی نه خوانده فنان و گرنگی یا زانین و زانستی نزانن، لی نهو ل سهر خواندنن رژده و برپاری ددهت کو مل ب ملی کار کرنی، خواندنا خو ه ژی ته فاقه کت، دا بو بابی خو ه و ههمی هه ژارین وه کو خو ه خویاکهت کو سهر کهفتنا د خواندنیدا چ هه فبهندی ب جلکین جوان و دهوله مه ندیقه نینه، لی ب لفاندنا مه ژی و فین و رژدی و ههزا فیرونیقه ههیه. نهفجا ههر ل دهسپکا ژیا نا خو ه، په هلهوانی رومانی فییره کار کرن دبیت. نوو نفیسه ر بیافه کی مه زن ددهته کار کرنا په هلهوانی و دا کوکی یا وی ل سهر دوماندا خواندنن ب کریاره کا مه زن ل قهله م ددهت" ژ لایه کیفه ئیشاره ته که بو رولی گرنگی هه بوونا فینه کا مجد و رژدییه کا بهرده وام، ژ لایه کی دیفه ژی هه ژاری و رهوشا که توارکی یا جفاکی نیشان دکهت. د فی فه گیرانا دلسوژ و تیروته سهلدا، نفیسه ر به حسی په هلهوانی دکهت کو وی ژ زارو کینی کار دکر و ژبه ر هه ژاری و دهستکورتی یا بابی خو ه نه شیا بجیته شاری مه زن ژبو خواندنا نافنجی (هیشتا قوتابخانا نافنجی ل باژیرکی وی نه بوو). نهفجا بابی وی دانا بهر کار کرنی:

- پالهی د کر، بهر هوستایا چایخانا و که بابخانا دکر....
- جارا ئیکی چووی و بوویه شاگردی چایخانی رۆژا وی ب سی فلسا بوو...
- ل سهعت پینجی سپیدی ل هافینی تا سهعت شه شی ئیشاری ته نها یهک سهعت ئیشرۆ بیهن فه دان بوو بو خارنی و نفیژا...
- ئیشاریا پینج شهمی پاری خو وهر دگرت و دچووفه بو مال و دکر نه ددهستی بابی خو دا، ههمی ئومیدا وی نهو بوو کو دهه فلسا بدهتی دا ل رۆژا ئهینی بو خو ه ب مه زینحیت.. بپ ۲۷.

لیٰ ئەفە رامانا وی ئەو نینە کو پەهلەوانی حەز ژ کار کرنی ذکر، دلیٰ وی ب خوە د سۆت دەمی هەفالین وی ل سەر خواندنا خوە د بەردەوام و ئەو ب تئی وه کو ژ یقەقەتیا ییەك مایە ل بەر کار کرنی: "سالهك چوو.. هەفالیت وی دەرس ل شارێ مەزندا د خویندن، هاتنەفە.. پیش وی کەفتن، ب کیم بەهای تەماشە وی ذکر.. گەلەك ددلیٰ وی را چوو.. ل دەمی ب تئی رویدنشت دلیٰ وی ب خۆ دسوت و بو خر د گری و روندك دباراندن بەلیٰ هەر لیٰ ب هیشی بو... بپ ۲۷-۲۸."

ئەف پەرە گرافین ل سەلال، نیشانا رژی و کار کرنا بەردەواما پەهلەوانی خویا دکەت کو خواندنا وی یا سەرەتایی پالدهرەکی گرنگی کار کرنی بوو. د هەمان دەمدا ژ ی ئەف کار کرنا دبیته ئە گەری هندی کو بابی وی رەزامەندی یا خوە ل سەر دزماندنا خواندنی بدەت. ئوو دەمی مەزن دبیته و دگەتە زانینگەهی ژ ی، دیسا ل سەر کار کرنا خوە بی بەردەوامە دا کو چ بارگرانی بین ماددی نە ئیختە سەر ملیٰ بابی خوە. د فی واریدا خویا دکەت کو پەهلەوانی هەتا دەمژمی ۴.۳۰ ئیقاری ل کارگەهەکا چینی کار د کر و پاشی هەتا دەمژمی ۹.۳۰ ل بەر لوقەنتەکی کار د کر و نامانان د شۆشتن. ئەف کار کرنا ژ بو هندی بوون کو خەرجی بین کولیژا خوە بی دابینکەت و دەستی خوە بو کەسەکی درێژ نە کەت. دەمی ل بەرانبەر فەرمانبەرا تۆماری رادوہستیت و وی باوەر ژ ی نە کری کو قوتاییە ژ بەر بی سەر و بەری و جلکی وی بین نە ئووتیکری و دریایی، پەهلەوان ب دەنگەکی بلند دبیژتی" "بو خاترا خودی.. ئەری هەژاری شەرمە و عەییە! ئەری بەلەنگازی گونەهە و تاوانە!؟ بوچی وەسا ب چافەکی سفک تەماشە خەلکی دکەن... بپ ۱۹۵." هەر چەندە، "ژیانی وەسا ل سەعیدی کر بوو کو گەلەك هەستیار بیته و ب ساناهی روندکیت وی بیته خاری... بپ ۱۴۹." ئەفە ژ ی ژ گفتوگۆ یا ل سەلال دیار دبیته، چونکو ئە گەر بی هەستیار نەبا، ب بەر وی هەمی دانوستاندنی نە دکەفت. لیٰ دا کوکی یا نقیسەری ل سەر درەخشان کرنا فان جوړه بو یەران مەرەم پی ئەو کو هەر دەم کەسی بەرانبەر شەرمەزار کەت و یا ژ ویقە ب وی شەرمەزار کرنی دی هەمی دەولەمەند پی شەرمەزار بن. هەر وەسا وەر گرتنا هەلوێستین ب هیژ و نە شەرمەکاری ژ ی ژ بو هندیته

کو هه‌زار شه‌هنازی ب کارکرن و به‌ره‌می‌ خو‌ه بک‌هت، "رون‌دک‌یت وی نه هاتنه خاری. رون‌دک‌یت وی گه‌له‌ک ب نه‌رخ و به‌هانه، چه‌وا بو ناخفته‌کی بی‌نه خار... بپ‌۱۹۵". نوو د رامانا پشت ریژکان را دبیتته وەرگری کو شۆل نه شهرمه و نه تاوانه‌که کو مرۆف شهرم ژێ بک‌هت. لی جهی شه‌هنازی و کوبارییه.

ئه‌گەر ل وه‌لاتین روژنایه‌ی، کارکرن یه‌ک ژ پیندفی بین هه‌فسه‌نگی یا که‌ساتی و ئایر ده‌یه‌کی پیرۆزی ژيانا خه‌لکی بیت، د جفاکی کورده‌واریدا، کرباره‌کاب نه چاریه ژبو دواماندا ژيانی د هیته کرن. ئه‌گەر نانی خه‌لکی به‌یتته دابینکرن، نه دووره که‌سه‌ک خوه ب کارکرنه‌ زه‌جه‌ت نه‌ده‌ت. چونکو ل ده‌ف جفاکی کوردی کارکرن یان پیشه‌کاری نه پایه‌یه‌کا بلنده دناؤ جفاکیدا. لی د هه‌مان ده‌مدا ژێ خه‌لک ب چافه‌کی مه‌زن و مشت ریژگرتن ل کارکرن هنده‌ک زارۆکان یان گه‌نجان دنیرت. ب نه‌مازی، ئه‌وین ژ ژیه‌کی زووفه به‌رپر‌سیاری یا خیرانه‌کی ب ستووی خو‌فه دگرن. نوو ژبه‌ر نه کارکرن ئافره‌تی ل ده‌ف کوردان ده‌می باب یان سه‌میان د مریت، هه‌می بارگرانی یا دابینکرن ژیارا خیرانی دکه‌فته سه‌ر ملین که‌سی نی‌ر د مالیدا، خو ئه‌گەر هیژ زارۆک یان گه‌نجه‌کی بسپۆری بیت ژێ. ئه‌فه ژێ ژ وی عورفی جفاکی هاتییه کو پشتی می‌ری، فه‌ره ژن بمینته ل سه‌ر زارۆکین خوه و شوو نه‌که‌ته‌فه. هه‌رچه‌نده ئیسلامی ریکا دایه ژنی کو بو خوه شوو که‌ته‌فه، لی تیگه‌ه و عورفین عه‌شیری و گونداتی، شوو نه‌کرن بیژنا خودان زارۆک د چیت‌زین، نه‌مازه ئه‌گەر که‌سه‌کی کارکەر د مالیدا هه‌بیت. ئه‌فجا د فی واریدا، گرنگییه‌کا مه‌زن و مشت ریژگرتن دده‌نه که‌سی کارکەر. لی ئه‌گەر باب یان سه‌میان یی ساخ بیت، هینگی ئه‌رکی سه‌میانیه کو هه‌می پیندفی بین ژيانی بو مالی دابینک‌هت و نه دووره ئه‌فه بیت ئه‌گه‌ری ده‌سته‌لاتا ره‌هایی یا بابی د جفاکیدا.

ئه‌هه‌ هه‌فدژی و ئالۆزی یا د بیافی پیرۆزی یا کارکرنیدا هه‌ی، کو پ‌رانی ته‌خ و ئاستین جفاکی فه‌دگریت، مینا ره‌فتاره‌کا کلتۆری یا قه‌بوولگری د جفاکیدا د هیته حسابکرن کو ئه‌هه‌ نفیسینه نه جهی شو‌فه‌کرن و ییه.

هرچه و ابيت، نقيسهري بابه تي کارکړني ب شيويه کي پوزه تيف د رومانو خوه د ا
 ته وزيف کرييه کو هر که سهک خوها نه نيا خوه بخوت و شهرم ژ کارکړنا خوه نه که ت.
 هر ووسا ب ناشکرايي دده ته خوياکړن کو چ جارن هه ژاري نا بيته ريگر د ريکا
 سهر که فتنا خوازيارين زانستيدا. نه فه ژي د کوکا خوه د ا په يامه کا مه رمدار و گرنگه ژبو
 گنجي کورد کول سهر خواندنا خوه يي به رده وام بيت و ب هر چ ره و شا هه بيت،
 فره بگه هته نارمانجين خوه داکو بکارت پشکداريي د ناقارنا وه لاتي و پيشقه برنا
 جفاکي خوه د ا بکه ت. هر ووسا نقيسه ر، ب شيويه کي په يسيکي به ري و هر گري دده ته
 وي چهندي کو شولکړن، شه نازيي بو که سي شولکهر په يدا دکه ت. ل ده سپيکي
 شهرم ژ جلکين خوه بين کاري دکه ت و پاشي دگهل وه ختي به ره به ره دگهل في
 هه ژاري و جلکين خوه بين کاري راده يت، نه دووره ژبه ر وي به ريخودانا کيمبه ها
 بيت، نه و به رپرسين خواندنگه هي و هه قالين بي سه ح دکري:

- شهرمي نه که.. نمريت ته نه نجاميت فان جلکيت روينداييت ته نه.. چاک روينه

خاري... پ ۱۱۳.

- مام نه ژ جلکه شهرفن و نه ز شانازيي بي دکم کو نه ز شيام ب خوها نه نيا

خو بگه همه کوليژا نوژداريي... پ ۱۹۴.

هه مي دهمان په هله وان ب خوه سهري و باوهری ب خوه بووني سهر ده ريي دگهل
 هه مي بويه ر و ناسته نگين د که فنه د ريکيدا دکه ت و ب سهر فراهي ژي دهباز دبيت.
 د هه مي رومانيدا، يه ک جارا ب تني ژي خازو کيي ژ که سه کي ناکه ت، به روفاژي في
 چهندي نه و جارا هه فاله کي وي بي خواندنگه هي جلک بو نينين و ل ده ف هه فالان ب
 دفن بلندي گو تيبی کو وي بين هنارتين، نیکسه ر جلکين وي بو دزفرينيت و ل پيش
 چاقيت هه مي قوتايبيان ديژتي کو منه ت بي نينه و شه نازيي ب جلکين خوه بين
 دريابي دبه ت. نه فه ژي به ري گنجي کورد دي دده ته وي چهندي کو خوه ژ خازو کيي
 دوور که ن و هر که سهک پشت ب خوه به ستيت ژبو دا بينکړنا ژيانا خوه.

ئەو جارا داخووزا ھاریکاریی ژ عەونی ئاغای کری کو بیته کەفیلی وی، ب ھزرا
 من مەرەمە کا ھزری بی ھەبوو. عەونی ئاغا وە کو ھەلپەرست و رەشەکی رژیمی و ئەوی
 ل دژی بنەمالا وی چونکو کۆمە کا پسمامین بابی وی دگەل شۆرەشی و خەباتا مللەتی
 بوون، گەلەک ب دلفرەھی دیته کەفیلی وی و دیبژیت: "ئەفە کوری فی باژەرەییە..
 سەری مە ھەمیا بی بی بلند بی.. بۆچی ئەم ریکا ھاریکاریی ل ئیکو دوو بگرین...
 پ ۱۷۵". ب ھزرا من، ئینانا فی بۆیەری (خو ئەگەر وە کو سەرھاتی راست بیت ژی)،
 ئیشارەتە کہ ژبو ریژەییکرنا ھزرکرنی کو نە دوورە دناف شەرپیدا ھندەک خیر ژی ھەبیت
 و مەرەج نینە کو کەسی خراب ژ ھەمی لایانقە خراب بیت. مە ب خوہ ب درێژاھی یا
 رۆمانی دیت کا چەند (شەر) دناف (خیرا) بابی پەھلەوانیدا ھەبوو. ئەفە ریژەییکرنا
 ھزرکرنی ئاسۆیەکی نوو ل بەر بەریخودانین نووخواز و پێشکەفتنخواز فەدکەت و بەری
 وەرگری ددەتە ھەلسەنگاندنە کا زانستی یا دروست. ژ لایەکی دیقە ژی، نە دوورە
 ئیشارەتەک بیت ژبو ساخلەمی و ھەژیتی یا رژیمی کو بیافی خواندنێ ژبو ھەمی تەخین
 جفاکی ب وە کەھفی داوین کریبە داکو پایەداری بو کەسی زبەرەک و ژیرمەند بیت!
 (ھەرچەندە ئەز ب خوہ دگەل فی ھزری نینم، لی پا ئەفە ژی گریمانەکە و مادەم ئەم بی
 ھەلسەنگاندنە کا رەخنەیی دکەین، فەرە ھەمی گریمانین ھەبی بیخینە سەر میزا
 دانوستاندنی). ئەفە گریمانە ب نەمازەیی، ل دەف خواندەفانی پەیدا دییت، دەمی نفیسەر
 بەحسی پشکین نافخۆیی یین قوتابییان دکەت: "دیت ئەو سەنتەلەتا تپدانه.. تو دیبژی
 ئەز ژی لیۆرە بنقم و بچۆم و فەخۆم... پ ۶۳". ھەر وەسا مشە جاران بەحسی بەرپرس و
 ھۆستا و ماموستا یین خوہ یین خواندنێ ژی دکەت کو رۆناھییە کا زیدەتر ژ راددەبی
 وی دئێخنە سەر کارکرنا وی و دگەل نمرە یین وی یین بلند ھەقەر دکەن. ئەفە کریارە د
 پیرانیا جفاکین دونیا یا مودریندا ھەبە و مینا پروپاگەندەییەکی ژبو دەستەلاتا جفاکی یا
 فەکری یان دادپەرورە د ھیتسە حسابکرن، چونکو ئەگەر ل سەردەمی بۆری خواندنین
 بلند و باوەرنامین ھەژی، تنی ژبو تەخا ئەرستوکرات و دەولەمەند بوو بن، نوکە ھەمی
 کەس د کارن ب زیرەکی و ژیرمەندی یا خوہ ھەمان باوەرنامین بلند و ھەژی وەرگرن.

ههڤر کی یا نه ته وهی و ته خایه تی

مه ناڤی ڤی پره گرافی کره ههڤر کی یا نه ته وهی ته خایه تی و نه کره سه متین نه ته وه پاریزی، چونکو نفیسه ر پتر داکو کی ل سهر ههڤر کی یا ته خایه تی دکهت. ههر ژ ده سپیکا رۆمانی نفیسه بریاری ددهت کو په هله وانی وی ب ریکا گه هشتنا وی کولیزا بلندترین تیکرایی یا غره یان پی دڤیت، دی ههڤر کی یا ته خا دهوله مه ند و کهسانین ههڤر کی یی نفیسه ری یی ههولدایی کو ڤی ههڤر کی یا ته خایه تی و ههڤر کی یا نه ته وه پاریزی تیکهه لکهت و د نه نجامدا تیکهه له یه کی گونجایی ژ ته خایه تی یا نه ته وه پاریزر په ییدا کهت. ب نه مازه یی نه گهر نه م نه ته وه یین د وهلاتی رۆمانیدا بکهینه کۆمه کا ته خه یان و ته رکیزی ل سهر دوو ته خه یین سهره کی بکهین، نه ته وا پله ئیک و نه ته وه یا پله دوو، هینگی ههڤر کی یا ته خایه تی دی شیوازی ههڤر کی یا نه ته وهی وهر گریت. ل مەرهما سهره کی یا رۆمانی نه ههڤر کی یا نه ته وهی یه، بهلکو بابه تی ڤین و هه ژارییه، ئوو ژبو ڤی مەرهمیه، په هله وان هه مبه ری ههڤر کی یین ته خایه تی دیت.

لی نیشانین نه ته وایه تی دناڤه گیرانی و سنسله یا بویه راندا نا هیتسه ڤه شارتن. بو نمونه ل شاری مه زن هه رده م که سی کورد ب ههڤر هه لاتی دووی د هاته ل قه له مدان و گه له ک ژ کوردان زی خوه ته سلیمی ڤی که توار ی کر بوو، ل ده می ل مالا دۆستی بابی خوه، کابانی یا مالی دبیژتی:

- نه گهر هوین چوونه بازه ری و ل مه کته بی ب کوردی نه ناخفن..
- بو بۆچی ما ناخفتنا کوردی گونه هه؟
- نه که کو من نه ڤیت نهڤرۆ بزنان کو هوین کوردن.. نه وهک دی هنگو ئیشین و دی ئالۆزی یا بو هنگو په ییدا کهن... بپ ۶۴.

نهڤه دانوستاندنه نیشانا هندیه کو ههر که سه کی ب زمانی کوردی باخفت دی ئاریشه بو په ییدا بن، یان ب کیمی دی جهی گۆمان و دویفچوونی بیت. ههر چه نده

نقیسەر ب ههمی شیاین خوه ههولدهت کو خوه ژ بابهتین سیاسه تی و پرسین نهتهوهیی
 بدهته پاش. "بهلی ههمی دزانن نهز کوردم و نهز بی ل باژه ره کی کوردا هاتیم و گهلهك
 قهدری ل من دانتین ل بهر خویندن و رهوشیت من ل مه کته بی... بپ ۶۴". لی چونکو
 نقیسەر کهسه که ژ جفاکی کوردی و پرانیا ساخلهت و سه مت و ریباژین پهلههوانی ب
 سهربورا کهسۆکی یا نقیسهریفه بارکرینه، لهوا دی بینین کو ههر د کهفته دناؤ بابهتین
 نهتهوهیی و وهلاتپاریزیدا. لی ل قیره دی باشتر بیت نه گهر ئه ب ژییاتی یا نهتهوهیی، یان
 مللهتینی، یان ژی وهلاتپاریزی ل قهلهم بدهین. چونکو ل دهسپکی پهلههوان دوو
 بابهتین ههفته بند ب ژیان و فهگیرانا فلاشباکین خوڤه خویا دکهت" بابهتی ئیکی نیشا
 ددهت کو زندهباری خواندنا کولیزا نوژداری هندهك پهرتوکی دی یین جودا ژ
 خواندنا خوه یا فهرمی دخوینیت، "چافهك پیغه خشانده و کتیپت زل و نهستور و
 مهزنیته خویندی و ئه و کتیپت دویر ل خویندنا وی، کتیپت ئهدهب و تورهی دیتن...
 بپ ۶". لی دگهل خواندی، ئه و ب خوه ژی بابهتان دنقیسیت، "چهند هۆزان و چیرۆك و
 سهراهاتی یی دنقیسین و دناؤ پارچه کاغز و دهفتهریت بهرگ دریای دا هاتینه نابلوکه
 کرن.. ههر ئه و یی له نهمان و مرنا رزگار بین کول سهر لاپهریت رۆژنامه و کۆفارا دا
 هاتینه نقیسین و پاراستن... بپ ۶". ئو وهسا دیاره کو پرانیا بابهتین وی ل سهر بابهتین
 ژییاتی یا نهتهوهیی و مللهتینی و ههفرکی یا تهختیییه، چونکو، "گهلهك جارا ل بهر
 خویندنا وان کاغز و نقیسینا ل جهم ههفالیت وی یی تۆشی تهنگافی و ئاستهنگا بی...
 چهند جارا ژی وی ب خو هیندهك ل وان کاغز و نقیسینا یی د سۆتین... ههرچهند ئه و
 سوتاندنه وه کو سوتاندنا پارچه کا لهشی وی بوون، بهلی چوو ریکیت دی ل بهر خو نه
 ددیتن.. ههر ل بهر فی چهندی خو ژی رزگار دکر... بپ ۷". ب فی چهندی بو مه
 خویا دبیت و چ گۆمان نا مین کو مههره م یی ئه و نقیسین یین نه ب دلی رژی، یان ب
 کیمی ئه وین ب دلی مللهتی وینه.

بابهتی دووی ئه وه کو مههره ما سههره کی یا ههلبژارتن و چوونا کولیزا نوژداری خویا
 دکهت، ئه و ژی ئه وه کو خزمهتا مللهتی خوه یی ههزار و تهپهسهه بی بکهت. د خویا

کرنا ڦان ههردوو بابه تاندا نفيسه ر کليلة ڦه کرنا ده رگه هې و هلا تپاريزی و هه ڦر کی يين ته خايه تيبی دکه ته دده سستی خوانده ڦانيدا .

۱. ژيياتی يا نه ته وهی

پشتی سالا ۱۹۷۵ی کو سه رده می مشت ژان و ده رده سهری و دا کهن بول ده ف پړانیا ره وشه نير و خه لکی هه چکوهه يی جفاکی ژی، چونکو نه و خه ونا ب شور ه شا کورديڦه ديتن، مينا بيده را باي ڦری و نه و ما یی تنی نه و بو کو ره وشه نيرين کورد ب ريکا زمان و فولکلور و نه ده بی و هلا تپاريزی ريکا خه بات و شور ه شی بدومين. "لی ڦه سعیدی خو ب چ ڦه مژول نه ذکر ژبلی خواندنې و فولکلور و سترانين کوردی... بپ ۲۳-۳۳". نه ڦجا پشتی نسکویا سالا ۱۹۷۵ی پړانیا ويزه ڦان و ره وشه نيران بهر ب نازراندنا ژيياتی يا نه ته وهیڦه چوون، هه رچهنده ب هزارا من کو پتر هه وله کا دليني بوو ژ بابه ته کی کووری هنزی (کو نه ڦ نفيسينه نه جهی دويڦچوونا ڦی بابه تيبه)، لی روله کی کاربگر د لڦاندنا هه ستا نه ته وهی هشار کرنا و هلا تپاريزيدا هه بوو. نفيسه ر د فلا شباکين خواهه، ڦه دگه ربه ڦه سه رده می زارو کيینی کو ده می دگه ل بابی خواهه دچيته ب گونديڦه:

"هيندهك جارا ب دهنگ بلندی د ناخفتن، بهلی کيم جارا ژی خو نيزيکی يهك و دوو ذکر و ناخفتنيټ ب دهنگ نه ڦياتی دکرن، هيندهك جارا ژی کاغه زهك دده ستيټ وان دا بوو ڦه دخوينده ڦه و هه ڦر کی ل سه ر دکرن... بپ ۲۳".

"هندهك جارا پهركيټ مهزن و دريژ ڦه دخويندن کو باسيټ ملله تي و وهلا تي و پاشه روژي و شور ه شي و گه لهك تشعيټ ديکه دکرن... بپ ۱۴۴".

هه لبه ت نه ڦه ديمه نه دی سه رنج و هه زا مايتيکرنی ل ده ف هه ر زارو که کی هه بيت نازرينيت و دی هه ز که ت بزانيت کا نه و چ تشتی نه يييه به حس ژی دکهن. نه دووره نه ڦه خالا نازرينه را ده سپيکی بيت کو په هله وان هنزه کا ژ خواهه مه زنتر بکه ت. نه و ب خواهه ل گوره ی زانستی دهروونی، نالوزی د ژيی سنيلاتييدا ب ريکا پرسيارين ده رباره ی هه بوونی و ته ڦه بولا جفاکی په يدا د بن و هه ر نالوزيه کا توشی مروڦی دبیت، دبته

ئەگەرى وى چەندى كۆ مرۇفۇ ھىزرا خۇە تېدا بىكەت و پاشى فان ھىزان بىكەتە كرىار. ھىندەك سىنلە بەر ب پىشلىبونى و داكەفتى و بىزارىقە دىچن، ھىندەكىن دى ژى (وھەكۆ پەھلەوانى فى رۆمانى)، بەر ب خەباتى و گەھشتا ئارمانجىن خۇفە دىچن. ل بەرەگرافەكى، نقىسەر ئىشارەتە كا بلەز ددەتە فى بابەتى دەرۋونى و دىبىزىت: "ھەردەمى زارۋكى ھەشت نەھ سالى پەيمان دگەل خۇ گرت كو وان پەرجان و سنورا نەھىلىت... دەپيا تىشتەكى وەسا بىكەت كو چ پەرجان و سنور ل پىش وى نە راوەست... بپ ۱۴۵". ھەرچەندە ئەفۇ ھەفۇكە د بىافى رژدى و فىنا دۆماندا خواندىدا ئىنايە، لى د ھەمان دەمدا ژى ژبو ب جھ ئىنانا بابەتىن دى ژى ل كارە. د بۆيەرەكى دىدا كو دىبەنە بىنگەھى پۆلىسان و توپزاندى دگەل دكەن. د فى بۆيەرەدا، بابەتى تاوانبار كرنى سەرنجا وى بەر ب كارى نەتەو پارىزىقە رادكىشىت، "بو حاكىمى و پىشكېنەرى دىار بوو كو نقىسەنەكە ب دەستى سەئىدى نە ھاتبوو نقىسەن، ئازاد بوو.. بەلى سەئىدى ھەز دكر كو ئەو يا خەلكى كرى، وى كر با.. وى رىكى بگرىت و گرت و بى ب رىقە دچىت... بپ ۲۴۲". مەشە جاران بۆيەرەن ھۇسا (كو كەسەكى بىگۈنەھ ب پوسەكا رامىارى تاوانبار بىكەن)، دىنە خالا ئازاندا ھىزركرنى ل دەف كەسى بىگۈنەھ و ھەمى سەرنجا وى بەر ب بابەتى تاوانبار كرنىقە دچىت و د ئەنجامدا دكەفتە سەر وى رىكى، ئەوا ب بى ئاگەھى و غورۇر و سىتەما دەستەلاتى دكەفتە سەر. پەھلەوانى فى رۆمانى ژى، ددەمى توپزاندىدا ئاگەھ ژ وەلات و پوسا خۇە يا رامىارى دىبىت و دكەفتە دناؤ فى پوسىدا.

ھەرۋەسا دەمى پەھلەوانى رۆمانى ل شارى مەزن دىخونىت، ھىندەك ئىشارەتىن رىكخىستەنە كا نەپتى پىقە دىارن و ھەمى ئىشارەتىن رىكخىستەنە نەپتى، نىشانا ھەستەكا وەلاتبارىزى و ژىياتىيە كا نەتەو ەياتى ددەنە پەھلەوانى. ئو ئەو سەردەمە، دەمى رىكخىستەنە نەپتى بوو:

- گەلەك دگەل وان نەدرىنشت و نە دگەرى يا، بەلى ل دەمىت تايىبەتى يەك و

دوو دىبىن و شۇلىت تايىبەتى دقەتاندن... بپ ۸۱-۸۲.

- ئەو پەيۋەندى يا دناڧەرا وان دا حمز نەدكر كەسى دىكە بزائىت... بپ ۸۲.
- چەند جارا تۆشى دەردەسەرىي و ترس و لەرز و گيان نىشانى بوو، ل بەر وان نڧىسنا يان زى ل بەر ناخفتىت كو دگەل ھەڧالىت قوتايخانى دكرن... بپ ۱۰۳.
- ئەو ھەڧالىت ھاتىنە گرتن گەلەك ھاتنە ئازاردان، بەلى چو ل وان دەرنەچوو.. پەيشەك ل دەڧى وان نەھاتە دەرى، ئەڧرۆ بەردانەڧە... بپ ۱۲۳.
- چەند جارا بى تۆشى نەخۆشى و ژان و ئازارا بى، ل بەر ھزر و بىرپت نىشتمانى و تۆشى دەردەسەرىي بى.. ھىچ دەمەكى رونەكە كا وى نەھاتى يە خارى... بپ ۱۴۹.

- بلا وى نە نياسن، بلا دگەل وان تىكھەل نەبىت، دا تۆشى چ دەردەسەرى يا نەبىت... بپ ۲۱۵.

رىكخستنا نەپىي، بابەتەكى سەرنجرا كىشى پرانيا رۆمانىن كەتۋارى يا ھەڧچەرخا جفاكيبە و سەرنجا خواندەڧان رادكېشيت، چونكو رەنگدانەڧى ژ ژيان و سەربۆرىن وان ب خوە دكەت. ل ڧىرە مەرەما رىكخستنا نەپىي نە ئەو تىببە كو فورما پارتە كا نەپىي و نە دەستۋردايى ژلايى حكومەتېڧە پر كر بىت، يان ژبو لايەنەكى ديار كرى خەباتى بكەت، لى مەرەم بى ئەوہ كو ھزرىن رىكخستى يىن بابەتەكى ديار كرى بداننە بەر ڧە كۆلین و دانوستاندى. حكومەت پتر ژ فان جۆرە رىكخستىن رەوشەنبرى و ھزرى د ترسيت، چونكو ئەون د بنە ھىڧىنى ھشيار كرن و ئازراندنا ھەمى مللەتى. ژ لايەكى دىڧە زى، دەمى رىكخستنا نەپىي ب چ لايەنەن ديار كرىڧە نە گرىدايى بىت، نە دوورە وەرگرىن جوداجودا و لايەنگرىن لايەنەن ھەمەجۆر، ھەر ئىك ل گورەى رەوشا خوە يا دەروونى و جفاكى، خوە دناۋ ڧە گىرانىن پەھلەوانىدا ببىنيت. ئەڧە زى مافى نڧىسەرىيە كو رۆمانا خوە ژبو ھەمى خەلكى و ھەمى سەردەمان بنڧىسىت. لى نە دوورە كو ئەڧ ھەمى ئىشارەت و خوياكرنىن ب تويقل و مشت جەڧەنگ، ھندەك خواندنىن دى زى ب خۆڧە بگرن و ھندەك رەخنەڧان بىژن كو د بەرژەووندا رژىمىدا ھاتىنە نڧىسىن و نە دوورە بەھسى شۆرەشا وان بىت كو ھەمان ساخلەت و ئارمانجىن جفاكى و ھەڧرىكى يىن

تهختایی ب خوڤه د گرتن... لی نفیسه د هیئت و ب ناشکرای بهحسی شوهرشا ئیلونا مهزن دکهت:

"نهفه شمش ههفت ههپه شوهرشی دهست بی کری.. خهلهکهکی زوری هاتیبه گرتن و دویرئیخستن... بپ ۱۲۳."

"ل بهر وی هندی ژی کو گهلهک ل خزمیت وان بی ل دویف بانگی وهلاتی دا چوین و ل وی هندی دترسن نهکه توشی بهلایهکی بن ل بهر وان کهسیت چوینه چیا... بپ ۱۶۹."

نهفه داخوینانی و ناشکراکرنه، چ ژ بهایی بیلایهنی یا نفیسهری و وهلاتپاریزی و نهتهوهپاریزی یا وی نا هینته خواری، چونکول وی سهردهمی شوهرشا ئیلونا مهزن، شوهرشا ئیکانه یا ههمی مللهتی کورد بوو ب ههمی تهخ و جوین و هزر و ئیدیولوزی بین جوداجوداڤه.

۲. ههڤرکی بین تهخایهتی

ههروه کو مه گوتی کو ههڤرکی بین تهخایهتی ژی بیافهکی مهزن ژ فی رۆمانی ب خوڤه گرتیبه و نفیسه ب ناشکرای نیشارهتی ددهته فی ههڤرکی یا دنأبهرا ههژار و دهوله مهنداندا. هههچهنده جفاکی کوردی د وی قوناغا بوختا سهرمایه داریی و ههبوونا تهخا ئوروستو کراتیدا نه بۆریبه، لی ههبوونا تهخه کا ههلهپه رست و دهوله مهند و ل هندهک جهان دهره بهگ، جوداهیبه کا ناشکرا دنأبهرا ههژار و زهنگیناندا چیکریبه کو نه م د کارین بیژی تهخین ههژار و دهوله مهندان.

هیشتا زارۆک و ل خواندنا سهره تایی، په هله وان ههست ب جوداهی یا دنأبهرا خوه بی ههژار و دهوله مهندان ههڤالین خوه دا دکهت و هزر دکهت کا، "بوچی وهکو کوریت دهوله مهندا جلك و پیلاییت چاك نه دبوون؟.. بوچی نهو ژی وهکو وان ل ئوتومیللا سوار نا بیت؟.. بوچی سهیدا وهکو وان قهدری وی ناگرت... بپ ۴۴." هههچهنده نهفه پرسیار و ماخلولیانانی بین کهسۆکی بین په هله وان سروشینه و مرۆڤ د کاریت بیژیت کو ل ههمی دونیایی ههژار و دهوله مهند هه نه. ئو ل گورهی رنج و

خبات و کار کرنی ئەڤ رهوشه دروست دبیت. لی بۆهیری بهری پههلهوانی دایه ههڤرکیی و خوه جودا دیتنی ئەو بوو دەمی ددیت کو ماموستا یین وی و ههمی خههکی جفاکی ژی پتر ریزی ل زهنگیان دگرن. ئەڤ ریزگرته نه ل سهر شهنگستهکی رفتاری یان ژیرمندی یان زیرهکیی بوو، بههکو تنی ژبو جودا کرنا تهخین جفاکی بوویه. دەمی بهحسی ماموستا یین خوه د کت، پههلهوان ئەدگیریت کو، "ئهگهر خرابیهکی بکهت گهلهک دقوتن، بهلی زارۆکیت دهولمهندا و هسا رفتاری دگهل ناکهن... بپ ۴۴."

ئوو دەمی د وانهیا ئینشاییدا نفیسی کو چهز دکت بیهته نۆژدار، ههمی ههڤالین وی و دهروجیرانان ژی ترانه بی کرن و پههلهوان د بیهته جهی پیتانکی یا خههکی، نه ژهر هندی کو نهشیت بیهته نۆژدار، لی ژهر هندی کو ههزاره. رۆژهکی حاجی بی ههڤسوو بی وان د ریکیدا رادوهستینیت و دبیزتی: "ئهز نهشیم زارۆکیت خو بنیرمه خویندنا نۆژداری.. تو بی لات و بی دهستههلات و جل دریای و چو دهریکی دا نه، ته دقیت بیه نۆژدار؟! بهسه بهسه فی قهوانی بشکینه و نه بیژهفه.. زیرهکی تنی ل خواندنی فهیده نینه.... دکۆریی پاره بی دقین... بپ ۴۱-۴۲." ئەڤ ترسا خههکی دهولمهندا کو کوری ههزارهکی بیهته نۆژدار. نیشانه کا زهقا ههڤرکی یا تهخایهتیهی. تهخا بلند ب چافهکی کیم سهح دکهنه تهخا خوارتر و ترأنا بی دکهن دا کو خهوانان ب جه و پایه یا وانقه نه بینن. لهوا ههردهم ئاخفتن و خهونین تهخا ههزار دینه جهی پیکهین و پیتانکی یا تهخا دهولمهندان، "ژهر کو نهشیا خهم و ژان و دهر دیت خو بو خههکی دهرکت، چونکو دا سوچهتا بی کهن... ئینا دهست دا شعر نفیسی... بپ ۴۳." ئەڤ بابتهی ترانه پیکرن و کیمدیتنی دناقبهرا نهتهوهیین ههمان وهلات ژی ههنه، نفیسهر ددهته خویا کرن کو خههکی شاری مهزن (کو ژ نهتهوه یا زالدهستن) سوچهت ب خههکی باژرکی وی و دهر دۆرین چیا دکرن (کو کیمه نهتهوهنه)، ئەڤ بابته ژی دبیهته ههڤرکی یا دناقبهرا دوو نهتهوهیاندا کو ئیک پهراخ و هیژداره و نهوی دی لاواز و تهپهسهرکریه، وهکو ههڤرکی یین دناقبهرا دهولمهندا و ههزاراندا "نوکنه و سهرهاتین وان ههر ل سهر خههکی دهرڤهی باژهری بوون.. بو خو بی دکره کهنی... بپ ۸۱." ههرحهنده دبیت

هندهك وهسا هنر كهن كو نه دووره هسوودی بیت، لی هسوودی دناقبهرا ته خ و
كۆمین وه كههف و دهه مان ناستدا پهیدا دبیت. لهوا ئەم دكارین بیژین كو ئەو ره تکران و
دژاتی کرنا وی یا ل هه مبهه دهوله مهندان ههلو یسته کی ههفر کییه. ژبو بههانه کرن و
رهوا کرنا فی ههفر کیی زی، نفیسهه ب پاشخانه کا زه مینه خو شگری بو فلاشبا کیین
په هله وانی دادنی و دده ته خویا کرن كو ههه ژ زارۆ کیینی ئەو ههلو یسته هه بوو، ده می
بابی وی و هه قالی خوه به حسی پاله و جوتیار و ناغا و کار به دهه ست و دهوله مهندان
دکر، دگۆتن "ئهو ماف و حهقی وان برین، ده بیا زی بستین... بپ ۱۴۵".

ههروهسا بۆیه ره که دی بی که سوکی زی ئەو ههلو یسته ئاقدایه و دناؤ ناخی
په هله وانی دا مهزنده کرییه، ئەو زی ئەوه ده می ههردوو دل بهرین وی (په ری و فیان) شوو
ب که سین دهوله مهند دکهن، بی هیج حسابه کی زی بو ههست و دلینی یا وی بکهن.
ئهو ههردوو کچ، کچین دهوله مهنده کی ههفسووی وان بوون، په هله وانی ب ئەقینییه کا
ئیکلا بهنی دلی خوه دا بووی، "ژ مهزنا تی یا خودی دخاست كو فیانا وی بیخته ددی
کچا جیرانا وان دا.. ههه چهنده دزانی ئەو ل کیه و ئەو ل کیه... به لی ب ئەقلی وی
وهسا هنر دکر به لکو ب ریکا خودی مهزن ئەو تشته بگه هیهه ئیک... بپ ۴۷". نانکو
ئهو نه دشیا یان نه دویری یا ئەقینا خوه بو کچا جیرانا خویا کهت، نه کو تۆشی سه تمینه کا
دهروونی بیت. لی ده می په ری شوو دکهت، رهوشا په هله وانی دهیته گوهورین و فی
چهندی دکه ته بههانه کو رق و کینه ژ هه می کچان قه بن. هه له بهت ئەفه رهفتاره کا نه
سرۆشتیه، چونکو ماده م وی ئەقینا خوه بو په ری خویا نه کرییه، ئەفجا ئەم نه کارین
بیژین کو په ری سه عید هیلا یان خیانهت لی کر. لی چونکو وی ههلو یسته کی پیشوه خت
ژ هه می زهنگین و کار ب دهستان هه بوو، ئەفجا فی بۆیه ری ههلو یستی وی موکمتر لی
کر. ئو ده می ئەقینا وی یا دووی زی بای بری، کو خویشکا په ری بوو، ئەو ههلو یستی
ل دژی زهنگینان هیشتا موکمتر و خورتتر لی هات. د دانوستانده کیدا دگهل دایکا خوه،
فی ههلو یستی ب ئاشکرای خویا دکهت:

- به لی کوری من تو وه کی وان نه به... دلی خو پر زاخ نه که.

- نه دایکې نه.. ته گهر دلې خو پری کهر ب و زاخ نه کهم، نه ز نه شیم ل
پاشه رژی بهرامهر وان راوه ستم... بپ ۴۳.

نهو ب خوه، د ژيانا خوه يا نورمالدا، په هله وان يې مشتې نه فېن و لیبورده يې بوو.
لی هلو یستی ل همبهر زهنگینان و ب نه مازهی ل همبهر کچین زهنگینان، دلې وی یې
قالا ژ کینی پری کین کر. په هله وان د فلاشیاکه کا خوه دا دده ته خویا کرن کو. "دلې
وی مهیدانه کا سبی بوو.. هیچ رک و کینه تیدا نه بوون، هر کهسی خرابیش دگهل
کریا.. رک و کینه ژې هله نه دگرتن... بپ ۵۶." ههروه سا ده می به حسی عه لیبی برای
خوه ژی دکهت کو وی کچا هوستای خوه وه کو خویشکا خوه حساب دکر، چونکو
ژ دوو ته خین ژ هه فجو دا بوون. نهو ب خوه ژی فی رهوشا خوه یا نه فینی دگهل
دهوله مند ان ب ناوایه کی شروفه کاری یا دهروونی خویا دکهت (نقیسه ب خوه ژی
نورداره) و دبیزیت: "همی گا فا ده بیا بکه فیه د گردا فا فیانا دهوله مند و خودان
پارادا.. نهو یې بهله نگاز بوچی هر حال خوش دکه فته د ریکا وی دا... تو بیژی نهو
ب خوه فی حاله نه کهت.. هر ل دویف وان که سیته بهریک تژی بگهریت.. دا نهو
کیما سیته د وی دا ههین پرکه ته فه... بپ ۱۱۸-۱۱۹." پاشی نهو ب خوه بهر سفی
ددهت و دبیزیت کو "چاره نفیس و قه ده را وی نه فه یه... بپ ۱۱۹."

دبیت که سهک پرسیار بکهت، باشه د سهرده می رژی میدا (نهو رژیما نه م همی دزاین
کا یا چهوا بوو)، چهوا نفیسه شیا فی همی ههست و سوزین خوه بین نه ته وه پاریزی و
وه لاتینی ده بریت؟ ب راستی پرسیاره کا هه ژیه و بیگومانه کو یان مه زیده رو بیهک د
شروفه کرنا خوه دا کریه یان ژی نفیسه ری هندهک کلیلین پاراستنا خوه و بهانه یین
به لافبونا رومانو خوه هافیتینه سهر بابه تان. هه لیهت، سهرده می رومان تیدا هاتیه
نقیسین، سهرده مه کی مشتې ده رده سهری و ته په سهری یا ملله تی کورد و ههستا
نه ته وه یې بوو. نه فجا چهوا نفیسه شیا به خوه ژ مه قه سکا سانسوری زرگار کهت؟
ههروه کو مه ل گه لهک جهان خویا کری کو نفیسه ری په نا بریه بهر جهه نگان و
ئیشاره تین به زین نه ته وه پاریزی و د هه مان ده مدا ستایش کرنا تیگه و بهرنامه یین رژی می

ژی ل بهر چاڤ وەرگرتینه. لی ستاییشکرنا وی بو رژیمی گهلهك کیمتر و ساویلکهتره ژ خهباتکاری و ههستا وی یا نهتهوهیی. د فی واریدا دی چهند خالیئ کو د بهرژهوهندا رژیمییدا هاتین، دانیبه بهرچاڤ کو نه دووره سهدهمی قهبولکرنا رۆمانی بن و پاسهپورتا ده‌ریزبوونا وی بن:

۱. نفیسهر ئەدیبه کی نافداری ده‌فهری بوو، ههروهسا سه‌رۆکی ئیکه‌تیا نفیسهرین کورد بوو کو ژ لایی رژیمیغه د هاته پالشتیکن. ههلهت کهسانه کی هۆسا دی ب ساناهیت ژ بن مه‌قه‌سکیئ سانسۆری ده‌رکه‌فیت و بیافین ده‌رپرینین نازادتر و خورتتر دی هه‌بن.

۲. بابته‌ی به‌حسکرنا جو‌هییان و پشکداری یا کوردان د شه‌ری رزگارکرنا فه‌له‌ستینیدا، "هه‌رده‌م دایکا وی دکره‌گری.. نزا ژ به‌ر جفین و خرابی یا بابی وی بوو یان ژ به‌ر برای خوه‌ی ئیکانه بوو کول سالا ۱۹۴۸ی چوو بوو فه‌له‌ستینی و شه‌هید بوو... ۳۸". ئەڤه‌ بابته‌ وه‌کو ده‌روازه‌یه‌کی ژبو گه‌هاندنا کورد و عه‌ره‌بان و پینکقه‌ گریدانا وان د دۆزه‌کا دیارکریدا ده‌یتنه‌ حسابکرن. ئەڤه‌ ژی ئیک ژ نارمانجین هه‌ره‌ سه‌ره‌کی یین رژیما وی سه‌رده‌می بوو، "کورد و عه‌ره‌ب برانه‌ و ل عیراقی د ژین... بپ ۱۴۴".

۳. هه‌ڤرکی یا ته‌خاتیی بابته‌کی گرنگ بوو د تیگه‌هی رژیما وی سه‌رده‌میدا و هه‌رده‌م داکوکی ل سه‌ر ب هه‌روه‌یی یا خواندنی دکر کو ژبلی هه‌یه‌ت و سولتانی حکومه‌تی چ ته‌خین گرنگ د جفاکیدا نین. ئەڤه‌ ژی ئومیدا هه‌می ده‌سته‌لات و حکومه‌تین نوونه، کو هه‌می ملله‌ت ل هه‌مه‌ری وی وه‌که‌هڤ بن و ئەوی زیه‌ر کتر دی نژیکت و گرنگتر بیت.

۴. دانیپدان ب وی نازادی یا ژبو زمان و کلتۆری کوردی هاتیبه‌ دان، هه‌رچه‌نده‌ نه‌ ل ناستی‌ه‌ز و خواستین کوردان بوو، لی رژیمی د فیا کو ئەوا دایب ب نفیسین و به‌لگه‌ یین کوردی مه‌زنده‌ که‌ت و بیژیت کو کوردان هه‌می مافین خوه‌ یین

وهرگرتين: "بهلى همى دزانن نهز كوردم و نهز بى ل باژهه كى كوردا هاتيم و گهلهك قهدرى ل من داتنين ل بهر خویندن و رهوشیت من ل مهكتهبى... بپ ۶۴".

۵. هاندانا چافلیکرنى ل دهف گهنجى كورد پهیدا كهت كو همى چاؤل خهلكى شارى مهزن بكن كو شارهكى رژیمییه، نهفجا دهمی پهلهوان ب فئ چافلیکرنى و خواندنا ل شارى مهزن دگهته نارمانجا خواه، نيشانهكه كو گهنجين خواندهفان زى چافلیکرنه پهلهوانى رومانو بوهرين بكن" "تهگهر جل و بهرگ و زمانى فه خهلكى زانیا نهفه خهلكى شارى مهزن نى په، نه وهك ب همى رهوشتافه وهكى وان بو... پاشى دهمهكى كيم فونیتىكا زمانى عارهبى و دایالىكتا شارى مهزن ب چاكى زانى و بى دئاخفت... بپ ۸۱".

۶. دهمی بهحسى پشكین نافخویى دكهت، گهلهك ب باشى و سهرسورمانقه بهحس زى دكهت و ب هوورى و دریزى پهسنا پشكین نافخویى دكهت كو مینا خهونهكى بو بو كهسهكى ههزار. نهفه زى ئيشارهتهكه ژبو هاندانا گهنجين ههزاران كو رووكهنه شارى مهزن و ل وبرى بخوینن، "دیت نهو سهنتهته تا تیدانه.. تو دبیزى نهز زى لیړه بنشم و بخوم و فهخوم... بپ ۶۳".

۷. بوپهرين رومانى همى ل سهر كهسهكى ههزاره كو همى دهمی خواه ژ بو خواندنئ تهرخان كرییه و نارمانج و جهزین خواه ل سهر سهركهفتنا د خواندنیدا ئافا دكهت. نهفه زى پالدانهكه كو همى گهنجين كورد، نهمازه گهنجين تهخا ههزار، خواه ب خواندنېقه مژوولكهن و هزرا چ بابهتین دى یین مینا گهشتنا ناف ریزین شورهشى نهكهن. ههرچهنده نهفه بابته دوو سهره و دبیت مللهتى كورد پتر مفادار بیت، لى مفایهكى ههنوكهیبى بو دهستهلاتى زى تیدا ههیه.

ترؤما یا دهروونى

سهقین یان ههنگفتن یان زى ترؤما یا دهروونى، ئیکه ژ وان حالهتین كو د پرانیا رومانین كورديدا ب شیوهیهكى زهق بهرچاؤ دین. ههلبهت نهفه رامانا وى نهو نینه كو

ترۆمایا دەرروونی تئی دناڤ رۆمانی کوردیدا ههیه، لئ مینا هەر حالهتهکئی دی یئ دەرروونی یه و تۆشی ههمی مرۆڤان و ل ههمی جه و سهردهمان دبیت. ئوو ژبه رکو ملله تئی د کۆمه کا دهرده سهری و نه شکهنجه دان و بویه رین ترۆماییدا بۆریه و د بۆریت، بیگۆمانه کو پتر دناڤ رۆمانی کوردیدا رهنگدانهڤه یا خوه هه بیت. پهله وان د سنسلا بویه ر و قوناغین ژيانا خوه دا مشه جارن تۆشی دا که فتن و سه تمینین دەرروونی بوویه. ئوو ژبه رکو نقیسه ر ژئ نۆژداره و د ههمان ده مدا و یژه فانه ژئ (شاعره و چیرۆکنقیس و رۆماننقیس و نقیسه ره)، لهوا ئهو نیشانین ئهو دده مین ترۆمادارییدا دادنیته سه ر پهله وانین خوه، پوختتر و گونجاییترن.

گه له ک جارن ده می چیرۆکنقیس وه سفا نیشان و رهفتارین پهله وانه کئی خوه دکهن، نۆژدارین دەرروونی د کارن حالهت یان نه خۆشی یا دەرروونی یا وی کاراکته ری ده ست نیشان بکه ن. هنده ک جارن ژئ نقیسه ر وه سفا حاله ته کئی دەرروونی دکهن کو پیش وه خت یئ هاتیبه ده ست نیشان کرن، د فئ حاله تیدا فه ره نقیسه ر مفای ژ زانستی ن دەررووناسی و نۆژداری یا دەرروونی وه رگرن کو بکارن نیشانین دروست داننه سه ر پهله وانان. د فئ رۆمانیدا، نقیسه ر یئ وه سفا رهفتارین پهله وانان دکه ت چونکو ئهو جفاکی ئهو ژئ خه به ر دده ت یئ مشتی حاله تین ترۆمایئ و ههڤرکی یین دەرروونییه. ئوو پرا نیا رۆمانین به حسی که توارئ یا ههڤچه رخ دکهن، نقیسه ر بابه تئ ترۆمایئ ب توندوتیژی و نه شکهنجه دانیه گری دده ن، هه تا گه هشتیه وی رادده ی کو خه لک هزرکه ت تئی بابه تین نه شکهنجه دان و توندوتیژی د بنه سه ده مین پیشیلوونین که ساتی و رهفتارین نه جفاکی ل ده ف پهله وانان. لئ نقیسه ری سنسلا بویه رین ترۆمایئ یین که فیننه د ریکا پهله وانیدا ب سرۆشتی وه رگرتنه و ته رکیز کریه سه ر وان ترۆما یین ژ نه گه ری ژیکفه قه تیاین دلینی پهیدا بووین.

د وه سفکرنا ره وشا عه لیدا (برایئ بچوو کترئ پهله وانیه)، پشتی بابئ وی بو ژنه کئی هه لده بۆریت و دخوازیت و دئینیت کو ب دلئ وی نه بوو، هه رچه نده خو یا نه کریه کا ئیکا دی د لیدا هه بوو یان ژئ تئی ژنا وی ب دلئ وی نه بوو. لئ ئهو

نیشانین پستی ژن ئینانی لّی پهیدا بووین. بهری مه ددهته وی چهندی کو بی توشی
ترۆمایه کا دهرونی بووی و نیشانین پهستا پستی ترۆمدارینه:

- وه لّی هات کول سهر شوله کی ئوقره ی نه گریت ...
- خودانی پهمان و قهسیت خو نه بیت ...
- ههر هیشتا ئاؤه نه گههشتی په گوزه کی ئهو د خهندقیت
- ب قسه په کی دویایی دگههینته ئاستهنگه کا پر تهنگافی و پر تاری و رهش و
دکونا دهرزی را تشتی مهزن ببینیت ...

- نهقلی وی هندهک جارا حیشرهک ههلناگریت .. هندهک جارا زی بچیکهک
دشیت ل سهر ری دا بهت و ههلهلتینیت ... بپ ۳۱.

پهلههوان ب خوه ژی سی جاران توشی ههمان بویهری ترۆمایی دبیت، د ههردوو
جارین ئیکی و دووندا کو پهری و فیان بی ناگههدار کرنا وی و ژ نشکهکیفه شوو
دکهن. ههرچهنده هندهک نیشانین ترۆمایی بین تیکههله دگهل ههستین فیرهایی بین
تولفه کرنی و هیستیریایی و خههگینی ل دهف پهیدا دهن، لّی د فان ههردوو بویهراندا
ئهم نه کارین وهکو دا کهفتنا ئهفینی سهردهری دگهل بکهین، چونکو تنی وی ژلایی
خوڤه ههز ژ پهری دکر و پاشی ب ههمان شیواز ژی (وهکو شونگرتن) ههز ژ فیانی
کر. نه دووره ئهههز ژیکر نه، پشکهک بیت ژ ههفر کی یا وی یا تهحتایی. کا چهوا ددلی
کووردا و ب ریکا خواندن و زیره کی ئهو ههفر کی ب بیدهنگی د کر، ههروهسا ژی
ب ریکا دوعا و خهونروژکان و ب بیدهنگیه کا ئیکالیهنی ئهفینی دگهل ههردوو
خویشکان (ئیک ل دویف یا دی) د کر: "سهعیدی چ تشتهک نه بوو دناؤه ههفالیت وی
دا بینته پیش چاؤه ژبلی زیره کی یا وی نه بیت.. ل دهرسا گهله کی چالاک و زیخ بوو...
بپ ۳۹". ههر ئی زیره کی و زیخی یا وی د دهرسادا ل دهسپیکی پهری و پاشی فیان ئینانه
دهف کو هاریکاری یا وان د تیگههشتنا دهرساندا بکهت. وی د زانی زهحهته بگههته
مرادا خوه، چونکو ئهو ژ خیزانه کا دهولههمند بوون و سهعید ژی ئهو ههژاره بی مه د
رۆمانیدا نیاسی، لهوا: "زوی تویره دبوو.. گهلهک جارا ئهگهر ب تنی روینشت با د

گری.. ما نهدبوو حالی وی چپتر با.. دی بلا کوری ناغایه کی, دهوله مهنده کی, مازنه کی با... بپ ۴۶. "نهفه ههمی ماخولیان یین که سوکی و خه نوروژکین سه عیدی بوون. بیی کو نهفینا خوه بو پهریی خویاکهت, روژ بو روژی نهو نهفینه ددلی ویدا مهزنتر لی د هات. نوو پشتی پهریی ژ نشکافه شوو کری گه لهک بی شه پوزه بوو, ههردم ریکا مزگهفتی د گرت و ددالغادا بوو: "سه عیدی جارا نهما.. بی مایهفه شر د هزروبریت خودا, بی بی یه دالغهچی, نه دزانی چهوا بخونیت... سهیدا بیت وی سه رسام بوون بو وی هیندی, چهوا وهسا هاته گوهورین... بپ ۵۲-۵۳." هه رچهنده چ گونهها پهریی نینه و فهر بوو ب فی شیوهیی ههمی شه پوزه نه بیت, لی حالهتی دهر وونی ب نهرگومینین لوژیکی نا هیته پیغان, بهلکو ب ههست پیکرنا کهسی ترؤمادار د هیته پیغان. ما دهم سه عید ههست ب داکهفتنی دکهت, خو نه گهر داکهفتنا وی نه لوژیکی بیت ژی, دی ههر سه ردهری یا داکهفتنی دگهل هیته کرن.

زیره کی یا سه عیدی پهری ژ نتریکفه بی دا نیاسین, وی ژی پتر خوه زیرهک د کر و پتر د خواند کو نهو ژی پتر خوه نیژیکی پهریی بکهت. نهفه تویمیدا ژ نوو بو پهیدا بووی, دگهل فین و ههلوپستی وی بی ل هه مبهر خواندن و گه هشتنا کولیزا نوژداری د گونجا و نهو فهراتی یا خواندن ل دهف وی مهزنتر لی هات. لی دهمی پهری شوو د کهت, حهزا خواندن ژی ل نک وی کز دبیت. نهم د کارین بیژین کو د فی قوناغا ژیی خوهدا, سه عیدی ژبه پهری و ژبو پهری د خواند, لی دهمی پهری چووی و د ژایانا ویدا نهمای, تاریستانی ههمی بهروبیافین ژایانا وی فه گرتن. وه کو کاردانه وه به کا کهر بغه بوونی دگرت کو, "دروویه.. دروویه, تشتهک نی یه نافی وی فیان بیت. و د وی ریکی دا نه دچوو کو یه کهک ژ مالا حه جی ببینیت... بپ ۵۳." لی وه کو گه روه ته ژیکر نه کا دهر وونی دهست ب خواندنا کتیبین و یژه یی و سه ربورده یین نقیسه رین جیهانی کر و خوه ب خواندنا و یژه ییقه هاویش د کر. نهفه ژی ریکه که ژ ریکی چاره سه ری یا دهر وونی کو رهفتاره کا پوزه تیف ل دهف خوه ب هیر بیخیت داکو بکاریت ل سه ر هفتارا نیگه تیف زال ببیت. دگهل فی رهفتاری رادهیت و گه ههشته وی

باوهری کو دگهل دهمی، خویندن دی ههمی برینین وی ساریژ کهت، "دهبیا گوھی خو
 نهدهته تشته کی ژبلی خویندنی و ههر کچکه کا جوانیش ههیت، دهبیا ئیش و نازارا
 بخوت.. چونکه درووزن... بپ ۵۸." ئوو دهمی هاتییه شاری مهزن کو بریارا خوه یا
 دو ماندنا خواندنی ب جه بینیت، "هیچ د ببرا وی دا نه بوو جگه ل وی هندی کو ژن
 دره وین و ئیش و ژانا ب خه لکی دگه هین... بپ ۶۲." ههر چنده خویا نه کریه کو
 پهری سۆزه ک یان په بمانه ک یان خو ئیشاره ته کا بچوو کا ئه فیننی ژی بو خویا کر بیت، لی
 ئه و هسا ههست دکهت کو پهری خیانه تا لی کری و ئومیدا وی یا پهر چقاندی. ئه فه بوو
 بوویه نه گهری وی دوژمنکاری یا وی دگهل ههمی کچکین دونیای چیکری. لی دهمی
 فیان (خویشکا پهری) هاتییه دهف کو فیره دهرسا جه بری بکهت، ههستین وی بین
 دوژمنکاری و که ربه بووی کیتر لی هاتن و به ره به ره ئه فیننی یا فیانی ددی ویدا جه گیر
 دبیت. ئه فه ژی رهفتاره کا شونگره ژبو ساریژ کرنا برینا بوری. لی چونکو ژ دوو ته خین
 جودانه، سه عید هه مان رهفتارا ئه فیننی یا ئیکلا یه نی دگهل فیانی ژی ئه نجامدا:

- دناؤ نفیژا خودا داخوازا وی ژ خودی ئه و بوو کو فیانا وی دناؤ دلی فیانی دا
 جیگیر بیت.. ههر ل بهر وی هندی دا کیما سییت خو پی پر که ته فه... بپ ۵۸.
- خودی مهزن.. ته یه ک ژ من ستاند، هیشی یا من ئه وه یا دی بکه یه پشکا من و
 من ژی بی پشک نه که ی ژ وی... بپ ۵۹.

ب فی چهندی ژی، دیرۆکا ئه فینداری یا سه عیدی خوه دووباره د که ته فه. نه گهر
 ئه فیننی یا وی ژبو پهری ئه فیندارییه کا بوخت و پیرۆز و بیگهر د بیت، د حاله تی "فیانی"
 دا، رهفتاره کا شونگره و خوه ژبیر فه کر نه که کو بشیت پهری ژبیرا خوه بهت. دبیت
 ژی هیشتا ئه فیننی یا پهری بیت ژبو فیانی هاتییه ئاراسته کرن، چونکو خویشکا و ییه و
 ب ههمی سیما و رهفتارین خو فه وه کو و ییه (ههر وه کو په هله وانی خویا کری). ئه فه
 شونگرته ژی ژ لایه نی دهر وونیفه هه ولدانه که ژبو هه فسه ننگرنا وان پیتیشیلوونین د
 رهفتار و که ساتی یا ویدا چیبوون. کا چهوا ئه فیننی یا وی دگهل فیانی کو پیکرنا سه ربورا
 وی دگهل پهری بوو، ههروه سا شیوازی هیلانی ژی، هه مان شیوازی جارا بوری بوو.

روژه کئی گوه لئ دبيت کو فبانی ژى يا شوو ب کهسه کئی دهوله مهندي باژيرکئی وى کرى. "روندهکه ل چافادا هاته خارئ.. بهلئ وه کو وئ جارئ نه بوو کو پهري چووى و شوى کرى... بپ ۷۹".

ل گوروى نوژدارى يا دهروونى, دهمئ مروژ توشى ترؤمايه کا دهروونى دبيت و ب همر ريکه کا هيبى ژئ چاک دبيت هه, نهو بويه ري بويه نه گهرئ ترؤمايئ دبيت سه ربور بو کهسئ ترؤمادار کو د بويه رين بهيندا ب ههمان دژوارى يا جارا ئيکئ توشى ترؤمايئ نه بيت. ل فئره ژى نه د کارين بيژين کو بويه ري ترؤمايئ ئيکئ بو سه عيدى ببو سه ربوره کا هيژداريئ, لهوا د بويه ري د ووى بيئ ترؤماييدا گه له که بيئ شه پرزه نه بوو.

بويه ري سئى ژئ نه فبى يا وى دگهل هه يفايئ بوو. هه يفا خو يشکا سامى بيئ هه فالى وى بوو. نهو ژى دهوله مهندي بوون (ب کيمئ ژ بنه مالا وى دهوله مهندي بوون). ب ريکا چوونا مالا سامى هه يفايئ دببيت و هه ز ژئ دکهت. لئ نه فئ نه فينه يا دوولايه ني بوو. نانکو ههردوو يان هه ز ژهه ف دکرن. ههردهم په هله وانى هه ز دکر دگهل هه يفايئ بيت چونکو, "ههست ب خو شى يه کئ د کر کو دئ هه يفايئ دببيت و چ ددلى دايه دئ بو بيژيت... بپ ۱۴۸". لئ وه کو نيشانه کا په ستا پشتى ترؤمايئ ههردهم ژ نه فبى يا دهوله مهندي بيئ ترسيابى بوو, ههروه کو کورد دببئن "نه وئ مار گه زتى, ژ وه ريسى دترسيت". نه فجا ب ناشکرايى هه مئ ره وشا خو ه يا خواندنئ و هه ژارى يا خو ه بو هه يفايئ شوژفه دکهت و هه يفا ژى يا بيئ رازى بوو. لئ ههردهم د دوودلى و ترسه کا بهرده و امدا بوو کو هه يفا ژ وى دهوله مهندي تره: "هه مئ گا فا ده بيا بکه فته د گردا فا فبانا دهوله مهندي و خودان پارادا.. نهو بيئ به له نگاز بوچى هه ر حال خو ش دکه فته د ريکا وى دا... بپ ۱۱۸". لئ هه ر وه کو مه گو تى کو نفيسه ر نوژداره و فئ ره وشا په هله وانى ل سه ر زارى وى ب خو ه, ل گوروى شوژفه کارى يا دهروونى شوژفه دکهت و دببببت, "تو بيژى نهو ب خو ه فئ حاله ي نه کهت.. هه ر ل دويف وان که سيئ به ريک تژى بگه ريت.. دا نهو کيماسيئ د وى دا هه ين پر که نه فه... بپ ۱۱۹". هه رچه وا بيت و ژبو چ مه ره ما هه بيت, چيروکه کا نه فبى دنا فبه را سه عيدى و هه يفاييدا په يدا دبيت و

سهره‌رای نه رازیبونا برای وی، هه‌یفا ل سهر سۆزا خوه یا ئەڤینداریی بەردەوامه و هه‌می رۆژین دووشه‌مبی ل په‌رتو‌کخانا گشتی هه‌ڤ دبین.

لی وه‌کو هه‌ردوو دل‌به‌رین وی یین ئیکی و دووی، هه‌یفا زی دچیت. لی چوونا هه‌یفا‌یی ترۆمایه‌کا دژوارتر بوو، چون‌کول به‌ر چاڤین وی هه‌یفا دکه‌فته د بن ته‌گه‌لگین ئوتومبیله‌کیدا و ئەو ب ده‌ستین خوه هه‌یفا‌یی د به‌ته نه‌خۆشخانی و پاشی د مریت. فی بۆیه‌ری ئاکامه‌کا مه‌زن کره سهر په‌هله‌وانی و ترۆمایا وی ب تۆرا جفاکی و ره‌فتارین شۆنگرڤه‌ چاره‌سهر نه بوو. ئوو نۆژداری سایکاتریی نه‌چار دبیت کو وی د نه‌خۆشخانیقه بنقینیت. لی د فی بۆیه‌ریدا پیدڤی ب هندئ نه بوو کو نیشانین ترۆمایا په‌هله‌وانی خویا که‌ت، چون‌کو نڤاندنا وی د پشکا نه‌خۆشی یین ده‌روونیڤه، ئیشاره‌ته‌کا گۆمان‌په‌ر کو نیشانین دژوار و پیش‌لبوونین ره‌فتاری و جفاکی ل ده‌ف هه‌بووینه. د فی ره‌وشیدا هه‌می ته‌ر کیزی دئیکته سهر چاکی و په‌سندانا هه‌یفا‌یی:

"چه‌وا به‌رسڤا پروفیسۆری سایکاتریی بده‌ته‌ڤه و بیژیت، هه‌یفا‌یی د گۆته من دی تشته‌کی چاک ل ته دروست که‌م... هه‌یفا زیرنگر بوو، ئاسنگر بوو.. ئەز بوه‌ژاندم و تاواندمه‌ڤه هه‌تا تشته‌کی مه‌زن و چاک زی دروست بکه‌ت دا خزمه‌تا وه‌لات و میلله‌تی بی بکه‌ت... پ ۲۳۲."

ل ڤیره‌ زی نفیسهر کریارا بوه‌ژاندنی ب هه‌بوونا هه‌یفا‌یڤه‌ گری‌دده‌ت، ل شوینا کو په‌هله‌وان دناڤ بۆیه‌ر و هه‌ژاری و عه‌ده‌تین جفاکیدا ببوه‌ژیت و تشته‌کی باش زی چی بیت، هه‌ڤساری بوه‌ژاندنی دکه‌ته دده‌ستی که‌سه‌کا دیدا کو فهر بوو بیته ته‌مامکه‌ر و هه‌لگرا نیڤه‌کا بار و خه‌ونین وی. ئەڤ وه‌ربادانا ریره‌وا هه‌ست و بۆیه‌رین ده‌ربړاندی، ئیشاره‌ته‌کا ڤه‌شارتییه بو وی چه‌ندی کو هه‌رده‌م مروڤ دناڤ خه‌لکیدا و ب هاریکاری یا خه‌لکی دی د شیت کریارین مه‌زن ئەنجامده‌ت. هه‌روه‌کو کورد دبیزن، "ده‌ستی ب تنی ده‌نگ زی ناهیت." هه‌روه‌سا پشتی ژ فی ترۆما یا ده‌روونی چاک دبیته‌ڤه، نه تنی بو دبیته سهر‌بۆره‌کا هیزدار، لی دبیته پالده‌ر و هاندهری سهره‌که بی دۆماندا ژیان، "مرنا هه‌یفا‌یی بی په‌ هاندهر و پال پیڤه‌نهر بو پیڤه‌ڤه‌چوونا سه‌عیدی تا ئەڤرۆ کو برواناما

نۆزدارىيى وەرگرتى و ل پېش چەند سەھتە ل ئاھەنگا دەرچونى ھاتى يەفە و د ھای چوروى.. نغست دا رۆژە کا دى ب دىفدا بېت... بپ ۲۵۰. "ئەۋ ھاندەرى نوو، کۆمە کا گرىمانىن دى ددانىتە بەر چاقىن مە:

- ئىدى نەما ھەزا تۆلۈقە كرنى و ھەقركى يا تەخىن دەولە مەند، پالدەرە كى سەرە كەيى رۆدى و بەردەوامى يا سەئىدى بن كو باوەرناما خوہ وەرگريت.

- ل شوينا كەرب و كېنە و پر زاخكرنا دلى، ب ئەقېنى دى بەردەوامى ب رىكا خوہ دەت. ئوو ئەو ھەزا ل دەسپىكى بو دايكا خوہ خويا كرى، "نە دايكى نە.. ئەگەر دلى خو پرى كەرب و زاخ نەكەم، ئەز نەشېم ل پاشەرۆزى بەرامبەر وان راوہستم... بپ ۴۳." ھاقىتە د بىردانكا خوہ يا دووردا و ئىدى نەما بىرى لى بکەتەفە.

- ژيان ب ئەقېنى خوشتر و ب تامترە ژ شەرەنىخ و ھەقركى يىن بەردەوام.
- ئەقېنى گەلەك رىكان ل بەر مرۆفى فەدكەت و مرۆفى بەر ب سەر كەفتىقە دەت، لى كەرب و كېن تنى رىكەكە و سەر كەفتنا وى نە يا گەرەنتى كرىيە.

ب فان رىك و بياقېن نوو يىن كەفتىنە بەر سىنگى پەھلەوانى، نغيسەر پەيامە كا مشت ئەقېنى و گيانى لىپۆردەيى و پىكفە ژيانى ددەتە خواندەفانى كو مادەم مرۆۋ د شىت پىكفە بژىت و تەمامكەرىن ھەۋ بن، پىدقى ب ھەقركىيان ناكەت. قى چەندى ل سەر زارى ھەيفايى د ساتەوہختىن خوہ يىن داويىدا ددەتە خويا كرن: "وہسپەتا من ئەوہ چاقى وە ل سەئىدى بېت... سەئىدى گەلەك ژان و نەخوشىت دىتىن، ھەر ھند داخاز دكەم ھنگو ئاگا ل وى ھەبىت... بپ ۱۴۹." ب قى چەندى ژى، بەرپەرى ھەقركى يا بەردەواما دناقبەرا دەولە مەند و ھەژاراندا ب پىشنىيازدا دەولە مەندە كى د ھىتە گرتن. سەدەمى قى پىشنىيازى ژى ئەقېنى بووہ.

د پىرانيا چىرۆك و حىكايەتېن فولكلورى كوردىدا، ل داويى كچا پاشاى شوو ب كورى شغانى دكەت و ژيانە كا خوش پىكفە د بۆرىن. لى نغيسەرى كچا پاشاى (ئەقېندارا خوہ يا دەولە مەند) مراند و پەھلەوانى خوہ ھىلا دناۋ خەونە كا خوشا ئەقېنىدا كو بىتە پالدەرە كى مان و دۆماندا خەباتى، لى نە خەباتا ھەقركى، بەلكو خەباتا

خزمه تکران و هاریکاری یا خه لکی جفاکی و به لافکرنا ئه فینی و بیکفه ژیان و گیانی لیوورینی. ئه فجا خوشی یا گه هشتنا نارمانجی ب هزرکران و بیرهاتین ئه فیندارا په هله وانیفه د هیته بهستن، "به لئی ئاخ سه د جارا ئاخ.. خوزی، خوزیکا نه ف ده سکفته مه زنه کو پرواناما نوژداریی ددهستی دایه.. ئه فرۆ هه یفا ژی دگهل وی د فی شادی و خوشی دا پشکدار ببا... بپ ۲۳۰". نه فه ژی وی ئیشاره تی ددهته مه کو هه بوونا که سه کی گرنگ یان جه فه نکه کی هه ژی د ژیان هه ر که سه کیدا حه زا به رده وامی و خوشی و هیژداریی ل ده ف مرو فی خورت تر لی دکه ت.

سیکس و دین و سیاست

نه ف سیگۆشه یا هه می ژیان جفاکی فه دگریت، هه رده م جهی پویته دان و ناماژه پیکرتین نفیسه ر و هزرمه ندان بوویه. نه م د کارین فی سیگۆشه بی ل هه مبه ری سیگۆشه یا که ساتی یا جفاکی دانین کو هزر و دلینی و رهفتاران. نه ف هه ردوو سیگۆشه یه ژی به رکار و ده ر ئه نجامین سیگۆشه یه کا دینه کو ژ خوه رسک و غه ریزه بین سه ره کی بین مرو فی په یدا دبیت، نه و ژی غه ریزه یا ژیاری و سیکسی و پایه داریییه. هه ر مرو فه ک د هه می جه و سه رمه ده ماندا، ب فان هه رسی غه ریزه بین سه ره کیفه گریداینه و هه می خه بات و تیکۆشینا مرو فی ب دریژاهی یا ژیان ژبو تیرکرنا فان هه رسی غه ریزه بی، ژینگۆتییه. نوو مرو فل گوره ی تیرکرنا فان غه ریزه یان به ر ب سه مته ژییاتی یا خوه فه دچیت. که ساتی یا جفاکی ژی ب تیرکرنا فان غه ریزه یان و ل گوره ی ژییاتی یا وی د هیته ئاراسته کرن. نوو د نه نجامی داویدا، سه ره ده رییه کا بالبه ر یان نه بالبه ر دگهل بابه تین سیکسی و دینی و سیاستی د هیته کرن. نه ف سیگۆشه یا سیکس و دین و سیاست، د پرانیا جفاکین شوپپاریژ و ئوتوکرات و ئۆلداردا، دنا ف بورجین بلند و ده رگریتا پاراستییه و خوه لیدان فی سیگۆشه بی به زندانا هیلین سوورین حه رام کرینه. د هه می جه و سه رده ماندا، نفیسه ر و هزرمه ندان ب شیوه بین راسته و خو یان نه

راسته و خو ئیشارهت داینه فان ههرسیّ بابهتان و ب نازادی یان نازادییه کا پهرجانگری دهربرین ژئی کرینه. نهو ب خوه چ هزرمه نده نشین خوه ژ فان بابهتان فاری کهن، چونکو ههرسیّ بابهت ب کاریگری ب ژیا نا هه نو که بی و پاشه روژا مروقی و جفاکانفه نووسیاینه. دین سه ره ده ریّ دگهل گیان و دونیا و ناخره تا مروقی دکهت. سیاست هه فبه ندی یین به ره مهینانیّ و سه ره ده ریّ یین جفاکی ریک دنخیت و سیکس ژئی پیدقی یین شهوه تا مروقی و پاراستنا رفیشت و دوینده هیّ دابین دکهت.

نقیسه ریّ رو مانا بوهرین، مینا هه می نقیسه ریّ دی یین جیهانیّ نه چار بوویه کو سه ره ده ریّ دگهل فیّ سیگوشه یا حهرامگری بکهت. ل ده سپیکّ و ب ریکا هه فبه ندی یین جفاکی و هه فرکی یین هزری یین دنافه را ته خان و نایینان و نه ته وه یاندا به حسی سیاستا وه لاتی د سه رده میّ رو مانیدا دکهت. مه دا خویا کرن کا چهوا نقیسه ریّ ب شاره زایانه شیا به دهربرینیّ ژ هه ست و نه ست و هه لویستین هزری و سیاسی یین جفاکی بکهت، د هه مان ده مدا ژئی شیا به ئیشاره ته کیّ بده ته رژیما ده ستله تدار کو غورزا ویّ ژئی تیر بکهت و ب سه رساخی ژ دلده ریژ کرنا خوه یا په نگیایی دهر که فیت.

د بابه تیّ نایینیدا، مینا هه ره که سه کیّ هه چکوه هییّ جفاکی سه ره ده ریّ دگهل نایر ده یین نایینی کریه. هه ژ ده سپیکّ خویا دکهت کو جفاکیّ بویره تیدا روودده ن، جفاکه کیّ ئولدار و موسلمان، نه دبیزین موسلمان و نا بیژین باوه ردار، چونکو باوه ردار نهو که سن یین باوه ریه کا موکم ب نایینیّ ئیسلامیّ هه بی و ب کووری تیّ د گهن. لیّ موسلمان نهو که سن یین ب نایر ده یین ئیسلامه تیقه گریدایی و تیگه هشتنا وان ژ چوار چوئیّ حوجره یا مزگه فته کیّ و خواندنا قورنانا پیروژ (بیی کو ب دروستی تیّ بگه هن) نا بو ریت. د بابه تیّ خواندنا په هله وانئی رو مانیدا، بابی وی دبیز تیّ کو نه گهر مه روم بیّ زانینا خواندنیّ بیت بلا بجهته به رده ستیّ فه قه یین مزگه فتیّ، لیّ نه گهر تشته کیّ دی بیت نهو بار ژ ملین وی ناخوت، "هه رده م هه کو بابیّ وی تویره دبی، د گوّت کاریته ژ کفرا رانابن... بپ ۱۳۱". نانکو نهو ته سلیمی هه ژاری یا خوه بوینه و چ تشتیّ دی ژبلی کراسیّ فه قاتیّ ل به ژنا وان نا هیّت. لهوا دیّ بینین کو په هله وانئی

رومانی ههردهم ب ئایرده یین ئایینیفه یی گریدایی بوو، ئوو ههردهمی ئاریشهیهك بو دروست ببا دا روو كه ته مزگهفتی و نفیژ و سونه تان كهت.

نفیسه ر خویا دكهت كو مالباتا پهلههوانی مشتی زارۆكه و باب نه شیت وان زارۆكان ب باشی ب خودانكهت. لی چونكو د تیگهها ئایینجفاكیدا ههیه كو ههر زارۆكه كی خودی بدته، رزقی وی ژی دگهل ددهت، لهوا راوهستاندنا زارۆبوونی ژ گونههان د هینه ههژمارتن. ئوو د راستیدا ژی، باب د قی رۆمانیدا ب پهروهرده كرن و خودانكرنا زارۆكین خوه یین هوورفه دوهستییت و داخوازی ژ زارۆكین خوه یین كور دكهت كو هاریكاری یا بابی بكه د دابینكرنا ژیا را رۆژانه دا. قی چهندی ژی پهلههوان پالدا كو بیژیت، "ما نه گهر باب نه شیت زارۆكیت خو ب باشی پهروهرده كهت، دی بوچی زارۆكان ئینیت... بپ ۱۴۰". ههلبهت ئهفه دگهل عورفی ئیسلامی و موسلمانه تی نا گونجیت، لی هزره كا نازرینه ره كو خوانده فان هزرا خوه تیدا بكهت. ل جهه كی دی ژی دهمی بهحسی سهخیری یا زارۆكین كچ دكهت دیژیت، "ئهوی قهدری كچا بگریت و ب چاكی خودان كهت خیره كا مهزنه.. پیغه مبهری ئهف كار ه یی پیروز كری... بپ ۳۲". ههلبهت ل گورهی ههمی عهدهت و تیگههین جفاكی كوردی، گرنگیدان و پویته دانا ب كوری، گهلهك ژ یا كچی زیده تره. نه دووره ئهفه ژی بو وی چهندی قه گهریت كو كور هاریكاری یا بابی كار دكهت و ددهمین پیدفیدا شهری بو دكهت و دبته میژی تۆل و بهدهلا. لی گرنگیدانا ب كچی فهززه كا ئایینییه و پاراستنا نامۆس و شهرفا خیرانییه ژی. دبیت ئهف ئیشاره تدانه ژبو هندی بیت كو فره گرنگییه كا پتر ب كچی بهیته دان و داخوازنامهیه كا ب تویفكل بیت بهر ب وه كههفی یا جینه ره یقه.

ههروه سا ئیشاره ته كا دی یا بلهز دایه وی چهندی كو د شیاندایه ئایینی ئیسلامی ژبو مه ره مین جودا جودا بهیته بكار ئینان، "نه دگۆت من پاره نینه و خو مهزن دكو و د گۆتی سینه ما یا حه رامه، حه رامی یا وی ژی یا یی پاره یی بوو نه ل بهر تشته كی دیکه بوو... بپ ۷۰". ئانكو دهمی وی پاره ههبن، سینه ما دی یا حه لال بیت و دهمی پاره نهبن

دی حرامکته. ب درېژاهی یا دیرۆکا ئیسلامی هه می ههفرکی و شهپر و ململانی یین دنابهره گروپین ئیسلامیدا، ل گورهی بهرژوهه نندا تایهتا گروپان هاتینه رهواکرن یان نه رهواکرن. هه لایه نه کی ههفرک رهوایه تی و حهقی یا خوه، ب ئایهتین قورئانا پیرۆز و فهرمووده یین پیغه مبهری شروقه دکرن. لی ئەهه بابهته نه بابهتی رۆمانییه و نقیسهری ب کووری خوه نه داهیلایه دناف فان جوړه بابه تاندا. هه می بابهتی ئایینی د چوارچوڤه کی فالیکی ههقهه ب ئاییده یین ئاینجفاکیفه هاتینه دهبران دن و ب مه ره م و زانیوون، خوه ل بنه ما یین سه ره کی یین ئیسلامی نه دایه. هه له بت ئەفه ژی نه کی ماسییه که ل سه ر رۆمانی دهیته گرتن، چونکو هه ر وه کو مه گه له ک جاران گو تی کو رۆمان خو دیکا ژیا نا جفاکییه و ده می به حسی ئاییده یین ئایینی د که ت، د چوارچوڤی تېگه ه و سه ره ده ری یین جفاکیدا به حس د که ت. ئوو ئەهه رۆمانه نه گو تاره کا ئایینی یان شروقه کاری یا ئایینی یه کو خوه ب داهیلته دناف کووراتی یا ره ه و ریشال و بنه ما یین ئایینیدا.

نه دووره بابه تی سیکی مه ترسیترین بابه تی جفاکی بیت کو خه لکی نه قیت یان نه ویریت به حس ژی بکه ت (تنی ل ده ف مه لا یین مزگه فتان نه بیت). ئەفه ژی بو دوو ئە گه رین سه ره کی فه دگه ریت، بی ئیکی ئەوه کو خه لک هزر دکه ت، مرؤف ب فیتره یا خوه نه یی یین سیکی دزانی و سیکیس ب خوه ژی کر یاره کا که سو کی یا پوخته و ئیکه ژ نه یی یین خوه یی تی یا مرؤفی. ئە گه ری دووی ژی ئەوه کو دبیت سو حبه تین سیکیس بینه ئە گه رین نازراندنا سیکیس و به ری مرؤفی بده ته خرابیی. ژبه ر فان هه ردوو ئە گه رانه کو ره وشه نبیری یا سیکیس د جفاکی مه دا پاشکه فنی و فه شارتییه. لی لیکۆلینان خو یا کر ییه کو چهن د فی بابه تی به رته نگه ژ لی بکه ن، کر یارین سیکیس مشه ترن. ئەو که سی (گه نج) نه کاریت نه یی یین سیکیس ل خواندنگه هی یان ژ دایا بین خوه فی ر بیت، دی ژ هه قال و هه فزی یین خوه یین کی م سه ربور فی ر بیت.

بیگۆمانه کو نقیسه ر ژی ئیکه ژ ئەندامین جفاکی، تیدا بوویه و مه زن بوویه، له وا نه شیایه یان نه قیایه کو ب به رفره هی به حسی ره وشه نبیری یا سیکیس بکه ت. لی

ئىشارەتە كا بلەز داىە سىكىسى حەرام. دەمى ژنە كا جىرانا وان (كو ژنا پىرەمىرە كى بو) كرىارا سىكىسى دگەل دكەت و نقىسەر ب تەعداىى يا سىكىسى ل سەر پەهلەوانى حساب دكەت و پەهلەوان تۆشى ھەستكرنا ب گونهى دىت و ھەردەم ل مزگەفتى دوعا ژ خودى دكەت كو لى بىورىت و ب زنا ل سەر حساب نەكەت.

لى تا راددەيە كى باش بەحسى رەفتارە كا سىكىسى دكەت كو نارىشا پىرانيا گەنجىن نوو گەھايىنە. ئەو ژى پىرسا دەستپەرىيە. كو گەلەك ژ فەقە و ئۆلداران ب گونهھە كا مەزن د ھەژمىرن. بەھانە يا فى چەندى ژى ئەوە كو. "ئەو كەسى دەستپەرا بكەت, ل رۆژا قىامەتى دى ھىت كو دەستى وى بى ئافزە... بپ ۹۳". ھەلبەت ئەۇ تىگەھە, گەنجى موسلمان تۆشى ھەقركىيە كا دەروونى يا كوژەك دكەت, ھەردەم دكەفتە دناقبەرا نال و بزمارادا, ئەرى حەزا خوە يا سىكىسى (ئەو حەزا خودى دناؤ لەشى وىدا چاندى) تىركەت, يان ژى تەپەسەر كەت؟ پىرانيا مەلا و كەسىن سادە وەسا ھزر دكەن كو تەپەسەر كىن باشرە, ئو ھندەكىن دى ژى پىتقە دچن و دىيژن كو فەرە تەپەسەر كىن يا ھەقدەم بىت ب تاعەتا خودى و نقىژ و رۆژى و ئاىردە بىن دى بىن ئاىنىقە. لى سەرەراى فى چەندى ژى, "ل دەمى ئەژدەھا د ھەستافە, ھىچ رىك ل پىش وى نەبوو, بەلى ل دەمى تەواو دبوو ھەست ب گونهھە كا مەزن دكر... بپ ۹۳".

ل گورەى رىبازا شروۇقە كارى يا دەروونى, تەپەسەر كىنا حەزىن سىكىسى بىن د ژى سىنلانىدا دىنە ئەگەرى گەلەك ژ پىشلىبونىن رەفتارى و نە دوورە شىانىن بەرھەمھىنانى ژى ل دەف مروۇفى لاوازتر لى بكەت. ئەفجا دەستپەرى ب كىرارە كا سرۆشتى يا قۇناغىن وەرارا مروۇفى دادىن و مىنا تەجرۇبەيە كا ساكار حساب دكەن كو مروۇب سەر كوئەندامى خوە بى سىكىسى ھەل د بىت. لى د جفاكى مەدا ئەۇ بابەتە ب بەرفرەھى نە ھاتىيە و نا ھىتە قەبوولكرن, ھەتا دەمەكى نىزىك ژى ل وانە يا زىندەوەرزانى, ماموستا بىن پىپور پىشكا ھەشەند ب كوئەندامى زاووزىقە ب نافى شەرمى و زانىنا فىترى, بو قوتابىيان شروۇقە نەدكر.

نقیسه‌ری ب شیوه‌یه‌کی جفاکی سهره‌ده‌ری دگهل فی بابه‌تی کریهه و هەر ل گوره‌ی
 ئایینی ئیسلامی نه گوننه‌هکرنا ده‌سته‌په‌ری یان کیمکرنا گوننه‌ها وی خویا کریهه. ژبو
 به‌هانه‌کرنا فی کریاری هه‌رده‌م د گۆت کو. "گوننه‌ها بچیک چپۆه ل گوننه‌ها
 مه‌زن... بپ ۹۲". ل دیت هه‌ده‌ک ئۆلدار بیژن کو گوننه‌ه هه‌ر گوننه‌هه، چ بچوک بیت
 یان مه‌زن، وه‌کو دزیی "مرۆف دزیه‌ها مه‌زن بکته‌ یان زی دزیه‌ها بچوک بکته،
 هه‌ر دی نافی وی بته‌ دز. ل نقیسه‌ری ب شاره‌زایی یا هۆستابه‌کی د واری جفاکیدا،
 هزر د به‌هانه‌یه‌کا دی یا به‌ره‌ۆزتردا کر کو جفاک و ئاین هه‌ردوو بکارن قه‌بوولکه‌ن. د
 فی بیافیدا، ل سه‌ر زاری هه‌فاله‌کی په‌هله‌وانی دیبیت، "ئه‌فه‌ باشه‌ره‌ یان زی گه‌ریان ل
 دویف ژن و کچیت خه‌لکی یان چوونا جهیت خراب... بپ ۹۵".

ب راستی، بابه‌تی ره‌وشه‌نبیری یا سیکی ئیکه ژ بابه‌تین هه‌ره‌ گرنگ د ژایانا
 مرۆفیدا، هه‌روه‌سا مافی مرۆفیه‌ کو نه‌ینی بین ده‌باره‌ی له‌ش و هه‌ز و شه‌هوه‌تا خوه
 بزانیته‌. د وه‌لاتین پیشکه‌فتی بین روژنآفاییدا، ل خواندنا نافجیی ب دریتی و
 تیروته‌سه‌لی به‌حسی بابه‌تی ره‌وشه‌نبیری یا سیکی بو گه‌نجین خوه‌ دکهن. ئوو فه‌ره‌ ئه‌م
 ژی جودا‌هیه‌کی بیخینه‌ دنا‌قیه‌را نازراندنا سیکی و ره‌وشه‌نبیری یا سیکییدا. نازراندن
 دبیته‌ ئه‌گه‌ری ده‌رکه‌فتن و هشیاربوونا هه‌زین سیکی ل ده‌ف مرۆفی، ل ره‌وشه‌نبیری
 یا سیکی دبیته‌ ئه‌گه‌ری زیده‌بوونا پیزانین مرۆفی. ئه‌فجا ما دی بوچی ئه‌م گه‌نجین
 جفاکی خوه‌ ژ فان پیزانین هه‌قیه‌ند ب غه‌ریزه‌یه‌کا گرنگا وانغه‌ زبه‌هر که‌ین.

په هله وانی څه موکی د روماننا "داویا شهرقانه کی" دا

نافەرۆکا رۆمانی

کوفان.. قوتابییه که، خویشکهک ههیه و دگهل دایابین خوه د ژیت و ل خواندنگههی ژى پهیوهندییه که ئهفینداریی دگهل کهچهکی ب نافی قیان ههیه. کهلا کوردینیی خوه د دل و مهژیی ویدا د لغبینیت و ههلویستهکی پۆزهتیف و مشت شههنازی وهردگریت. دبیته ئهندام دناؤ ریکنخستهکا نهپیدا و پاشی دگهته ناؤ ریژین پیشمهگرگیی بزافا رزگارینجوازی یا مللهتی کورددا، ل سهر چیا یین نازادگری یین کوردستانی.

لی پستی سهرههلدانا بوهارا ۱۹۹۱ی، خهباتکه رین چیا هاتنه ناؤ باژیران و شیوازی خهباتا چه کداریی بهر ب خهباتا سیاسی یا ناشتیانهفه هاته گوهارتن. ئوو چونکو د کاری خوه یی رۆژانهدا ههمهبری هندهک شاشی و نه دادپهروهری یین سیاسی دیت، ئهفجا توشی کۆمه کا ههفرکی یین نافخوی و شهلهژانین هزری یین ههلویستی خوه یی ئیدیالی دیت.

ههروهسا بابی وی ژى ل کۆچا ملیونی د مریت و خویشکا وی دچیته سهر ناؤ و رزقی خوه. ئهو دگهل پیره دایکا خوه ب تنی د ماله کا مشتى خهم و بیزارى و بیرهاتین دلسۆژفه د ژین. ههردهم کهسهکی ب تنییه و کاری وی روونشتنا ل چایخانه و فهجوینا خهم و ژانانه. زیدهباری فی ههمی ژى قیانا دلبرهرا وی یا کهفن و هیشتا گهش د دلی ویدا بهرزیه، مالا وان ل جهی خوه نهمايه و چ ژى نزانیت.

ئهفه پوخته یا سههراتی یین پههلهوانی رۆمانا "داویا شهرفانهکی" یه، کو ژ لایى چیرۆکنقیسی هیژا عیسمهت محهمه د بهدهل هاتییه نفیسین و ل سالا ۲۰۰۵ی دگهل وهشانین ئیکهتیا نفیسه رین کورد/ دهۆک هاتییه چاپکرن و بهلافه کرن.

ئهؤ رۆمانه ژ دهه چاپتهران پیک دهیت و ۱۱۴ بهرپه رین قهباره نافجی ب خوؤه دگریت. ههژی گوته کو جهی رۆمانی کوردستانا عیراقیه و نه دورره باژیری دهۆکی بیت یان ههر باژیرکهکی سهر ب پاریزگهها دهۆکیقه بیت. دهمی رۆمانی پستی

سهره‌لدانا بوهارا ۱۹۹۱ییه و ب فلاشباکیڤ بهری سهره‌لدانیقه بارکریه. ئانکو ئهم دکارین بیژین کو ههردوو سهرده‌مین راسته‌قینه و ناشوی بین رۆمانی دناقه‌را سالین ۱۹۸۰ - ۱۹۹۵ دایه.

داوی یا شهرقانه‌کی

ئه‌ف نافیونیشانه سهرنجا مروّفی بهر ب چاره‌نقیسی شهرقانه‌کیه رادکیشیت. لی چونکو ئه‌ف شهرقانی ژئی خه‌به‌ر دده‌ت، نه شهرقانه‌کی به‌رنیاسه، به‌لکو شهرقانه‌که وه‌کو ههمی شهرقانیڤ دی بین شهر کریهه پیشه و دۆزا خوه. ئه‌فجا فه‌ره ل سهر په‌یقا شهرقان راوه‌ستیڤن.

ده‌می به‌حسی شهرقانان د هیتنه کرن، نه‌مازه ئه‌گهر نه پیتاسه‌کری بن، کۆمه‌کا گۆمان و هزرین لابه‌لا بین ده‌باره‌ی ره‌واتی و نه ره‌واتی یا شهری، می‌رخاسی و نه می‌رخاسی. باوه‌ری و نه باوه‌ری یا شهرقانی ب خوه‌یی شهری د هیتنه کرن. ئوو هه‌روه‌سا کۆمه‌کا پرسبارین دی ژئی د هیتنه نازراندن کو نه دووره مه ژ باه‌تی سهره‌کی دوور بیخیت.

هه‌رچه‌وا بیت و چه‌ندین پرسبار خوه د سهری خوانده‌فانیدا ب هه‌لافین، ههمی بیگه‌له‌ریژگه‌ها داوی د گه‌هنه ئیک کو فی شهرقانی دۆزه‌ک هه‌بوویه و ژبو ب ده‌ستقه ئینانا سهرکه‌فتنی یان پاراستنا ده‌ستکه‌فتی بین هه‌یی شهر کریهه. لی ده‌می د چینه دناف بوهرین رۆمانیدا و هه‌قه‌ندی بین فی شهرقانی ب ده‌ستله‌تی و هه‌فریبازین نوکه به‌ریس و ریفه‌به‌ر دبیین، پرایا خوانده‌فانان هزر دکهن یان دی هزر کهن کو ئه‌ف شهرقانه خوه‌دی دۆزه‌ک ره‌وا بوویه و ژبو نازادی و رزگاری یا ملله‌تی کورد شهر کریهه. بیگۆمانه کو ئه‌ف شهره د تیگه‌ها ملله‌تی کورد دا، پیرۆزترین و ره‌واترین شهره د ژیان و هه‌لو‌یستین مروّفیدا.

لێ شەرفان ژ لایێ فەرھەنگیغە ئەو کەسە یێ شەری دکەت، چ شەر بیت و ل کێغە بیت و دگەل کێ بیت و ل دژی کێ بیت. ھەرچەندە ئەم د کارین ب ساناھی بیژین کو فی شەرفانی ل شەری ئازادی، ل کوردستانا عیراقی، دناؤ ریزین شورەشیدا و ل دژی رژێما داگیر کەرا عیراقی شەر کریه. ئوو سەدەمیئ فی چەندی ژ ی گەلەکن، رۆمان ل کوردستانا عیراقی ھاتییە چاپکرن، رۆمانقیسە کێ کوردی نە دوور ژ رەوش و کاودانیئ شورەشا کوردی نقیسییە و ل سەردەمە کێ مشت بیژاری و نە دادپەروەری و بارکری ب گازندە یێ کەفنه شەرفانانقە ھاتییە وەشاندن. ب فی چەندی ژ ی خواندەفانی کورد کو عاشقی شورەشی و شەرفانیئ شورەشییە دی بی قایل بیت؟! لێ ئەری ئەف شورۆفە کرنا لۆژیکی کەفلی پرسیاری پر دکەت!؟

ھەلبەت ئەگەر ئەم ھزرا خوہ د پھیفا شەرفاندا بکەین، دی کۆمەکا نەرگومینتیئ ھەفدزی رەوشا ئیکی پەیدا د بن: د شورەشین کوردستانیدا (چ ئیلونا مەزن بیت یان گولانا پێشکەفتنخواز بیت)، پھیفا شەرفان ژبو شەرکەر و خەباتکەران نە ھاتییە بکارئینان، لێ ھەردەم پھیقین پێشمەرگە و لەشکەر ھاتیئە بکار ئینان. ئەف پھیفا شەرفان د سەردەمی بزاقا نەتەوہی یا کوردستانا باکۆردا (ژ سالین ھەشتیان و ھیرفە) ھاتییە بکار ئینان و ئەف کارئینانە ژ ی چوارچۆفە کری بوو، چونکو دپرانیا جاراندا خەباتکەرین کوردستانا باکۆر، پھیفا گەریلا بو شەرفانیئ خەباتا خوہ بکار د ئینن.

تیرمی شەرفان رامانە کا گشتیت ژ رامانا لەشکەری (خەباتکەری) شورەشی دەت، چونکو لەشکەر و پێشمەرگە دوو تیرمین تاییەتمەندن ژبو فی مەرەمی. لێ د شیاندایە کو پھیفا شەرفان بو ھەر شەرە کێ دی و ژبو ھەر مەرەمە کا دی بەیتە بکارئینان. بو نمونە، شەری دناقبەرا دوو گوندان یان دوو عەشیرەتاندا، شەری دناقبەرا دوو کەسان یان دوو گرۆیان یان دوو حزباندا... ھتدا!!

ئەم دی وەسا دانین کو مەرەم ژ ی داوی یا پێشمەرگە کییە یان داوی یا سەربازە کێ دناؤ لەشکەری بزاقا رزگاربخوازی یا کوردستانیدا. لێ دی پرسیارە کا دی سەرھەلدەت، مادەم مەرەم بی پێشمەرگە، یا بۆچی پھیفا شەرفان بکار ئینایە؟! ئەری

هەردوو پەیف هەفکویفن یان نفیسەری گوھ نەدایە رامان و فەرێژین پەیفی، یان ژێ نەزانیه؟! یان ژێ مەرەمە کا دی یا فەشارتی بی هەیه؟

عیسەت محەمەد بە دەل، چیرۆک نەفیسەکی بەرچاھی دەفەرا بە هەدینانە و هەر ژ سالی ن هەشتیان خەباتا چیرۆکا هونەری ددۆمینیت، ل گورە ی دیتین پراپا نفیسەر و ئەدیین دەفەری (خو ئەگەر ئەفە رۆمانا وی یا ئیککی بیت ژێ)، نفیسەری سەرپۆرە کا دەولەمەند و هەژێ د بیافی چیرۆکیدا هەیه. ئەفجا ئەز ل وی باوەریمە کو نفیسەری پەیف شەرفان ب زانیبون و مەرەم دانایە سەر تایتلی رۆمانا خو. نە دوورە مەرەم بی ئەو بیت کو دوماهی یا هەمی شەرفانان ل هەر جە و سەر دەمەکی هەبی، مینا دوماهی یا پەهلەوانی فی رۆمانییه. ئەفجا ئەف شەرفانە ئەگەر پێشمەگە بیت یان گەریلا بیت یان ژێ سەر بازی لەشکەرەکی فەرمی بیت، دی هەر گەهیتە فی دوماهی، ب نەمازی ئەگەر دگەل بایی شاشی هەبی (ئەگەر هەبیت!) نە دەتە ری. یان ژێ دبیت پێشبینیهک بیت ژبو دوماهی یا شەرفانین شۆرەشا باکور و پارچین دی بین کوردستانی. نە دوورە ژێ ئیشارەتەک بیت ژبو داوی یا وان شەرفانین پیگیری و خزمەتکارنە کا بەردەواما ب لەش و گیان دەمی شەرفان رەوا و نە رەوادا پێشکێشکرین، د بزاقین نەتەوهی و مەسەبی و دەفەرۆکیدا پێشکێشکرین... هتە. نە دوورە ژێ رۆماننقیسی ب هزرکارنە کا رێژەبی هزرکار بیت و هەسا دانا بیت کو مەرەج نینە هەمی شەرفان پێشمەرگە ی رەوا و پیرۆز بن، ئەفجا تیرمی شەرفان بو بکار ئینا بیت کو کەسە کە ژبو رێبازە کا دیارکری هەمی جۆرین شەرفان کرینە و گەهشتیه فی داوی یا ژێ خەبەردای.

هەرچەوا بیت، ئەف سەردا بەلەزا دەربارە ی تیرمی شەرفانی، ئیشارەتە کا فەشارتی یا بەلەز دەتە مە کو مەرەج نینە ئەو بابەت و دۆزین شەرفان (هەر شەرفانەک بیت) شەرفی بو دکەت، ب هەمان کوباری و پیرۆزی یا خوڤە هەتا داوی بچین. ئانکو فەرە شەرفان ژێ وەکو هەموو تشت و بۆیەری، دی بین ژیانێ دگەل گوهارتە سەدەم و رێژگە و ئەنجامان بەیتە گوهورین.

ب کورتی، ئەم وەسا تۆ دگەهین کو نفیسه‌ری دفتی بیژته مه، راستی یا ره‌وا نه پرۆسه‌یه‌کا جه‌گیڕ و نه‌گۆره، وه‌کو هه‌می تشتی‌ن دی یین دجفاکیدال گۆره‌ی به‌رژه‌وه‌ند و پیدفقی یین له‌حزه‌یا دیروکی د هیته‌ گۆهورین و دۆز د سه‌رده‌مین جودا جودا دا سه‌مه‌تین جودا جودا وه‌ردگریت. فی شه‌رفانی، مینا هه‌می شه‌رفانین دونیایی دۆزه‌ک هه‌بوو، سه‌وداسه‌ر و پینگری دۆزا خوه‌ بوو هه‌تا گه‌هشتینه‌ ریژگه‌هی کو ئۆمیدا وی یا سه‌ره‌که‌ بوو. لۆ کا چه‌وا مه‌یدانا شه‌ری هاته‌ گۆهورین، فه‌ر بوو وی ژی خوه‌ دگهل گۆهارت با و ئۆمید و سه‌مه‌ته‌کا دی بو خوه‌ دانا با. لۆ وی وه‌ نه‌کر و ب بنه‌ما یین کاروانی گه‌هشتیه‌ بنه‌جه‌تیقه‌ ما گریدایی.

ئه‌وه‌ بابته‌ د پرانیا شو‌ره‌ش و بزاقین رزگاربخوازی یین جیهانی‌دا د هیته‌ دیتن، کو پشتی گه‌هشتنا ئارمانجی و ژبو دانا ئارمانجه‌کا دی، شو‌ره‌ش ده‌ست ژ په‌له‌هوان و مریدی‌ن خوه‌ یین سه‌رده‌می بۆری د شو‌ت و گرنگی و ستایشی ب هنده‌ک مرید و خه‌باتکه‌ری‌ن دی یین نوو دده‌ت. لۆ پا ئه‌گه‌ر ئه‌فه‌ راستبا یان ب کیمی شه‌رفان و خه‌باتکه‌ران باوه‌ری پی ئینا با، که‌سه‌کی به‌رده‌وامی ب خه‌باتا خوه‌ یا ره‌وا نه‌ددا. راسته‌ پرانیا خه‌باتکه‌ران (ئه‌وین گیانی وان ل سه‌ر ده‌ستان و هه‌رده‌م به‌رئانافی کوشتی) دی‌ژن کو ئه‌و ژبو پاشه‌روژ و ئایینه‌یی زارۆک و ملله‌تی خوه‌ دکهن. لۆ ده‌نگه‌ک د کووراتی یا نه‌هۆشی یا واندا دی‌ژتی کو ئه‌و ب خوه‌ ژی مفادارن، ئه‌گه‌ر نه‌ گه‌هن به‌ره‌می بخۆن، دی نا‌ه و قه‌هره‌مانی یا وان بو مینیت کو ئه‌فه‌ ژی تیرکونا غرۆر و غه‌ریزه‌ یا هه‌ر که‌سه‌کیه‌.

لۆ د ژیانا که‌تواریدا، نه‌مازه‌ ئه‌گه‌ر که‌سه‌ک بگه‌هته‌ ریژگه‌هی (ئۆمیدی) و جه‌بی خوه‌ دنا‌ه‌ مفاراندا نه‌ بینیت، فی هزری ناکه‌ت. هه‌رده‌م دی گله‌یی و گازندان ژ ره‌وشا هه‌یی که‌ت و نه‌ دووره‌ وه‌کو په‌له‌هوانی فی رۆمانی تۆشی خه‌مۆکی و فه‌ده‌ری بییت. چونکو ئه‌و هزر دکهن وان یا کری و هنده‌کی‌ن دی یین هاتینه‌ سه‌ر سفرا وان یا به‌ره‌فکری. ئه‌گه‌ر ژ لایی که‌توارکی و پیدفقی یین سیاسه‌تا سه‌رده‌می له‌حزه‌یا دیروکی ره‌وا بییت ژی، ژ لایی دلینی و ده‌روونی شه‌رفانانغه‌ نه‌ کریاره‌کا بالبه‌ر و دروسته‌.

كى كى و كى خوار!

ئەڭ گۆتتە د كوردەوارپیدا د هیتتە گۆتن دەمى كەسەك خوە ب كارە كىفە زەھەت دەت و بو ماوەیەكى دريژ خەباتى بو بكتە, پاشى دەمى د گەھتە بەرھەمى, كەسەكى دى يان ھندەك كەسىن دى بېتە سەر سفرا حازر, ئەفجا چ جھى وى بگرن يان ژى بىنە شەرىكىن وى.

پەھلەوانى رۆمانا "داوى يا شەرئانەكى" د فى كاودانيدا بۆرىيە و ھەلويستەكى نەرىيى خۆفە كېشانى ۋەرگرتيە. ئەڭ بابەتە ژى وى ھزرا كەفن و نوو يا دەربارەى ھەمى سەرھەلدان و شۆرەشان د ھىتتە بىرا مرۆفى كو ژىرمەند و رەوشەنبىر و ناقلمەند پلانا شۆرەشى دادن, خورتمىر و پەھلەوان ب جە د ھىنن و بەر ب ريژگەھا سەر كەفتىنقە دەن, ل داوى ژى خۆپەرست و فىلباز و مشەخۆر بەرھەمى دخۆن. ل گورەى سەربۆر و بىرەۋەرى يىن پىرانيا شۆرەشقان و خەباتكەران, ئەڭ بابەتە ھەبوويە و نە دوورە ل ئاينىدەى ژى ھەر يى بەردەوام بىت. لى ئەرى ب فى رەھايى يا ژىگوتىيە يان زىدەرۆيەك تىدا ھەيە؟

ب ھزرا من ئەگەر پشكىن ئىكى و دووى ژ فى گوتنا نامازەپىكرى سەدا سەد راست بن, پشكا داوى كو مشەخۆر و ھەلپەرست بەرھەمى دخۆن, زىدەرۆيەكا ئاشكرا بىقە ديارە. چونكو مەرج نىنە ھەمى بەرھەمخۆر ھەلپەرست بن. نە دوورە ل گورەى پىدقى يىن لەحزە يا دىرۆكى و گوھارتنا شىۋازىن خەباتى ھندەك لادان د بنەما يىن ئىدىيالى يىن پەسەندكريدا بھىتە كرن و خەباتكەرىن ب كورەيى و رەھايى باۋەرى ب غوونەيى يا بنەما يىن شۆرەشى ئىناين, تۆشى ھندەك ھەلنگفتىن دەروونى يىن سقك يان دژوار بن.

ھەر ھەلنگفتتە كا دەروونى ل سەر توندى يا بۆيەرى و بەرئاتاقى يا كەساتى يا مرۆفى رادووستىت. ئەفجا ھندەك كەس (نەمازە ئەوین مشت سەربۆر و پىشتەر ترومامدار و

چاکیووبنه(فه) د کارن ب ساناھی خوہ دگهل رهوشا نوو بگوئینن، لی هنده کی د شیانی فی خوگونجاندنی نینه. خو نه گونجاندن زی بهری مروقی دده ته ههلوسته کی پوزه تیف (ههفرکی) یان نیگه تیف (خو فیه کی شان). لی چونکو مروقی خه باتکهر وه سا هزر دکهت کو گه هشتتا نارمانجی بهرهمی خه باتا وییه و وه کو زاروکه کی خوہ لی دنیریت، دل ناهیلیت ههلوسته کی ههفرکی ل بهرانبه ری ههفریبازین خوہ یین دو هی بکهت. ~ فجا دی خوگونجانا نیگه تیف کو خو فیه کی شان و فهدر کر نه بکار نینیت (ههرچهنده مهرج نینه نه ههلوسته ژبو هه می کس و هه می جفاک و د هه می سهرده ماندا راست بن). لی نهو راستی یا بی بهلگهنه ویست نه وه کا چند خو فیه کی شان مه نتر و دوورتر بیت، بی هه بوونا رهفتاره کا شو نگر یان گه ره وتزیکر نه کا بالبه رانه یا هه لنگفتی، رهوشا دهروونی یا مروقی خرابتر لی د هی ت و نه دووره بهر ب حاله ته کی دژوارتری دهروونیقه بهت.

نه ههفرکا نبه ترانه یی (کی کر و کی خوار)، روژانه دنا ف پرانیا دام و دهزگه یین میری و حزبیدا (چ حزب بیت) د هیته گو تن. نوو د کوردستانیدا پشتی لی پورینا گشتی یا جهنای سهروکی بو هه می چه ته و هندهک پله یین حزبا به عسا هه لوه شیایی، مشه جارن که سانین نه ههژی ل هندهک جهین ههژی د هیته دین، نه دووره هندهک زی بنه کاربه دهست زی. نه گهر نه هه روشه ژ لای سیاسیقه نورمال بیت و بهر ژه وهندیه کا سیاسی یا فهارتی بی هه بیت، ههروه کو مه ل ده سپکی گوتی“ ژ لای دلینیقه کارتیکر نه کا نیگه تیف د که ته سهر دهروونی که سانین زه هه تدی تی و توشی بی زاری د بن. نوو چونکو رو ماننقیس نه ندامه کی فی جفاکییه و نه هه دیمه نه ب بهر چا فین وی زی دکه فن و نهو زی بی بی زار د بیت. نه هه بابه تی جفاکی ب هوشی یان نه هوشی دنا ف بویره رین رو مانا خو هدا تهوزیف کریه. نه رکی سهره که یی رو ماننقیسی نه وه کو پرسین هه فبه ند ب ژیا نا خه لکیفه ب نازرینیت.

گوهارتنا رهفتارین پهله‌وانی

نقیسه‌ر وه‌سا دده‌ته خویاکرن کو پهله‌وانی رۆمانی ژبانه‌کا خوش و سروشتی دگهل دایاب و خویشکا خوه د بۆراند، هه‌قیه‌ندییه‌کا نه‌قینداریی دگهل هه‌قاله‌کا خوه یا خواندنن هه‌بوو، ژيانا وی خوشتر لی د کر و هیقییه‌کا ئایینده‌یی ددلی ویدا چاند بوو. لی وه‌کو هه‌ر کورده‌کی ره‌وشه‌نبیر و هه‌شیار دۆزا گهل و وه‌لاتی د ناخی ویدا د لقی و گهرمییه‌کا دی ددا خواندن و نه‌قینی و ژيانا وی.

ئوو ژبو ب جهینانا هه‌ز و هه‌لوئیستین خوه یین وه‌لاتینی و ملله‌تینی ژی، په‌له‌وان دبیته ئه‌ندام د ری‌کخسته‌کا نه‌قیندا ل دژی رژیما داگیرکه‌ر. کریارا ری‌کخسته‌نا نه‌قینی دناؤ باژیراندا کاریگه‌رییه‌کا مه‌زن ل سه‌ر هه‌شیاری و پاراستنا تیگه‌ه و کلتوری کوردی هه‌بوو. زیده‌باری هه‌لوئیست و کوردپه‌روه‌ری و وه‌لاتپاریژی یا فی کریاری، هه‌روه‌سا موغامه‌ره و خوه ئا‌فاکرن و بلند راگرتنا سیلفه‌ستیما مرو‌فی ب خوه ژی بوو، ب فی چه‌ندی ژی که‌سانی ری‌کخسته‌ی ان ب کیمی یی کوردپه‌روه‌ر، ری‌زگرته‌کا تاییه‌ت ل ده‌ف خه‌لکی هه‌بوو. هه‌روه‌سا دچاقین خه‌لکیدا ژی وه‌کو که‌ساتی یین ب هی‌ز و په‌له‌وان د هاته‌نه‌ دیتن. ئوو ل هه‌می دونیایی و د هه‌می سه‌رده‌ماندا "کچ هه‌ز ژ که‌سی په‌له‌وان د که‌ت (چ بیت و چه‌وا بیت): "کاری ته‌یی سیاسی، پتر نه‌قینا وی ددلی ته‌دا موکم و گهرمز لی کر بوو... بپ ۷۵".

ئه‌ؤ ره‌فتارا سروشتی و که‌هی دناؤ جفاکی کوردی یی به‌ری سه‌ره‌هلدانیدا ل ده‌ف پیرانیا گه‌نج و لاوین کورد ل کوردستانا عیراقی هه‌بوو. نه‌ دووره‌ ل پارچین دی یین کوردستانن ل ده‌ف هه‌می جفاکین خه‌باتکه‌ر و شو‌ره‌شغان هه‌بیت.

ئه‌گه‌ر ئه‌م ژيانا کو‌فانی دناؤ خه‌یرانا ویدا و نه‌قینی یا وی یا دگهل دل‌به‌را وی (قیان) و به‌رده‌وامی یا خواندنا وی ب ره‌فتاره‌کا جفاکی یا سروشتی دابنن. دی بینین چوار جاران یی هه‌مه‌به‌ری گوهارتنا ره‌فتارا خوه بووی، دوو جارین ئیکی به‌ر ب ره‌فتاره‌کا

پۆزه تیف (ژ لایب کلتوری و دهروونیه) هاتییه گوهارتن و جارا سبی ژی بهر ب
 رهفاره کا نه بالهرفه هاتییه راکیشان. ئو د گوهارتنا رهفتارا چواریدا بهر ب خوه
 نیاسینیقه فه دگهریت و دزانیت کو بی توشی حالته کی دهروونی بووی. نهفه ژی ل
 گورهی زانستی چاره سهری یا دهروونی ب رهفاره کا پۆزه تیف دهیته ل قهلهمدان.

پهلههوان دگهل خهون و هیقی بین خوه د ژیا و شهفه کی ژ شهفان، ژنشکه کیفه
 پۆلپسین رژی می نهو دهسته سهرکر و گرت، ههلبهت ده می بهحسی گرتنا کورده کی د
 کهین ژ لایب رژی ما بهعسیقه، مههم پی نهوه کو نهو گرتنه یا بارکریه ب ئیهانه کرن و
 نهشکه نهجهدان و گه فین مرنیقه. نهفجا فی بویه ری ترؤمدار بهری رهفتارا وی دا
 ریکه خستین نهینی دگهل نیری کترین ههفالی خوه بی خواندنی کو (سهرهست) بوو. ب
 فی چهندی ژی دهست ب ژیا نه کا نوو یا مشت ژ خهبات و کیفه راتا ل دژی رژی می کر.
 نهفه رهفاره ب پۆزه تیف دهیته ل قهلهمدان چونکو کریارا ههفرکیی گهرم دکهت و
 سیلفستیم (ریزگرتنا مروؤ ژبو خوهی خوه دادنیت) پهلههوانی ب هیزتر لی ذکر.
 کوما تیگهه و ههلوپستین ههقهه ند ب فی رهفتاریقه هیقی بین گشتیز و بلندتر دئیخته د
 ریکا مروؤ فیدا و خوه رازیبونا مروؤ فی ژ خوهی خوه بی پهسه ند د بیت.

گوهارتنا دووی کو ته فافکرنا رهفتارا شونگرا ئیکیه، ده می خواندنا خوه د هیلیت
 و بهر ب ریزین شوره شا چه کداریه دچیت. فی گوهارتنی ژی هاندانه کا دی یا بالهبر
 دایب کو دی ب پراکتیکی پشکداریی ل دژی وی رژی می کهت، نهوا مافی وهلات و
 چاره نفیسی ملله تی وی کهرافتی. ئو ژ لایب دهروونیه، نهم دکارین بیژین کو خهباتی
 ژبو تولفه کرنا خوه یا کهسۆکی کهت، ده می د گرتیخانیه هاتییه ئیهانه کرن. نهفه
 ههفگۆنجانا دۆزا کهسۆکی ب دۆزا گه لیریقه گریدهت، حهزا دۆماندن و خهباتی
 گهرمتر لی دکهت. ژ لایه کی دبه ژی، بابه تی نایایی یان چیری د جفاکیدا، فاکتوره کی
 دی بی خوینگهرمی یا وی بوو. ههروه کو مه گۆتی کو د پرایا جفاکین دونیاییدا کهسی
 شوره شگیر و پیگیر ب دۆزه کا رهوا یا ملله تیقه، جهی ریزگرتن و پهسندانا جفاکیه.
 زیده باری فی چهندی ژی ب پهلههوان دهیته وهسفرکن و هه می کچ حهز ژ

په هله وانان دكهن. فې گوهارتنا دووئ نه فېني يا فېاني پتر ددلي ويدا جهگير كر و هسا
 هزر كر كو ژبو رزگار كرن و خوشي يا فېاني (نهوا هيقي و نوميدا وي) خهباتي دكهن.
 لهوا هزر دكهن كو: "كاري ته يي سياسي, پتر نه فېنا وي ددلي ته دا موكم و گهرمتر لي
 كر بوو... پ ۷۵."

ههرچنده نفيسهري خويا نه كريبه كا چهوا و بوچي و ژبه ر چ بريارا فې گوهارتنې
 هاتيه دان, لي ناشكرايه كو دوو سه ده مين سه ره كي هه نه ژبو گوهارتنا خهباتا نه پي بهر
 ب خهباتا چه كداريغه: ناشكرايوونا شانه بين ريكخستنا نه پي, ئيكسه ر بهري
 ريكخستيان دده ته ناؤ ريژين شو ره شي, چونكو نه گهر ب زووترين دم ژ باژيري
 دهر نه كهفن, نه دووره بهينه گرتن و سيداره دان. سه ده مي دووئ زي نه وه كو
 خوينگه رمي يا كه سي ريكخستي بلندتر لي ده يت و ئيدي نه شيت خوه ناشكرا نه كه ت,
 يان حهزه كا دژوار يا پشكداريكرنه كا پراكتيكي د رزگار كرنا وه لاتيدا بهري
 ريكخستيان دده ته چي اي. نهؤ گوهارتنه زي بالبه ره و كريا را هه فر كي ژ دوخه كي مت
 بهر ب دوخه كي ده نگدارفه دبه ت. هه زي گوتنه كو ستران و هه لبه ستين شو ره شگير و
 نافوده نكي يا په هله وانين پيشمه رگه سه ده مه كي دي يي ده روونيه كو خه باتكه ر بريارا
 خهباتا چه كداري بده ت.

لي ل جارا سي ره رفتارا وي به ره ف خوږه كيشانه كا نيگه تيف د هينه گوهارتن كو
 په هله وان خوه ژ وي خهباتا وي هه مي ژي خوه بو ته ر خانكري فه د كيشيت و چ
 هه فر كي بين شونگر ل شويني نه نجام ناده ت. ده سته لات دكه فته ده ستې شو ره شقانان و
 ئيداره يه كا خوه سه ر د هينه پيكنينان, لي نهؤ ئيداره كرنه ل گوره ي ديتنن په هله وانې
 مشت شاشيه و نهو نه كاري ت دگهل وان شاشيان به رده وام بيت و سه ره ده ريه كا
 كاريگر و بالبه رانه دگهل بكه ت.

- من هزر كر نه زل كووفه مه و نه ز كووفه دچم؟ من ديت نهو بيروباوه رين نه ز
 ل سه ر هاتيمه په روه رده كرن و ل سه ر بنياتي وان بيروباوه ران من نهؤ ريه هلبژارتي, ب
 راستي من ديت هه مي خه له ته.... پ ۸۰.

- بەلكو ۋەسا نە بىت، لى ئەز ۋەسا دىيىم... بپ ۸۰.

ئەۋ ھەلۋىست يان رەفتارا نىنگە تىغا ھەڧر كى يا خۇگۇنجانى (خۇڧە كىشان) ۋى تۇشى ھەلنگىتتە كا دى يا دەروونى دكەت. لى ل شۋىنا سەربۇرئىن ۋى يىن چوۋىيى بىنە ھارىكارىن خۇگۇنجاندن و چاكبۋونى، دىبە ئازرىنەرىن كۋوركرنا ترومادارى يا پەھلەۋانى. دا سەحكەينە فان بۇيەرىن بۇرى يىن ژيانا پەھلەۋانى:

۱. بابى ۋى ل كۇچا مليۋنى ۋەغەر دكەت (بۇيەرهكى ترومايى يە- بەرزەكرن).

۲. خويشكا ۋى شوو دكەت و ژ مالى دەردكەڧىت (بۇيەرهكى ترومايى يە-

ژھەڧدووربوون).

۳. دلبرا ۋى (ڧيان) لى بەرزەيە و چ ژى نزانىت (بۇيەرهكى ترومايى يە -

ژىڧكەڧەتيان).

۴. بىھىڧىبوون يان (خىبە امل) ژ ھەڧال و رىياز خۋە (ھەڧر كىبە كا دەروونىيە).

ھەرسى بۇيەرىن ترومايى يىن ئىكى د بىنە سەدەمى نە ئارامى و ھەلنگىتتا دەروونى،

ئەڧجا نىشانىن پەستا پىشتى ترومايى ب رىكا ھەلۋىستەكى نەرتىيى ھەبوونا شاشى يىن

رىياز و دۇزا ۋى دەردكەڧن. ئەو ب خۋە كەسەكى تروماداره و ئەۋ خۇڧە كىشان ۋى

رەۋشا ۋى خرابتر لى دكەت، ھەتا دگەھتە ۋى راددەى كو ئەو ب خۋە ب نەساخى يا

خۋە دەروونى بچەسىيىت. ڧى قۇناغى (دەمى كەسى ترومادار ب پىشلىبوونا خۋە يا

دەروونى دىخەسىيىت) رۇلەكى كارىگەر د چارەسەرى يا دەروونىدا ھەيە. چۈنكو ب

پلان و زانىبوون دى ل چارەسەرى گەرىيىت و دى ھندەك رەفتارىن شۇنگرىن بالبەر بو

خۋە بىنىت يان دى بو ھىنە دىتن. ئەۋە ژى ب گۋهورىنا رەفتارى يا چۋارى د ھىتە

ھژمارتن. چۈنكو پىشتى ڧى پىنچەسىيانى، ئىدى ل شۋىنا رەفتارا خۇڧە كىشان و ڧەدەرىيى

دى تەركىزا ۋى كەڧتە سەر رەفتارا نەخۇشى:

"من خۋە دنىڧ كۆمىدا بوھژاند بوو، دگەل كۆمى بووم، د سەر واستيان و

نەخۇشى را لى ئەز ھەر بى شاد بووم، من چ ئارىشىن دەروونى نە بوون... بپ ۸۰".

د جفاکین کولله کتیفدا، مروّف ژبو کومى و دناف کومیدا دژیت. ئەؤ پیکفه ژبانه ژى نارامییه کى ددهته دهروونى مروّفى و ههست ب ئیمناهیى دکهت. د فى پروسیدا مروّف خو ب مهزناهی و ههژیتی یا کومى ههژى و مهزن دبینیت، نانکو گرنگیدان ب دهردوران ئەگهره کى سه ره که یى دۆماندنا ژبانیه.

دهمى په هله وان خو دناف کومیدا د بوهژینیت، مه ره م بى ئەوه کو ژبانه کا جفاکى یا نارام بژیت و ژ لایى جفاکى دهردورقه فه بولکرى بیت. چونکو ل گوره ی دیتنا جفاکى کولله کتیف، مروّف ژبو کومى د ژیت و دهسته لاتا کومى ژى ژبو پاراستنا بهرژه وهندى یین کهسانن.

ل داویى ژى په هله وان هه مبهرى رهفتارا خو یا داویى دبیت کو دگهل نیشانین خه مۆکى و ترۆمادارى رادهیت و هزر دکهت چ مه فەر بو نینن. لى چونکو مروّف گیانه وهره کى جفاکیه (ههروه کو گه له ک جفاکناس دبیزن)، لهوا دى بینین کو دگهل فى رهفتارا وی یا داویى، رهفتاره کا دى یا سیکسى هه یه. ئەؤ رهفتاره ژ ئەگهرى بیئومیدی و بیزارى یا خو ژ ههردوو جه مسه رین بابه تی (جفاک) و خو هیى (دهروونى که سوکى) پهیدا دبیت کو پشتى نه مانا پالدهر و ههزا دۆماندنا ژبانى مروّف بهر ب خوهرسک و غه ریزه یین خو یین ناژه لبقه د هیته هاژۆتن. لى نفیسه رى هه ولدایه کو فى رهفتارى وه کو ئەله مینته کى چاره سه رى بکار بینیت.

تۆرا جفاکى یا په هله وانى ب خیران و دهردورقه هه ولددهن کو رینگه چاره یه کى بو ترۆمادارى یا وی بینین و وهسا دبینین کو ژنئینان (سیکس) باشترین چاره یه، چونکو دى یه ک ژ غه ریزه یین مروّفانى یا وی (ژلایى دهروونیه) هیته تیرکرن. ههروهسا دى هه مبهرى بهرپرسىارى یا خیرانى بیت (ژلایى جفاکیه) کو نه دووره ببیته پالدهره ک ژبو فه گهرا وی یا ئە کتیف بو ناف جفاک و تۆرا خو یا جفاکى.

خەمۆكى و پەھلەوانى خەمگىن

خەمۆكى يا ھەلچووينى (الكابه الانفعاليه) و ئالزى دوو حالەتتەن ھەلچوونا وژدانا مروفىنە ژ ئەگەرى پەستتەن دەروونى يىن دەرفەيى و ھەفركى يىن ھەمەجۆرىن نافخۆيى پەيدا د بن. مشە جاران دەرووناس ددەنە خويا كرن كو ئالزى كلبلا دەرگەھى خەمۆكيبە و خەمۆكى چىكرى يا ئالزىيە. ھەلبەت ترۆمادارى وەكو شىوازەكى ئالزى، رۆلەكى كارىگەر و مەزن د چىكرنا خەمۆكى يا ھەلچووينىدا دىبىت.

ئەو حالەتتەن دىنە ئەگەرى ترۆمادارى ب شىوہەكى راستەوخۆ يان نە راستەوخۆ دىنە پالدىرەن چىكرنا نىشانىن خەمگىنى و خەمۆكى. گەلەك جاران زى تىكەھلىيەكا بەرچاۋ دناقبەرا نىشانىن خەمگىنى و ترۆمادارىدا ھەنە و ئەگەر سەرەدەرىيەكا بالبەرانە ژ لاى جفاكى و دەردۆران دگەل نە ھىتە كرن، نەخۆشى بەر ب نىشانىن خەمۆكيبە دىنە (خەمگىنى حالەتەكى ھەلچوونا گىۋلىيە و خەمۆكى نەخۆشيبەكا دەروونىيە).

دەمى ئەم بەحسى خەمۆكى دكەين فەرە ئەم خەمۆكى يا ھەلچووينى و خەمۆكى يا زوھانى ژىك ئاڧىرىن. خەمۆكى يا ھەلچووينى بەربەلاڧە، ژ ئەگەرى ھەفركى يىن دەروونى يىن نافخۆيى و پەستتەن دەرفەكارى پەيدا دىت، رۆلى بوماوہىيى تىدا كىمە، تۆشى ھەمى تەمەنان دىت، نەخۆش د كارىت د تىشان بگەھىت و كەساتىيەكا لۆژىكى و تاراددەيەكى نۆرمال (ژبلى گىۋلى خەمگىن) ھەيە، ئوو دەمى دچىتە دناۋ خەلكىدا رەوشا وى باشتر لى دەيت، نە گەلەك دژوارە و دشىاندايەب چارەسەرى يا دەروونى و رىتەمىيكرىن جفاكى يىن خىزانى و دەردۆران چاك بىتەڧە. لى خەمۆكى يا زوھانى، دژوارترە، بەربەلاڧى يا وى كىمترە، رەھىن بوماوہىيى و قىيىيى رۆلەكى مەزن د پەيداكرنا وىدا ھەيە، پىشى ژىي سىھ سالىي پەيدا دىت، گىۋلى نەخۆشى دەمدەمىيە دناقبەرا خەمگىنى و دلخۆشيبىدا، ژبەر كىمخوارنى زەغىف دىت، نەخۆشى وەھم و ھندەك جۆرىن ھەلوہسەيان ھەنە، چەند پتر بچىتە دناۋ خەلكىدا رەوشا وى خرابتر لى

دهيت و نه گهر ب دهرمانان و کاره بکرنی نه بیت، چاره سهری یا دهر وونی و هاریکاری یا دهر دۆران رۆله کی کار یگهر د چاره سهر ییدا نینه.

نهم و هسا هزر دکهین کو په هله وانی فی رۆمانا ل بهر دهستی خوانده فان خه مۆکی یا هه لچووینی ل دهف ههیه. نه خو شی خه مۆکی هه ردهم خه مگینه، گپوله کی ره شین ههیه، ژ پراپا بویه و تشتان نه رازییه، بین تهنگه و هه دارا وی ل چ جهان نا هیت، و هسا ههست دکهت کو شیاین خوه یین جاران ژ دهستداینه یان گپولی کار کرنی نینه، ههست ب گونه هباری دکهت، ترسه کا نه دیار ژ کریارین هه تۆکه یی و پاشه رۆژی ههیه، چ پویته ب بویه و نه نجمان نادهت، ل داوی باوهری یا ب شیاین وی لاواز دبیت و باوهری ب خوه نا مینیت. نه ؤ نیشانه هه می ل دهف کۆفانی هه نه و ده می سهر بهستی هه قالی وی و خیزان و تۆرا وی یا جفاکی هاریکاری وی دکهن و بو د ناخشن، رهوشا وی بی باشت ل دهیت.

ل دهستیکی (بهری دهستی وهر دانین تۆرا وی یا جفاکی) نفیسه رهوشا گپولی وی بی خه مگین خویا دکهت کو هه ردهم بی خه مگین و ب تنیه، چ هه قالی باوهری نه ماینه:

- ما تو نه گه هشتیه وی باوهری کو هیقین ته هه موب ناییدا چوون و تۆژی بی هیقی بووی؟ ما ته هه قاله ک زی ل فی دری ما به؟... پ ۹.

- دی هره و سی بهرکان پشت خوه را بهایزه، ما ته چ مایه ته ب فی عهردی ویرانه گری بدهت؟... پ ۸-۹.

لی د فی رهوشا مشت ره شاتی و خه مگینیدا، نفیسه ره هولددهت هه دارا وی ب هندهک فلاشباکین سهرده می نه فینی یا وی دگهل فیانی یان سهرده می پیشمه رگاتی و خه باتی بنیت. بو نمونه که یفا کۆفانی ب بارانی د هات و هه می حهزا وی نهو بوو کو رۆژه کی ل بهر بارانی دهستی یارا خوه بگریت و پیاسا بکهن، د هه مان ده مدا ژی فلاشباکین پیشمه رگاتی د هینه بری کو رۆژین بارانی باشتین دهر فته تین هیرش و کریارین له شکه ری بوون. نه ؤ فلاشباکه دبنه جهی نارامی یا وی، چونکو ل دهف وی جهی دلدانه وی دگریت. ژبلی نارامی یا دهر وونی ژی نه ؤ دلدانه وه دبیته پالده رهک کو

دووباره هزرى د رهوشا خوهدا بکته و شیرهت و رینمایکرنین خیران و ههقالین خوه ههلسهنگینیت:

- ما ته چ مایه ژ بلی هندى وی ناگرى جاران خواهش بکی و بشارینی....
بپ ۲۶.

- ههروه کو تو ژ هندى پشت راست ببوی کو د فی کاودانى تو تیدا دزى....
د فى رهوشا پری شکهستن و بى هیثیبون و خهم و بیزاریدا چ تشت نین ته راکه نه فه
سهر پین ته، گهرماتیه کى بدنه ژيانا ته یا سار ژبلی فیانى (فیانا دلبرهرا وی)... بپ ۱۵.
ههروهسا نه فه فلاشیاکهنه بهرى وی ددنه ههقبه رکرنا دناشهرا ژيانا نه فرۆکه و
به ریډا. نانکو ههولدانه که ل گوره میکانیزما بهرگری یا مهژى کو فه گهرینه فه
سهردهمى نارام و تهنا.

میکانیزما بهرگری یا مهژى سیستهمه کى سرۆشتیى مهژىى مرۆفیهه، ههردهمى مرۆف
به رئاتافى نه رهحه تیه کى یان پهسته کا دهروونى یا دهرفه کارى یان نافخویى دبیت، ب
شپوهیه کى ئوتوماتیکى مهژى و دهروونى مرۆفى ب ریکا هندهك ئالافین بهرگریکرنى
ههولدهت کو کهساتیى ههفسهنگ کهت و فه گهرینه فه سهر دۆخى جاران. یهك ژ فان
ئالافان ژى پاشقه زفرینه Regression کو مرۆفى فه دگهرینه فه سهر دۆخه کى بهرى
رهوشا هه نوکهیى یا ژيانا مرۆفى و مرۆف پى نارام دبیت. د پرانیا جاراندا نه فه ئالافه
مرۆفى فه دگهرینه فه بهرى سهردهمى هه فرکیى. وه کو وی چهندى کو فه گهرینه فه سهر
رهفتارین ژى سنبه لیه یى یان گهنجاتیى یان هندهك جاران بو سهردهمى زارۆکینى. لى د
رۆمانیدا ههردهم فه دگهرینه فه سهردهمى خورتى یا هه لویست و باوهرى یین خوه.

- بوچى ژيانا مه یا بهرى ب تامر بوو؟ هه رچهنده ب ترس ژى بوو... بپ ۴۲.
- ههتا رۆژا نهم ره فینه چپای ژى، ل ویرى ژى هه ر ژ فى گافى خواهش بوو، مه
خوه ل بهر هه موو کاودانان دگرت... بپ ۴۲.

- مه خوه بهر رئاتافى کوشتنى دکر.. سهر هندیرا مه گهلهك پى خواهش بوو،
..... بهلى نهۆ نهز گهلهك ههست ب بیزارىى دکم، نزا تو ژى پى دحهسى؟... بپ ۴۲.

- دەمى ل نأف شورەشى لەشىن مە يىن هيىنگى بوون و هزرين مە يىن ئەفرۆكە بوون، لى نەۆ لەشىن مە يىن ل ئەفرۆ دژين و هزرين مە بەر ب بەرىقە دچن... بپ ۴۵.

ئەگەر ئەم ب هوورى سەحكەينە ھەقەندى يا دناقەرا ھزر و ھەلوستين نقيسەرى و بۆيەرين ژيانا پەھلەوانى رۆمانى، نە دوورە ھندەك پەيامين شەرمينىن قەشارتى (يان ترسيابى) دناقدا ببينن. ھاندانا پەھلەوانى كو ئاگرى جاران بشارينيت و خۆشكەتەقە، دبیت ئىشارەتەكا بەرھەلستى يا رەوشا ھەبى بيت و بەرى پەھلەوانى بەدەتە كاردانەوويەكا ئەكىفتەر ژ خۆقە كيشانا ھەبى: "ما تە چ ماپە ژ بلى ھندى وى ئاگرى جاران خوەش بكى و بشارينى... بپ ۲۶." ئەقە ژى ھەر قەگەرەكە بەر ب ھەلوستى وى يى بەرىقە (ئەو قەگەرين ھەردەم نقيسەر ب فلاشباكان دكەتە د رىكا پەھلەوانيدا)، ما نە وى خەباتا خوە يا نەيتى ب خەباتا چەكدارى گوھارت، پا بۆچى نۆكە ژى خۆگونجاندا خوە يا نىگەتيف (كو خۆقە كيشانە ژ جفاكى) ب خۆگونجاندا كە دى يا پۆزەتيف ناگوھوريت (كو دى ھەقە كيشانە كا ئاشكرا و چكدارى بيت!!).

پەسندانا دەمى بۆرى يى مشت نەخۆشى و شەر و ھەقەكى و بەرخودان، ب دەمى خۆش و تەنا، خەربىي و تامەزروويەكا قەشارتییە بەر چىكرنا شۆرەشەكا دى يا ل دژى نەدادپەرورەرى و نە ھەقىي، خۆ ئەگەر ئەقە شۆرەشە ل دژى ھەقەربازين سەردەمى بۆرى بيت ژى:

"بۆچى ژيانا مە يا بەرى ب تامەر بوو؟ ھەرچەندە ب ترس ژى بوو.. بپ ۴۲."

"دەمى ل نأف شورەشى لەشىن مە يىن هيىنگى بوون و هزرين مە يىن ئەفرۆكە بوون،

لى نەۆ لەشىن مە يىن ل ئەفرۆ دژين و هزرين مە بەر ب بەرىقە دچن... بپ ۴۵."

لى ھەروەكو مە ل دەسپىكى داپە خوياكرون كو ھەولەكا شەرمين يا ترسيابى يا نقيسەريیە، شەرمين ژ ھەقەلین ريباز و دۆزى و ترسيان ژ ئەنجامين نە ديارين فى ھەقەكى يا نافخۆبى كو نە دوورە تەر و ھشكان پىكفە بسۆزيت و بەرى فى بەرھەمى ساقا بەدەتە دۆزەھەكا نە چاقەرېكرى. ب راستى ژى، دبیت يا ب سانامى نەبيت كو مروقە خانىي خوە يى ب خوە و خويىي ئافاكرى بەرئاتافى ھەرفاندان و پاشقەزرىنەفى بکەت. لى ئەقە

پهله‌وانه چيکريي دهستي نقيسه‌رييه و فهره ريگه‌چاره‌يه کي بو خهم و خهفت و نالوزي بين وي بين دهروني بينيت. نه‌فجا مينا چاره‌سهر کاره کي دهروني، ههلدهت شونگره کي گونجايي و قه‌بولکري دجفاکيدا بو بينته‌فه: "هه‌روه‌کو تو ژ هندي پشت راست بيوي کو د في کاوداني تو تپدا دزي... د في رهوشا پري شکه‌ستن و بي هيقيبون و خهم و بيزاريدا چ تشت نين ته راکه‌نه‌فه سهر بين ته، گهرماتيه کي بده‌نه ژيانا ته يا سار ژبلي فياني (فيانا دلبره‌را وي)... بپ ۱۵."

هه‌لبه‌ت نه‌ه رومانه نه گوتاره کا زانستيه کو ب هوري سهرده‌ريي دگهل ره‌فتار و ههلويستين ههلچويي بکه‌ين، لي ده‌قه کي نه‌ده‌بييه و نقيسه‌ري ههلدايه کو خو‌شيه کي و مفايه کي نه‌پستمي و په‌يامه کا ديارکري بده‌ته خوانده‌فانان. له‌وا هه‌رده‌م ههلدهت کو خوانده‌فاني ژ بازنه‌يي هه‌شهر کرنا هه‌ردوو سهرده‌ماندا دهرنه‌نيخت، نه دووره نقيسه‌ر ژ وي چهندي بزسيت کو خوانده‌فاني وي ژي وه کو په‌له‌واني وي بکه‌فته دناؤ خه‌نرؤژک و خه‌ونين بوريدا، نه‌ه خه‌ونين نه ب دلي نقيسه‌ري، چونکو نقيسه‌ر وه‌سا خويا دکه‌ت کو خه‌ونين که‌فن يان فلاشباکين نارامي و ته‌نابونا په‌له‌واني دي وي به‌ره‌ف مرنې و پيتييونيقه‌ به‌ن.

نه‌ه ههلويستي نو وي نقيسه‌ري، پشتي وي چاره‌سهر کرنا جفاکي يا قه‌بولکري بو په‌له‌واني ديتي، خويا ديت. ل ده‌سپيکي داوکي ل سهر ته‌نابون و هاویش بوونا ب فلاشباکين چويي دکر کو په‌له‌واني ژ نالوزي و که‌فتني پپاريزيت، نوکه زي برياري دده‌ت کو خه‌ونين که‌فن مرؤفي به‌ر ب مرنې و پيتييونيقه‌ دبه‌ن: "خه‌ونين که‌فن ته به‌ر ب مرنې و پيتييونې، رزيووني دبه‌ن، ده‌ست ب ژيانه‌کا نوو بکه، ل فياني بگه‌ره... بپ ۶۲."

نه‌ه ههلويسته ته‌داخوله کا راسته‌وخويا نقيسه‌رييه بو ناؤ جيهانا په‌له‌واني، نه‌ه جيهانا وي ب فلاشباک و خه‌ونين که‌فن بو خوه خو‌شکري. لي نقيسه‌ر نه تني مايي خوه د ره‌فتارين په‌له‌وانيدا دکه‌ت، به‌لکو ههلدهت کو به‌ر ب ديتين خو‌فه ناراسته که‌ت: "ل فياني بگه‌ره... بپ ۶۲."

ب فئی چہندی ژئی ئەم دی کەڤینە ھەمبەری نقیسەری و پەھلەوانی ھەردووان. چونکو نقیسەر پەھلەوانی ژ زنجیرین ھزرکنا خوہ نازاد ناکەت کو ب سەر بەستی بەحسی خەمۆکی و خەمگینی و رەوشا خوہ بکەت. نە دوورە پەپاما ڤەشارتی یا نقیسەری ئەو بیت کو ڤەرە مروڤی خەمگین دەست ژ خەما خوہ بەردەت و ژیانە کا نوو دەست بی بکەت. ئەگەر خەزا نقیسەری ئەو بیت کو پەھلەوانی وی ژیانە کا نوو دەست بی بکەت (ژ سفری دەست بی بکەت). بیگۆمانە کو پەھلەوانی نە ڤیت ژ سفری دەست بی بکەت، چونکو نەشی تیان نەڤیت سەر بۆرا خوہ یا بۆری ب ئیرادە یا خوہ بنگۆر کەت و ژیانە کا دی ژنوو دەست بی بکەت. چۆ د بیت خەما وی یا سەرە کە ھەر ئەو بیت کو نەڤیت ژیانە خوہ یا بۆری پشتگۆھ پافیت و ژیانە کا دی بژیت، لەوا ھەولدانان وی دی چاککرنا ژیان و سەر بۆرا ھەبی بیت، نە ژ سفری دەست پیکرن. ئەگەر ئەڤە ھەلوپستی پەھلەوانی بیت، پا ھەلوپستی دیکتاتورانە بی نقیسەری دی چ مەرەم ھەبیت؟

ب ھزرا من نقیسەر ب شیوہیەکی رەھایی مۆتەعاتوفە دگەل پەھلەوانی ھەتا وی راددە وی کو بکەتە پشکەک ژ ھەبوون و خەونین خوہ. نە دوورە کۆمەکا ھەست و باوہری یین خوہ ژئی ھافیت بنە سەر کەساتی یا وی یا خوہ سەر. ھەولدانان وی یا ئیلغا کرنا خەونین کەڤنن پەھلەوانی و دانانان ژیانە کا نوو یا مینا بەرپەرە کی سپی، خەزە کە یان پلانە کە د نەھۆشی یا نقیسەریدا ژبو دانانان پڕۆژەیی رۆمانە کا دی و ئافاکرنا ژیانە کا دی. داکو ھەردەم د کەتواری خوہ دا پلان و پڕۆژە یین داھاتی دانیت، ھەڤساری موعامەرە یین پەھلەوانی دناڤ رابردوویدا بەرنادەت و نا کەتە کۆلەیی دیتین خوہ ژئی. راگرتنا فئی ھەڤسەنگی یا دناڤبەرا نۆکە و بەریدا د ھەڤبەرکرن و ماخولیان یین ھەنۆکەیی یین پەھلەوانیدا بەلی دکەت.

د ھەمان دەمدا ژئی ھزر و ھەلوپستین بەرگۆمانکری ژبو نازادی و تەعاتوفا دگەل پەھلەوانی ددەتە خواندەڤانان داکو وەکو ئافرنەدە کی پەھلەوانان بچیتە دناڤ دیتنا خواندەڤانیدا، وی ئەڤ پەھلەوانە یی چیکری (کو د ھەمان دەمدا نازادە و نە نازادە

ژى)، د كاريت يان ل بهره هندەك پههله وائين دى ژى د هندەك رومان و چيرۆكين ديدا
چيكت: "ته دقيت ژ هەر تشتى رزگار بى، ژ بيرهاتنان، ژ هه مو هه فبهندى و سؤزا،
ئەرى ما تو نا ترسى ژ مرۆفيني بى بهر بى.. ما مرۆفيني چيه؟ ما نه ئەف تشته نه؟...
پ ۶۱."

پاشى بههانه كرنا فى رهفارا خوه يا زالدهست ب نهراسته وخويى و ب ريكا
سيسته مى ئالافين نه هوشى بين بهرگرى يا ميشكى خويا دكت كو غرورا نقيسينى بى
تير بيت: "ما فرنده سه بهست؟ ئەو ژى ئيخسرين مشه ختوونى و وهرزين سالى و
سه قايى دنيايى نه... پ ۶۱."

نيشانه كا دى يا خه موكي ئەوه كو ههردەم نه خوش بى بين تهنگ و بيته داره، سه برا
وى ل چ جهان نا هيت و ههست دكت كو ژيانا وى مينا گوره كييه و ل هه چوار
دهورين وى رهشاتي و تاريستانه. ههردەم ههست ب وهستيان و بيتاقه تى دكت. ئوو
باوهرى يا وى ب شبائين وى بين ژبو نه انجامدانا ئەرك و كارين روژانه نينه يان كيتره ژ
بهرى نۆكه، ئوو رهشبينيه كا كور ل دهف پهيدا ديت:

- ديوارين ژوروا ته دهينه ئيك، بان دنجيت، دپته گور، بيته ته تهنگ ديت...

پ ۲۲.

- ته خيره؟! ما ته چ ل بهره؟ تو واستيايى يان ته چ بهرۆك فى نه مان تيدا دريژي

ب شه ره نيخا خوه بدهى... پ ۲۴.

خاله كا دى يا هه ره گرنگ ئەوه كو كهسى خه مگين و خه موكى ههست ب
گونه هباريى دكت. ئەف ههست كرنا ب گونه هباريى دهر نه انجامى تيكچوونا سيسته مى
ريژگرنا خوه بى خوه يه. مرۆف و هسا هزر دكت كو ئوبالا هه مى رهوشين نه خوش و
شاش د ستويى مرۆفى ب خوه دانه. هه رچهنده ئەف ههسته ژ ئەگه رى رهشبينى و
بيئوميدى دهر دكه فیت، لى ههروه سا ههست كرنا ب بچووكى و كيملدنتى ژى بهرى
مرۆفى دده ته خوگونه هبار كرنى: "دب ته ههست ب گونه هه كى دهره قى وى دا دكر

و ته هزر دکر ب فان ناخفتین وی و هلیفرینا خه مین ته یین په چنی دی گون هین ته
خه فرن... بپ ۳۵-۳۶."

هه رچه نده مه رج نینه کو خوه گون هبار کرن ب خوه کیم دیتن بقیه هه فبه نند بیت. لی
هه ردو د ناسته کی دهورو نی دبار کریدا هه دگرن. خوه کیم دیتن حالت ته کی دهورو نییه,
ژ سه رده می زارو کینی پیدایا دبیت و نه گهر نه هاته چاره کرن, نه دووره ببته گریه کا
دهورونی. ل گوره ی هزرا یونگی یا ده ربارهی نه هوشی یا کومی, نه دووره وه کو
دیاردیه کا جفاکی دناؤ پرانیا خه لکیدال هم مبر جفاکه کی دی به لاف ببیت. ده می مروؤ
خوه کیم دبیت, هه می ده ردور و کلتور و به ره مین خوه ژی کیم دبیت. ل هم مبر
فی چندی ژی هه می عورف و ترادیسوون و هزرین ده رفه یی ژی ب چافه کی مه زن و
پر بها دبیت.

ل گوره ی لی کولینین دهورونی هاتییه خویا کرن کو خوه گون هبار کرن د حالتی
نالوزی و ترؤ ماییدا دژوار تره, د فان حاله تاندا نه خوش په نایی دبه ته بهر خوه سزادانی و
ریکین جودا جودا ژبو فی سزادان و خوه هه لوه شانندی هه لذب ژیریت. نه دووره
جگاره کیشان و بکار نینانا زیده روئی یا کحول و ماده بین بی هوشکه بهر به لافترین
ریکین خوه سزادانی بیت. هه رچه نده ژ نالی فالیکفه نه خوش فان ماده یان وه کو
نارامکهر و کیم کرنا نیشانی بکار دینیت لی د گوهه ری خوه دا سزادان و خو کوشتنه کا
هیدی هیدییه. مشه جاران ژی که سی خه موی هزر د خوه کوشتنیدا دکه ت. لی د
خه موی یا زوهانیدا بهر به لاف تره.

ههروه سا خهوا که سی خه مگین و نالوز نا هییت و نه گهر بنفیت ژی خه ونین ب ترس
و کابووسان دبیت. نه هه خونه ل ده ستیکا شه فی بو پیدایا دبن, لی ل دو ماهی یا شه فی
و بهری سپیدی نارامت و ره حه تره. گه له ک جاران ژی وه هم و نیشانین زیده هشیاری و
ره شه ژی Illusion ل ده ف په هله وانی دیار دبن کو دبنه کو کا خوه دا ژ نه گهری نالوزی
(ترؤ ماداری) پیدایا بووینه. لی ههروه کو مه گوتی کو خه موی یا هه لچووینی
په روره کری یا ده ستی نالوزییه:

- دبن لحيكىٰ فہ دمايه هسيار, سهههكىٰ تو دگرتى و ته هزر دكر دهه
- گافهكىٰ دا دىٰ عفريتهك لحيكىٰ ژ سهر ته هافيت و دىٰ خوه دته وهركهت.. هه
- دهنگهكىٰ ژ ههوشىٰ دهات تو دبزداندى... بپ ۳۰.
- ههموو تشت ل بهر چافين ته دبوونه رهشه... بپ ۳۰.
- ههردهم كابوسان دبنييت... لىٰ دپرانيا جارانداهوا وىٰ ناهيت... بپ ۲۳.

تۆرا جفاكى

مهردم ژ تۆرا جفاكى كۆما وان كهس و كار و خزم و ههفال و ههفپيشه بين دهردؤرا مرؤفينه. ههركهسهكى تۆرا خوه يا جفاكى يا تاييهت ههيه. چهندهئف تۆره پتر مرؤفان ب خوؤه بگريت, دهولهمهندتر و گرنگتره ژبو پاراستنا مرؤفى ژ پهستين دهروونى و فهدهرى يا جفاكى. فى تۆرى ژى رۆلهكىٰ كاريگهرد چارهسهركرنا دهروونى و ناراستهكرنا كهساتىٰ و جفاكيوونيدا ههيه.

ههركهسهكىٰ د نائف جفاكيدا بژيت يان كارهكى بكهت, بيگؤمانه كو رۆژهكىٰ ژ رۆژان دىٰ تۆشى پهست و ههلنگفتنين دهروونى بيت. ئهفجا كهسين فى تۆرا جفاكى (چ ب پلان بيت يان عهفهوى بيت), دىٰ بنه هاريكار و پشتنهفانين وى كهسى و د ئهنجامدا بىٰ پى ب ههسييت دىٰ ههست ب نارامى و چاكبوونهفى كهت. ئهف پروسه يه رۆژانه روو ددهت و دببته پشكهك ژ پيكهاته و كلتورى جفاكىٰ كوللهكتيف. ئوو مادهم پشكهكه ژ كلتورى, ههمى كهس ژ دل فى كرىارى ئهنجامدهن و ههركهسهكىٰ خهسارىٰ بكهت يان خوه ژ هاريكارىكرنى فهدزيت, دىٰ ب شهرم و فهيتى هبته ل قهلهمدان. چهنده مرؤف پتر هاريكار بيت, جفاك پتر ريزىٰ لىٰ دگريت.

پههلهوانىٰ فى رۆمانا ل بهر دهستىٰ خواندهفانىٰ هيژا ژى دناف جفاكىٰ كورديدا دژيت و د بن ناكاما فى جفاكيغه گهشه دكهت. ل دهمى تۆشى خهمگينى و ههندهك نيشانين خهمگينى بووى, تۆرا وى يا جفاكى كو ژ دايك و خويشك و زافا و كۆمه كا ههفاليين وى بين نۆكه كادرين كاربهدهست پيك دهيت, ب ئهركىٰ خوه بىٰ هاريكار رادبن و

هەر كەسەك ژ لایى خوهفه ههولدهت كو كۆفانى فه گهرینهفه وه كو بهرى: "تو ئەف كادرى دلسۆز و خهم خوهر، سهرا هندەك خەلەتییان، كو هندەكان كرى وهسا بو ته كاردانهفهك چى بوو، دلى ته ژ هەمی تىشتى سار كر و ئەو رۆژ ئىك و ئەفرۆ دوو، هېشتا پى ته ب وارا نه كهفتیه... بپ ۶۵."

هەلبەت ئەفه نمونەكه ژ وان نمونە یین باره بوو كرى ژبو هاریكاری و دلدانه وهیا پهله وانى. د قى پهره گرافال سهلالدا دوو ستایلین ههلوستان بهرچاؤ دین" ههلوستى پهله وانى، دهمی زانى كو نه شیت چهوتى یین ههیی راسته ته فه یان كهسانین چهوت دووركەت، بریارا خوه دوورخستى دا و خوه ژ هه موو پرۆسا سیاسى فه كیشا. ئوو چونكو قى ههلوستى چ ئاریشه چاره نه كرن، تنى زهرگه هین دهروونى یین كوور و مهزن ب خودانى ههلوستى ئیخست و رۆژ بو رۆژى بهر ب خرابتر یقه بر. لهوا ئەفه خۆفه كیشانه ب ههلوسته كى نهرینى د هیتە ل قهلهمدان. ههلوستى دووى، رهفتارا ههفال و ههفچه پهرین ویهه كو هەر ئىك ژ لایى خۆفه ههولدهت هاریكاری یا وی بكهت و بههانه كرنین (لۆژیکى یان نه لۆژیکى) ژبو چهوتى یین ههیی دینن: "تو ل مرۆفان نا نیرى وه كو مرۆف، بهلكو وه كو فریشته، ئەفه ژى نه دیتنه كا واقعییه، بهلكو خهپاله و تو د خهوانان دا د ژى... بپ ۸۱."

ل قیره مهرج نینه كو كۆفانى باوهرى ب بههانه كرنین ههفالین خوه ههیت، لى كریارا گرنگ نهوه كو ههفالین وی ههردهم بهرهفن دهستى هاریكاری بو درێژكەن. ئەگەر كۆفانى خوه بهردا بیه عهردى و دهستین خوه ژ دۆزى و جفاكى شوپشت بن ژى، ههفال و تۆرا وی یا جفاكى ئەو پشتگوه نه هافیتییه و د دویفچوونه كا بهرده واما رهوشا ویدانه. ژ لایه كى دقه ژى خیرانا وی كو دایك و خویشك و زاقایى وینه، ههردهم دكارى لى دكەن كو بو خوه ل ژنه كى بگه رییت و ژيانا خوه جهگیر كهت.

ههروه كو مه د بابه تى رهفتارا سیكسیدا بهحسكری كو ژننیان بهرپرسیارییه و وهسا هزر دكرن كو ههردهمى كۆفان بكه فیه بهرانبهر بهرپرسیاری، دى رهوشا وی باشت لى هیت. ئەفه ژى ته كنیكه كا زانستى چاره سهرى یا دهروونیه ژبو جفاكیکرنا كهسانین

فهدر و نه جفاكي. ليٰ فهدارتنا خه بهريٰ شووكرنا فيانيٰ و هيٽانا په هله واني دناؤ خه ون
و خه ياليدا، نه دگهل زانستي د گونجيت و نه زي دگهل په ياميٰن نفيسه ريٰ روميٰن
دگونجيت، نه ويٰن د ناؤ په ره گرافين بويه راندا خويا كرين.

هه رچهنده پشتي ويٰ چاهه ريٰكرنا دريژ ل هيغي يا فيانيٰ خه بهريٰ شووكرنا ويٰ
گه له ك ب ساري هاته وهرگرتن، ههروه كو كوفان نه نهو كوفانه ييٰ فهدر و
خوفه كيشايي و خه موكي ليٰ. نهو ب خوه ديتن و بهرسفا فيانيٰ د كو كا خوه دا ترومايه كا
دي بوو، فهر بوو په هله وان توش بيبيٰ، ليٰ نفيسه ريٰ چافين خوه ليٰ نغاندن و لهزه كا
چيكرى د ده سنيشانكرنا چاره نفيسيٰ په هله وانيدا كر. فيٰ لهزا هه زي شاشيهه كا زانستي
ئيخسته دناؤ پيٽاژويا ژيانا په هله واني و سنسله يا بويه ريٰن ترومايي بين روميٰنيدا. ليٰ
نه گهر نه م ب چاهه كيٰ جفاكي ليٰ بنيرين، نهؤ ره فتاره زي ساخله ته كيٰ كلتوريٰ كورديه
(خو شاش بيت زي). د كورده وارييدا ده ميٰ بويه ره كيٰ دلته زين د قوميت ئيكسه ر نا
بيژنه كه سيٰ شوله زي، چونكو ل ويٰ باوره ريٰنه دا توشي هه لنگفتنيٰ نه بيت. د
نوژدارييدا زي هه تا ده مه كيٰ نه دوور، نوژداران راستي يا نه خوشييٰ نه د گوته نه ساخي
داكو خه مبار و دلسار نه بيت ژ زيانيٰ. ل گوره ي پترانيين نو ويٰ جفاكي و دهرووني
فهره راستي (چهنديا ته حل بيت زي) بو كه سيٰ شوله زي بهيته گوتن.

د فان نمونه بين پيشكيش كريدا، نفيسه ريٰ دقيت هندهك ژ ساخله تين جفاكيٰ
كورده ستانيٰ بو خوانده فانان خويا كهت و بيژيت كو ههر كه سانه كيٰ دناؤ جفاكيٰ
كورده ستانيٰدا توره كا جفاكيٰ يا ب هيژ و كاريگر هه به. ههروه سا دياره كو نفيسه ريٰ
ب خوه زي باوه ريٰ ب فيٰ چهنديٰ هه به و په ياما ويٰ نهوه كو پتر گرنگي پيٰ بهيته دان.
باشترين گروفيٰ فيٰ چهنديٰ زي نهوه كو ل داويٰ كوفان فهدگه ريته فهد دناؤ جفاكيٰدا
(نانكو مينا هه ميٰ چيروك و حيكايه تين فولكلوريٰ، دوماهيهه كا دلخوشكه ر دده ته
چيروكيٰ)، نهفه زي رهنگدانه فه يا پاشخانا كلتوريٰ يا نفيسه ريٰ خويا دكه ت.

سه ربه ست هندهك پارا دده تيٰ كو بو خوه كاره كيٰ پيٰ بكه ت و نهو ب خوه زي
داخوازا غوره تيٰ دكه ت كو شوي پيٰ بكه ت. نانكو ب دوماهي ئينانه كا دلخوشكه ر

چاره‌نقیسی په‌هله‌وانی ده‌سنتیشان دکه‌ت. سه‌ره‌رای هندی کو فیانی دینیت یا شوو‌کری و خه‌ونا هه‌تا نوکه بو د ژیا و پی د ژیا وه‌کو به‌رفا بوهاران حه‌لیا و مینا خوناقی، خوهه‌کا هوور ب روومه‌تی ویدا د هاته‌خوار. لی هه‌ر ژنه‌کی د نینیت و کاره‌کی ل که‌رتی تاییه‌ت بو خوه‌ دکه‌ت.

دیسال فییره‌ ژی ئەم دی که‌فینه به‌رانبه‌ر ته‌داخولا راسته‌وخو یا نفیسه‌ری د ژیا‌نا په‌هله‌وانیدا. نفیسه‌ری نه‌ هیلا په‌هله‌وان ب به‌هانه‌کرنین هه‌فالان قایل بیت و هه‌روه‌سا ژ هه‌لوسته‌ی خو‌فه‌کی‌شانی ژی لی‌قه‌ نه‌کر، به‌لکو فه‌گه‌رانده‌ دنا‌ف تو‌را جفا‌کیدا. ئەفه‌ ژی رامانا وی ئەوه‌ کو نفیسه‌ری فیا‌یه بی‌ژته‌ مه‌ کو جفاک ب هزر و هه‌لوسته‌ین هه‌مه‌ره‌نگ جوانه، کا چه‌وا به‌خچه‌ ب گولین ره‌نگین و ره‌نگا‌وره‌نگ جوانتر لی ده‌یت، جفاک ژی ب هزرین خوه‌ یین ژ هه‌فجودا جزانه‌ره. ئومیدا نفیسه‌ری ژی ئەوه‌ کو هزر و هه‌لوسته‌ین هه‌مه‌جو‌ر و جودا‌جودا دنا‌ف جفا‌کیدا هه‌بن یان په‌یدا بن.

ل داوی‌ی ژی دبی‌ژین کو که‌کی عیسه‌مت د فی به‌ره‌مه‌یدا هه‌ولدایه‌ کو خوه‌ به‌رده‌ته‌ نا‌ف کووراتی یا ده‌روونی په‌هله‌وانی خوه‌ و ب ری‌کا وه‌سفرکنا ساخله‌تین که‌سوکی و هه‌فیه‌ندی یین جفاکی یین په‌هله‌وانی، هه‌ولدایه‌ کو کومه‌کا ساخله‌ت و هه‌لوسته‌ین جفاکی کوردی به‌رچا‌فکه‌ت. ئوو ب ری‌کا گوهارتین به‌رده‌وامین ره‌فتارا په‌هله‌وانی رومان‌ی، هه‌ولدایه‌ ئی‌شاره‌ته‌کی بده‌ته‌ خوانده‌فانی هی‌ژا کو ره‌فتارین مرو‌فی ل گوره‌ی ره‌وش و کاودانین ژیارا مرو‌فی ده‌ینه‌ گوهورین و هه‌ر ره‌فتاره‌ک ده‌رپینی ژ هه‌لوسته‌کی دیار‌کری و سه‌رده‌می خوه‌ دکه‌ت.

ب فی چه‌ندی ژی خویا دبیت کو هه‌لوسته‌ و ره‌فتارین مرو‌فی نه‌ جی‌گرن (وه‌کو گه‌له‌ک خه‌لک هزر دکه‌ن). لی ل گوره‌ی ره‌وشا ده‌روونی یا نافخوی و کاودانین که‌تواری یین ده‌رفه‌یی ده‌ینه‌ ئاراسته‌کرن. ئە‌گه‌ر نفیسه‌ری خوه‌ ب کووری به‌ردا بیته‌ دنا‌ف هه‌ست و نه‌ستین نافخوی یین په‌هله‌وانیدا، ل سه‌ر فه‌ر بوویه‌ کو گرنگییه‌کی بده‌ته‌ به‌رژه‌وه‌ندی یین وی یین که‌سوکی دنا‌ف جفا‌کیدا ژی کو هه‌فکی‌شا خوه‌یی و بابته‌تی یا په‌هله‌وانی د رومان‌یدا هه‌فسه‌نگ بیت.

لیّ وه کو ههمی رۆماننقیسیڻ کورد ب دیتنه کا ئیدیالی و نمونهبی سهردهری دگهل جفاکی کریبه. نه دووره ئهفه ژى رهنگدانهفهیا مهترۆمه یا خواهییبیّ هزارا وی ب خواه بیت و نهو ژى د ژيانا خواهدا ب ناوايهکیّ ئیدیالی هزار بکته. ههچهند نقیسهه ههولدهت کو بیلايهنی یا خواه بیاریزیت, لیّ دیّ ههه هندهك ساخلهت و تیگههین وی یین هنزی (چ ب ئاگهه بیت یان بیئاگهه بیت) کهفنه سهه کهساتی یین رۆمانیّ و دیّ سهردهری یین جفاکی و ههقهبندی یین بهرههههینانیّ ژى ب ههمان سهمتا هزارکرن و دیتنا نقیسهه ریشه هینه بادان.

ئالاقین هشیار کرنا جفاکی د رۆمانا
"ئهو ئاشی دهراڤ لی وهرگیرای" دا

ئەو ئاشى دەراڧلى وەرگىراي

ئەو ئاشى دەراڧلى وەرگىراي، رۆمانەكە ژ لايى كاك ناجى تاها بەرورايڧە ھاتىبە نڧىسەين و ب ھارىكارى يا ئىكەتى يا نڧىسەرىن كورد/ دەۆك ل سالا ۲۰۰۲ى ھاتىبە چاپكرن. ئەڧ رۆمانە شەش چاپتەرىن پىكڧە گرئىدايى دناڧ ۱۰۵ لاپەرەيىن قەبارە ناڧنجىدا ب خۆڧە دگريت.

ئەڧ رۆمانە وەكو پراىيا رۆمانىن دەڧەرى داكۆكىل سەر خەباتا مللەتى كورد و دوكميىنتكرنا رەوش و بۆيەرىن جڧاكى كوردستانا باشۆر دكەت. لى نڧىسەرى ھەولدايە كو زىدەبارى رەوشا ھەيى يا جڧاكى كوردى چاڧخشاندىنە كا بلەز بدەتە دىرۆكا ھەڧچاخ و نوو يا كوردستانى و ل گورەى تىگەھ و ھەڧبەندى يىن بەرھەمەيتانا تاكى كورد سەرەدەرى دگەل بۆيەر و پەھلەوانىن رۆمانى بكەت. چونكو نڧىسەرى ڧى رۆمانى د كۆكا خوەدا ھەلبەستفانە و ئەڧە سەربۆرا وى يا ئىكى يا نڧىسىنا رۆمانىيە، كۆمەكا ئىسقاتاتىن شەركى بەرداينە سەر ڧەگىرانا بۆيەران و چونكو وەكو ھەر نڧىسەرىكى دى دناڧ جڧاكىدا دژىت، ب ھزرىن خوە يىن وەعزكارى و ئاراستەكار، كار دكەتە سەر جڧاكى و ب ژيانا جڧاكى يا كەتواركى ئاكامدار دبىت. ئوو دناڧ ڧان ھەردوو حالەتىن داخباربوون و ھەولىن ئاراستەكارىندا، پاشخانا خوە يا كلتورى، جڧاكى، سىياسى و رەوشەنبىرى دئىختە دخزمەتا ھشياركرنا وەرگىر يان مللەتيدا.

پراىيا حيوار و ڧەگىرانىن رۆمانى د چوارچۆڧى تىگەھىن فولكلۆر و كلتورى كوردىدا د ھىنە كرن. بەرچاڧترىن چقى فولكلۆرى د ڧى رۆمانىدا گۆتتىن مەزنانە كو ب شىۆەيەكى راستەوخۆ كرىنە دناڧ حيواراندا. ئەڧ چەندە ژى شىۆازى ڧەگىرانا كا رىپۆرتاژكرنا ھونەرى ددەتە رۆمانى. ئەم د بىژرىن رىپۆرتاژكرن چونكو خواندەڧان ھەوجەى ھزركرنە كا كوور نا بىت كو گۆتتىن مەزنان دناڧ رۆمانىدا خويا كەت.

کهلواشی گشتیی رۆمانی

ئەف رۆمانە ل سەر شەش چاپتەرین سنسلەیی ھاتیبە دابەشکرن. ھەر چاپتەرەك مینا جوکەکیبە ژ سەرۆکانیبە کا ئیکگریفە دەھین و بەر ب ریژگەھە کا ئیکگریفە دچن کو ھەلویستی نغیسەریبە، ئەف ھەلویستە ژێ ژ ئەگەری خواندن و شروڤە کرن و دیتنن نغیسەری ژبو بۆبیران پەیدا بوویە. ھەرچەندە شەش چاپتەرن، لی ب شیوہیەکی گشتی ژ دوو پشکین سەرەکی پیک دەیت، پشکا پیناسە کرنا دیتن و بوچوونین نغیسەری کو ب چاپتەری ئیککی ب نافیی پیناسە دەرپرینی ژێ دکەت. ئوو پشکا دووی ژێ ھەمی چاپتەری د ی پین رۆمانیئە کو پەھلەوان فەدگەریتەفە رەھوریشالیئ دەسپیکا ھەست پیکرنی و ھشیاربوونی و بەرخودانی.

ب فان ھەردوو پشکان رۆمان مینا دوو رۆمانان دەیتە پینش چاڤ: رۆمانا ئیککی بیافەکی بەرفرەھ و مەزنە، رەوشا سیاسی و جفاکی یا ھەرچوار پارچین کوردستانی ب خوڤە دگریت. لی رۆمانا دووی چیرۆکا پەھلەوانەکی خودان دۆز فەدگریت کا دی چەوا بەری گەل و ولاتی دەتە ژیانە کا خوڤ و خوہسەر و سەر بەست. ب فی چەندی ژێ ئەم دکارین بیژین کو ئەگەر پشکا ئیککی ژ رۆمانی فەکەین ژێ، چ زەرگەھین مەزن ب روخسار و نافەرۆکا رۆمانی ناکەڤن و خوڤی و مفاداری یا خواندەفانی ژێ پی لەنگ نا بیت.

ئەف شیوازی ھشیار کرنا مللەتی و ھەولدانا ئاراستە کرنا وی بەر ب سەمتین ھزرا نغیسەریفە، شیوازەکی دەسپیکیی رۆمانا عیراقیبە کو ب نافیی کەتواری یا جفاکی و رەخنە یا ریالیستی ھاتیبە دناڤ قادا رەخنە گرتنا کوردیدا. ئوو چونکو رۆماننغیس ھشیار کرنا مللەتی ب ئەرکی خوہ یی سەرەکی دزانیت و وەسا ھزر دکەت کو وەزیفەیا ویژە ھشیار کرن و ئاراستە کرنا جفاکیبە بەر ب سەمتین پشکەفتی و شورەشگیڤفە، لەوا دی بینین کو رۆمان مەشتە ژ شیرەت و ئاراستە کرن و نەزەعە پین

رۆمانسی یین که سوکی و ... هتد. ب فی چهندی ژى رۆمان مینا گۆتاره کا ئیدیولۆژی
یا پیشقه برنا جفاکی لی دهیت و رۆمانفیس ژى دبیته لیده ره کی جفاکی شوره شقان.

۱. پشکا ئیکی: پیناسه

د چاپته ری ئیکیدا کو ب نافی پیناسه دانایه, نفیسه ره هولددهت کو کلیلا فه کرنا
دهر گه می رۆمانی بکه ته ددهستی خوانده فانیدا دا کو ب ساناھی تی بگه هیت و
سه ره ده ری دگه ل گۆتارا سیاسی و ئیدیولۆژی یا نفیسه ری بکه ت. هه له ت پرانی
نفیسه رین رۆمانی هه ولددهن کو ره وشا سیاسی و جفاکی و ئابۆری یا گه ل و وه لاتی
به ر جفاکه ن و ژبو رفیشتین به ین بکه نه دو کیومینتین دیرۆکی, ب مه ره ما وی چهندی کو
ئه ف دو کیومینته بینه هیفتی به رده وامی یا خه باتی و دینا پاشه رۆژه کا گه شتر.

په هله وانه کی خه مگین و خودان دۆز ل راستی یا تشتان و وه لاتینی د گه رییت.
به ری هه ر تشته کی یان هه ر کر یاره کا دۆماندنا خه باتی یان په قاندنا بۆ به ره کی, هیف
دکه ته باگراوند و ره وشا هه یی یا دۆزی:

— خه مه رفین: سه رکیشه که ... سه ری وی راکه ن, سه حکه نه مه ژبی وی, به رده وام
دلینی دایه, شیرینی مینا هه لی ژى دفریت, کانیه کا بوشه و گه له ک جوو و ده را ف ژى
دچن بپ ۲.

— ئەو جو یا به ری وی ل باکۆری, ئا فا بوش مینا روینی ل چلی زفستانی ب لیقانه
دجه مسیت, برای من "سه ره ره" که راخه ... هه رو سی جار ل سه ر ده را فی ده یته پاشه
برن, هه فیتی دو جار سه ری وی ده یته شکاندن, به لی هیشتا پاشه ناچیت ... بپ ۲-۳.
— ئەوا به ری وی ل رۆژه لاتی, "شقا ن" ی برای ل کاملانا به اری په زی خو لی به را ف
دکه ت ئەفرو ماگوری دی نوبه داری یا ته رشى پر بووی که ت, بیره وه ریا دلته زینا
با پیری مه زن دکومبوونیدا بۆ فه گیریت بپ ۳.

— ئەوا به ری وی ل باشوری, دو تا ژى دچن, رزگاری برای من نیچیری دکه ت,
جار شو کفانه, شوکا وی ب زیر و زینه تین باش بازرگانان, مارین ئافی دگریت. جار

ژی کهوگیرفانه، دهریین وی ل بن پین وی دههقن.... چهند جار دمريت، دو قات دگريت، بهلئ ههر باوهری ب خو ههیه... بپ ۴.

بیگۆمانه ئەڤ پیناسه بین کورت و پوختکری، شرۆڤه کرنه کا پیشوهختا هه می نافه رۆک و گۆتارا سیاسی یا رۆمانییه، ئەو گۆتارا بوویه کرمی لغاندا مه ژیی وی که سی "نافی" وی ژ تپیا (ك) دهست پیندکهت و ب (و) بدوماهی دهیت... بپ ۲. "ب راستی هه بوونا فی باکگراوندی زهمینه خو شکرنه کا ب پیته ژبو دۆماندن و بهردهوامی یا پهلههوانی دناڤ ژبانه کا پیشبینکریدا.

جویا بهری وی ل باکووری، ب هزرا من ئیشارهته کا مژهویه ژبو کوردستانا باکوور، لی ده می شرۆڤه دکهت کو ئافه کا بوش و سهروه ری برا د هیته پاشقه برن و ههفتیی دوو جارن سهری وی د هیته شکاندن و ههر یی بهردهوامه، فی نه راسته وخۆیی، راسته وخۆ دکهت و چ گۆمان تیدا نا مینن کو بهحسی خهبات و بهرخودانا کوردستانا باکووره.

ههلبژارتنا نافین ههرسی برا پین ل سهرفان ههرسی جوو پین نافی (ئاف تههارهت و پاقری و ژبانه)، دهلالهته کا خویاکرنا پیشبینی و ههلوپستی نفیسه رییه، سهروه ژبو کوردستانا باکور دانابه کو خهباتکارین ریبازا کوردینی ل باکوور سهروه ری یا هه می کوردستان و کوردین باکوور دکهن. ئەو شقانی بیرهوه ری پین باپیری مهزن د کومبووناندا قه دگیت، ئیشارهته کا سه رییه بو خهباتا قازی محهمه د و ئەوین ل دویف شۆیا وی دچن. ل داویی ژی نافی رزگار ژبو پشکا رزگارگری ژ کوردستانی ههلبژیریت. لی فی جووکی دوو تا ژی دچن: جار شوکفانه و جار کهوگیرفانه، ئەفه ژی دهلالهتاره وشا هه می یا ههریما کوردستانییه ل گوره ی دیتین نفیسه ری.

شوگفان ئیشارهتا ههلهپرست و که ییسکار و مشهخۆرین بهرهمی خهباتییه و ئینانا نافی بازرگانان باشتین گرۆفی فی چهندییه. ل گوره ی ههلوپستین سوشیالیستی پین پیرانیا نفیسه رین کوردستانی ل سه ر پهروه ده بووین، ههرده م بازرگان جهفهنگی ههلهپرستی و میژتا خوینا دۆماندا خهباتییه. هه رچهنده پشتی جیهانگیری و دروستبوونا

جیهانا نوو، فی جەفەنگی ئەو درەخشانا جاران نەمایە، لێ هێشتا د نەهۆشی یا ھندەك
 نەقیسەراندان (نە دوورە ئەز ژی ئێك ژ وان بچ) زەنگە کا بلند ھەبە. سەرەرای فی
 بەرێخودانا نێگەتێفی بو شوکفانی، لێ ھەر وەسا ئیشارەتە کا دی یا ھەقەژ ھەبە کو
 وەلات بەر ب پێشکەفتن و وەراریفە د ھیتە ھاژۆتن، ئەو ژ ب رێکا سوخەرە کرنا ھەمی
 پێرینە بین ل بەر دەست ژبو ئافا کرنا جفاکەکی مودێرن.

تایی کەوگێرفانی ژ ئیشارەتە کا بلەزە ژبو شەری براکوژی، چونکو کەوگێرفان
 کەوی ژبو گرتن و زیندان کرنا کەو کە دی بکار دەینیت. ھەردەم کورد ب کەوی
 ھاتینە شوبھاندن! د ھەردوو رامانین شوبھاندنیدا "چ وەکو وە کەھەفکران یان ژی شوبھەیا
 گۆمان کرنی."

۲. پشکا دووی: تیکست

ئەف پشکە ژ پێنج چاپتەرەن پێک دەیت کو ب شیوەیەکی سەنسلەبی دەبرینی ژ
 دیرۆکا مللەتی کورد دکەت و قوناغ ب قوناغ مینا ماموستایەکی خواندنگەھا ئامادەبی
 ژبو خواندەفانان شروڤە دکەت. نە دوورە ئەف شیوازی راجاندنی ژ ئەگەری ئاکاما کاری
 نەقیسەری بیت کو ئەو ب خوە ماموستایە. سەیدایی ھێژا عبدالرحمن مزۆری د دیدارە کا
 خوەدا دبێژیت کو ئەدی بی کاری ماموستایی کری دکاریت ب سانا ھیتەر مەرەم و ئارمانجا
 نەقیسینا خوە بگەھینتە خواندەفانی.

ئارمانجا فی نەقیسینی ژ (ب ھزرا من) نەقیسینا دیرۆکا کورد و کوردستانیە ب
 ئاواہی کی وێژەبی، ئەفجا ما دەم ئارمانجا سەرەکی نافەرۆکا بابەتییە، بیگۆمانە کو دی ل
 سەر حسییا روخساری بیت و ھەمی تەرکیزا خواندەفانی دی ل سەر ھەلوپستین ھزری
 و لەحزە یا دیرۆکی و پێقاژۆیا بۆیەرەن بیت. ژبو فی مەرەمی ژ نەقیسەر ب رێکویتیکی
 چاپتەر داناینە بەر ئێک: (ھەست پێکرن، ھشیار بوون، سەرھەلدان، بەردەوامی، ئو
 بەرەف خوەسەری).

کوردستانا باشۆر یەك ب یەك د فان ھەر پێنج قوناغین سەنسلەبیدا بۆرییە و نوکە ل
 قوناغا پێنجی کار بو دروست کرنا دەولەتا کوردستانی دکەت. لەوا ژ لایی فالیکیفە د

کارین بیژین کو پشکا دووی یا رۆمانیّ فهگیرانا دیروکا بزافا رزگاربخوازی یا کوردستانا باشۆره. لی چونکو مللهتی کورد زمان و ناخ و دیروکه کا ههڤشک ههیه و ب زالدهستی یا بیانیان هاتییه دابهشکرن، دناؤ درپژی یا فهگیرانیدا ههموو پارچه ههڤ دگرن و نفیسهر ب ئاگههی یان بیئاگههی سهردههیری دگهل دیروکا کوردستانا مهزن دکهت و مژدارییه کا چیکری یا وپژهیی دایه فی تیکستی کو ژ خانا راستی بین رویتین دیروکی بهر ب دهقهکی هونهرفهه بچیت.

بابهتی گشتیی رۆمانیّ دۆزا خوهسهر و رزگارکرنا مللهتهکییه. داخوازکرنا خوهسههیری ژ ئهگهری بندهستی و ههست پیکرنا ب زۆرداری و ستهملیکرنی پهیدا دبیت. چیرۆکا فی بابتهی ژی ب ههست پیکرنی دهست یی دکهت. ههتاکو بکارین ههستا خهلهکی ژبو ههر کار و ئارمانجهکی بلفینین، فهره ل رههوریشال و پاشخانان فهگهرین. نفیسهر ب شارهزایی یا ماموستایهکی دیروکی چیرۆکا دهولهتا میدی دکهته دهسپیک بو چاؤ فهکرنا قوتایی بین گوهدار (خواندهڤان):

"ل فان دهڤهران، ئیمپراتۆریهتهک ب نافی ئیمپراتۆریهتا میدی ههبوو، پایتهختی وی ئهکباتانا-ههمهدان" بوو، مللهتهکی ئازا و چاؤ نه ترس بوو... ل سالا ۶۱۲ پ. ز ب سهروکاتیا کهی ئهخساری دوی ب سهر ئاشۆریاندا زال بوو... بهلی گهلهک نه کیشا و ل سالا ۵۵۰ پ. ز ب دهستی پاشایی فارسی کۆرسی دوی هاته روخاندن، ئانکو ئهخچینی ب سهر میدیا دا زال بون... بپ ۱۳."

ئوو پشتی فی فهگیرانا کهتواری یا دیروکی، ددهته خویاکرن کو کورد دبنیاتدا میدینه. بیگۆمانه ئه پیراینه ههسته کا دلینی بو مروڤی پهیدا دکهن. فی دهسپیکرنا سهرنجراکیش بهری نفیسهری دا فهگیرانا چیرۆکا داستانا کهلا دمدم و جهژنا نهوورۆژی و خیانتهکاری یا ههڤالان و گریدانای فی روودانا دیروکی ب کهوهکی رباد د رکههیدا.

- ئهری سهیدا ئهڤه چ کهوه د فی رهکی؟!۱
- ئهڤه کهوی رباده، کهوی راڤ و نیچیری یه.
- باشه سهیدا، کهو بخو هاریکاره بو گرتن و کوشتنا ههڤالین خو..... بپ ۱۸.

سەرەرای فێ پێقه گێردانا چیرۆکه کا دیروکی ب تایی کهوگێرفانیی د پیناسه یا دهسپیکیدا، ههروهسا ژبیر نه کرهیه کو مه لای بکه ته ری نیشاندهری سهره که یی فێ ههست پیکرنی. مرۆفی کورد ب سرۆشتی خوه یی چیا یی و گشتو کالیقه پتر سهره ده ریی دگهل دلینی دکهت و مهژی وی پتر ب قوناغا غهیب و میتافیزیکیه هه شه بنده. بوویه مه لایه کی ناسایی د شهت هه سنا خه لکی ب نازرینیت و بهر ب وه رگرتنا هه لویستین ده سنیشان کریقه بهت.

پشتی ئەو ههست پیکرنه د چیه دنا ف ناخی ملله تیدا و دبیهت پشکه ک ژ دلینی و هزر و رهفتارین وی یین روژانه، دۆرا هشیار کرنی د هیت. هشیار کرن ب ریکا وه لاتینی و زمانی و خیرانا ئیکگرتی د هیهت کرن. ژبو نه نجامدانا فێ کر یاری ژ ی باشترین نافگین یان میدیا دیوانا مه لای و کوچکا ناغای و سترانین کۆچک دیوانانه. هه لولدانا په هله وان ی ژبو ته جنید کرنا ناغای و ناراسته کرنا مه لای راستیه کا دیروکیه و ل ههر چوار پارچین کوردستانی هه بوویه. ئینانا نمونه یین زولم و سته ما داگیر کهران و رزینا له شهین نازک د کونجین زیندانانقه، دلینییه کا ساکار و ساویلکه یا هه بی بهر ب هشیاری و هزر کر نه کا کوورتر فه دبهت:

" ئەو رهنگین رویدانین دلهت زین، ههر روژه کی میفانین گونده کینه، ماله کینه، ئەو دیوی رهش، ههرو چهند گهنج و لاوین ملله تی مه دادعویریت، دیمی نازکی بهارا وهلاتی دچرمسینیت... بپ ۳۴."

زنده باری فه گیرانا کاره سات و دهرده سه ری یین ژ نه گه ری ساویلکه بی و نه زانینا کوردان ب سه ری ملله تی هاتین، کۆمه کا نمونه یین هه لبه ستین جزیری و خانی و نالی دکه ته گرو ژ ژبو هه بوونا فێ ههزا رزگاریی و راکیشانا سه رنج خه لکی هه چکو هه بی کو یی داخبار بن. ب فان نمونه و گرو فین پیشکی شکر ی، نفیسه ری هه می نافگینین به رده ستین سه رده می روودانین رو مان ی ژبو هشیار کرنی بکار ئینانیه و ب شاره زای یا ماموستایی فان بو یه ر و کاره ساتین نه خو ش به هانه دکهت: "ئه گه ره خو شی نه بن، مرۆف چ ژ تاما خوشیا نزانیت... بپ ۱۴." ئەو به هانه کر نه زه مینه خو شکر نه کا ئاشکرایه ژبو

هندی کو بهحسی گهلهك بۆیهرین نهخۆش بهیته كرن و ئەف نهخۆشییهنه بووبنه پالدهرین سهرههلدانئ و بهردهوامی و ژیانهكا نازاد و خوهسهر.

د چاپتهرئ سهرههلدانئدا، ب ماخولیانئ یین خهمرهفینی و ویرانكرنا گوندان دهست بی دكهت. ل گورهی ریرهوا رۆمانئ خواندهفان وهسا هزر دكهت كو د فئ چاپتهریدا دئ بهحسی سهرههلدان و بهرخودان و خۆراگری ههسته كرن، دئ وهسفا خۆشترین لهزه یین ههلكیشانا بابئ نازادی و رزگاری ههسته كرن. لی ئەف چاپتهره مشتە ژ فلاشباك و بیرهوهری و كارهساتان، تنئ وهكو ههز و خهون و دلخۆشكرن بهحسی سهرههلدانئ دكهت، نهمازه دهئ خهمرهفین سهرههانا برایئ خوه دكهت:

" ههشتا د سهر فئ حالی را برایئ من بی پرسیارا دهنگ و باسان دكهت، بی هزر دكهت، ههما سوبههی سپیدئ دئ ژ زیندانئ دهركهفیت و دئ سهركیشیا شورهشا هشیاری و سهرههلدانان كهت، دئ گازی كهت، سهرههلدانه، بهرخودانه، شورهشه...بپ ۵۲."

ژبلی فئ ئیشارهتئ و هندهك ئیشارهتین دی یین گهلهك كورت، چ بهحسی خوهی و گوههرئ سهرههلدانئ ناكهت. د تیگههین كوردهواریندا، دهئ كهیفهك بو مرؤفئ چی دبیت، دئ ههولدهن فهشیرن و دگهل بۆیهرین دلتهزین ههقهبرهك، چونكو ل وئ باوهرینه كو "فهه ل دهئ خۆشیان، مرؤف نهخۆشیان ژبیر نهكهت" و ههردهم بینته بیرا خوه. ئەفه ژئ ب هزرا من ژبو ترسیانا ژ چافینكرنئ دهیت، دهئ بۆیهرهكئ خۆش ب سهرئ كهسئ كورد دهیت، داکو چافین نهبیت، ئیكسهر دئ بهحسی نهخۆشی یین بۆری و دهردهسهری یین ههیی كهت. نه دووره ئەفه بیت سهدهئ وئ چهندی كورد ب دلئ خوه نه كهنه كهنی و ئەگههات و جارهكئ ب دلخۆشی كهنی، ئیكسهر دئ بیژیت، "خودئ خیركهت." چونكو ل باوهرینه كو پشتی كهنی دئ خهمگینییهك ههبیت.

د فئ رۆمانئدا، زیدهباری بهلیكرنا ههلوستین سیاسی و گۆتارا شیرهتکاری یا ههردهم نفیسهه ئاراستهئ دهستهلاتئ دكهن، نفیسهه "ئو ناشئ دهراف لی وهگیرایی"

به حسی ژيانا كه سوکي و ژنئينانې دکهت. پيک ئينانا خيژانې ته مامکرنا نيغه کا ئاينې
مرؤقييه (ههروه کو ئولدارين موسلمان ديژن). ل گورهی ئي هزري، نفيسه ل سه
زاري په هله واني ههولدهت کو ژيانا مرؤقي بکهته سي قوناغ:

"ژيان د سي قوناغين گرنگ دا ديوريت" بوون، ژنئينان و مرن..... بپ ۵۶.

ئه گه ر ئه م ب چافه کي جه فهنگي ژي سه حکهينه فان هه رسي قوناغان، چ هه فبه ندي
دگه ل ئارمانج و ناراسته بين روماني به لي نا کهن. لي ب هزرا من نفيسه ري قبايه بيهن
فه دانه کي بده ته خوانده فاني دا بشيت هزرا خوه د گوتارين ناراسته کري بين بوړيدا
بکهت و ههولدهت کا ساڤا و فالیکيه ژبو پيکفه گريدانا تاك و کومي دناڤ هه لوبيسته کي
ئيدولوژيدا. ژ لايه کي ديقه ژي دقيت دا کو کي ل سه ر گرنگي يا خيژانې د تيگه هي
ئيسلامه تييدا بکهت، چونکو ئه هه رسي قوناغين ژيانا مرؤقي کو بوون و ژنئينان و
مرنه، ب به ريخودانين ئاينې ئيسلاميغه هه فبه ندن، چونکو د ئيسلامه تييدا مرؤڤ ژبو
تاعهت و پيگريکرنا فه رمانين خودي هاتييه دان و هه ر کاره کي دي ئي ژبلي تاعهتا
خودي بهينه کرن يان هات بيته کرن، ب زک و بنزکين مرؤقيغه هه فبه نده و پاداشتي ژ
هه ميا مه زنت دي ل به هه شتي بيت.

ب هه مان مژداری يا باهتي سه ره لدهاني، چاپته ري بده ده وامي ژي، پتر به حسکرنا
ره فین و شکه ست و سي داره دانا قازی محمده و خيانه تکاری يا د داستانا خانې له پ
زيړيندا چيوي و خه م و کاره ساتانه: "ئه فروکه، خه به ره کي بالکيش و ب سه م من
به هستي يه، ئه گه ر و ه سا بيت، مينا ريژا ديواری، دي هه ر روزه کي گه را ئيکي بيت، ب
ئي چه ندي، دي ئوئي مه ل دوليايې به رهيته.... بپ ۶۹." ئو هه ر ب ئي رهنگي له تم و
فه کولاندا برينين بوړي، دريژي ب چاپته ري به ره ف خوه سه ريغه ژي ددهت و مينا
ريپورتاژه کا روزه نامه فاني ئيشاره تين پچرچر ددهته ئه نغال و سيانیدی و سه ره لدهاني و
ره فیني و هه بوونا پشکه کا نازاد ژ هه ر چوار پارچين کوردستاني.

بيگومانه کو نفيسه ري ب محدي ههولدايه ئي چيروکا راسته قينه يا کاره ساتين
ملله تي کورد دناڤ رومانه کا هونه ريدا دوکيوميت بکهت. لي مژداری يا چيکري و

حه شوکړنا بویه ران ب هندهك فلاشباکین دووباره کریفه و هه ولدانا گشتاندنا هه مان چیروکی بو هه رسې پارچین ناماژه پیکری د رومانیدا (کو نه دووره مه رهم پی ئیکگرتنا کوردستانی بیت)، چیروکی بهر ب ناراسته یه کا نه دیار و مژدارفه دبهت و سه ری ب هندی ژ دهستی خوانده فانی دهر دکه فیت. ب فی چهندی ژى خوانده فانی ژ خوشی یا لایه نی جوانی و هونه ری دوور دکهت و ههروه سا ب ژده ستدانا چیژا جوانی، مفاداری یا وهرگرتنا پیژانین دهر باره ی دیرو کا کوردستانی ژى دئیخته بهر گومانی.

هه لبهت نفیسه ری ژبو نفیسینا فی رومانی، که رهسته کی خافی مه زن هه بوویه و زه خیره یه کی زور ژ بویه رین دیرو کا هه رسې پارچین سه ره کی یین کوردستانی کومکرینه. لی کریارا راجاندن و هوناندنا په روزه کی جوان و نامانه کی موکم ژبو همیژ کرنا فان که رهسته یین په رقه کری و مشت بهراد و فهریژ، ریازا په هله وان و بویه ران هه ردووان شهله ژان و نالوز کریه. ئوو چونکو بهر هه مه کی ناراسته کریه ژبو هشیار کرنا ملله تی، ب هزرا من، دا مفادارتر و بهر هه مدارتر بیت، نه گه ر ب شیوه یه کی ناشکراتر و فه کریتر هاتبا نفیسین.

بکارئینانا گوتنن مه زنان د رومانیدا

تشی سه رنجړا کیش د فی رومانیدا، بکارئینانا بهر به لافا گوتنن مه زنانه. گوتنن مه زنان وه کو چقه کی گرنګ ژ فولکلوری کوردی ناکامه کا کاریگه ر ل سه ر دانوستاندن و سه ره دهر یکرنا روژانه یا خه لکی هه یه. ئوو ژبه ر کو ویزه خودیکا خه ون و خه م و کیسه و هیفی و جوانی یین جفاکینه، لهوا پرانیا نه دیین جیهانی ژبو هوناندنا بهر هه مین خوه یین ویزه یی، مفایه کی مه زن ژ فولکلوری وه لاتین خوه وه ردگرن. ئوو یه ک ژ چقین گرنګین فولکلوری“ گوتنن مه زنان، چونکو گه له نه پهری و ساده نه و هه می خه لک ب هه می ته خ و ناستین خو فیه سه ره دهر یی دگه ل دکه ن و تی دگه ن.

نقیسه‌ری ب دوو شیوازن گۆتین مەزنان بکارئینایه، شیوه‌یی نه راسته‌وخۆ کو مروؤ دکاریت ژ رامانا پشت ریزکیڤ حیواراندا گۆته‌کا مەزنان ژێ دەر‌بیخیت و ب هزرنا من ئەو شیوه‌یه جوانتر و پایه‌دارتره ژ لایێ هونەریی دەقیقه. شیوه‌یی دووی ئەوه کو گۆته‌کا مەزنان وه‌کو ئیقتباس ژ جفاکی ب راسته‌وخۆیی بهیته بکار ئینان، ئانکو گۆتنا مەزنان دی و وه‌کو خوه هیته وه‌رگرتن، تنی دی کورد دبیزن یان وه‌کو باپیرین مه‌گۆتی ل پیشی یا گۆتی هیته زنده‌کرن.

د فی نقیسه‌ینیدا تنی دی به‌حسی شیوه‌یی راسته‌وخۆیی بکارئینانا گۆتین مەزنان که‌ین. چونکو ئەو شیوه‌یه ده‌گه‌ل گۆتار و ناراسته یا گشتی یا رۆمانی د‌گونجیت، ژ لایه‌کی دیقه ژێ شیوه‌یی هونەری یان نه راسته‌وخۆ کیمتز هاتینه بکارئینان. نه‌دوووه ژ ئە‌گه‌ری کلتوری رپساندی دناؤ ناخی نقیسه‌ریدا و ب ئاوايه‌کی نه‌ ناگه‌ی ئەو گۆته‌ دناؤ ریزکیڤ مه‌فۆکین حیواراندا هاتینه فه‌شارتن و پاشی ژ لایێ خوانده‌فانی دووربینه‌ هاتینه دیتن. لی شیوه‌یی راسته‌وخۆ، ب ناگه‌ی و زانییون هاتینه بکارئینان، ل هەر جهه‌کی بکارئینانی نقیسه‌ری مه‌ره‌مه‌کا دیار ک‌ری بی هه‌بوویه و هه‌روه‌سا ژێ ژبو ساناهیکرن و ده‌ره‌هیکرنا مه‌ره‌مین ناشکرا و فه‌شارتی یین هزران بکار ئینایه.

ب گشتی پتر ژ ۳۸ گۆتین مەزنان، ئەوین به‌ره‌لاؤ ل هه‌می ده‌قه‌رین کوردستانی بکارئینایه و تنی چوار گۆتن ژێ دووباره‌ دبن. هه‌لبه‌ت ئەو چه‌نداتی یا زۆر ژ گۆتین مەزنان نیشانا هه‌بوونا پاشخانه‌کا ده‌وله‌مه‌ندا فولکلۆرییه د ناخی نقیسه‌ریدا.

هه‌می به‌ره‌مه‌مین وێژه‌یی ب ناگه‌ی یان بیئاگه‌ی یا نقیسه‌ری ره‌نگدانه‌فه‌یا پاشخانا هزری و کلتوری یا نقیسه‌رییه. ب فی چه‌ندی ژێ ئەم دکارین بیژین کو نقیسه‌ری پاشخانه‌کا فولکلۆری یا ده‌وله‌مه‌ند هه‌یه و ب شاره‌زایی ژبو جوانکرن و به‌لیک‌رنا مه‌ره‌مین ده‌قی خوه بی هونەری ته‌رخانکرییه.

د پرانیا جاراندا، ئەو گۆتین مەزنان یان یین پیشیان نامانی هه‌لگرتنا فه‌لسه‌فه و به‌ریخودانین کلتوری ملله‌تینه، ئانکو ئەم د کارین بیژین فه‌لسه‌فه‌یه‌کا گه‌لیری یا هه‌می ملله‌تییه ژ لایێ که‌سه‌کی مه‌زنه‌ (کو حه‌کیمه یان ده‌سته‌لاتداره یان ژێ ناقلمه‌نده)

هاڻي ڏناڻ خه لڪي هه چڪوهه پيدا و سه ره دهري دگهل هاتييه ڪرن هه تاڪو بوويه
 گوتنه ڪا گه ليري يا هه مي جفاڪي. هه ر ل ده سپيڪي مهزن دييڙن: "گوتني مهزنان
 نه خشه ل بهرانه." ڪو ئي ڀاره ته ڪا ٺاڪرايه ڙبو گرنگي و ڪاريگهري يا ڦان گوتنان ل
 سه هر و ره ڦتار و تيگه هشتنا خه لڪي، ڙ لابه ڪي ديغه ڙي ئي ڀاره ته ڪه ڙبو پيروزي يان
 نه مري يا ڦان گوتنان ڪو هه تا ب نه بهد هه ر دي مينن.

د ريڪا د پراسه تڪرن و شروفه ڪرنا ڦان گوتناندا، د ڪارين شيوازي هنر ڪرن و
 ره ڦتارين ملهه تي ڪورد بزائين، هه روه سا د هه مان ده مدا د ڪارين ڙبو گوهارتن و
 ٺارسته ڪرنا خه لڪي بڪار بينين و مشه جارن ڙي د شياندايه ڪو ڙبو نارامڪرنا دهرووني
 و خوينگه رمي و هانداني ڙي بهينه بڪار ئينان.

هه مي گوتن د هه ر هوش و بويه ره ڪيدا بوويي رهوشا هه بي و هه شهندي يين
 لهزه به ڪا ديار ڪري يا سه رده مي قهومينا بويه ري جفاڪينه، لهوا نه دووره هندهڪ گوتن
 بو هه مي رهوش و بويه ران نه دروست بن، يان ڙي ڙبو هه ر هوشه ڪي رامانه ڪا جودا
 هه بن. هندهڪ ڙ وان نمونه يين دناڻ ريڙڪين رومانيدا هاتييه بڪار ئينان و هيڙهڪ دايه
 حيواران نه ڦين ل خوارينه:

- توبه.. توبا دار ڪو ڪهي بيت.. بپ ۳.
- نه زماني دريڙ دار ڪو ڪي سهري خودانيه.. بپ ۴.
- هه تا ناڦا دهستي رهش نه بيت، تاما دهڻي خوش نا بيت.. بپ ۵.
- روڙا خوش نه دهه ب يا نه خوش.. بپ ۵، بپ ۲۹.
- مار گهزتي ڙ وهريسي دترسيت.. بپ ۶.
- ڙنا نه بڙيره نه سل خيره.. بپ ۶.
- گوتني مهزنان نه خشه ل بهرانه.. بپ ۸.
- دهوي جهرباندي باشتره ڙ ماستي نه جهرباندي.. بپ ۱۰.
- چ نشيقي د بي نه ڦرازي نينن.. بپ ۱۱.
- سهري نه ئيشيت ههوجهي چ دهرسوڪا نينه.. بپ ۱۲.

- چ ناگر بیّ دویکیئل نینن .. بپ ۱۶ , بپ ۳۳ .
- چه دم بیّ چه قهل نا بن .. بپ ۱۸ .
- تشتهك د بن كولاقيّ و يقه هه به .. بپ ۲۳ .
- بیهنا شاعیرا بیّ ستران ناهیت .. بپ ۲۳ .
- جهرك ب ریکا نایقغه دشکیت .. بپ ۲۴ .
- نه گهر کهر که ته کوریّ خودان ب خو به ده لی سه دایه .. بپ ۳۰ .
- نه گهر مروّف نه خوشییّ نه بینیت , چ ژ تاما خوشییّ نزانیت .. بپ ۳۰ .
- نه گهر ناّف د گولاّفه ما دیّ گهنی بیت .. بپ ۳۰ .
- پرسیار بکه ژ دنیّ گوھیّ خو بده خو بتنیّ .. بپ ۳۳ .
- چ دویکیئل بیّ ناگر نینن .. بپ ۳۳ , بپ ۱۶ .
- دیکلیّ روژه کیّ به , نه مریشکا سه د سالان .. بپ ۳۴ .
- مالال مالخویّ حه رامه .. بپ ۳۵ .
- سهییّ وه فادار ژ برای چیّره .. بپ ۳۶ .
- گهله کیّ نه ده ب پیچه کیّ .. بپ ۵۶ .
- پرسیارا جیرانی باشی یا هه فگیانی .. بپ ۵۷ .
- ناگریّ مروّفیّ ژ ده همه نا مروّفیّ به ردیته مروّفیّ .. بپ ۵۷ , بپ ۸۷ .
- بمره بو ژینیّ , نه ژی بو مرنیّ .. بپ ۶۱ .
- سیاریّ خه لکی هه ر ییّ په یایه .. بپ ۶۱ .
- دونیا دییت بهوست , دوژمن نا بیته دوّست .. بپ ۶۷ .
- مروّف چه ند بیّ زانا بیت , ژ مروّفیّ زانتر هه نه .. بپ ۷۷ .
- قوچال که فرییه .. بپ ۸۶ .
- نه گهر ناگر بهر بوو ریلیّ , ته ر و هسك پیکفه د سوژن .. بپ ۹۰ .
- تفاسه نه فرازه .. بپ ۹۱ .
- سوتم ناهیته گوتن .. ۹۱ .

کو نفیسەر شیایه فولکلوری ب ئاوايه کئی پۆزه تیف دناؤ رۆمانا خوه دا بکار بینیت و هیژه کا مهزنتر و کاریگهتر دایه حیوران.

رۆلی رۆمانی د رهوشهنبیر کرن و هشیار کرنا ملله تیدا

ئهؤ رۆمانه فهگیڕانا سهبرۆرین خهباتا ملله تی کورده ل ههر چوار پارچین کوردستانی. فهگیڕانا بیره وهری بین رۆژانین خهباتی و کارهسات و دهرده سهری بین ب سهری ملله تی کورد هاتین، خویا دکهت.

نفیسهری ب ههمی شیان و شارهزایی بین خوه بین نفیسنا ههلبهستی ههولدايه کو ههلوپست و ئیدیولۆژی یا ملله تی کورد ل ههمبهری داگیرکهران بو رفیشیتین بهین دوکیۆمیت بکهت و بکهته هیقیی بهردهوامی یا خهباتا ژبو خوه سهری د هیته کرن. ههرچهنده ئهؤ رۆمانه مینا رۆمانه کا دیرۆکی (دیرۆکا ههفچهرخا ملله تی کورد) د هیته بهرچاؤ، لی د کۆکا خوه دا وه کو ریپۆرتاژه کا رامیاریه. کو ب ئه رکئی هشیار کرن و ئاراسته کرنا ملله تی رادییت و د ههمان ده مدا ژی ئاماژه بین رهوشهنبیر کرنا جفاکی ب زانیبون و ژ سهبرۆرا ماموستایه کئی شارهزا د کریارا فیۆکرینیدا تیدا دیار دبن.

پروسا فیۆکرن و رهوشهنبیرکرنی ب ریکا بهرهمین وێژهی و نهمازه رۆمانی، هندهك جفاکاندا، وه کو جۆره کئی وێژهی سهرده ده ری دگهل دکهن، نهمازه ئه و جفاکین پاشکفتهی یان ئه وین ژ نوو پیش دکهفن. بو نمونه د وێژهی عه ره بیدا جۆره کئی وێژهی ههیه دبێژنی وێژهی پهروره دهی “ وه زیفه یا فی وێژهی ئه وه کو ب ریکا وێژهی، نهمازه ههلبهست و چیرۆکی، پروسا پهروره دهی یا جفاکی ل گورهی سیسته می ههیی و دانایی د مه ژیی وهرگراندا بچینییت و جهگیڕ کهت.

ههروه سا تیرمه کئی دی بی وێژهی ههیه دبێژنی، وێژهی پنگیر کو وێژه فان پنگیری ب سیسته م و تیگه هین ههیی دکهت، یان ژی ب کیمی ب دۆزه کا دیار کریفه گریدایی و پنگیره. ههرچهنده ئهؤ تیرمی پنگیری ل گورهی دۆزا ههیی د هیته گوهورین و سه متین

جودا جودا وهر دگریت، لی د جفاکی مه دا ب دژا شوره شگیری و رزگار بوونا ملله تی کورد و هشیار کرن و ره وشه نبیر کرنا خه لکی هه چکوه هیفه گریدایه.

هه فکیشا کا ویزه ژبو ویزه یان ژبو خه لکی جفاکیه (هونه ر ژبو هونه ری یان ژبو جفاکی)، بو سه رده می دور و دریزه بابه تی دان و ستاندنن نافگینن ویزه ری و رامیاری و ره وشه نبیری بوو. د جفاکه کی وه کو جفاکی کوردیدا، کو پرانیا شوره شگیر و ئیدیولژیستین دژی ژ سیاستمه دار و ره وشه نبیرین جفاکی پیک د هین، بیگومانه کو دی همی هیز و شیاین مرؤقان و به ره می وان ی ره وشه نبیری و هزی که نه د خزمه تا دژا رهوا یا رزگار بخوازی و شوره شگیرییدا، نه فجا سرؤشینه کو دروشی ویزه ژبو هشیار کرنا گهل بلند کهن و هه ر ویزه فانه کی ژ خه تی دهر که فیت، ب لادایی یان نه پیگیر ل قه له م بدن. د هه مان دهمدا ژی نه وین د خزمه تا دژا دیار کری یا به رته نگدا کار دکه ن ب وه لاتپاریز و پیگیر و کورد په روه ر ل قه له م بدن. ئو ل گوره ی که ساتی یا جفاکی یا هه ر که سه کی ل هه می جه و سه رده مان، کو ب رازیبوون و به ری خودانین خه لکی جفاکی دهیته پیقان و هه لسه نگاندن، بیگومانه کو هه ر ره وشه نبیره کی دی هه ولده ت کو لسنه یه کی دانته سه ر ئافهیی ئافا کرنا جفاکی (ئهو ی پیگیری یا دوزه کا ده سنیشان کری هاتیبه پیتاسه کرن)، ئو ب فی چه ندی ژی دی نافی خوه دناؤ تبه زرین و دیتین جفاکیدا نه مر که ت.

فی وه زیفه یا ده سنیشان کری یا ویزه ری به ری پرانیا ویزه فانین کورد دایه هندی کو پشکداریی د شوره شیدا بکه ن و به ره می خوه یین ویزه ری بیخه د خزمه تا سه ر که فتنا شوره شیدا. شوره ش ژی ب سه ر ناکه فیت هه تا کو خه لکی هه چکوه هی تی نه گه هیته و باوه ریبه کا ره های پی نه ئینیت.

د سه ربورین گه له ک ملله تاندا، فی شیوازی پیگیریی سه ر که فتن ب ده سته ئینایه و ویزه فانین فی ریوازی ژی د چاقین ملله تیدا، ئولا رنیشاندهر و رابه رین جفاکی لی هاتینه. لی ئه فه دبیته پشکه ک ژ ویزه ری، چونکو وه کو ئه له میته کی سه ر که فتنا دژی هاتیبه بکار ئینان و سه ر که فتنا هه ر دوزه کی پیدفی ب کومه کا ئه له میتنن خوه ی و

بابه تی ههیه، وێژهیی پینگیر ژێ فاکتوره که د ناڤ کۆمه کا فاکتوراندا، خو ئه گهر کاربگه رترین فاکتور بیت، ههر دێ مینیت پشکهک ژ کۆمی. ژ لایه کی دپه ژێ، نه دوره د هه مان جفاکا، کۆمه کا خه لکی دی هه بن، نه دگه ل دۆزا ده سنیشان کری بن و ئه و ژێ پشکه کن ژ جفاکی. ل قیبه ئه م دی گه هینه وی پرسیارێ کا ئه ری وێژه خو دیکا ژیا نا جفاکیه یان ژێ خو دیکا دۆزه کا جفاکیه؟

ب هزرا من وێژه ژ پینگیر کرنا ب دۆزه کا ده سنیشان کریه به رفه هتر مه زنه، خو ئه گهر ئه و دۆز پیرۆزترین و گرنگترین دۆزا چاره نفیسێ ملله ته کی بیت ژێ. وێژه پرۆسه یه کا مرۆفانتییه و سه ره ده ری دگه ل هه می مرۆفانتیی و هه ست و هزر و ره فتارین هه می مرۆفان دکه ت. ئه قجا ده می ئه م دبێژین کو فه ره وێژه ژبو ملله تی یی ئاراسته کری بیت، مه ره م یی ئه و نینه کول سه ر حسیبا خوه یی هونه ری بیت، ههروه سا ژێ ده می دبێژین فه ره وێژه ساخله تین خوه یین هونه ری ب پارێزیت و ب هونه ره کی هه ژێ و پایه بهرز به یه هوناندن، مه ره م یی ئه و نینه کو مینا فیلسوفین که فن ب هنده ک هزین ره های دناڤ بورجین خوه یین بلند و دووره جفاکفه بژین و هه ز و خواست و هه لچوونین خو شی و نه خو شی یین مرۆفانتیی پشتگوه پا قین. وێژه یی کاربگه ر و پینگیر (ب هزرا من)، ئه و وێژه یه یی بکاریت ب هه قسه نگه سه ره ده ری دگه ل خوه یی هونه ری و پرسا مرۆفینی یا جفاکی بکه ت، مینا بابه تی روخسار و نافه رۆکی، زیده پوینته دانا هه ر لایه کی دی ل سه ر حسیبا لایه نی دی بیت.

نفیسه ری رۆمانا "ئه و ناشی ده راڤ لی وه رگبرای" ب هه می شیان و سه ربۆر و شاره زایی یین خوه یین د واری فیرکرن و ره وشه نبیر کرنیدا هه ولدایه کو خه لکی ب دۆزا نه ته وا کورد هه شیارکه ت و ره وشه نبیرییه کا نه ته وه یی پیشکشی ملله تی بکه ت، ئو و د قی بیافیدا یی سه رکه فتی بوویه، چونکو ئه و ب خوه ماموستایه و دزانیته کا دی چه وا سه رنجا قوتابیان به ر ب بابه تی خو قه کی شیت.

ب قی چه ندی ژێ، ئه م دکارین بیژین کو نفیسه ری هه ولدایه سه مه ته کا دیار کری بو خوه قوتابی یین خوه دانیت و به ری وان بده تی. ئه و سه مه ته ژێ دۆزه کا پیرۆز و گرنگه

د ژيانا جفاکي کورديد، کو نه ته وه پاريزی و رزگاری يا وه لاتیيه. لی دا کو خواندنا مه يا بیلابیه و ههسه نکت بیت، فهره نیشاره تی بدینه سه برورا هونه ری یا نفیسه ری کو شیا به فی دوزی ب هنده ک مینا کین هونه ری بین جوان و ههلبه سستی دهر بریت و فی به ره مه می ژ گوتاره کا دیروکی یان رامیاری جودا کت. لی ههروه کو مه ل ده سپیکا فی پهره گرافی گوتی، کو چوارچو فیه کرنا مینا ک و بابه تین هونه ری دنا ف سه منته کا دیار کری یا بابه ته کی دیروکی و رامیاری، کو تهر کیزه کا زیده تر دکه فته سهر نافه روکی و پیگیری یا ب دوزی، نه فه ژی تا راده هیه کی مینا کی چیروکه کا ریپورتاژی دده ته رومانی.

نه ف شیاوای چیرو کین ریپورتاژی، ههروه کو ره خنه فانی عیراقی عه باس عه بد جاسم دیبیت کول سه رده می سالین ۱۹۵۰ - ۱۹۷۰ ل عیراقی به ره لاقبوو.

ل گوره ی خویا کرنا ره خنه فانی نافری، گه له ک ژ چیروکنفیس و رومانفیسین پی شه نگی عیراقی ل سه رده می هشیار کرنی و فه گیرانا په هله وانی بین خه با تا ژبو رزگاری نه فه شیاو به کار ئینا به. نه فه ژی دکه فته دهن خانه یا چیرو کین وه سفی بین شو فیه کاردا، کو نفیسه ره وشه کا هه یی په سن دکه ت و پاشی ل گوره ی تیگه ه و مه نزومه یا خوه یا هزری و ئیدیولوژی شو فیه کر نه کا رامیاری یان جفاکی یان ژی ره وشه نبیری دده تی. پرا نیا ساخله تین فی جو ری چیروکی دگه ل ساخله تین ریپورتاژه کا رامیاری یا سه ره که فتی د چه سپن. لی جوداه ی یا فی رومانی و هه ره چیروکه کا دی یا وه سفی یا شو فیه کاری دگه ل ریپورتاژی نه وه کو چیرو ک ب شیاو به کی جوان و مشتی مینا کین هونه ری ده یته هوناندن، وه کو مه رجه کی سه ره کی سه ره که فتن چیروکی، لی د ریپورتاژیدا تهر کیزا سه ره کی ل سه ره بابه تی و دوزا پی شکیشکریه (وه کو مه رجه کی سه ره کی سه ره که فتن ریپورتاژی) و نه گرنگیدان ب مینا کین هونه ری کو تنی ژبو جوان کرنی دکه فته دنا ف ده قیدا. نه فجا هم دکارین بیژین کو چیرو کا ریپورتاژی، وه سفکرنا دوزه کا رامیاری و جفاکیه دنا ف پهروازی چیروکه کا هونه رییدا.

هه رچه هوا بیت، نفیسه ری رهنج و زه حه ته کا مه زن ب فی رومانفیه دیتیبه، هه تا کو شیا بی هه فه سه نگیه کی (خو نه گه ر تا راده هیه کی ئالیسه نگ بیت ژی) بیخته دنا فیه را په یاما

خوه يا ئيدىولوژى و بهرهه مى خوهيى هونه ريدا, كو ب جوانى ئىخستيه بهر دهستى
خوانده فانان. ل داويى زى ديترم كو نه ژ رومانه هه ژى ل سهر راوه ستانى و خواندنييه.

ٺهٺيني د سهردهمي شهريدا

خوانه دنه كا شروقه كاري يا دهروونجهاكي د رومانا "رهٺين

بهرف نه دياريي"دا

نافهروکا چيروکي

پنج گنجین کچ، قوتابی بین زانینگهها مووسلن، ل ژووره کا ب کری گهشتینه ئیک. ژوورا خوه ب نافی بههشتا ههر پنج کچکا ب نافکریه. ژبانه کا خوش و مشتی کهیف و شادی ل زانینگههی د بهنه سهر و ئیک ژ وان کو پهلههوانا سهره کی یا فی رۆمانیه د کهفته دناؤ داڤین نهڤینی یا ههڤاله کی خوه یی د هه مان زانینگههیدا. لی ژ نهگه ری رهوشا ناله بارا سیاسی یا عراقی و لیدانا دههولا شه ری کهنداڤیی دووی ژیکفه دبن و ههر ئیک بهر ب مال و کس و کارین خوڤه دچیت.

د کۆچا ملیونیدا نارین و برایی خوه یی شهنس سالی ژ دایابین خوه فهده تیین و ب تنی پیژاژو یا مشتی نهخوشی و برس و سه رما و نهساخی ددهنه ری هه تا دگه هنه کهمه کا ل سهر توخییی تورکیا.

د فی ریپفانا دریزدا، هه می هیفی و ئومیدین نارینی نهو بوون کو برایی خوه ب سهلامه تی بگه هینته دایابین خوه و خوشتقیی خوه ل سهر توخییی بینیت.

پشتی کۆمه کا دهرده سهری و لیگه ریان و چاهه رییه کا کۆژه ک دایابین خوه دبینیت، لی چ دهنگوباسان ژ کاروانی خوڤه فی و هیقیان نزانیت (کو پهلههوانی فهشارتی یان لاهه کیی رۆمانیه)، هه تا کو فه دگه ریته فه دهوکی. نارین ل دهوکی دزانیت کو خوشتقیی وی ل شه ری بهرگریکرنا باژی ری شه هید بوویه و پشتی فی چيروکا مشت هه ز و پالینه رین چاهه ریکرنی و بهرده و امکرنا ژبانی، نارین بریاری ددهت کو ژبانا خوه ژبو هشیارکرنا ناهه تا کورد ته رخانکهت و دگهل بیره وه ری و بیرهاتین خوشتقیی خوه بژیت.

نه فه پوخته یا باهه تی نافهروکا رۆمانه کییه، ب نافی رهڤن بهره ف نه دیاریی. نفیسه را دووره وه لات قه شه م عه لی باله ته بی ب زمانی ئینگلیزی ل نه میریکا نفیسیه و ل وه شاخانا بیسایدبووکس ل سالا ۲۰۱۰ی چاپ و بهلافکریه. نه ژ رۆمانه ۲۷۰ بهرپه رین

قەبارە ئافئىجى ب خۆڧە دگىرىت و ل سەر شەش چاپتەرىن وەكو سىنسلەيى پىڭقە گىرداىى ھاتىيە دابەشكرن و چاپتەرى دوماھىيى ژبو چارەنقىسى پەھلەوانىن دەسپىكا رۆمانى تەرخانكرىيە. ھەرۋەسا پىشگۆتنەك دەربارەى رەوشا كوردستانى و سەردەمى بۆيەرىن رۆمانى نقىسىيە. چونكو بۆيەرىن رۆمانى سەردەمى كۆچا مىلئونى يا بوھارا ۱۹۹۱ى قەدگىرن، ئىشارەتەك داىە وى چەندى كۆنە رۆمانە ژ خەيالا نقىسەرىيە و ھەر وەكھەڧىە كا دگەل ھەر پەھلەوانەكى رۆمانى بەيئە كرن دى چىتە دخانا سودفەيىدا.

سەرنافۇ يان تايىتلى رۆمانى

مىشە جاران ئافونىشان يان سەرنافى دەقى، كلىلا قەكرنا دەرگەھى گرتى بابەتییە و ئايەتا شروڧەكرنا تەلىسىمىن ئافەرۆكئىيە، پىئاسەيە كا پۆخت و كورتكرى يا بابەتى دەقىيە. پىرانىا نقىسەران ب ھىشارىيە كا زىدە سەردەرىيى دگەل ئافونىشانان دكەن، چونكو فەرە د ھەمان دەمدا سەرنجراكىش و راماندار بن و دەربرىنى ژ ئافەرۆك و روخسارا رۆمانى بگەت. گەلەك جاران سەرنافۇ سەرنجا مروڧى رادكىشيت و مەرەقەكى د ھىزا مروڧىدا دروست دكەت كو دەقى بخونىيت و سەحكەتە تىرۋتەسەلى يا بابەتى داكو ب سەر قەرئىز و بەراد و رامانىن قەشارتى يىن دناڧ رىزكىن دەپراندىدا ھەلبىيت. رەڧىن بەرەف نەدىارىيى، دەستەواژەيەكە ژ دوو پەيڧىن سەرەكى پىك دەيىت و ب پەيڧە كا ئاراستە كرنى كول جەيى نامرايى پىڭقەلكاندنى، رستەيە كا كاملان و راماندار دروست كرىيە.

ئەڧ رستەيە ژ دوو جەمسەرىن سەرەكى و باركرى پىك دەيىت: (رەڧىن - نەدىارى). رەڧىن وەكو پەيڧە كا فەرھەنگى ب خۆڧە كىشانە كا نىگەتيفقە ھەڧبەندە، كو مروڧ نەكارىت بەرسىنگى ھەڧرىكىيە كا دياركرى بگىرىت و ب شىۋەيەكى فبترى پەنايى د بەتە بەر خوە دوور كرنى. لىڭگەريانە ل ئارامگەھەكى كو ترس و ئالۋزى يا مروڧى ھەڧسەنگ كەت و كەساتى و ھىمنى يا وى بپارىزىت.

د دهر ووزانیدایا ره فین وه کو میکانیزمه کارهاتن و گونجانی دگهل ره وشه کاره بار یان په ستدار دهیته دین. د جفاکیدا ب ره فتره کاره نیکه تیف و خوه فه کیشانی ژ قادا هه فپرکیی یان خوه ته سلیم کرنی د هیته هژمارتن، ل وی دهمی کو پیدای ب بهرسینگ گرتن و بهر خودانی هه. د پرایا جاراندی ره فین ب ترسینو کیفقه هه فبه نده و ترسینو کی د جفاکیدا نا هیته قه بول کرن، چونکو نیشاره ته کاره لاوزی و بیهیزی یا که ساتی یا مرؤقیه. هه مرؤقه د جفاکیدا ههز د کهت هیز و شیانین خوه خویا کهت، نه بوونا هیزی ژی هه ستا خوه کیمدیتنی ل دهف مرؤقی چی د کهت. هه هه ست پیکر نه کاره ب کیمی ژی بهری مرؤقی دده ته کومه کاره ناریشه و گری یین دهر وونی کو نه و ژی ب ریکا خوه کار دکه نه سه هه فسه نگی یا که ساتی یا جفاکی. ل جهم سیاسیة تفانان خوه فه کیشان هه لویسته که ژبو خویا کرنا نه رازیوونی یان ژبو فه گهره کاره خورتز د هیته بکار هینان. هه ره و سا د بیافی له شکه ریدا ژی هنده کاره جاراندی ره فین ته کتیکه کاره هه فپرکیی وه کو ته کتیکین هیپر شکر نی. سه رکردین له شکه ری ره فین و خوه فه کیشانی ژبو ری کخستنا ریژین له شکه ری یان وه مانندا دوزمنی کو ژبو ده سپیکا جهوله کاره دی یا هه فپرکیی نه جامد دن. ب هنرا من نفیسه را فی رومانی ژی ل گوره ی بویره و حیوار و فه گیرانین پیشکی شکر ی، ب شیوه به کی ناگاهی یان بی ناگاهی، راسته و خو یان نه راسته و خو سه ره دهری دگهل هه می لایه نین دهر وونی و جفاکی و سیاسی و له شکه ری بی مه فهومی ره فینی کریه.

- ژ لایی دهر وونیه ژبو خو گونجاندن و راهاتنا خه لکی هه چکه هه بی دگهل په ست و ترس و نالوزی یا گه فین شه ری د ناخی جفاکیدا چاندین، هاتیبه بکار نینان.
- ژ لایی جفاکیفه خویا کرنا ترس و توقینه وه یا خه لکیه ل هه مبه ری دوزمنه کی درنده کو ب دریاهی یا دیروکاره نوو ژیرده ست و ته په سه رگری بوویه و هه ست ب خوه کیمدیتنی کریه ل بهر انبه ری دوزمنی داگیر کهر.
- ژ لایی سیاسیفه هه لویسته کی نه رازیوونیه ژ سیستم و رژیم هه بی و پلانه کاره نه هوشی بوو ژبو فه گهره کاره خورتز و سه لاهه تتر.

- ژ لایې له شکره ریفه ژى ژبو ریځخستنا ریژین پشمه رگه و گه نجین خوینگهرم هاتیبه بکار نینان کو جاره کا دی بزافا رزگار یخوازی شه ژیننه شه و شه گهرنه شه دناؤ قادا خه باتیدا.

لی ژبلی فان ههمی دیتن و بوچوونین شروفه کاری ژبو کریارا ره فینی، نه دووره مهرم پی رهنگانده شه یا ژین و ژیارا ملله تی کورد بیت کو دیروکه کا دوور و دریز ژ ره فینی هه به. ل سهرده می بویه ریڼ رومانی ببرا من ل ناخفتنا پیره میزه کی د هیئت دده می ره فینیدا ب شیوه کی هیستیری دگوت: "هندی ببرا من هیئت، پشتیکی من بی ب پشتا منغه و زارو کین من بین ب دویف منغه و نه زی د رفهم.. ههر ژ بوچوکاتی هه تا فی تهمه نی نه زی د ره فینه کا بهرده و امدا...!!"

هه لبت نه زا فی پیره میری ب نه زا کومیه هه شه بنده، چونکو ده می ملله تی کورد ب بسته هی به حسی ره فینی دکهت، مهرم پی ره فینا ب کومه.

په یفا دی یا تهمامکر یان هه فکویفا په یفا ره فینی، نه دیاریه.

نه دیاری ب راما نا هه بوونا جهه ک یان دهمه کی مژدار و نه که هی و نه ناسراو. ههر ژ نه زه لدا مروژ ژ نه دیاری و مژداری یا تیگه هشتنا بویه ران ترسیابه. ژبو زالبوونا ل سهر فی ترسیانی نه فسانه بین هوڈوزی و شروفه کاری و پیکهاته بی چیکرینه و ل گوره ی قوناغین تیگه هشتن و خویاکرن و فهریزا هزرین مروفا به تی، نه فسانه بین ملله تان ژى و هرار کریبه و گوهورین ب سهردا هاتینه. بیگومانه کو ژبو زالبوونا ل سهر فی ترسیانا ژ نه دیاری یا ریژگه ها ره فینی ژى، فهره داستانه کا هوڈوزی و شروفه کاری بهیته هوناندن کو زارو ک پی بنغن و دهروونین وهستیای بی نارام بن.

نه گهر ره فین بکاریت هنده ک بهرادیڼ دی بین ژ دهره فی ترسیان و بهرزه بوونى ب خوځه بگریت، لی نه دیاری نهو بیافه نینه و مروفی د بیخته دناؤ گیزه فانکه کا بهرزه بوونیدا. نوو نه هه ست و پیشینی بین ب بهرزه بوونى و ترسیان ژ ناینده به کی مژدار ب نالافى پیکه لکاندى (بهره ف)، د بیته که تواره کی بهر هه ست و ره شبینیه کا ناشکرا خویا دکهت. ب فی چهندى ژى راما نا ترس و نالوزی و مژداری و بهرزه بوونى

ددهته ههفۆكى. لى چونكو سه رنآف يان تايئلى به رهه مى پيئاسه كرنه كا بوخت و سه رنجراكيشا بابه تى ده قيه (ل گوره ي هزرين گه له ك نفيسه ر و ره خنه فانان). نه فجا نه م د كارين بيژين كو نه ف تايئله ئيشاره ته كى دده ته مه كو دى چينه دناف كومه كا بو يه رين كاره ساتاوى بين مشت ژ توندوتيژى يا هزرى و خيژانى و كلتورى. مشت ژ ژيگفه بوون و به رزه بوونى و بار كرى ب هززين فهشارتى و خه وين هه لاويستى و نه فينى بين ب رنقه مايى.

نانكو ريخوشكرنه كه ژبو خوانده فانى كو يى به ره هف بيت داكو سه رده رى دگه ل ره وشه كا تيگه هله ژ له زه ت و ئيشانى بكه ت. ديژن ره بين ئيشانى دناف له زه تيدانه و ره بين له زه تى دناف ئيشانيدانه، لى خوشى چ ره نين و بى نه دره سه .
ژبو پاراستنا ئيروسى هه لگرتى دناف نه هوشى يا خوه دا، مروف سه رده رى دگه ل تانا توسى دكه ت و ژبو فهشارتنا حه ز و نه زعه يا تانا توسى ژى خوه ب ئيروسيفه دكه ته نۆز.

نه فينى د سه رده مى شه ريدا

جفاكى كوردى مشتة ژ چيروك و داستاين نه فيندارى، هه بوونا حه يرانوك و شه فه روك و پايزوك و سزانين لبريكى بين مشت دلينى و ئيونين گه رمين هيجران و چا فه ريكرن و فينگه هشتى، فولكلوره كى بار كرى ب نه فينى و خه وين هه لاويستى و حه زين فهشارتى دا به كلتورى كوردى. نه دووره نه ف ته ركيزا زيده روى ل سه ر نه فينى يا دنا فه را كچ و كوراندا ژ نه گه رى مه حروميه تا گه نجين كوردان بيت ژ نه فينى يا ئاشكرا. نه فينى وه كو بابه ته كى مروفانتي، پندفیه كا فه را هه بوونييه و چ ده ستلالت نه كارن قه ده غه كه ن يان فه شيرن.

همه می ههولدانین دهسته لاتا نیرسالاری و عورف و عهده تین هشکین حفاکه کی گشتو کالی گرتی و بهرته نگ نهشین دهرگه هی نه فینی ب دهرگه که کی ناسنین، ب دو مد ریژی قفلکه ن و ههستین گهرمین نه فینداری سهر ژیکه ن.

دنا فئ هه رایا باوهری و عورف و ترادیسو نین پاشقه رو یی بین بهرته نگ، چیرو کا نه فینییه کا پاقر و مشتی ههست و دلینی بین که لین ته بگرتی دنا فیه را دوو قوتابی بین زانینگه ها موسلدا چی دبیت.

ههلبه ت، ههردهم زانینگه جهی نه فینی یا کچ و کورین کوردانه، ماده م نه فینی ل مال و وارگه هین وان حهرامه، نه چار د بن کو د ههر فرسه ته کا نازادیدا فی ههستا پر مرؤفاتی تاقی بکه ن: "فرسه تا مه ل فیره پزه ژ باژیرین مه، چونکو ل ویری د پرانیا جاراندا نه فینی و شوو کورن ژبو پسمامیه، نهو که سی ب درپژاهیا ژبی خوه دنیا سن و دبین و چ بیافین دیتنا که سه کی دی نینه... بپ ۲۹."

ههر ل ده سی کی نفیسه ر ئیشاره تی دده ته چیرو که کا نه فینی کو دی رویده ت یان یا روودایی، ده می نارین زانینگه ها خوه د گوهوریت ژ به غدا و بهر ب موسلفه د هیت، ژبه ر وی چندی چونکو کاروان ل زانینگه ها موسل هاتییه قه بولکرن. هه بوونا نارینی و کاروانی ل هه مان زانینگه ه بیافی هه فدیتن و دو ماندا نه فینی یا وان یا ئیدیالی پتر لی دکه ت. نه ف زه مینه خو شکر نه ل زانینگه هی خویا دبیت ده می چیرو کا نه فینی یا نارین و کاروانی خویا دبیت. ههر چنده ههردوو ل هه مان کولیزی دهوامی ناکه ن، لی بیره وهری و ئاهه نگین زانینگه هی که فیلن کو بیافه کی باش ژبو هه فدیتن نه فینداران بره خسینن. روژا نه ورؤزی و روژا زانینگه هی مهزنتین و باشترین بیره وهری بین هه فدیتن نه فیندارانه: " نه ورؤز روژا نازادی یا کوردانه، ناگری هه لدکه ن و هه می خه لک جلکین کوردی دکه نه بهر خوه... ههر چنده هنده ک هزر دکه ن کو نه فسانه یه، ژبه ر کو گه له ک یا که فنه، لی کورد ئاهه نگان بو دگیرن ههروه کو روژا نازادی یا وان... بپ ۲۴."

نه ف روژه ههروه کو ههلبه ستفانی مهزنی کورد نه هه دی خانی دبیزیت کو روژا دیدار و هه فدیتن نه فیندارانه. د فی روژیدا نارین و کاروان خو شترین روژین نه فینداری یا خوه

- ههكو تو دهییه مالا مه ب سهره دان، دی کئییه کا خوش دهمهف ته، نهز تازه ژ خواندنا وی تهفأ بوومه، نافی وی "ئهفینی د سهردهمی کولیراییدا" یه.

- باشزه نهگهر نافی وی ئهفینی یا د سهردهمی شهری دا با... بپ ۴۸.

ههلبهت ئهف تابلئی دووی چیرۆکا نفیسه را رۆمانییه کو د کورراتی یا دلئی خوه دا حهز د کر چیرۆکه کا ئهفینداریی د سهردهمی شهریدا بنفیسیت. فی چهندی ژی د دهرونزانیندا دیبۆئی (هزرکرنا حهز کری وخواستی - Wishful Thinking)، نفیسه ری حهز دکر وهسا بیت و وهسا هزر کریه ههتاکو باوه ری بی ئینایی و کریه کهتواره کی راسته قینه د نافی بهرپرین رۆمانیدا.

ئهگهر ئه عورف و عهدهت و شیوازی پهروه دهیی پهلهه وانا رۆمانی ل سهر مهزنبووی ههقهبری وان بوهرین ئهفینی یا وی و کاروانی بکهین، دی هه مبهری ههفدرییه کا هزری و رهفتاری و دلینیی بین، چونکو ئهوا گۆتی و ئهوا کری دگهل ههف ناگونج. ئهفجا یهك ژ ههردوو جهمه سه رین فی هاوکیشی ئیسقاتا نفیسه رییه و جهمه سه ری دی فهگیرانه کا دارشتییه یان ژی هزرکرنه کا حهز کریه. لی چونکو نفیسه ر شیایه جهمه سه ری کلتۆری و عورف و عهدهت و تابۆ بین جفاکی ب شیویه کی که هی و بسته ه و ب تیروته سه لی وهسفهکت، ئه م د کارین بیژین کو نه دووره جهمه سه ری ئهفینی د رۆمانیدا هزرکرنه کا حهز کریه و نفیسه ری ژبو جوانکرن و خوشی ل گوره ی حهزا خوه هافیتییه سهر بوهرین رۆمانی کو هیقییه کی بدهته خواندهفانی و بیته خۆدیکا جفاکی ب خوشی و نهخوشی بین خۆفه. مه ره م ژ هزرکرنا حهز کری ئه وه ده می مرۆف حهز ژ تشته کی یان بوهره کی د کهت و هه رده م د ههزا مرۆفیدا بیت و هزری تیدا بکهت (لی د کهتواریدا ئهف بوهره ب وی کاملانی یا ههزا حهز کری نینه)، ئهفجا دی ب مشهیی بهحسکهت و وهسا دهته خویاکرن کو ههزه که، بوهره که، یان رهفتاره که یا قهومی یان د قهومیت، یان ژی دی قهومیت.

گهلهک جارن ژی ئهف هزرکرنه د چینه د کورراتی یا ناخی مرۆفیدا و مرۆف باوه د کهت کو یا قهومی و ب پشتراستی بو خه لکی و گوهداران (خواندهفانان) فه دگیریت.

نه دووره كهسهك بيژيت، كهكو نهفه رومانه و مافي نفيسهريه كو هنريڼ خوه يين
حهزكري بدادهته سهر كههسته يين راستهقينه يين دهقي پيشكيشكري. د بهرسقيدا دي
بيژم راسته، لي فوره نهفه هنريڼ ههزكري دگهل فهزايي گشتي روماني بگونجن و كويني
هنريڼ خوه يين ههزكري ل گوري كههسته يان و زه مينه يه كا خوشكري داده تي.

مشه جاران نفيسهري ههولدايه كو نهفيني يا ههردوو پههله وانين خوه بكهته دناف
پهروزي مهفومي نهفيني يا دناف كورداندا و ب شيويه كي ريره يي و بهرگومانكري
سههدهري دگهل هندهك بوپهران بكهت "تيگههشتنا كوردان ژبو نهفيني نهوه كو
زهلام وي ژني نه نينيت يا ههز ژي كوي، چونكو سومعه تا ژنا نهفيندار دناف جفاكيذا
له كه دار دبیت... بپ ۶۳. لي د واري ههقهندي يا ناريني و كاروانيدا ههولدايه كو في
چيروكي بكهته دناف چوارچوغي بوختي و بيگهردی يا داستاني نهفينداری يا كلتوري
كورديدا.

ما چپيه نهگه داستانها كا دي يا نهفينداری ب نافي داستانا كاروان و ناريني ل سهر
فولكلوري كوردي بهينه زيده كرن. في ههولدانا رها و دلغه كهر بهري نفيسهري دايه
هندي كو دناف چيروكيذا بژيت و ب هندهك نهيوين گهرمين ههسته كا فيرهابي ل سهر
زاري پههله وانني بيژيت: "ناخفتن دگهل كارواني ههردهم باشرين دلخوشكرنه د
جيهانيدا... بپ ۴۹."

نوو ههر نهفه هنزه بوويه بهري نفيسهري دايه وي چهندي كو ب راسته وخوي بيژته
خوانده فاني نهفه چيروكه كا راستهقينه يه ژ كلتوري كوردي و نه تني فهيرژا خه يالا منه:
"ناريني ژ نهميلی خواست كو ل كهمه كا دي، ل كارواني بگهرييت و خه بهره كي بو
بينيت. نهميلی گوت: نهز ههز ژ چيروكين نهفيني دكه، نهمازه چيروكين
راستهقينه.... بپ ۲۲۷."

نهفه خوياكرونا ب راستهقينه يي يا في چيروكا نهفينداری دناف رهوشه كا ژ همي تشتان
دوور، ژبلي موني، بهري مه ددهته كومه كا خواندين دي يين دهرووني. نه دووره
نفيسهري فيا بيت بيژيت كو مرؤفي گهلهك شيانين فهارتي ژبو بهرده وامي يا ژيانني

هه‌نه و د نه‌خۆشترین ره‌وشدا د کاریت هه‌ستین خوه یین ئەفینداریی بپاریزیت. یان بیژیت کو ئەفینی ب چ جه و سه‌رده‌م و ره‌وشانقه (خۆ ئەگەر نه‌خۆش بن ژێ)، نه هه‌قه‌بنده. نفیسه‌ر د پهره‌گرافه‌ کێدا خویا دکه‌ت: "ئهمیلی ره‌سه‌ک بو گرت و گۆتی کو دی ره‌سمی وی دانته سه‌ر جلدی کۆفارا خوه و دی نفیسیت: ئەف کچه سه‌ره‌رای ژایانا نه‌خۆشا ل نا‌ف که‌مپی، دی وی مشتێ ئەفینی بوو... بپ ۲۳۴." یان ژێ نه‌دووهره ئیشاره‌ته‌ک بیت کول وی چاخێ چ ئومید و پالده‌ر و هانده‌رین ژایانی نه‌ماین. ئەفینی ب هیزترین ئارامکه‌ر و دلخۆشکه‌را ده‌روونی مرۆفیه.

- نه‌ز چ بکه‌م دی باشه‌ ل هیم؟!

- هه‌رده‌می ته هه‌فاله‌کا خوه دیت، به‌حسی کاروانی بو بکه، هه‌ولده هه‌می ده‌مین خۆشپین ته دگه‌ل بۆراندين بینه‌ی بپرا خوه... بپ ۹۵.

ئەفینی هه‌سته‌کا ب کاملانی و خۆشیی دده‌ته مرۆفی، هه‌ستا به‌خشیی ل ده‌ف مرۆفی ب هیزتر ل دکه‌ت و هه‌قه‌بندی یا وی/ وی ب ئاخێ و ئاسمانی و مرۆفانقه موکمه‌ز و مجدتر ل دکه‌ت. پهرین ئەفینداران هه‌رده‌م فه‌کرینه ژبو فرینه‌کا بلند و دادانین خۆش کو هه‌می مه‌خلوقاتێ فه‌گريت. ئەفینی هه‌سته‌کرنا ب خۆشییه‌ و هه‌زا به‌لاقه‌کرنا فی خۆشییه. د پرابا جاراندا دلخۆشیی، پیدفی ب ده‌رپینی نینه، چونکو هه‌می ماسۆلکه یین دیم و چاف و له‌شی مرۆفی سه‌مایێ دکه‌ن.

- وی دفا بیژته هه‌می خه‌لکی ل سه‌ر جاددی کو یا دلخۆشه و هه‌ز دکه‌ت هه‌می خه‌لک ژێ دلخۆش بن... بپ ۷۴.

- ده‌می فه‌گه‌ره‌یافه‌ ژوو‌را خوه، دیت کو ته‌خت و چاره‌چه‌ف و نفینین وی گه‌له‌ک جوانن.. (هه‌رچه‌نده هه‌ر ئهو بوون یین ژ داپه‌را وی بو ماین)، ل چونکو ئەفروکه دلخۆشه، تشتان ژێ جوانن دینیت... بپ ۷۴.

ئەفینی پرۆسه‌یه‌کا کاملانی و هه‌فسه‌نگی یا که‌ساتی یا مرۆفیه. نه تنی هه‌زه‌کا گوه‌نیلێ یا خوه‌رسکیه‌ کو نیر و میان به‌ر ب هه‌فقه رادکیشیت. ل کرپاره‌کا تیکه‌سه‌ دگه‌ل ژایانا رۆژانه و سیسته‌می په‌روه‌ده‌یی مرۆفی گه‌شه دکه‌ت. هه‌ر ژ

دهسپيځي نقيسه پهلوانا خوه ددهته نياسين كو مشته ژ نهښيني بو براي خوه يې بچووك (صالح) و ژبو دايباين خوه و ههڅالين خوه و وهلاتي خوه. هه بونا ههڅاله كا نه د ناستي وي يې ره وشه نيريډا گر ژڅي نهښنداريه كا پوخت و بيگه رده. نه وي بكاريت ب پيشكيښكرنا نهښيني دليڼ خهلكي خوڅشكته، بيگومانه كو دي شيت ب نهښيني خوه نارامكته و هيژ و فهژنه ژی، ژي وهرگريت:

- هندهك جاران دهنگي كارواني دهاتي دهمي دگوتی كو فهره يا ب هيژ بيت و تين و فهژنه ژی نهښيني يا خوه وهرگريت... پ ۱۴۴.

- ل نافر و سهقه ما سهرمايي و ل بهر كوچكي ناگري كو پي گهرم نه دبوو... بیره وهری بين كارواني ل سهيرانا زانينگه هي گهرماتي ددا لهش و مهژي وي... پ ۱۴۶.

وه كو هموو چيروك و داستاين نهښنداريي كو مشتن ژ ژيگه قهتيان و هيجراني، ناستهنگين سروشي يان مرؤفچيكر دكهښه دريدا و ل داويي ژي سهره راي هه مي نه له مينتيني هاريكار (چ ههڅال بن يان كاله پيرين سهری سييرانان بن) ههر دوو نهښندار نا گههنه ئيك... نه دووره گهلهك چيروكين گهرم و مهزين نهښنداريي هه بن، لي ب گهشتنا وان و داوي بين دلخوشكر چيروك ژي ب داوي دهين.

ناريني د ثيا دوماهيه كا دلخوشكر بو في چيروكي دانيت: "ما چيه دهمي نهز دايباين خوه دينمه بن خيڅه تا خوه يا بچووك... ب ريقه كارواني ژي بينم... خودي وو خوشي يا من كاملان بكه و في رؤزي بكه خوشرين رؤژ د ژيانا مندا... پ ۲۰۷". لي ژبو داستانكرنا في چيروكي، وه كو هه مي داستاين دي بين كورده واري، فهره ههر دوو نهښندار نه گههنه ئيك. ههر چنده نقيسه ري ب هه مي شيانين خوه هه ولدايه، چ ب كريار يان ب حهزين مشت مالخولياني كو بگههنه ئيك، لي هه مي هه وليي وي ب بهرناڅيدا د چن و نارين ب دهست قالايي ژ وهغرا خوه يا نهښنداريي فه دگريت، تني بيرهاتين چيروكه كي كو بيته بهنيشتي سهر دهفي خوانده فان و خهلك هيژ و راسته قينه يي يا ههستين خوه يي و هسكته.

ژبو کاملانکرنا فیّ داستانی و مانا ویّ دناؤ خه لکیدا، نفیسهری ژبیر نه کریه کو قوربانیدانی ژی بکته جه مسره کیّ چیرۆکیّ. سهره رای همی ههز و خه وین نارینی ب زه گینیقه دیتن، ئەؤ رۆمانه مشتە ژ گۆتین نارینی، ئەوین ب بهژن بالا زهنگینی و ژبانەکا تەنا و هیسانقه گۆتین. لیّ دەمی فرسەتەك بو هه لکەفتی کو شوو ب ئیکئیّ زهنگین بکته، ره تکر و ژبهر کاروانی شوو پیّ نه کر.

گه لهك دهر و نوزان و نفیسهر وهسا ددهنه خویا کرن کو زهواج پرۆژهیه کیّ دانانا خیزانه کییه، لهوا فهره مرؤف ب عه قلی و کهتوار کییانه سهره ده ریّ دگهل بکته، لیّ ئەفینی ههسته کا خودایی یه و چ هه فیه ندی ب چ تشت و بویهر و رهفتارین کهتوار کییه نینه. چیراندنا ههستین خوه یین خودایی یین مشت ئەفینی ل سهر پرۆژهیه کیّ دابینکرنا ژبانەکا خۆش و هیسان قوربانیدانه. ههروهسا کاروانی ژی خوه کره قوربانی وهلاتی ژبو دابینکرنا ژبانەکا خوه سهر و نازاد کو نارین تیدا سهر فهراز بژیت. پاراستنا بیهن و بیرهاتنا ئەفینی یا کاروانی کو مینا نه خشی ل سهر کهفران مایه ددی نارینیدا کو جهیّ چ کهسین دی تیدا نه بیت، قوربانیدانا دووی یا نارینی یه.

لیّ ما کی نا بیژیت کو نارین وهلاته و کاروانی خوه ژبو پاراستن و رزگاری یا ویّ را کره قوربان. وهلات وه کو مه عشوق هه ژ ئەزه لدا تاب ئەبه دیّ ساخه و ههردهم عاشق ژیرا د بنه قوربان.

دیاردە بین جفاکی د رۆمانیدا

گه لهك ره خنه فان دبیزن کو رۆمان خۆدیکا دهر وونی نفیسهری و بهرهمین جفاکییه د سهرده مه کیّ دیروکیّ ده سنیشانکریدا، یان ژی سنسلهیه کا سهردهم و لهزه یین فهریژ و هزرین جفاکه کیّ دیار کرینه. نفیسهر ژبو بهریخودانین خوه یین هه لسه نگاندنیهی و شرؤفه کاری د نازرینیت.

مهره ما سهره کی ژئی ئەوه کو رهفتار و کهساتی یا پهلههوانان بی شروژفه کهت و تلبین رهخنه و ههلسهنگاندنی ئاراسته دیارده بین نه گونجایی دگهل ههز و سهردهمی ههیی بکهت کو بینه کههسته بین خاؤ ژبو چیکرنا جفاکه کی ل دویف ههز و خواستین سهردهمه کی نوو بی دیروکی. ههلبهت ئەؤ باهته ژ دهسپیکی، ل سهر ئاستی کهسوکیی نقیسهری دهست بی دکهت و پاشی ب ریکا میناک و بویهر و ههقهبندی بین بهرهههینانا بهرههه می ب شیوهیه کی راسته وخو یان نه راسته وخو بهر ب جفاکیفه د هینه ئاراسته کرن.

هه می گهورین ب دریزاهی یا دیروکی ل سهر فان ههردوو ئاستان هاتینه ئەنجامدان " ل سهر ئاستی کهسوکی د هینه ئافاکرن و گوگراندن و گهلاله کرن، پاشی دهمی دکهفته دناؤ باز نه بی کۆمیدا (جفاک)، هینگی کریارا ئەنجامدانی دهست بی دکهت و سهر کهفتن و داکهفتنا دیارده بین گریمانکی بین دانایی ژبو گهورینی ل سهر دوو فاکتورین سهره کی رادوهستین" بی ئیکی جوانی و هیژا دهپراندا باهته بی شیوهیه کی کو دگهل ههز و رهفتارین خه لکی ههچکوهه بی بگونجیت و بکارن قهبولکهن و سهردههیری دگهل بکهن. فاکتوری دووی ژئی ئەوه کا ههتا چ رادده ئەؤ گهوراندنه ب بهرژه وهندا کهسوکی و ژيانا روژانه یا خه لکیفه ههقهبنده.

ژ کهفندا هاتییه گۆتن کو پیندقیاتی دایکا داهینانییه، لهوا فهره باهته پیشکیشگری ژبو گهوراندنی هندهک ژ پیندقی بین سهردهمانه بین خه لکی (چ تاك بن یان کۆم) تیر بکهت و دهبرینی ژ ههز و خواست و خوهرسک و غهریزه بین وان بکهت.

ههلبهت گهورین پرۆسهیه کا بهردهوامه، "هه می تشت د گهورینیادانه، یاسا گهورینی ب خوه نه بیت". ئوو ئەفه یاسا یا سرۆشتی یا ژیانیه، جفاکان و مروژان دئیخته د وهاره کا بهردهوام و ئەزه لیدا. لی هیواشی و لهزاتی یا قی گهورینی ل سهر خوهیی ئاستی تیگههشتنا ههلسهنگاندنه بی و رهخنه بی یا تاکن جفاکی رادوهستیت. ئوو چونکو نقیسهری یان ویزه فان تاکه کی جفاکییه و بهری خه لکی شیایه خوه بگهوریت، لهوا دی بیته پیشهنگی کریارا لهزاتی یا گهوراندنی.

رۆمان پیرینه‌یه‌کا کاریگه‌ره ژبو ده‌سپیشخه‌ری یا ده‌ست پینکرنا پرۆسه‌یا ب
سه‌ره‌لبوون و گهورینی.

هه‌رچه‌نده د پراڤیا جاراندان، رۆمانین ده‌فه‌را مه‌ مشتق ژ که‌تواری یا جفاکی و
هه‌لسه‌نگاندن و ره‌خنه‌یا که‌تواری کو بارکرینه ب ئاراسته‌کرنا شیره‌تان و چاکسازی
بین جفاکی. لى د رۆمانا "ره‌فین به‌ره‌ف نه‌دیاری" دا، رۆمانقیسی و سه‌فا دیارده و
عورف و ئایرده بین جفاکی کرینه و هه‌لسه‌نگاندن و بریارا ره‌خنه‌گرتی ژبو
خوانده‌فانی هیلاینه.

ب ئاوايه‌کى گشتی نفیسه‌ری هه‌ولدايه‌ کو تنى وه‌ کو کامیره‌فانه‌ک بیت و ره‌سبى
جفاکی کوردی ژبو خه‌لکى بیانی خویاکه‌ت. لى وه‌ کو هه‌ر تاکه‌کا دی یا فى جفاکی
کو ب فان بویه‌ران داخبا بویه و کار کرینه سه‌ر شیوازی هزرکرنا وى یا تیکه‌له‌ ژ
پاشخانه‌کا کلتوری یا کوردی و ژيانا ل وه‌لاته‌کى رۆژنایى، مشه‌ جارن بى بى
بچه‌سپیت و ب شیوه‌ بین نه‌ راسته‌وخو بین ته‌هه‌کومى و ترانه‌پیکرنه‌ هنده‌ک دیارده بین
نه‌فایى ره‌تکرینه و ره‌ت دکه‌ت.

هه‌ر که‌سه‌کى فى رۆمانى بچونیت، نه‌مازه‌ بیانی، تا رادده‌کى ژۆر دى شیت د
جفاکی کوردی که‌هیت و ل سه‌ر شه‌نگستى فى تینگه‌هشتى دى شیت که‌ساتى یا تاکى
کورد شوو‌فه‌که‌ت. هنده‌ک ژ به‌رچاقترین وان دیارده بین د رۆمانیدا هاتینه‌ به‌حسکرن،
دگه‌ل تیبینى و به‌ریخودانین مه‌ بین هه‌لسه‌نگاندنه‌بى، نه‌فین ل خوارینه:

۱. دیکتاتورى یا بابى دخیژانیدا

خیژانا کوردی ب سرۆشتى خوه‌ بى گشتوکالیفه، خیژانه‌کا به‌رفره‌ه و مه‌زنه، کور
و کچ و بویک و داپیر و باپیر، جارنا خویشکین میرى ژى پیکفه‌ د ماله‌ کیه‌ه د ژین.
سه‌رکرده و ریفه‌به‌ری فى خیژانى بابه. هه‌لبه‌ت ژبو دابینکرن و چاره‌سه‌رکرنا ئاریشه
بین فى کۆمه‌لگه‌ها بچووک زه‌مه‌ته‌کا مه‌زن ب بابى دکه‌فیت و د نه‌نجامدا هه‌رده‌م بى
تۆره و فه‌ده‌ره، چونکو پراڤیا ده‌مى خوه‌ ل کاریه‌ یان دنا‌فه‌فالاندايه.

ههلبهت ئەفه نه ههلبژارتنا بابییه کو فی رۆلی وهرگریت، لی عورفه کی جفاکییه و ههر بابیه کی د مالا خوهدا بی دهستهلات بیت یان کییم دهستهلات بیت، جفاک ب چافه کی کیماسی لی دنیريت. ئەف بەریخودانا جفاکی بوویه ئەگه ری وی چهندی کو باب (خۆ ئەگه نه ل ناستی پیدفی بیت ژی) بیته بریارده ری هه می پرسین ههقیه ند ب ژيانا خیزانی و تاکین دناف خیزانیدا.

بیگۆمانه کو بابی رۆله کی گرنگ د هه می جفاکاندا هه به و بی بابی کۆمه کا کیشه بی دهروونی و جفاکی د خیزانیدا پهیدا بکهت، لی جوداهمی ئەوه کو د جفاکی کوردیدا باب چافلینکونا حاکمه کی دکاتۆر دکهت و حکمه تا خوه ل گوره ی پاشخان و تیگه هشتتا خوه ب ریفه دهت (خۆ ئەگه سهردهم و جه گوهارتی بن ژی). ژبو پاراستنا فی دهستهلاتی ههردهم کورد پیکفه ژيانا خیزانان دچیتین: "خیزانا باش ئەو خیزانه یا ژیکفه نه بیت... پ. ۶۶". هه بونا فی جۆری خیزانی دی پیدفی ب کارکهران هه بیت و چونکو کار تی ژبو زهلامیه و ژن تی ژبو چوونا نک نۆژداری، یان بازاری یان ژی خواندنگه ی (ئه گه بابی هیلا بجیته خواندنگه ی) دهر دکه فیت. "ئەو ژنا بی کاره کی فەر ژ مالا خوه دهر که فیت، دی سوممه تا وی له که دار بیت... پ. ۲۹". لهوا کورد هه ز ژ کوران دکهن و ههردهم کور پالپشتی بابیه و میری تۆل و به ده لانه. د خیزانا کوردیدا جوداهیه کا بهرچاف دناقهرا کور و کهچاندا د هیته کور، خۆ د واری خوارن و فه خوارن و جلکاندا ژی بههرا شیری بو کوریه. نفیسه ر ژی کو ئافه ته، ئەف بابته ب مجدی و ب درێژاهی یا رۆمانی به حسکریه" هه ر ژ رۆژا بونا صالح (برای نارینی) یا خوه پیتقه مژوولکری و هه تا ب سه لامه تی گه هاندیه دایابین خوه ل که می، هه می ژبه ر هندی بوو کو کوره، ئوو خهون و ئومیدا چهن دین سالین دایابین وی بوو کو کوره ک هه بیت.

ل گوره ی تیگه هشتتا جفاکی کورده واری، کور نافی بابی د پاریزن و کچ مالی خه لکینه، کور هاریکاری یا خیزانا خوه دکهن و کچ دهنه ئەندامین خیزانه کا دی یا بیانی، کور هاریکاری یا بابی دکهت و کچ د باشتین حاله تدا (ئه گه سوممه تا وی له که دار نه بیت) هاریکاری یا بابی ئیکی دی دکهت. ئوو ل داوی ژی ههردهم کچه

(ژبهه بابه تین شهرفا خیزانی) دبیته نه گهری دوژمنکاری و کوشتنا نیرین خیزانی. د کورده وارییدا شهرفا ههمی خیزانی یا د کوشا ژیندا!!!... نه فجا نه بوونا کچی بی سهرگیزتزه و هه بوونا کوری هیزه بو خیزانی و خه لک هه سوودی ب خیزانه کا مشتی کور دبهت، لی دلی خه لکی د مینته ب بابی کچانغه. ده می کورد دو عایه کا خیری بو ژنه کی یان زه لامه کی دخوازن دی بیژنی ئینشالالا ببیه بابی کورا یان دایکا کوران.. خو هه کو کچ ژی د بن و خه لک پیروژباهی ل سه لامه تی یا دایکی دکهن، دی بیژنی ب دایاب مهزن بیبت و بیته خویشکا برا!!!...

نه فنه نهو سه ده مین سهره کی یین بووینه نه گهری چیزاندنا نیری (خو نه گهر ساویلکه بیت ژی) ل سهر کچی (خو نه گهر ژیرمهند بیت ژی). لی نه فه رامانا وی نهو نینه کو ههمی خه لک مینا سککه بی ترینی وه که هفن د فی پرسیدا، ههروه کو مه ل ده سپنکی گوتی کو گهورین پرۆسه یه کا بهرده وامه و گه له ک خیزانین کوردی هه نه کو جوداهیی نا ئیخنه دنا فبهرا کچ و کوراندا. یه ک ژ نمونه یین نفیسه ری خویا کرین، په هله وانا ویه کو نارین گه له ک نیژیکی بابی خوه بو (بهروفاژی ههمی دهردۆر و هه فالین خوه)، لی بابه تی چیزاندنا کوری ههمی مهژی و بیافی دیتنا نفیسه ری ل سهر زاری په هله وانا خوه فه گرتیه و ههمی هه ولا وی نهوه کو دبتنی بگهوریت: "گه له ک ب دلی نارینی نه بوو ده می بابی وی دگوتی خوژی تو کور های..... بپ ۶.۴"

ههروه سا ب دووربینیه کا شاره زایانه ل داوی یا رۆمانی ئیشاره تی دده ته جهگیربوونا ره هوریشالین دکتاتۆری و ده ستله تا بابینی ده می بابی عهیشی بهرزه دیت و تهرمی وی نه هیته دیتن و وه کو هه موو که سین مری نه هیته فه شارتن. نه گهر چاخی فه گهری ب سهرده مه کی نوو بی نازاد بهیته وه سفکرن، لی نه فه شارتن تهرمی بابی ده ستله تدار ئیشاره ته که ژبو مانا ئاکام و بهرژه نگین فی ده ستله تی. نه فه ژی رامانا وی نهوه کو ده ستله ت و دیکتاتۆری یا بابینی دنا ف کووراتی یا مه فه مین جفا کیدا چاندینه و بووینه پشکه ک ژ که ساتی و رهفتارین تاکی کورد.

۲. تۆلشه کون

تەفأ نا بیت هەتا نهفی و نهفیچرکان ژى فه دگريت. د رۆمانیدا به حسی تۆلفه کرنی هاتییه کرن دەمی ددهته خویاکرن کو "مامی بوهارى كەسەك كوشتوبو، ئینا مروئین كەسى كوشتی بابی بوهارى كوشتن وه كو تۆلفه کرن... ئەفه نه سزایه كى یاسای یه، لی كوشتنا ژبو خوینی یه... بپ ۱۵".

نه دووره بابی بوهارى دگهل وی كوشتنی نه بیت، لی چونكو برایی وی گونهبارە، ئەو ژى یی گونهبار دبیت. ل فیره بابەتە كى دی یی هەقبەند ب خالا ئیکیفه خویا دبیت کو دەمی بابەك د مریت یان د هیته كوشتن، زارۆکین هیتم بو مالا بابی دزقرن، چونكو خوینا وانە بیی کو حەز و فیانا زارۆکان ل بەر چاؤ وەرگرن. هەلبەت ئەفه ژى نه بریارا دادگەهییه، لی یاسا یا چیاپه، یاسا یا شەرەفییه... بپ ۱۶. "ب هەمان شیوه ژى دەمی برایی عەیشی د هیته سیداره دان و ژنرا یا وی شوو دکەت، هەردوو زارۆکین وی د میننه ل دەف بابی وی: "خەزیری وی هەردوو زارۆکین وی ژى ستاندن و نه د هیلا ببینیت، لی وی ب دزیکیفه ل خواندنگەمی ددیتن... بپ ۲۵". ئەفه ژى ئیشاره تەکه ژبو کیشە یا بیژنان د کورده وارییدا. چونكو ژن وه کو هەر تشته كى دی مولكى زهلامی و بنه مالى و ناموسى و خوینی یه، ئەفجا چەند ژنا بیژن مینته ل سەر زارۆکین خوه و شوو نه کەت، دی ب قەدر و قیمەت بیت ل نک مالا خەزیری (بنه مالى). لی هەردەمی شوو کەت، ل گورەى عورف و عەدەتین عەشایەری زارۆك دی میننه ل مالا بابی، چونكو خوینا وانن.

بابەتی خوینی د جفاکى کوردیدا، بابەتە كى گرچن و فرەچقه. خوه د بابەتی شوو کرنیدا ژى، کورد فی بابەتی دناؤ بنه مالىدا دچیتین (دەمی ئەم به حسی بنه مالى دکەین، مەرەم پی مامن و د بیافی شوو کرنیدا پسمام و دوتمانن). مشه جاران قەومیه دەمی ئیک بو خوه کچکە کا بیانی دخوازیت، بابی کچکى دی پرسیارا پسمامین وی کەت کا کەسە كى دل تی نینه (هەر وه کو دی پارچه کا زهفی یان هندهك کەل و پەلان دەتە ئیکى دی یی بیانی!)، ئەگەر کەسە كى نه فیا ژنوی دی دهنه وی کەسى بیانی. ئەفه ژى نه دووره ژبو هندی بیت کو خیزانه کا بیگەرد ل بنه مالى زیده ببیت و هەمی زارۆک

دئى بىنە مولكى بىنە مالى و چەند بىنە مال مەزىنتر بىت، ب ھېتر و پايدەدار ترە دناؤ جفاكىدا. لەوا ژناما بوھارى ھەز دكر بوھارى ل كورئ مامئ وئ مارە كەت، ھەر چەندە بوھارى نە د قبا ژئ، لئ "پسمامئ وئ گۆت بوو ھەمى خەلكى كو ھەر كەسئ بوھارى بخوازىت دئ وئ كەسئ كوژىت.. لئ دسەر ھندئ را ژئ بوھارى ھەقالەك ب نائئ ئاراز ل كولئژئ ھەبوو.... بپ ۳۰".

لئ ھەژئ گۆتە كو جوانترىن و دلسۆزترىن چىرۆكىن ئەقېندارىئ دجفاكى كوردېدا ئەون، يىن دناقبەرا پسمام و دوتمامندا. ئەفە مېھرەبانا بەروارى ل سەر خاترا ئەفېنى يا پسمامئ خو، داخوازئ يا مېرئ ئامېدئ رەتكر و شوو بئ نر كر. فئ چەندئ ژئ دبىت ھندەك رەھورئشالېن دەروونئ بو ھەبن" چونكو تېكھەلئ كچ و كوران دكور دەوارىندا يالا چوارچۆفە كرىبە، ئەفجا نېزىكتېن و كەھىتېن كەس ل دەف پسمامئ دوتمامە و ل دەف دوتمامئ پسمامە. پىكفە مەزن د بن و د ھەمى خوئشى و نەخوئشى يىن ژيانا بىنەمالىدا پشكدار د بن. ھەر ئېك خالى، پۆزەتېف و نېگەتېقېن بئ بەرانبەر د زانىت، ب فئ چەندئ ژئ دئ شىن خىزانەكا خوئش و بەختەوەر دانن. ھەر چەندە گەلەك كەس وەسا ھەز دكەن كو ئەف ئولفەتا دناقبەرا دوتمام و پسماماندا پەيدا دبىت، ھەستەكا خوئشك و براينىئ ل دەف پەيدا دكەت، لئ ب ھەزرا من، ئەفە گەلەك ژ راستىئ نېزىك نىنە چونكو ل گورەئ عورف و عەدەتېن كوردەوارىئ، پسمام و دوتمام ھەتا راددەبئ نېزىكىوونا خوئشك و برايان ژ ھەف نېزىك نابن كو ئەف ھەستە بو پەيدا ببىت. لئ نە دوورە ئەفە بەھانەپەك بىت ژبو برايرىن دايبابان كو ھندەم مەرەمىن دىتر ل بەر بن.

ھەر وەسا دەمئ پەھلەوان بەحسى ژيانا داىكا خوە ژئ دكەت، كىشا ھەلگرتنا كچكى بو پسمامئ د ھىتە بەرخەبەر كرن. لئ ل فېرە دياردەكا دئ يا گرنگ د جفاكى كوردېدا د ھىتە بەحسكرن، ئەو ژئ رەفاندەنە. دەمئ كچەك و كورەك ھەز ژ ھەف بەكەن و بىنەمال رېگر بن د رىكىدا، زەلام دئ ژنى رەفنىت و بەتە جەم سەرۆك عەشیرەتەكى دئ يان دئ چنە جھەكى دئ. ھەلبەت ئەف كرىارە جودايە ژ كرىارا سەبىكرنى يان رەفاندنا ب زۆرى، لئ ئەف كرىارە ب رەزامەندئ و دلخوئشى يا ھەردوو لا د ھىتە كرن،

ئو ئو كچكا د هېته رهفاندن دېژني يا خو ه دايه رهفاندن، ئانكو ب دلي خو ه يا دگهل ميړي چووي. كړيارا رهفاندني و خوه دانهره فاني ب مشهبي د كلتوري كورديدا هه بوو. لي دگهل مشهختبوونا بهرف باژيران و نهجمين خوينداري و گوهارتنا هندهك ژ عورف و عدهتان و بهرفرهه بوونا بيافي خواندنا كچان، نهؤ ديارده كيتر لي هاتييه: فاما خويشكا سي برا و چوار خويشكا بوو، ههز ژ زهلامه كي دكهت دېژني نهجهد. لي بابي وي نادهته نهجهدي، چونكو بو پسمامي وي هېلا بوو. فاما لي خو ه دگهل نهجهدي دا رهفاندن و كچهك زي بوو دگوتني بهسنا (دايكا ناريني). لي بابي فاما لي دگهتي و همدروا دكوژيت و بهسنا زي دناؤ ماليين گوندياندا دهپته ب خوانكرن هه تاكو مهزن دبيت. حهسن بهسناي ل گوندي د بينيت، دخوازيت و مالا خو ه دئينه دهوكي.... بپ ۵۶."

ژ بهر فان هه مي نه گهران و بابه تي تيكرهس و گرچني خويني، كورد دېژن: "خوين نا بيته ناؤ". تول د هپته فهكرن خو ه نه گهر پشتي چهندين ساليين دور و دريژ بيت زي. نفيسهري ب كوشتنا مامي بوهاري ئيشاره ته كا ئاشكرا دايه في چهندي كول داوي يا روژماني مامي بوهاري زي ل غورهت و غهريبي يا ب دهستين دوژمني وي د هپته كوشتن. كورد دېژن "خوينداري ب دار و بهران نه كهفيت".

۳. كچيني و قهيره بوونا كچي د مالبايدا

د پهره گرافي نه فنييدا، مه ب دريژي بهحسي نه فيني يا همدوو په هله وانين روژماني كر. ههروهسا مه هندهك ئيشاره تين بلهز بهردانه سهر رهوشا نه فيني د ناؤ جفاكي كورديدا.

كچيني خالا هره گرنگه د ژيانا هه مي خيژانين كورديدا، د شهفا بوو كينييدا كاري سهره كيي سهرسيبي نه وه كو گرؤفي كچيني نيشا همدوو بنه مالان بدهت. هه رده مي كچه كي كچيني يا خو ه ژ دهستدا بيت يان ژدهست بدهت، شهرفا هه مي خيژاني دكهفته د بن گه فيدا و بنه مال ب مهزن و بچووكفه پي شهرمهزار د بن. ده مي ناريني زاني كو كاروان شهيد بوويه و توؤشي هيستيري اي بووي، هه مي خه ما دايكا وي ژ

دهستدانا كچيني بوو. ههلبهت نه ههلوپستي دايكي يي بهرچاډ و ناشكرايه ل دهف ههمي جفاكي، لهوال شويانا نارين خوه د همبيرا دايكا خوه وهركهت و چيروكا ياري خوه بو ههگيريت، نيكسهرب كارदानهويهكا هيسيري و مشتي ههلچون بهربوو سهروچاډين وي: "هوا تو ژي دترسي، نه بوويه.. نهز كچهكا كچينم... بپ ۲۵۳".

خوه ددهمي نهفينيدا ژي ههردهم ل سهر كچي فهره كو خوه بپاريزيت، چونكو كريارا سيكي د كوردهواريدا كهفتنا ژنيه و سهر كهفتنا زهلاميه! "ههردهم كارواني د گوت كو فهره ژن خوه بپاريزيت ژ وان كهسين چ بنهما و باوهری نهبن، چونكو نهو كهسي چ باوهری نهبن دي ژني نيسفلالكهت و دي شهرف و سومعهنا وي له كه داركهت... بپ ۳۲".

خالهكا دي يا گرنگ دي وايدا ههيه، دهمي نهفيني يا كچهكي ناشكرا د بيت، بنهمالا وان وي كچي نادهنه خوشتفي وي داکو خهلك هزر نهكهن كو نه كچهكا كچينه، لهوا دي ب تهعدايي دهنه نيككي دي كو گرډفي كچيني يا وان بو ههمي خهلكي خويا بيت.

لهوا ههردهم خهونا كچكا ميړه، ههروه كو كورد ديژن. كا چهوا داياب ههز دكهن كچين وان زوو شووكهن، ههروهسا كچ ژي ههز دكهن زوو شوو كهن كو ژبن كونترول و ديوارين دهستلانا بابي و بنهمالي دهر كهفن و ژيانا خوه دگهل ههژينهكي بدومين. دهمي دهنكي دهولا شهري ههمي بهروبياډ ههگرتين زهينهبي د گوت: "بوچي بهختي مه هويه؟... ههمي هيفي يا من نهو بوو كو دهر بچم و هيفياني خوه بينم و شوو بي بكه... بپ ۲۸". نه ههزا شوو كرنې بابه ته كي دي ژي ب خوڤه دگريت كو قهيره بوونه.

قهيره بوون رامانا وي نهوه كو كچهك ژ سيه و شهش سالي بيوريت و شوو نه كهت. ههرچهنده تشته كي سرؤشتيه، لي دجفاكي كورديدا ههسته كا ب كيماسي و نه ره حهتي بو كچكي پيدا دكهن و ههروهسا خهلكي دهر دؤر ژي ب چاڤه كي كيم و دلپيڤه ماني لي د نيرن. زيده باري فان پهستين دهوروني ژي، نه دووره خهلك و هسا هزر كهت كو نه

دووره کچا قهیره نهویریت شوو کهت ژهر کو نه کچینه. ئەف هزرکرنه ب تنی بهسه کو کچی و دایکی و ههمی بنه مالی بیخته د گۆمانه کا کوژه کدا. پراڼیا کچان (نهوین نه خویندهوار) د ژبی پیگه هشتیندا شوو دکهن، لی نهوین ل بهر خواندنی، دگهل ته فاقبوونی ههمی خهون و هیفی و پلانین وان بین ژیانی شوو کرنه کو ژ ستیگمایا قهیره بوونی پاراستی بن. نفیسه ر ئیشاره ته کا بلهز دده ته قهیره یی: "وی نه د فیا بچپته مالا کاروانی ژهر دایک و سهیرانا خویشکا وی، ئەوا قهیره، بلند فری و ههمی نهوین ئەو د خواست نه ب دلی بوون، ئینا مال مال و بریار دا کو شوو نه کهت... پ ۲۷".

ل قیره رهوشا دهروونی یا سهیرانا قهیره ب نه راسته وخوی خویا دبیت، ژبو نه دیتنا سهیرانی قوربانی ب دیتنا کاروانی ژی دا. ئەفه ژی رامانا وی ئەوه کو کچین قهیره بووی د پهسته کا دهروونی یا کوژه کدا د ژین و ئەف پهسته ژی کار دکه ته سهر نه نۆرمالکرنا رهفتار و سرۆشتی سهره ده ریکرتین وان کو د ئەنجامدا دبیته ئەگه ری بیزاربوونا ههفال و میقان و دهردۆران ژی.

۴. نهخت و پیگهورکانی

نهخت ئەو داخواییه ئەوا بابی کچکی ژ بنه مالا زاقای دخوازیت بهرانبه ری رازیبوونا زه و اجا کچا خوه، د پراڼیا جاراندا نهخت پارهیه، لی ههروه سا هندهک جاران ژی زیده باری پارا تشتین دی ژی د هینه خواستن. بابه تی نهختی د ئاینی ئیسلامیدا ژی قهبولکرییه و چونکو ملله تی کورد ب سرۆشتی خوه بی ساکار ب ئاینیقه گریدایه. دگهل دهمی نهخت بوویه عورفهک ژ عورفین جفاکی و ل گوره ی هنرا نهختخۆران، چهند نهخت پتر بیت، بهاداری و قهدرگرتنا بویکی ژی پتره! ههلبهت ئەفه بههانه کرنه کا دهروونییه ژبو ره واکرنا خوارنا نهختی و داخوازکرنا نهختین گران. هندهک جاران ژی ئەگه زاقا بیانی بیت و ب دلی بنه مالی نه بیت، دی نهخته کی گران ژی خوازن کو پیقه نههیت. جارنا ژی ژبو دابینکرنا نهختی برایی بویکی یان پسمامی وی، باری زاقای گرانتر لی د کهن.

ب فې چهندي ژى كړيارا زهواجې ل دهف ههژاران ب زهجهتر دكهفیت. لې چونكو كړيارا جووتبون و پينك ئينانا خيژانه كې ژى سنهته و نهر كه كې جفاكيه. نهچا د نهچار د بن كو ب كړياره كا دى يا نه شههرستاني فې قالاھيې پې پر كهن. فې كړيارې ژى ديبژنې پينگوهور كاني“ مهره م پې نهوه كو مالهك كچا خوه بدهته ماله كا دى و نهو مال ژى كچا خوه بدهتې، نانكو گهڼهك دى خويشكا خوه دهته گهڼه كې دى ل بهرانبهري خويشكا وى. ههرچهنده نهؤ كړياره چارهسهريه كا لوژيكياننه يا بابتهې ههژارى و نهختې گرانه، لې فهره ب رهزامهندي يا ههردوو كچكانقه يا ههښه ند بيت. د پړانيا جارندا كچ ههز ناكهت شوو ب ئيكې نه ديتى و نه نياس بكهت، لې ههروه كو كورد ديبژن بهختې ويېه. ئوو مادهم بريارا وى ددهستې نيرى ماليدايه (ههروه كو د بهره گرافين چوو بييدا مه بهحسكرى)، باب يان برا وى بريارى پيشقه ددهت و نهو ژى چ ب خوښى يان نه خوښى رازى دبيت.

دگهل وهختى و شاش بكارئينانا دهسته لاتا خوه، بابې دهسته لاتدار و ديكتاتور ل گورهى بهر ژه وهند و ههزېن خوه بين تايهت نهؤ ههردوو ديارده بهر ب ناقاره كې دى بې دوور ژ چارهسهركارى يا جفاكي بكارئيناننه و بووينه دوو ديارده بين مشتى شهرم و فهيتى. ده مې باب نهختې زنده دخوازيت و بريارا وى ب زنده هې يا نهختيغه دهيتنه دهسنيشان كر، كچا وى يان خويشكا وى وه كو ههر تشته كې دى دهيتنه بهر كړين و فرؤتنى:

"باب همز دكهن كچين خوه بين بچووك بدهنه زهلامين پير ژبه ر نهختى، باب كچا خوه دفرؤشيت... بپ ۵۶."

نهؤ فرؤتنه ژى ل گورهى ههموو عورف و عدهت و بنه ما بين خيژانې نا هيتنه قهبول كرن، لې هه بونا بههانه بين ئاينى و عورفې جفاكيې وهر گرتنا نهختى، زه مينه بو دايابان خوښكريبه كو فې كړيارا ب شهرم و مشت ئيهانه نه نجامدنه.

ب ههمان شپوه ژى كړيارا پينگوهور كاني هاتيبه شيواندن. نفيسه ر ئيشاره تې ددهته ههردوو جيرانين خوه بين كه مې“ "مه يان و بيريغان كو هه دوو د ژيې ۱۷ و ۱۸

سالیډانه و هەر ئیکې یا شوو ب بای ئهوا دی کری. هەر ئیکې ژ وان ۵-۶ نهفسی
بین بچوک ههنه و ژيانا خوه دگهل پیره میړه کی دپورین... بپ ۱۸۱."

دوو زهلامین ههژار, هەر ئیکې پتر ژ پینج زارۆکین بچوک ههنه و سیوینه, ژبو
سهخبیر کرنا زارۆکان و مالین وان بریار دان کو هەر ئیک کچا خوه بده ته یی دی.
ههلبهت ئه گهر ههردوو زهنگین بان, نه دووره ل دویف دلین خوه ژنه کا نوو بو خوه
ئینابان و کرپانه دایک بو زارۆکین پیدقی دلسۆزی یا دایکی, لی ههژاری یا ههردوو
بایین ژغری بهری وان دا فی ریکا ژ نه چاری کرین. لی قوربانی بین سه ره کی بین فی
پینگوهورینی ههردوو کچن, ما گونه ها وان چیه کو ههر ئیک شوو ب کهسه کی د
ژیی بای خوه دا بکهت.

ئهف دیارده ژی, نه مازه ده می جوداهی یا تمه نی گهله ک مه زن بیت, جهی فهیتی و
شهرمییه د جفا کیدا. ره تکرنا فان ههردوو دیارده یان ب فی شیوازی هه بی دناؤ جفا کیدا,
نه ئه رکی سه ر شانی نفیسه ری فی رۆمانی ب تنیه, لی ئه رکی ههر کهسه کی کورده.

۵. خهسی و بویک

باهتی کیشه و ههفر کی بین خهسی و بویکی, د کورده واریندا ب نافوده ننگن. نه
دووره ههفر کی یا دهسته لاتا نافمالی بیت, یان ئیره یی یا خهسی بیت ژ بویکی, کو پتر
جهی پویته پیکرنا کوری ویه, یان ههستکرن ب پیراتی بیت, یان ژی ههر سه ده مه کی
دی بیت. ئه ف د باشترین و خوشتین حاله تدا, لی ئه گهر بویک ب دلی خهسی نه هاتبیه
نافمالی, ههر ژ رۆژا ئیکې یا هاتنا بویکی دی پیلان و هیجهت و شهر و ههفر کی دهست
بی کن: "پشتی ههفتیه کی ژ دهواتا به سنایی خهزیری وی مر.. مریه ما خهسیا وی هزر
دکر کو وی شه پتان دگهل خوه بی ئینایه دمالدا... بپ ۵۴." ئه ف هیجهته ده سپکا هه می
ههفر کی بین ددویفدانه. ههروه سا به سنایی ژی چه ز خهسوویا خوه نه د کر, ژ بهر کو
"ههردم خهسیا وی دگۆته کوری خوه ژنه کا دی بینیت داکو کوره ک
هه بیت... بپ ۵۴."

د بهانه کرنا شهر پښ خهسی و بویکیدا هه ردهم هیجته هه نه و به ردهستن. هه لیهت نفیسه ری ب فی نیشاره تدا نی فیایه بیژیت کو نه هه فرکی بین دنا ماله کیدا ناکامه کا نیگه تیغ د کهنه سهر زاروک و وه رارا سرؤشتی یا خیرانی. په هله وانا رومانی د مونولوگه کا خوه یا شه کریدا، بیرا خوه ل سهرده می داپیرا خوه دئینته شه: "ده می نارین دگهل داپیرا خوه، ههر روژ ب سهدم و بی سهدم ژ لای دایکا خو شه دهاته قوتان، لی داپیرا وی گهله ک هه زئی ذکر.. پشتی داپیر مری دایکا وی ژی یا ره حهت بووی و ئیدی نارینی نا قوتیت، ما تو بیژی ژ که ریین داپیریدا کچا خوه دقوتا.... بپ ۵۸." هه لیهت هودوزییه کا لوزیکیه، دایک ژبه ر میری خوه نه د شیا، یان نه د فی، دلی خه سوو یا خوه بهیلت، نه فجا ب ریکا قوتانا کچا خوه زه رگه هین دهروونی د گه هاندنی.

۶. ژنا دووی

د ئیینی ئیسلامه تییدا بو زه لامی حه لاله هه تا چوار ژنان ژی بینیت، لی ب مهرجه کی کو ب وه که هفی سهرده ری دگهل هه میا بکه ت. لی پوانیا ملله تیین موسلمان فی نایه تا قورتانی بو خوه دکهنه به هانه کو ژنن نوی و گه نجرت بو خوه بین. نه دووره سهدمی سهره کی فی حه لالکرنی نهو بیت کو ژنا بی میر بهیته ستاره کرن و ب خودانکرن، نه مازه د جفاکین روژه لاتیدا زه لام پی دفی بین ژانا خیرانی دابین دکهن و ژن کاروبارین نافمالی دکهن و زاروکان په روه رده دکهن. نه فجا نهو که سی بکاریت ژنه کی یان دووان د سهر ژنا خوه را بهیلت، گرؤفی زهنگینی و پینچیوونا ویه، زیده باری فی چهندی ژی نیشاره ته که ژبو گه نجاتی یا وی یا به رده وام.

بیگومانه کو نه هه پیشیلکرنه کا ناشکرا یا مافی ژنییه، چونکو نهو ژنا هه می ژانا هه ژاری و کیفه راتی دگهل میری بوراندی، هه ز دکهن د سهرده می ته ناهی و زهنگینییدا ژی ههر نهو شه ریک و هه فریازا میری خوه بیت. لی زه لام وه سا هزر ناکهن، دیژن کو ژبه ر زاروکبوون و کارین گرانین نافمالی ژن زووتر پیر دبیت و بوویه کلتوره ک کو ههر که سی شیانین ب خودانکرن ژنه کا دی هه بن فهره بینیت: "ده می کورمانج ب پاره

دکهن، یان دی میره کی کوژیت یان دی ژنه کی رهفیت... بپ ۵۲. "نهؤ گوتنا مهزنان
 گروڤه کی ب هیزه ژبو شیوازی هزر کرن و رهفتارا جفاکی. لی چونکو بابه تی ژنا دووی
 ب نایینی نیسلامیقه ههفه بنده و ملله تی کورد ب سرؤشتی خوئی گشتوکالی ب نایینی
 و بابه تین غهیی و گیانیقه پابه بنده، بابه تی ژنا دووی ب هیجه تین هه مه جوړ د هیته به هانه
 کرن: "مادهم سیئوی زاروځ نین، مافی ویه ژنه کا دی بینیت... بپ ۶۵."

بابه تی زاروځ و نه بوونا زاروځین کور ب هیترتین هیجه تا زهلامیه کو ژنه کا دی
 بینیت، نوو چونکو ژن ژی ئیکه ژ فی جفاکی و د زانیت و باوهر د کت کو زاروځ و
 کوران گرنگیه کا مهزن بو مالی هیه، لهوا نهو ب خوه ژی فی مافی دده ته زهلامی.
 ده می نفیسهر به حسی ژیا نا پهله وانئ دکت، نهؤ بابه ته ژی ئیکه ژ سه ده مین هه فیرکی
 یین دنا فمالدا: "هه ردهم خه سیا وی د گوته کوری خوه ژنه کا دی بینیت دا کو کوره ک
 هه بیت... بپ ۵۴."

لی د راستیدا چ ژن حهز نا کهن، ل بن چ په رده و هیجه ته کا هه بیت کو ژنه کا دی
 ب سه ر بهیته. نفیسهر ژنه و فی ههستی ژنی ب باشی د زانیت، لهوا ته رکیزی دکته
 سه ر ناکامین نیگه تیقین نینا نا ژنا دووی: "هه کو ژنا دووی د هیت کچا ژنا ئیکه شوو
 ناکت، چونکو دی که رین وی ژ هه می زه لامان فه بن، کور دی خواندنئ هیلیت و
 شو لکه ت دا کو دایکا خوه ژ ژنابئ جودا کت و ته نا بژین.. زاروځین به چوک د ره و شا
 هه می نا کهن و دی بیژنه دایکا خوه کا بوچی نا که ته که نی، یان نهؤ ژنا بیانی ل مالا مه
 چ دکت.... بپ ۵۳."

بینگو مانه کو زه لامان دینته کا دی هه یه و ئولدارین نیسلامی یین زه لام ژی کو مه کا
 ناکامین پوزه تیف هه نه ژبو به هانه کرنا ژنا دووی. لی وه کو خوانده فانه کی بیلا یه د فی
 پرسیدا دبیزم کو ژنا دووی ب چ هیجه ت و به هانه یا هه بیت پیشیل کرنا مافی ژنا
 ئیکیه. نوو کا چهوا زه لام حهز دکهن ریژ ل مافین وان بهیته گرتن، فهره ریژ ل مافین
 ژنی ژی بهیته گرتن.

۷. نایر ده یین شاهی و بهی

وه كو هونرمهنده كا شيوه كاري، نقيسهري ههولدايه كو ههمي قولاج و كوئنجين جفاكي كوردى ره سمكهت. د ههمي جفاكاندا شاهي و بههيمان نايبرده بين تايهت ههنه و نهؤ نايبردهيه پشكهكن ژ كلتوري جفاكي. د بابه تي شههيانادا بهحسي چهواتي يا ههليژارتي و نهختي و زيړان دكهت، لي وه كو عهده تي كوردان ديژت كو "نيشاني ل مالا بووكييه و دهوات ل مالا زافايه.. هندهك كس هولان كرى دكهن و هنده كين دى ژ ل ههوشين بهر ماليين خوه دكهن... بپ ۶۸."

ههمي داخواز كرى، دهواتي دكهن و ژن جلگين كوردى بين رهنگاورهنگ دكهنه بهر خوه. ل روژين پشتي روژا دهواتي ههر مالهك ل گوره ي پيچيونا خوه، دى دياريه كي يان هندهك پارا بو زافاي بهت كو زافا بكاريت ژيانا خوه يا نوو پي ب ريڅه بيهت.

لي ژبو بههبي ب دريژتر وهسف د كهت كا چهوا ژن دكهنه گرى و خوه د قوتن و ب كهسي مري ديژن، ل رهخي زهلامان ژى ههمي كهس و كار و دهر دور د هينه نك خوداني تازي و فاتحي د خوين: "ژن ب رهخ ئيكفه ب دهنگه كي بلند دكهنه گرى، عهيشي و خويشكا خوه سينگي خوه دقوتان و پرچين خوه فه دكيشان و دنالين، ههرچهنده هندهك ژنان ههولددان وان بيدهنگ كهن لي بي مفا بو... بپ ۸۳."

د لاپهريين ۸۴ - ۸۵، نقيسه ل سهر زاري ناريني ب شيويه كي شوؤفه كاري و تيراماني بهحسي نايبرده بين بههبي دكهت:

- پيگوتن: د پرانيا جاراندا نهوي ب مري ديژيت ههفاله يان كهسه كي نيزيكي رههمه تيبه و دهنگه كي خوؤش و كومه كا سترانين پيگوتني ژبهرن. نهؤ سترانين پيگوتني پشكهكن ژ فولكلوري كوردى، د ههمي بههياندا دووباره د بن و خهلك دهر را دكهته گرى. پيگوتن بيرا بههيفانان ل خهمين وان بين تايهت د هينتهفه و ههر ئيك بو دهردي دلي خوه دكهته گرى.

- هندهك ژن ههرسي روژان ل تازي بهرهفه د بن كو بو كورين خوه يان برايي خوه ل ژنان بگريين. راستي يا جواني و دهسته لي و مهعريفه تا ژني ل تازي ديار دبيت،

چونکو ههمی نه کار کرینه و بی مکیاژن، ئوو ههفکاری یا ههفدکهن د خوارن لیبانی و دانانی و شوشتنا ئاماناندا، ئهفه ژی بیافهکی پتر ددهته ژنان کو د کچین چافگری بگههن و دهسنیشان کهن.

- د کوردهواریبدا ههمی کهسوکار و دهروجیران و خهلکی دهردور ژی د هینه بههیی. سی رورژا فه دکیشیت. لی ژبو بنه مالی یان خزمین نیریک ههتا ههفت رورژان ل مالا بههیی بهرهفه د بن.

- وهکو عورفهکی جفاکییه کو ههمی جیران پشکداریی د بهرههفکرنا خوارنا بههیبدا بکهن. ههر رورژ مالک لیبانا خوارنی ب ستوویی خوفه د گریت، چونکو هندهک بههیفان ژ جهین دور د هین و بههیدار نه شین خوارنا ههمیا بهرههفکهن، ئه گهر هاریکاری یا خزم و نیاس و جیرانان نه بیت.

ئهفه ژی ئیکه ژ سهدهمین پیکفه گریدان و کولله کتیفی یا مللهتی کورد.

۸. گیانی هاریکاری ل دهف کوردان

ههروه کو مه د خالا ئایرده یین بههیبدا خویاکری، مللهتی کورد د جفاکهکی کولله کتیفدا د ژیت و د خوشی و نهخوشیباندا ههفکاری یا ههفه دکهن. دناؤ چاپتهرین فه گیرانیدا کومه کا حالت و بویهرین هاریکاری د هینه دیتن کو پشکه کن ژ تیگهه و کلتوری کوردی.

- دهمی مهتا نارینی کارهک ههبا، نارینی هاریکاری یا وی دکر د سهخپیری یا زاروکین ویدا.

- دهمی کاده چیکرنی و شاهی و بههیا بی گوتن ههمی کهس هاریکاری یا ههفه دکهن.

- د سهفهره خوه یا دریزدا، مشه جارن خهلکی ل سهه ریکی هاریکاری یا نارینی کرییه.

- دهمی گههشتیه کهمی، مالا خالهتا سینهم بی بهرانهر هاریکاری بو پشکیش

کر "وهسا هزر د کر کو مالا خالهتا سینهم مالا وی یا دووییه.. بپ ۲۲۹".

- دهمی خیفهت و هرگرتی دهر و جیرانان ههمی کارین نارینی بو ب بهر یگفه ئینان.
- ههرچهنده مالا مهیانی یا بوش بوو، لی هیلا کو نارین و برایی خوه تهوالیتنا وان بکار بینن.
- مهیان و شوکریایی ب ههفرا هاریکاری یا نارینی د کر دئینانا ئافی و چیکرنا کوچکیدا.
- مالا هافیانی نارین داخواز کره مال و گوتی کو ههمی تشتین وان بکار بینن.
- ئه گهر ل باژیروی و دناؤ کهس و خزمین خوه دا هاریکاری کریاره کا سروشتی بیت، ب ریقه و ل کهمپی کهسه کی نارین نه دنیاسی و کهسه کی چ ژی نه دزانی (کچه کا ۲۳ سالی و کوره کی شهش سالی ب تنی). لهوا ئه م د کارین بیژین کو ئه فگیانی هاریکاری ساخله ته کی پوره تیف و بالبهری جفاکی کوردیه کو نه دووره ژ بهرمایکی کلتوری گونداتی بیت.
- لی د سهر فی گیانی هاریکاری را ژی، حاله ته کی نه هاریکاری و کریت ل کهمپی بهرچاؤ دکهت دهمی ئیبراهیمی بهرپرسی به لافکرنا ئهین خوارنی دزی ژ خه لکی د کر و کهسه کی نه د زانی کا چ ل ئه رزاقی دزی دکر. ههرچهنده کریاره کا کرینه د رهوشه کا مان و نه مانیدا کهسه ک دزیی ژ خه لکی خوه بکهت، لی ئه فقه ره سمکرنا کهتوره کی راسته قینه یه د ههمی جفاکاندا.
- ژبلی فان خالین مه گوتین کو ب درژی به حسکرینه و ب مه ره ما دانه نیاسینا دیارده بین جفاکی کوردی کرینه هیقیی فه گیرانا چیرۆکه کا ئه فینداریی. زنده باری وه سفکرنا ژيانا گوندان و جلك و خوارنین کورده واریی، ههروه سا هنده ک ئیشاره تین بلهز داینه هنده ک دیارده بین دی بین وه کو:
- به لافکرنا نانی گهرم ل سهر دهر و جیرانان ژبو پاراستنا خیرانی و سه لامه تی یا کهسه کی دوور یان نه ساخه کی.

- دهمی ئەندامه کۆی مالی ژ باژیره کۆی دی فه دگه رینه فه فه ره خه لاته کۆی بو زارۆکین بچووک بینیت، "نارین یا خه مگین بوو کۆ نه شیا بوو چ دیاری یا بو صالح بینیت... بپ ۴۵."

- سنه تکرنا کوران ل دهف کوردین موسلمان سنه ته، "ژنا وی نه هاته فه گوهاسن هه تا کۆ بری سنه تکرۆی، چونکۆ ب زارۆکینی نه هاتبوو سنه تکرۆ..."

- سه ره دانین دنا فه را مالین هه قده ر و خزماندا عه ده ته کۆی جفا کیه.

- روونشتنا ژنان ل بهر ده رازینکین مالان و فه گوهاستنا ده نگوباسان.

- برنا خه لاتان بو سه ره دانا نه خو شان و پشت خانیاان و پشت لاندکان و سه ری زافا و بووکان، "به سنایی گۆته حه سه نی کۆ چ تشت ل بازاری نینه بهینه سه ره دانا کورۆی جیرانی، ئینا حه سه نی گۆتی هنده ک پارا بو بکه دنا فه زه رفه کیدا و بدانه بن بالیفکا وی... بپ ۶۶."

شیر شیره چ ژنه چ میره!

نقیسه را رۆمانی ژنه، په هله وانا سه ره کۆی یا رۆمانی ژنه و پرانیا په هله وانین لاهه کۆی ژنی ژن. ئەف حاله تی سه ره وهری یا ژنان د چیرۆکه کا که تواری یا مینا فه گێرانا سه ربوراندا، ئیشهاره ته که ژبو باوه ری یا ب دۆزا ژنی و خویا کرنا شیانین وی یین فه شارتی. د جفا که کیدا کۆ زه لامی هه می به رو بیافین ژیانۆ کونزۆل کرین، بیگۆمانه کۆ رۆلی ژنی دنا فه کریارین زه لامیدا دی به رزه بن، لی فه شه م باله ته بی د قی رۆمانا خوه دا هه ولدده ت کۆ شیانین ژنی بهرچا فه که ت و ب ده نگه کۆی بلند بیژیت شیانین ژنی نه کیمژن ژیین زه لامی و ههروه کۆ کورد دیبژن: "شیر شیره، چ ژنه ژ میره."

چیرۆک ب فه گێرانا ژیانا پینج کچکان ده ست پی دکه ت و خه ونین وان یین خزمه تکرنا وه لاتنی و دۆماندنا ژیانۆ بهرچا فه دکه ت.

ئېكەمىن پىرسا نىقىسەرى د ڧى دۆزىدا خوه لىداى، پىرسا ئەڧىندارىيە. ل گورەى عورڧىن جفاكى كوردى، د پىرانيا جاراندا كور دەسپىشخەرى يا خويا كرنا ئەڧىنى يا خوه بو كچكى دكەت. لى نىقىسەرى باوهرى ب وه كەڧەڧى يا هەردوو جەمسەرىن ئەڧىنى ھەيه و ل سەر زارى پەھلەوانە كا لاوەكى ھەولددەت كو ڧى ئايەتى بەرەڧازكەت و كچكى دەسپىشخەركەت: "بوھارى دل دگەل پىسامى خوه نە بوو، ئارازى ھۆگرى خواندنى سەرنجا وى يا راکىشايى. لى ئارازى ھىشتا نە گۆتى.. ئىنا بوھارى بىر پار دا كو ئەو دەسپىشخەر بىت و موصلارەحا ئارازى بکەت... پ ۳۱."

ھەلبەت ئەڧە جورئەتەكە ژبو سەر ژنوو دانانا خەرىتەيا ھەڧەندى يىن دناڧەرا كچ و كوراندا. دەمى نارىن ڧى بىرارى بو خۆشتڧى خوه خويا دكەت، ب شىوہەكى دىپلوماسى نە رازىبوونا خوه يا ڧەشارتى خويا دكەت: "لى ھەردەمى ژنى دەسپىشخەرى يا ئەڧىنى كر، ڧەرە يا بەرھەڧ بىت بو رەتكرنى زى... پ ۳۲." ئانكو ب نە راستەوخويى د بىژتى كو زەلامان شىانېن تەڧەبولا رەتكرنى ھەنە، لى نە بى پشتراستە كو ژنان زى ھەمان شىان ھەبن.

د چىرۇكا نارىندا زى، وەسا خويا دكەت كو ھەردەم نارىن ھەولا دىتتا كاروانى ددەت و تىلەڧۇنا بو دكەت. ژبلى دەمى كاروان ژ گوندى ھاتىيە سەرەدانا وان و سەبەتكە كا ھىكا بو ئىناى، چ جارېن دى دەسپىشخەر نە بوويە ژبو ھەولدايىن دىتتا نارىنى. ل وى سەرەدانى ژى "دەمى چوويە بەر دەرگەھى، دىت كو دېمى كاروانى ب تەحلاتى دنالى، چ جاران كاروان ھۆسا ترسىايى نە دىتى يە... پ ۱۲۲." ھەردەم ژن د ترسن و زەلام دلەك دلەكى ژنان ددەن (ئەگەر ئەڧ گۆتە، نە رەھايى بىت ژى، ب كىمى د جفاكى كوردىدا وەسا د ھىتە خوياكرن). خوه ل رۇژا قوتابى يىن كوردېن زانېنگەھى ژى بىرارا ڧەگەريانى بو مالېن خوه داين، نارىن دچىتە دەڧ كاروانى ل كولىژا وى. ئەگەر ئەڧە ئىشارەتېن دەسپىشخەرى و زىرەكى و جورئەتا ژنا كورد بن، د ھەمان دەمدا ژى ئەم دكارىن بىژىن كو نە دوورە نىقىسەرى د ژيانا خوه يا كەسۆكىدا ھەمان كېشە دگەل زەلامان ھەبىت كو كەسەكى (يان ب كىمى ئەو كەسى وى دڧىت)

د خوهره نه دیت بیت موصارہحا وی بکته و ل گورہی هز و فیانا وی، وی بنازینیت. لی دبیت ئەو کەسی ب دلّی وی نه هات بیت و گەلەك کەسین دی یین نه ب دلّی وی ئەفینا خوہ بو خویا کر بیت. ئەو ژى هەر ما بیتە ل هیقی یا هیقیانی خوہ و نه ناخفتنا هیقیانی وی توشی بیزارى و بی تومیدی کر بیت، د ئەنجامدا ژى بیته ئەگەری وی چەندی کو باورەیی پتر ب شیانین نافرەتی بینیت و ب فی شیوازی زوق دەربرینی ژى بکته. ئوو نه دووره ژى ژ ئەگەری رهوشا هەبی یا جفاکی کوردستانی کو شهرمه کچ دەسپیشخەر بیت، ئەف هەلوستی بەرانەر بو پەیدا بیت و ددلی خوهدا گوت بیت ما دی چ بیت ئەگەر کچ موصارہحا کوری بکته، خو دونیا خراب نا بیت.

د روژانین سەرهلدانیدا ژى، پشکدارى یا ژنی مل ب ملی زهلامی شهرقان دبار دکته. جیهان دگهل زهلامان دچیته سەر باره گایی ئەمنا رژیما هەرفتی و کۆمه کا فایلین ئاسایشی ژى دەر دئیحیت و ب دلگەرمی دبیزته نارینی: "هەرچەندە ئەز وه کو هەمی خەلکی گەلەك دلخۆشم، لی من نه دقیا ئەف سەرهلدانه ب هاریکاری یا جاشا هاتبا کرن... پ ۱۱۷". ئینانا فایلان ئیشارەتە که ژبو دوورینی و هشیاری یا سیاسی یا ژنا کورد.

فی هەستکرنا ب زیره کی و شیانین ژنی ل سەر هەمی ژنین جفاکی د گشتینیت و وەسا ددەته دیار کرن کو زیره کی یا ژنی ب درێزاهی یا دیروکا کوردان هەر هەبوویه: "ژنین کوردان ژ هەمی ژنین جیهانی پتر کار دکهن... نانی دپیژن، دچنه دارا، شیرى ددۆشن و ژنین دسەر پیئجی سالییدا کارى ژنین بیست سالی دکهن... پ ۱۰۲".

بەرچاقرنا شیان و خوړاگرى یا ژنی د دەمی رهفیدا ناشکراتر لی دکته. ئەو ب تنی ل بو دی یا لورییه کی سوار دبیت و زاروکه کی شەش سالیى برسى و ترسیایی ددهستاندا، بی دایاب و بی (کاروان!) بەرخودانی دکته. ل کۆمه لگه هەکی دەمی کۆمه کا ژن و زهلامان د ژووره کا بچوو کفه ترسیایی و برسى ماین، ژنه کا بەژن بلند ب ریکخستنا خیزانه کا هەف تەمامکەر د وی شەفیدا رادبیت و ئەرک و کاران ل سەر زهلام و ژنان بەلاف دکته کو خوړانه کی چیکهن و روژا پاشتر ب زکی برسى نەدەنه ری:

"نهغه گوندینه، ههردهم ناهین ههشکین ههلگرتی یین خوارنی هه نه، هلون لی بگهریین و بینن کو ژن خوارنه کی بو مه ههمیا چیکهن... بپ ۱۳۶". پستی ههمی کهسین د وی ژووربغه (دگهل زهلامان ژی) خوارن خوارین، ب چافی سوپاسی و مهزنی سح دکرنه وی ژنا بو ماوی چهند دهژمیره کا خوه کرپیه سه رکیش و ری نیشانده را وی کوما بچووکا خه لکی و سه رکه فتن ب دهسغه ئینای.

زنده باری کارین گرانین ژنی، ههروهسا کرپارا بوون و نووبوونی ژی ل سه ر ملین ویه. ژنه کی ل گونده کی نیریک نامیدی جیمکه کی زاروکان بوو، پاشی ئیکا دی د کولکه کیفه، ل سه ر توخییی تورکی زاروکه ک بوو. نهغه بویه ره تهحه مول و بهر خودانا ژنی بهرچا دکهت و ژ لایه کی دیغه ژی ئیشاره ته که ژبو بهرده وامی یا ژینای. دگهل هه بوونا مرنا بهرده وام ههروهسا بوونه کا بهرده وام ژی ههیه، نه گهر پیره میره کی ب نافسالقه چوویی بمریت، زاروکه کی نووبوویی ل جهی وی دبیت و ژیان بی هه فسه نگ دبیت. نهغه ههمی نمونه یه بوچوونا مه یا دهروونی ده رباره ی که ساتی یا که توارکی یا نفیسه را رومانای د په ژرینن، کو نهو ب خوه ژ نه فینه کا راسته قینه یا مه حرووم بوویه و ههز د کر هیقیانی دلی وی بهیت و گوله کا جوان دناغه به خچه بی ژینا ویدا بچینیت. لی وهسا دیاره نه هاتییه و وی برپارا دو ماندا ژینا نه کا مشت ب باوه ری ب خوه بوونی دگهل خوه دایه.

حاله تی دی بی سه رنجرا کیشی زیره کی یا ژنی نهوه ده می نفیسه ری بویه ره کی قه ره مانیی دانایه د ریکا په هله وانا خوه دا و نارینی وه کو هیرویه کا نه فسانه بی سه ره ده ری دگهل بویه ری کری. زاروکه کی نه سه روشتی ما بوو ل بن تراشه کی و دایابین وی هتلا بوو، یان هاقیتوو. لی سه ره رای برس و ترس و وه ستیان و نه ساخی یا نارینی که فته د هه فرکییه کا دهروونی یا کوژه کدا کا دی چهوا فی زاروکی ب تنی هیلته ل ناقاری: "نه گهر نهز فی زاروکی ل فی ره بهیلم، دی چهوا دناغه هه فالین خوه دا رابهغه و بهحسی بنه ما و بهایان کم.. دی چهوا سه حکمه چه فین کاروانی، دی چهوا باوه ری یا صالح ب من هیتفه کو بی ب چه فین خوه دبیت... ل داوی برپاری ددهت کو فی

زارۆکی دگهل خوه بيهت و پاشی چ ب قهومیت بلا بقهومیت... بپ ۱۵۹. "زیده باری ههلوستی مرۆفانتیی مشت دلینی، ههستکرن ب بهرپرسیاری ژى د فى ههلوستیدا خویا دبیت، د کوکا خوه دا ههستکرن ب بهرپرسیاری جورئەت و شیان پی دقین. دەمی بریارا خوه یا داوی دای "هەمی وهستیان زهههتا خوه یا درێژ ژبیر کر و ههست ب رهحهتیه کی کر... بپ ۱۶۰."

ژبلی فى ههلوستی جفاکی مرۆفهروهه. ههروه سا ئیشاره ته کا دهروونی تیدا ههیه "نافی وی کوری ئومید بوو، دایابین وی ب ریفه هیلا بوو، لی پشتی دههه کی کورت باب لی دزفریت و ئومیدا خوه فه دگه رینته فه و چافین وی ژ ههستکرن ب گونهه یان ژ که یفادا مشتی روندک د بن. فه گه رانا ئومیدی بو ناؤه دهستین بابی یان دایابین وی ئیشاره ته که کو نیزی که ئومیدا ملله تی کورد ژى دی بو فه گه ریت. ب هزرا من، ئە فه ب هیترین ئیشاره تا نه راسته وخۆ یا دیزاینکرن چاره نفیسی خه لکی ره فیاپی بوو. سه ره رای هه می سر و برس و ده رده سه ری و ئاسته نگین ریکی، هه ر ئومیده کا گه ش د چافین واندا د برسقی.

به ری چاره نفیسی هه می هه فالین خوه بین کچ (ژن) ب سه رکه فنیانه خویاکه ت کو هه می د بنه که سانین بهرپرس و بهرهمه پته ر د جفاکیدا، ئیشاره تی دده ته بریارا بوهاری کو دقیت ل که مپا سلوی بمینیت و ده رکه فیه ژ ده رفه ی وه لاتی. ئە فه بریاره بریارا بوهاریه (ئه وا هیشتا کچ و تازه مامی وی هاتییه کوشتن). شیانین خوه سه ری یا بریاردانی زیره کی و شاره زایه که ژ شاره زایی بین ژانی و نیشانا هیتراری یا که ساتی یا مرۆفیه.

سه رده می دیروکی و جفاکی رۆمانی

سه رده می رۆمانی ده سپی کا سالا ۱۹۹۱ ییه کو گه فین ده هولا شه ری عیراقی و هیترین ئیکگرتی ژبو ده ریخستنا وی ژ کویتی هه می وه لاتی عیراقی فه گرتبوو.

جھي روودانين رومانى زانينگهها مووسل. بازيروي دهوكي و ريكا كوچا مليوني گرتي ههر ژ ناميدي و گهلي بالندا، ههتا دگههته كه مپه كا په ناهندهيان سهر توخييين وهلاتي توركي بو.

د قي پيقاژويا دريژ و مشتي كاره ساتدا، ب تيروته سله تيروژكيين روناهيي بهر ددهته سهر همي لايه نين زيانا كوردان و كوردستاني كو د بيته دو كيوميته كا ديروكي ژبو وهسفرنا لهزه به كا ديروكا كه تواري يا جفاكي د زيانا ملله تي كورد دا.

ژلايي سياسيغه ئيشاره تي راسته وخو و نه راسته وخو بهر ددهته سهر خه باتا ملله تي كورد ژبو رزگاري و نازادي. ب وهسفرنه كا هووريني به حسي زيانا جفاكي يا گوند و بازيين كوردان د كهت و ههروه سا ئيشاره تي ددهته ههلويسي نه ته وهيي ملله تي كورد ل هه ميري داگير كهر و دوژمينين وهلاتي. د فلاشباكه كا په هله وانيدا، نارين چيروكا خوه ل گوندي فه دگيريت: "دهمي بابي وي ل سالا ۱۹۷۴ ي دايك و داپير و مهتا وي ب تني هيلين و چروي، هميا بي زه لام ب مجدي كار دكر... بپ ۳۵". ئور ب دريژي به حسي سوپا دارا و دلويين ئافا دكه فنه نيغه كا مهزلي و گيرانا باگورداني.... هتد دكهت. ب فان فلاشباكين بلهز ئيشاره تي ددهته دهر دور و زينگهها گوندين كوردان كو چريسكين شور هشا ئه فرو گنج و لاوين كورد دو مينين: "دهمي نارين مهزنبوي، زاني كو بابي وي ژبو پاراستنا زمان و كلتور و ناسناما كوردان، ل دزي رژيما به غداد خه بات دكر... بپ ۳۵".

ئه ههست و خه ريبى يا روژين بوري و سه رده مي شور هشي و خه باتا بهر به لافا ملله تي كورد، خالا پالदानا قوتابي بين زانينگه هي بوو كو قي خه باتي ب شيويه كي دي بي نه چه كدارى ب دو مينين و بهر ده وامي ب دوزا رهوا يا نه ته واتيي بدن. "روژا نه روزي نازاد ئاكره ي ئينا بون، لي ده مي دهست ب سوانگوتني كري، كار هب هاته بپ... كارواني گوته ناريني هلو دا بچين، ئه فه ئه منا رژيمييه ناهيليت ئه م ناهنگا خوه بكه ين.... بپ ۲۵".

ههلبهت ئەف شۆوازی دەروونی دژاتیکرنا قوتابییان، پەردەیه کا د سەردابرنییە ژبو
 فەشارتتا رووی دێندەیی رژیمی ل هەمبەر رەئیا گشتی یا جیهانی، چونکو سالانە
 هژمارەکا زۆر ژ قوتابی یێن ژ وەلاتین جوداجودا ل زانینگەهین عیراقی د هاتنە
 وەرگرتن. ئەفجا ژبو رووسپیکرنا (رووی خوە یی رەش) ل هەمبەر خەلکی نە عیراقی
 ئەف ریکین فیلباز ل دژی قوتابی یێن کورد بکار دئینان.

پاشی د هیتە سەر بابەتی سەرەهلدانێ و ئاماژە یێن بلەز ب پشکداری یا جاشان د
 فێ کریارا دیروکی یا مشت شەهنازیدا دکەت. جاش نافەکە ژبو وان کەسان د هیتە
 گۆتن یێن چەکی ل دژی مللەتی خوە رادکەن و مینا کری گرتی یێن دوژمنان رەفتاری
 دکەن. ب درێژاهی یا دیروکا بزاقین رزگاربخوازی یا کوردی، فەوجین جاشا زەرەرین
 مەزن گەهانیدنە ریزین شۆرەشی، چونکو جاش ب نەتەووە کوردن و هەمان جەلک و
 کلتۆر و زمان و شارەزایی یێن جفاکی کوردی هەنە، ل دژی کوردانن و داردەستین
 دوژمنینە. ب فێ چەندی ژ پێرانیان نەفسەر و رەوشەنیران کەوی دکەنە سیمبولا
 مللەتی کورد، چونکو هەرۆه کو کورد دبیژن کەو دوژمنی سەری خوەیە.

کاروان د نامە یێن خوەدا بو نارینی، بەحسی ژیا نا گوندان و رەوشا گوندییان
 دکەت، د نامە کێدا بەحسی چوونا نیچیرا کەوان دکەت و خویا دکەت کو "وی رۆژی
 دلێ وی نەچوویی گوشتی کەوی بخۆت... بپ ۱۰۴". ژبەر کو د ناخی خوەدا وەسا هزر
 دکر کو ئەف کەوی ب دەستی کەوی د هیتە گرتن هەژی تەعائوف و پشتنەفانییە، نە
 هەژی سەر پێنییە. ب هزرا من هەر ژبەر فێ ئەگەری بوویە کو نارینی و جیهانا هەفالا
 وی حەز ژ پشکداری یا جاشان د سەرەهلدانیدا نە دکر. وەکو هەر بابەتەکی دی یی
 دلینیی و ژبەرکو جاشان گەلەک زەرگەه گەهانە بوونە پێشمەرگە و شۆرەشی، لەوا
 پێرانی خەلکی ستهمدیتی و زەرەرمەند حەز دکرن سەرکردایەتی ل جاشان نە بۆریا و
 وان تۆلین خوە و لاوین خوە یێن سێدارەدایی و بەرزەبووی و ئەنفالکری ژێ فەکران.
 ل هەرۆه کو دبیژن چ جارن خۆشی نە کاملانە، هەردەم دارەک ژ پەییسکی کێمە.

ژ لایه کی دیفه ژی ئیشاره ته کا ناشکرا دده ته رهوشا ئاژاوهیی یا سه رهه لدانی. نارین د بیژته حه لیمایی و ئاخفتنا خوه ناراسته ی هه می جفتای دکه ت:

- ئەز دگهل وه دا مه, سه رهه لدان نه هێسانه, بۆیره کی مهزنه و ره نهجه کا مهزن بو هاتییه کیشان, لی ئەز به حسی لایه نی مرو فانیی دکهم, خه لک یی د هیتته کوشتن, ژ مالین خوه د ره فن, هه می که س چه کدارن, چ یاسا نینن و مرو ف نزانیت کی بهر پرسی فی باژیرییه بپ ۱۱۹.

- هنده ک زه لامین رژیمی خوه د مالین کوردانه فه شار ت بوون ... بپ ۱۱۹.
- ژن و زاروک و په ککه فنی نه هاتنه کوشتن, چونکو وه کو مۆرال و سنجی ملله تی کورد نه یا قه بولکرییه کو ئەه جزره که سانه بهیته کوشتن, خو ئەگهر دوژمن بن ژی بپ ۱۱۹.

ئەهه چه ند له قته بین وه سفکرنا هه ستین فیرهای و راسته قینه بین هه ره که سه کی کورد بوون د له حزه بین سه رهه لدانی دا. هه رچه ند هه لک هه می دلخۆش و ئازاد و خوه سه ر بوون, لی د هه مان ده مدا ژی هه رازا پینگافین ددو یفدا د هاته کرن و خه لک پیدفی یاسایه کی بوو کو باژیری کونزۆلکه ت و کویارین تالانکرن و فه رهۆد کرنا محازه و باره گا بین رژیمی راوه ستینیت. ده می خه لکی ئه هین خواری ژ کۆگا بین رژیمی ده ریخستین و ب بار به ری ئه رزاق ل سه ره هه می مالان به لافکرین. ژنوی خه لکی ئاگه ه ژ هه بوونا هه می تشتان هه بوو, نارینی گۆت: "چ حکومه ته کا زالم بوو, هه می تشت هه یه و هه لگرتییه, خه لک ژی ژ کیم خواری دنالین و ب زکی برسی د نفستن بپ ۱۲۰."

وه سفه کا هورین ژبو هه می روژین سه رهه لدانی دکه ت, هه ستین خو شی یا ئازادی و دل قه رفینا فه رهۆد کرنا باره گا بین حکومه تی تیکه ه ل د بوون. لی ئەه هه می گرنژین و تنگژینه ب داخویانییه کا رادیویی که فتنه بهر ترس و ئالۆزی و گۆمانان, "ده می جورج بوش دایه خو یاکرن کو پوسا کوردان پوسه کا نافخۆیی یا عیراقییه و وان شوله ژی نینه... بپ ۱۲۱." فی داخویانیی مینا ئاگری بهر بوویه کای, هه می مال فه گرتن و خه لکی خوه ژبو ره فینی به ره هۆد کر. هه له به ت په هله وان ئیخسته د بن باری دا که فتنه کا

مهزندا، چونكو هەر ئەو پههله‌وانه بوو كو چ جارن پيشيني يا في هه‌لويستي ئەميريكي نه كرى، د بهرسفا هزره‌كا گو‌ماناوى يا كاروانيدا ديييت:

"ئەو چ جارن نا بيت، بوش سه‌رۆكى و يلايه‌تين ئيگگرتى بين ئەميريكا به و چ جارن خيانه‌تى ل ملله‌ته‌كى هه‌زارى وه‌ك كوردان ناكه‌ت... بپ ١١٢."

ئەف داكه‌فتنا وى ژ هه‌لويستي ئەميريكي، به‌رهه‌م و نه‌نجامى هزره‌كا كلتورى يا ره‌هاى يا تيه‌زينا جفاكى كورديه، كو باشى و جوانميرى ميناكه‌كى ره‌هاى ب خو‌فه‌ دگريت و نا بيت چ په‌رمووچكين خرابى پي‌فه‌هه‌بن. ئەف هزر كرنا مينا هزرا لوژيكا فيلوسوفى يا كه‌فن، چ جفاكى خوه‌يى گوندياتى و گشتوكالى عه‌شيركى وه‌رگرتيه. د عه‌شيره‌تييدا ئەگه‌ر ئيكي يان لايه‌نه‌كى برياره‌ك يان سۆزه‌ك دا فه‌ره‌ هه‌تا دوهايه‌يى ل سه‌ر سۆزا خوه‌ بيت و لي‌فه‌ نه‌بيت. لى ژ به‌ر دلخوشى يا خوه‌ يا ب سه‌ره‌لدان و نازاى ژ به‌ر كر كو د سياسه‌تييدا سۆز و په‌يمان و داخويانى بين سياسى ژ بو پاراستنا به‌رژه‌وه‌نديين ستراتيژى د هه‌په‌ دان. ئەفه‌ ژى وى گو‌تتا كه‌فن و به‌رده‌وام د ئينته‌ بيرا مه‌ كو چ هه‌فال و چ دوژميين به‌رده‌وام نين، لى هه‌رده‌م پاراستنا به‌رژه‌وه‌ندييان به‌رده‌وامه.

ئەفجا ده‌مى به‌رژه‌وه‌ندا (ويلايه‌تين ئيگگرتى بين ئەميريكا!) خواستى كو ده‌ست ژ كورد و سه‌ره‌لدانا رزگاربخوازي يا كوردستاني به‌رده‌ن، تى پي‌دفى ب داخويانيه‌كا پينچ ده‌قيقه‌يى دبن و بو وان نه‌خه‌مه‌ كا چ ب سه‌رى خه‌لكى هه‌زارى كوردستاني به‌يت يان كا دى چ ب سه‌رى وان هه‌ت، يا گرنگ ل نك وان ئەوه‌ كو به‌رژه‌وه‌ندا وان يا ستراتيژى به‌په‌ پاراستن. پرۆسه‌ يا مافين مرۆفى و ديموكراسى ژى وه‌ره‌قه‌يه‌كه‌ ل گوره‌ي سه‌متا پاراستنا به‌رژه‌وه‌ندى بين وه‌لاتى خوه‌ بكار دئين. لى رامانا فى چه‌ندى ئەو نينه‌ كو تيگه‌هين مافين مرۆفى و پرۆسه‌يا ديموكراسى ل ده‌ف وان دره‌وه‌كه‌ ل خوه‌ و پاشى ل خه‌لكى جه‌هانى هه‌مى د كه‌ن. به‌لكو مه‌ره‌ما مه‌ پى ئەوه‌ كو فه‌ره‌ ملله‌ت ب خوه‌ سه‌ره‌ده‌رى دگه‌ل چاره‌نفيسى خوه‌ بكه‌ت و دگه‌ل سه‌متا به‌رژه‌وه‌نديين وه‌لاتين زه‌ييز بگو‌نجينيت، بىي كو ئاكامه‌كا نيگه‌تي‌ف بكه‌ته‌ سه‌ر به‌رژه‌وه‌ندا ملله‌تى خه‌باتكه‌ر. ئانكو

یا فەر بوو سەرهلدایی یین کوردستانی هزرا هندی کر با ئەگەر ئەمیریکا دەست ژێ بەر دەت و ب تێ بینه ل قادی.

ههلبهت، ئەگەر ئەو هزره هاتبا کرن و بهرله قییهك بو ههبا، ئەو داكهفتن و ئاژاوایی یا خهلك كه قییه تیدا، نه د بوو، یان دبیت سفكتر با. نفیسه ری ب ئاگه دهركا فی چهندی كر و ل دهف وی مینا هه لنگفتنه كا دهروونی بوو. لهوا ب دریزی و تیروته سهلی وهسفا تیک هاتوچوونا خهلكی ژبو ره قینی د كر، پاشی ژ نشكه كیفه ب هیس تیریایی ل هه مبهری بایی خوه رادوه ستیت و دبیزتی:

"مه چ هه قال نین، هه سه نی گوت: راسته، مه چ جارن هه قال نه بوینه، تیی چیا یین مه بو چه نین سالن ئەم ژ دوژمنین مه پاراستینه... بپ ۱۲۱."

ژ لایی جفاکیه ئیشاره تی دده ته كۆمه كا عورف و عه ده ت و دیارده یین جفاکی کوردی و مشه جارن ژی ب شیوه یه کی نه راسته وخوی ره خنی ل هندهك دیارده یین نیگه تیف دگریت و شه هنازی ب هندهك دیارده یین مینا هاریکاری و باربهری و شه هه مانه كه سی کورد دكه ت. ئەو با به ته ب دریزی د پهره گرافه کی بۆریدا هاتییه به حسکر.

زیده باری شان بویهر و مینا کین ئامازه پیکی، ههروه سا دوو چیرۆکین فولکلوری کوردی د ئینته دناف رۆمانیدا "چیرۆکا زهنگ و بهنگا و چیرۆکین پیره قییان، لی د ههردوو چیرۆکاندا گهورینی د ئیخته دنافه رۆکا واندا، ههولده ت کو لایه نی توندوتیزی د ههردوو چیرۆکاندا پشتگو ه پافیت و دو ماهی یین خوش بو بدانیت. ئەفه ژی ههولده تانه كا ژبو چاک کرنا خالین نیگه تیفین فولکلوری کوردی (ب هزرا نفیسه را رۆمانی). یان ژی دبیت مینا کار دانه وهیه كا ماندلایی بیت ل هه مبهر توندوتیزی یا ههیی. ئەو ب خوه ژی، ل گورهی زانستی نووی دهروونی، فهره چیرۆکین زارۆکان قالا بن ژ توندوتیزی و کریارین نه بالبهر.

ژ لایی ئابۆریقه ژی وهسفا جفاکی کوردی د سهرده می ئابلوفا ئابۆریدا دكه ت. هیزین ئیکگرتی ژبو میژتا هیزین عیراقی و مهعنه ویاتین لهشکه ری وی، سزا یین ئابۆری

ل سەر سه پاند بوون. ژ ئهجامی فی ئابلوقا ئابوری، بازارین عیراقی و ب نهمازهیی، یین کوردستانی قالا ببوون ژ ناهین خوارنی و ههمی پیدفی یین دی یین ژیا نا روژانه. نارین ب بیزاریفه د بیژیت: "کاره ساته، تی چهند هه یفه کن نه تهوین ئیکگرتی سزا داناینه سهر عیراقی، چ ل ههمی تشتین ناؤ بازاری هات، ب جاره کی بازار یی قالا بووی، ما چ قومیه ل فی خه لکی... بپ ۴۷". خه لک نه چار بوو کو ئابوری د ههمی تشتاندا بکته، نهمازه ئابوری د گاز و نهفتا سبی و خوارنیدا د کر. زیده باری فی رهوشا ناله بار ژ ی هیرشین ئاسمانی دهست پیکن و "ههمی خه لک نه چار دبوون کو ددهمی لیدانا زهنگا ئاگهدار کرنیدا بچنه د سهر داؤه کیه هه تا کو هیرشا فرۆکه یان ب دوماهی د هیت. خه مین ژیا نا ههر روژ" خوارن کیمه، سهر داؤه مشتی بیهنا جگاران، ئافا گهرم نینه و نهفتا سبی ژ ی نهمایه... دایکا وی کوچکه ک دانا بوو مه ته خی، بیهنا دو یکی لی ههمی خانی فه گرت بوو... بپ ۸۹".

لی ل هه مبه ری فی رهوشا پر کاره ساتاوی یا خه لکی هه ژار ژ ی، مالین دهوله مه ندان یان نهوین په یوهندی دگه ل رژیمی هه ین، چ تشت ژ ی کیم نه بوو: "دهمی گه هشتیه مالا به فرینی، گه له ک حیته تی ما ژ مالا پاقر و دهوله مه ندی یا وان... بپ ۹۷". ههروه سا مالا مه تا وی ژ ی چ کیماسی لی نه بوون و گه له ک جار ان هزر د کر کا بوچی داخوازا هاریکاری ژ سافیا یا مه تا خوه ناکه ن، لی دایکا وی ب رژدی لی فه دگه راند کو "د ههمی ژیا نا خوه دا مه خواستن نه کرییه، پاشی حالی مه ژ ی ب حالی فی خه لکی ههمی... بپ ۹۱". نهفه ژ ی عورفه کی کوردان و پرانیا جفاکین گشتو کالییه کو ژ خوه ناگرن خواستنی بکه ن، چونکو خواستن که ساتی یا مروژی کیمت لی د که ت و نهو سهر بلندی یا هه یی نا مینیت.

ههروه سا د فی واریدا ته رکیزه کا ئاشکرا و سهرنجرا کیش د ئیخته سهر جو داهی یا دناقه برا هه ژار و زهنگیناندا. هه له بت نهفه هه سترنا ب هه ژاری، ژ نه گه ری هه شه بر کرنا ژیا نا خوه یان یا په هله وان ی دگه ل ژیا نا زهنگینان هاتیه کرن و ب ژیا نا روژانه یا وانقه هه شه بنده:

"چهند خوښه مروږه بې زهنگین بیت، چ جاران سار نا بیت، ته چ بقیټ دی خوی،
دایکا من راست دیوټیت، نابلوکا نابوری کار ناکه ته سهر زهنگین و کهسین
دهسته لاتی... بپ ۷۶."

نه څو زیکین زهنگین ل گوره پیدفی بین ژیانې د هیته خویا کرن. ل ده می نابلوکا
نابوری و نه بوونا خوارنی، زهنگین ژبو دابینکرا خوارنی و پیدفی بین مالی دهیته
داخواز کرن. د رهوشین نورمالدا زهنگین ژبو مهرمه کا دی د هیته داخواز کرن.
ده می ل زانینگه هی، زهنگین ژبو بابه تین که مالیات و بوراندنا ده می خوش دهاته
خواستن:

"نارینی هزر کر نه گهر نهو پارین بو پشت پهری و پشت لاندکین زاروکان و پشت
خانیا... هد، هه می دابانه وی دا ژبانه کا خوش ل زانینگه هی بوریټ... بپ ۶۷."

نوول ده می هزرا نه فینی و پاشه روژا شوو کرنا خوه دکهت، زهنگین ژبو جودابوون
ژ مالا خه سووی و پیکینانا ماله کا خوه سهر د هیته داخواز کرن. هه می کچ هز ژ
موغامره بین نه فینی و چیرو کین مشت دلینی بین نه فیندانان دکهن. ل ده می بابهت د
هیته سهر زهواجی هینگی هزرین مجد د زهنگین و شیانین خوه سهرین زافایدا دکهن.
مشه جاران کچک بې ل نه فینی یا دلې خوه دادنیت ژبو دابینکرا ژبانه کا خوش و تهنا
بو خوه. نهو ب خوه ل گوره نامازه یا مه یا پيشوهخت مافی کچییه ل ژبانه کا تهنا
بگهریت، چونکو زهواج پرژهیه کی ټولفخت و پیکفه ژبان و دانانا خیرانه کا
قهوولکرییه دناډ جفاکیدا.

ل نه فینی کرباره کا پوخت و بیگهردا ههستین فیرهای و بوهرینین سؤفیاتی و نیرینین
خودای و باوهری بین موکم و راسته قینهیه. نه دووره نفیسه را رومانی ژی هه مان
ههلوټست هه بوو بیت، لهوا نه فینی یا نارینی هیلا دناډ بیره وهری بین خوشدا ل جهی وی
کو ژبانه کا خوشا خیرانی بو بهره فکتهت. هه رچه نده ب شاره زایی خوه ژ فی گومانی
رزگار کرییه، ده می داخوازی بین سامانی تی مهتا خوه صافیای رت دکهت و زهنگین
یا وی ل بهر چاډ وهرناگریټ. ل شروډه کاری یا دهروونی یا بویه ران، ب گریمانان

ژى) ب جه نا هيت. لهوا نهز د كارم بيژم كو نهو نهفنى يا دناؤ لاپهريڼ رۆمانيدا،
خهونهكه نفيسهريؤ د فيا ب ريكا پههلهوانا خوه ببينيت.

نوو ههر نهؤ خهونهيه وه ل نفيسهريؤ كرى كو د بابهتئ نامه بين كاروانيدا توشى
سهر د اچوونه كئ بيت " پشنى رۆژا شهشى ئيكسه رۆژا يازدى د هيت. دا كياره كا
ههر بهتى بيت نه گهر ل رۆژا يازدى به حسى رويدانين رۆژا شهشى نه هاتبا كرن. چونكو
نه دووره وهر گرى وهسا هزر كر با كو نفيسهريؤ يا ئابورئى د نامهيان دكهت و مهردم بئ
نهوه كو يازده نامه بين بو هنارتين، نوو هندهك ژئ وه كههفن. لئ دهمئ د رۆژا يازديدا
به حسى ههمان رويدانين رۆژا شهشى دكهت، هينگى هم د كارين ب شيويهه كئ د
سهر د اچوونا سنسلهيا بويهان و حهشويى دانين. ههر چهنده نهؤ تكا بچووك چ كار نا
كهته سهر نافهروك و روخسارا رۆمانئ لئ وهسا ددهته خوياكرن كو ههمى تهركيزا
نفيسهريؤ ل سهر بابهتئ كوچا مليونى و دو كيؤ مينتكرا ديروكا نوو يا جفاكئ كوردى و
بويهريؤ سهر هلدانئ بوو، "كورئ من ههره بنفه، هيشتا تو بئ وهستيايى ژهر نهوا دوهمى
ل ته قهومى... بپ ۱۰۶".

رامبوئى نه ميړيكى

نفيسهريؤ رۆمانئ ل نه ميړيكى د ژيت و خواندنا خوه يا بلند ل نه ميړيكى خواندييه.
ههروهسا نه ميړيكى دهولهته كا زهئزه ل جيهانئ و نه دووره ب هيژتريڼ دهولهتا جيهانئ
بيت، نه مازه پشنى ههلوه شيانا بلوكا سوشاليستى يا روسيا و هه قالمه ندين وئ. ژ لايئ
لهشكهرى و ئابوريفه ههمى جيهانئ كونترول دكهت. نفيسهريؤ وه كو پراڼيا خهلكئ جيهانا
فى سهردهمى ب نه ميړيكى داخبار بوويه و بئ داخباره.

چهند نه گهرين لوزيكي و كهتواري هه نه كو مروؤ ب لايهنيؤ بهرانهر داخبار بيت،
ژ فان نه گهران نهوه كو لايهنيؤ بهرانهر د كو كا خوه ۱۵ هيهت و نافودهنگ و
كاريزمايه كا ههژى ريزگرتئ هه بيت. نه گهرئ دووى نهوه كو وى لايهنيؤ هندهك عورف

و عهده تین جفاکی یین قهبولکری هه بن، یان یاسایهک هه بیت کو مرؤف د ناخیّ خواهدا، خهوانا بیقه بیینیت و ههز بکهت ل وهلاتیّ وی/ ویّ ژی هه بن. نه گهریّ سیّ ژی نه وه کو نهو لایه نه هاریکار بیت و بهرژه وهندا مرؤفی بیاریزیت. هه ردهم پاراستنا بهرژه وهندی یین تاییهت، دهرازینکا پاراستنا بهرژه وهندی یین گشتییه و نهفه ژی نهفینی و ئولفهت و قهبولکرنا لایه نیّ بهرانبهر موکمتز لیّ دکهت.

* ده باره ی نه گهریّ ئیکیّ د دریزاهی یا دیرۆکیدا، مرؤف ب سرؤشتیّ خواههز ژ لایه نیّ زیرهک دکهت و ههز دکهت دگهل لایه نیّ ب هیّز و زیرهک بیت. نهفه باوهری یا ب نه میړیکا وه ل نفیسه ریّ کریهه کول سهر زاریّ پهلههوانا رۆمانیّ باوهری ب سهر کرده و که ساتی یین نه میړیکی ژی هه بیت. د په ره گرافه کیدا کو ب عه قله کیّ گوندیکانییّ بارکری ب باوهری و سۆز و عه هه د دلینی یین ساکار، نارین دیبژیت: "نهو چ جارانا بیت، بوش سهرۆکیّ ویلایه تین ئیگرتی یین نه میړیکایه و چ جارانا خیانته لیّ ملله ته کیّ هه ژاریّ وهک کوردان ناکهت... بپ ۱۱۲". ئانکو نهو که سیّ دبیته سهرۆکیّ نه میړیکا، فهره هه مان هه بیهت و هیّز و رژدی یا وهلاتیّ خواهه بیت. ل گوره ی عه قلیّ کوردی یی گوندیکانییّ، مرؤفی بهیّز ژ گۆتین خواه لیقه نابیت، خو نه گهر دژی بهرژه وهندا وی بیت ژی.

* نه گهریّ دوویّ ییّ سهرسۆرمان و نهفینی یا ل هه مبهر وهلاتیّ نه میړیکا نه وه کو هه می خه لکیّ جیهانیّ ههز دکهت کو نه میړیکا وهلاته کیّ نازاد و نازادی یین که سوکییه. هه رچهنده هه مان نازادی و ریژگرتنا مافیّ مرؤفی ل وهلاتین دی یین رۆژنافیی ژی هه نه، لیّ هه بوونا نه میړیکا وه کو وهلاتیّ مشهختین هه می جیهانیّ و نه بوونا (یان نه مانا) که سین بنه جهین فی وهلاتی، نه میړیکا کریهه مولکیّ هه می جیهانیّ. نه فجا هه می کهس و گرۆپ و مه سه ب و ئاین ل بهرانبهر یاسایّ وه کههفن و نهفه ژی ژییاتی یا مرؤفی خورتز لیّ دکهت. د هه می ده ماندا هه بوونا ژییاتی یا ب هیّز ئارامیه کا دهروونی و ئومیدین پیشکه فتنیّ د مه ژییّ مرؤفیدا دچینیت. ب فیّ چه ندیّ ژی نه تنیّ مرؤف ههز دکهت نه ندامه کیّ فی وهلاتی بیت، به لکو نه دووره هه سوودیّ ب وهلاتی

بین ئەمیریکی بیهن: ئەفە ژى ديار دبیت دەمی نارین دگهل رۆژنامهفانه کا ئەمیریکی د
 ناحفیت: "نارینی ب گرنزبنفه گۆتی، وهغەرا ته یا خیری بیت، ما نه یا خوشه مروؤ
 ژنه کا ئەمیریکی بیت؟! تو ل هەمی جیهانی دگهرینی و کار دکەى، ته چ دڤیت تو وی
 دکەى!!.... بپ ۲۲۲."

ل ڤیره ئیشارهتی ددهته سەدهمی ئەفینی یا خوه بو وهلاتی ئەمیریکا، چونکو وهلاته کی
 نازاده و مروؤ ل دويف هەز و زهوق و هزرین خوه بین تابهت، بی قهید و زنجیرین
 خیزانی و جفاکی د ژیت. ئەف سەدهمه د کۆکا خوه دا پالدهره کی گرنکه ژبو
 مشتەختبونا پرانیا ئەو کەسین وهلاتی خوه د هیلن و ل جی پینگافه کا فرههتر د گهرین
 کو یقارژیا هەز و ویستین خوه بی بدۆمین.

* خالا سی ژ ئەگهرین فی ئەفینی و سەر سۆرمانا ب وهلاتی ئەمیریکا، هاریکاری یا
 ئەمیریکیانه بو هەمی خەلکی جیهانی. د دهروونزانییدا ئەوی نه شیت هاریکاری
 پیشکیش کەت، بیگومانه کو نه شیت داخوازا هاریکاری بکەت بان وه رگریت. چونکو
 جفاکی کوردی ب سەرۆشتی خوهی چیاپی و گشتۆ کالی پابهنده ب هاریکاری کرێقه و
 هەردەم د چوارچۆفی گوندی و عەشیرهتی و بنه مالیدا هاریکاری پیشکیش کرینه، ئەفجا
 هەر هاریکاریه کا بو بهیتە پیشکیش کرن دی بیتە جهی ریز و شهنازی پیکرنی.

زیده باری ئەو پەره شۆتین خوارنی، ئەوین د نهخۆشتین و پیدڤیتین دەمدا ب فرۆکه
 بین ئەمیریکی (ل گورەى فەگیرانا رۆمانی) گەهشتینه سەر توخیبی و پرانیا خەلکی
 رهڤیایی ژ مرنا برسبوونی رزگار کرین، هەر وهسا ل سەر ئاستین کەسۆکی ژى ئەف
 هاریکاریه بهرچاؤ د بن. رۆژنامهفانه کا ژ ئەمیریکا د هیتە ناؤ فی کاره ساتی کو فان
 بۆهرین دلتەزین ژبو خەلکی دنیایی فەگوهیزیت: "تو چ کەسه کا هیزایی ئەمیلی، ته
 مالا خوه یا هیمن و ژيانا خوه یا خوش ل وهلاتی خوه هیتا و تو هاتیبه دناؤ مهدا کول
 فی کەمپا پیس و مشتى کاره ساتدا بۆى.... بپ ۲۲۴." ئوو ئەف تیگه هشتنا ژبو
 هەلوستى کەسه کا ئەمیریکی (رۆژنامهفان)، پەهلەوانا رۆمانی پالدهت کو داخوازا
 هاریکاریه کا کەسۆکی ژى بکەت: "تو خودیکه ی ئەگەر تو چوو به کەمپه کا دی، بو من

ل کاروانی بگهريی و زور حهز دکهم خه بهره کی ژ رهوشا وی بزخم کا ل کیشهیه....
نه میلیی گۆتی کو نهو حهز ژ چیرۆکین نه فینیی دکهت، نه مازه نه گهر راسته قینه بن....
بپ ۲۲۷.

نه گهر نه هه رسی نه گهرین ژینگۆتی تا راددهیه کی رهوا و لۆژیکی بن کو مرۆف حهز
ژ وه لاته کی دی یان لایه نه کی دی بکهت، لی خوه بو هژاندن و خوه پیقه گریدانا ب
لایه نی دیقه نیشانا لاوازی و باوه ری ب خوه نه بو نییه. باوه ری ب خوه نه بوون ژ ی ژ
کۆمه کا نه گهرین دهروونی و جفاکی و دیرۆکی و که توار ی پهیدا دین (فیره نه جهی)
شروقه کرنا فی بابه تییه. د گه له ک پهره گرافین رۆمانیدا نفیسه ر وه سا دده ته خویاکرن
کو نه میریکا نه م پالداینه سه ره له لدانی، نه م هیلاینه دده ستی دوژمنیدا و نه گهر هه ر نه و د
هه وارا مه نه هات با، دا قرکا ملله تی کورد رابیت:

- ده می وی گۆتییه مه سه ره له لدانی بکهن، مه سه ره له لدان ل سه ر زاله کی وه کی
سه ددام حسین کر.... بپ ۱۴۹.

- نهو چ جارا نا بیت، بوش سه رۆکی ویلایه تین ئینگرتی یین نه میریکایه و چ
جاران خیا نه تی ل ملله ته کی هه ژاری وه ک کوردان ناکهت... بپ ۱۱۲.

- ده می جورج بوش دایه خویاکرن کو پرسا کوردان پرسه کا نافخوی یا
عیراقیه و وان شوله ژ ی نینه، نه ه کاره ساتا هوون دبین ب سه ری مه هات... بپ ۱۲۱.
- لی مه هزر نه دکر کو بوش دی مه ب تنی هیلته دده ستی سه ددامدا...
بپ ۱۴۹.

- مه چ هه فال نینن، حه سه نی گۆت: راسته، مه چ جاران هه فال نه بوینه، تنی
چیا یین مه بو چه ندین سالان نه م ژ دوژمنین مه پاراستینه... بپ ۱۲۱.

گه له ک هزر مه مند و سیاسه تمه دار وه سا هزر دکهن کو داگیر کرنا کویتی و شه ری
عیراقی و سه ره له لدان و کۆچا ملیۆنی و فه گهر و دانانا ده فها ئیمن، هه می ژ چیکرنا
سیاسه تمه دارین نه میریکیه و نه ه ملله تین ب خۆویستی یان خۆ نه ویستی که فینیه دنا ف

جغزا بۆيهراندا وه كو بهر كين شه ترهنجي د دهستي ئه ميريكا دا د هينه لفاندن. نه گهر ژ لايي فاليكيي پراكتيكيه وه سا بيت زي، ژ لايي دليني و نه پستمي و كلتوريه وه سا نا هينه خواندن. چونكو بو ههر بۆيهره كي قهومي يان دي قهوميت، زه مينه خو شكر نه كي يي دقيت و نه ه زمينه خو شكر نا كوردان زي خه با تا بهرده وام و دريژا ملله تي كورد بوويه كو د له حزه كه كا ديرو كيدا هه قبه رژه وه ند بوويه دگهل پلان و ستراتيژي يين سياسي تا ئه ميريكي.

مشه جاران باهه تيي سياسي ب شيويه ي باهه تيي غه يبي يان كه تواري د هينه شروقه كرن. هنده كه كس هه نه وه سا هزر دكهن كو دهسته لاتا ئه ميريكا مينا دهسته لاته كا خودايي يه ل سهر عه ردی و ب فه رمانيي (كن فيكون) فه گر يدده ن، يان زي مينا دهسته لاتا بابي د خيژانه كا گونديدا د هينه شروقه كرن كو هه مي كريان و پلان ب بريارا بابي هه قبه نندن. نه گهر نه فه به ريخودانيي كه سانيي فاليكي و هه چكوهه يي بن، بيگومانه كو ره وشه نبير و نفيسه ر ب شيويه كي لوژيكيتر سه ره ده ريي دگهل باهه ت و كريان سياسي و ديروكي دكهن. ههر بۆيهره كي سه ده م و پاشخان و سه ربار كين خوه يين سياسي و جفاكي و نابوري و هزري و كه تواري هه نه. لي نفيسه ري ل سهر زاري په هله وانا روماني پيشيني يين قورتالسون خه لكي د بن گه فا مرني دا ب ديتنا كه سه كا روژنامه فانا ئه ميريكيه گر يدايه. ههر ل ده سپيكي زمينه كي بو خوانده فاني خو ش دكه ت كو نه و ئه ميريكا يا بوويه سه ده مي سه ره كيي في كاره ساتي ههر نه وه دي بيته رزگار كه ر زي. نارين ژ روژنامه فانا ئه ميريكي د پرسي ت:

- تو خه لكي كي فه يي؟

- نه ز ژ ئه ميريكا مه..

- ما نه وه لاتي وه يي نازاده؟

- به لي وه يه..

- نه گهر زه حه ت نه ييت، بيژه سه رو كي خوه (بوشي) كو في تراژيديي

راوه ستيني ت.

– ئەز تى ناگەھم، دى شىي پەر رۆھنكەي؟!

– دەمى وى گز تىبە مە سەرھەلدانى بکەن، مە سەرھەلدان ل سەر زالمەكى وەكى
سەددام حسين کر، لى مە ھزر نەکر کو بوش دى مە ب تى ھىلتە ددەستين
سەددامدا... پ ۱۴۹.

ب ھزرا من نفيسەرى يى ھەولداي کو نيرينين خەلكى ھەچكۆھەي يى جفاكى
كوردى بو خواندەفانى ئەميرىكى خوياکەت کو ئەفە ژى د کۆکا خوەدا بابەتەكى
دلىنىي يە و کەيفا خواندەفانى ئەميرىكى دى يى ھىت و نە دوورە بىتە ئەگەرى زیدەتر
فرۆشتنا رۆمانى. چونکو ھەردەم بىنەر و خواندەفانى ئەميرىكى فیرە سەرەدەرى دگەل
رامبۆى يان رامبۆیەكى بکەت (رامبۆ ئەو پەھلەوانى سىنەمايى يە کو د ھەمى بۆيەر و
کارەساتاندا قورتالکەر و پاريزەرى بەرژەوندا بلند و کلتورى ئەپستىمى ئەميرىکىيە).
ژبو قى مەرەمى ژى نفيسەرى سيناريو يا قى فلمى رامبۆى د سى قوناغاندا
بۆراندیيە:

۱. سەرۆكى ئەميرىکا ژ کوردان (عيراقيان) خواست کو سەرھەلدانى بکەن و
وەکو پىگىرى يا سەربازەكى ھەر سەربازگەھەکا ئەميرىكى، ل سەرانسەرى عيراقى
سەرھەلدان چىبوو.

۲. سەرۆكى ئەميرىکا پشتا خوە دا خەلكى سەرھەلدایى و مەزنتين کارەساتا
مرۆفچىکەرا سەردەمى نوو، ل سەر دەستى رژیما عيراقى بو مللەتى کورد و عيراقيان
چىبوو.

۳. د رەوشەکا مان و نەمانا مللەتى کورد دا، لەشکەرى ئەميرىكى د ھەوارا
خەلكى ھەزار ھات و ژ قىبوون و نەمانى رزگار کرن.

وەکو ھەمى چىرۆكىن دویمایيەکا خۆش ھەين، خەلك ب دلگەرمى و خۆشيشە
فەدگەرنەفە مال و باژيرين خوە يين ئافا. ئوو وەکو ھەمى فلمين ھوليوودى رامبۆ وەکو
ھەر کەسەكى ژ ئەرکەكى ھەربەتى و رۆژانە تەفابوويى فەدگەرىتەفە سەر کارى خوە يى
سرۆشتى يان ژى وەکو خرمەتکارەكى خەلكى قورتالبوويى رەفتارى دکەت. د دەمى

فه گهریدا، مالا پهله وانا رۆمانی دگهل کومه کا مالین دی دگهه نه زالگهه کا
 نه میریکیان کو تنی دوو سهرباز لی بوون (ژنه کا رهش و زهلامه کی سپی) و د خزمهت و
 رهحه تکرنا خه لکی فه گهراییدا بوون:

- تم دخوشن کو هوون زفرینه فه مالین خوه...
- سوپاس، ته گهر هوون ل فیره نه بان، تم نه دکارین فه گهرینه فه.... بپ ۲۴۳.

پیشگوتن و پاشگوتن

به رۆفازی پړانیا رۆمانان، فی رۆمانی وه کو ههر کنیبه کا دی یا دوکیومیستی
 پیشگوتن و پاشگوته کا شرۆفه کاری یا نه هونه ری ههیه. ههروه کو رۆماننقیس ب خوه
 ل دوماهی یا رۆمانی ددهته خویاکرن کو نه فه ئیکه مین بهرهمی و ژهه بیی نقیسه ریبه د
 هیته چاپکرن. لهوا هه ولدایه وه کو ماموستایه کا خواندنگه ی، هه می سه ربور و
 شاره زایی یین خوه یین هه یی ژبو گه هاندنا مه رهما خوه یا سه ره کی بکار بینیت. نه گهر
 نه رۆمانه ب کوردی هاتا نقیسین، پیشگوتن دا حه شوکرنه کا زیده بیت و نه دووره ژ
 بهایی نافه رۆک و روخسارا بهرهمی کیم کربا. لی چونکو رۆمان ژبو خوانده فانه کی
 بیانی و ب زمانه کی بیانی ناراسته کریبه. پیزانینین پیشگوتنی دی د هاریکاری یا
 خوانده فانی ته میریکیدا بن کو پتر و باشتر د بویه رین رۆمانی بگه هیت. شاره زایی یا
 کریارا نقیسینا بابه تین ئینشایی ل دهف نقیسه ری، د نقیسینا پیشگوتنیدا ب ناشکرای
 دیار دبیت کو نه رۆمانه نه تنی بهرهمی ئیکیه، لی نه دووره بهرهمی ئیکانه بیت ژ
 (ب کیمی هه تا نقیسینا فی گوتاری). چونکو نقیسینا پیشگوتنی ب شاره زایی یا
 نقیسه ره کی خودان سه ربور د نقیسینا بابه تین ئینشایی و فیرکاریدا هاتیبه نقیسین، لی د
 دهقی رۆمانیدا گه لهک جارن شیوه یین و ژه یی و دارشتنا ئینشایی و فه گیرانین
 سه ریبهاتیان تیکه لهی هه فبوینه.

د پېشگوتنیدا هندهك ئېشارهتېن بلهز داينه ديروكا كوردستانا عيراقى، هەر ژ پشتى شهري جيهانىي ئىكى بگره و ههتا دگههته سه رهه لدا نا بوهارا 1991ى كو دېته سه رده مى نفيسينا رومانى. ل داوى يا پېشگوتنى ژى، ب كورتى به حسى رومانى دكهت كو چيروكا ئەفینداریهه كا بېگهرد و دلسۆژه دناقههرا كاروانى و نارينېدا. ل جلدی پشنا كنيى ژى داكوكى ل سه ر هندى كريبه كو ئەف رومانه چيروكه كا ئەفینداریهه.

ب هزرا من ئەف داكوكېكرنه ژبو هنديه كو گهنجى ئەميرىكى يان هەر گهنجهكى زمانى ئینگليزى بكار د ئينيت، فى رومانى بخوينيت. ئەفجا ب رېكا فى چيروكا ئەفیندارىي (كو پرايا گهنجین جيهانى چيروكين ئەفیندارىي ل سه ر بابه تین سياسى و هزرى د چيترين)، دوزا وهلات و ملله تى خوه يى ستهم ليكرى ژى ب هه مى جيهانى را بگه هينيت.

ههروهسا د پاشگوتنیدا ژى چاره نفيسى هەر پېنج په هله وانين ده سپىكى يين رومانى (كو پېنج قوتابى يين كچين زانينگهها مووسل بوون) ده سنيشان دكهت و وه كو هه مى چيروكين فولكلورى كوردى ب دويماهيه كا خوښ ب دويماهى دئينيت. هەر پېنج كچ د بنه كه سانين سه ركه فتى و به ره مه پنه ر د جفا كيدا، هەر ئىكى كارى خوه يى تايهت و ژيانا خوه يا تايهت هه يه. لى هه مى ب هه فرا ل سه نته ره كى ره وشه نبر كرنا ژنين كوردستانى كار دكهن. ههروهسا ئېشاره ته كا مه ره مدار دده ته هه بوونا نازادىي و هه ليژارتين په رله مانى كوردستانى و دامه زاندا نا زانينگهها ده وكى كو ب هزرا من داخو از نامه يه كا فه كريبه ژبو هه مى كوردين مشهخت و دووره وهلات، دا فه گه رنه فه وهلاتى و پشكدارىي د ناهه دانكرنا كوردستانا نوو نازاد بوويدا بكه ن.

تېينى: كوردى كرنا په ره گرافين نامازه پيكرى د فى نفيسينېدا، ب شيوازى وه رگيرانا هه فوك و رامانا وى يا كوردى هاتيهه كرن.

پیرست

بهر پهر	بايهت
۵	پيشگوتن
۱۵	پانوراما ژيانی و چيپوونا كهونی د چيرۆكا "يان نهز يان هيچ" دا
۵۷	خوديكه ژيانی د رۆمانا "گولستان و شهؤ" دا
۹۹	گهريان ل دهسته لاتة كا بهرزه يان پرۆژه يهك ژبو چيكرنا خهونه كي
۱۷۵	دوودلی د رۆمانا "دهرافي تهنگ" دا
۱۹۹	فين و ههژاری د رۆمانا "بوهژين" دا
۲۴۳	پههلهوانی خهموکی د رۆمانا "داوی يا شهرفانه كي" دا

٢٦٩ نالافین هشیار کرنا جفاکی د "نهو ناشی" ده راڅلی وهرگیږای" دا

نه فینی د سهردهمی شه پیددا...

٢٨٩ خواندنهك د روماننا "ره فین بهره ف نه دیاری" دا